COLECTIA

COLECTIA:
MEMORIA PREZENTULUI

Grafica si coperta VALERIU PANTILIMON
Redactori RAFAEL UDRISTE
DAN ICHIMESCU
Director MUGUR VASILIU

EDITURA SCARA
Asociaþia Românã pentru Culturã si Ortodoxie
C.P. 1 - 46, Bucuresti
telefon 01/212.76.80; 0723.046.982
internet www.scara.ro

© Asociaþia Românã pentru Culturã si Ortodoxie
I.S.B.N. 973-85641-1-5

FLORICA ELENA
LAURENȚIU

VÂNĂTOAREA DE SIMBOLURI
Metode de dezintegrare a creştinismului

- eseu -

SCARA

BUCUREȘTI 2002

REVISTA DE
FOTOGRAFIE
SCARA

Prolog Anacronic…

Dobrița, Gorj, 1967

Ceas de seară le măsoară oboseala. E mare. Se aşează, alături, pe marginea şanțului. Tac. Tăcerea întâlnirilor de o viață. A tuturor vârstelor. Din curți răzbate larma potolită a apropierii nopții.

Muntele a înghițit întreg soarele. Acum, femeile aşteaptă.

– … Viinee şaatraaa …

Vestea aleargă iute. Portițe se închid. Altele se deschid, cu ițiri de capete şi ochi. Motivele sculptate pe stâlpi se ascund în umbre, ori, se adâncesc în timpuri.

Țigăncile au ajuns în capul uliței. Rotesc în mers fuste înflorate.

Copii fără număr răsar pe lângă şoldurile largi. Cortegiul se sparge.

Nu la întâmplare ci, după cum nomadelor li se pare că sunt, dacă nu binevenite, măcar acceptate.

Țiganii, bărbații şătrari au rămas afară din sat. O cere rânduiala obiceiului şi nu de azi, de ieri. Mâine dimineață ei vor veni să vândă căldări de aramă, să le repare pe cele găurite. Sunt căldărari.

Nomazi. Nu e pentru prima oară că şatra aceasta ajunge la Dobrița. Gorjul este fără încetare cutreierat de aceşti necunoscuți, mereu aceiaşi şi mereu veniți ca din alte lumi. Sosirea lor este totdeauna o ieşire din aşezarea lucrurilor, nu atât prin prezența bărbaților, cât, mai ales, prin cea a femeilor. La început, copiii sunt fricoşi apoi,

prind curaj, cer de pomană, aleargă de ici colo, mai apucă vreo creangă de peste gard şi fug cu gutuile încă necoapte…

Şapte ani de cercetare de teren în zonă şi încă nu ştiu ce se va întâmpla. În răscruce de uliţi, lângă o fântână veche, zace, lungită pe pietriş, o zână… Este, a fost, Zână de Fântână[1]. Şi ea se supune trecerii, în întregime sculptată, povesteşte. Că, poate va fi iar ridicată, să ţină cumpănă faptelor, istoriei, să sloboadă găleata şi să o urce, plină ochi, cu luare aminte…

Doica Anica vorbeşte cu o ţigancă. Se tocmeşte. Se aşează amândouă pe marginea şanţului. Amurgul le şterge umbrele. Le lasă, cumva, nespus de singure. Doica îmi face semn să mă apropii. Să stau acolo cu ele.

Ţiganca scoate din faldurile fustei o pereche de cărţi. Puţin îndoite la colţuri, dar în bună stare. Un fel de tarot cu imagini ce pot fi înţelese dincolo de orice limbă grăită. Le amestecă. Suflă asupră-le de trei ori. Murmură ceva pe limba ei.

– Mie asta să-mi spui, o îndeamnă Doica Anica, eu cât mai am de trăit…

Vorbele acestea mă miră. Nu intră în „ritualul" la care mă pregătesc să asist. Ghicitul în cărţi este destul de frecvent pe aici. Alte acte de divinaţie, arhaice, sau măcar mai vechi, se pierd. Mai sunt încă practicate ghicitul sau datul în bobi[2], „uitatul" în găleata cu apă, mai rar, azvârlirea în vatră a seminţelor de busuioc, să arate dacă cineva plecat departe se mai întoarce ori nu… În afară de ghicitul în cărţi[3], au mai venit de la oraş „uitatul" în ceaşca

---

1 - denumire populară simbolică pentru stâlpul de la fântână. O regăsim frecvent şi în textele ceremoniale legate de moarte. v. Kahane, M., Georgescu - Stănculeanu, L. (1998)

2 - vechi procedeu de divinaţie caracteristic unor culturi agrare. v. Răutu, R., (1998)

3 - textele pentru "datul în cărţi" imită vechiul model al "datului în bobi". v. Lorinţ, F. E., Bernabe, J., (1977)

de cafea, „facerea" horoscopului, cărți noi de desluşit visele etc…

Țigăncile obişnuiau să ghicească cu ghiocul, acum, sătencile se încred mai mult în cărți, „ungureşti", cum li se spune. Nu le place să li se ghicească în palmă, iar țigăncile ştiu asta.

„Cărțile arată desluşit, ele spun nu numai urechilor, ci şi ochilor, n-au cum să mintă, să te înşele… Sunt mai de încredere …".

Discutam de nenumărate ori cu femeile din sat despre aceste calități ale cărților de joc/ghicit, încercând să aflu ce le făcea atât de credibile, ce le asigura preferințele solicitantelor, precum şi o tot mai intensă şi mai largă răspândire în spațiul domestic.

Femei venite de la oraş, soții de mineri sau de funcționari locali, deveniseră adevărate specialiste în aceste ,,arte" divinatorii; chiar dacă nu ghiceau pe bani, ele contribuiau la proliferarea unor modalități netradiționale de mantică populară. Se crea astfel o comunicare între o cultură rurală şi una urbană, susceptibilă să influențeze mentalitățile şi atitudinile şi prin divinație. Nu era puțin lucru citirea celor ce aveau să mai fie, pentru indivizi, pentru familii.

Cele spuse până acum de către țiganca ghicitoare nu anunțau nimic ieşit din comun. Cererea doicăi nu părea să o fi impresionat pe nomadă. Îşi vedea mai departe de ghicit. Formule obişnuite atât pentru datul în cărți cât şi pentru datul în bobi se înşiruiau, indiferente la aşteptările doicăi.

– Tot nu mi-ai spus, eu cât mai trăiesc?

Răspunsul vine cu oarecare ezitare…

– Cărțile arată… mult… da…

– Mie să-mi spui câți ani… câți?

– Să zic… e mulți… doişp… douăzeci…

Nu mai asistasem la asemenea ghicit. Nici la acesta nu mi-aş fi dorit să fiu de față. Abia acum sesizam intenția

doicăi Anica. Ea se îndreptă de spate, se ridică de jos, scoase din buzunarul şorțului o batistă albă, o despături sub ochii țigăncii.

– Îți dau ție toți banii ăştia dacă-mi spui că trăiesc mai puțin…

Țiganca se ridică şi ea, îşi tocmi fustele, îşi strânse cărțile. Se uita ba la doică, ba la teancul de cărți pe care le ținea în mână…

– Mie îmi plăteşti cum ne-am înțeles… Eu atâta pot, atâta zic…

– Zi vreo trei, da nu mai mulți…

Țiganca luă banii ce i se cuveneau după înțelegerea de la început.

Se depărtă iute, legănat, fără să mai fi auzit vorbele Anicăi. Am tăcut şi noi asupra lor. Mi-au venit în minte vorbele unei femei din Arcani „Tăcerea veghează cuvântul… da noi tot în cuvinte gândim".

Cuvântul vegheat acum era unul simplu. Moartea. De ce îl invocase doica Anica în întâlnirea de ghicit cu țiganca pe care nici măcar nu o cunoştea? Oare nu tocmai de aceea? Se simțise mai liberă față în față cu o străină, una care, potrivit spuselor şi credințelor de pe la sate, ținea de un neam ce avea anumite însuşiri aparte, unele mai bune, altele mai de scădere… Oricum, oameni ce se arătau şi piereau, cu tainele lor cu tot. Despre bărbații țigani se zicea că ar şti să lucreze fierul şi arama, fără puterea focului. Chiar dacă, în călătoriile lor neîncetate, tot în jurul focurilor se adunau ca în sălaşuri cunoscute. Se vorbea însă, mai puțin despre bărbații aceia. Femeile erau cele care făceau, vremelnic, e drept, punți între săteni şi nomazi.

CAPITOLUL I

Rânduri de oameni. Înțelesuri Şi semne

La Dobrița, ca în toată împrejurimea, ceremonialurile funerare erau impresionante[4]. Prin amploarea, prin complexitatea lor. O desfăşurare de momente ce solicita secole de memorie pe rânduri de oameni, „pâlguri de trei mâini", aici, în lumea celor vii, în lumea cealaltă în cele din urmă, a noastră, a tuturor. Atunci? La moarte, datinele strămoşeşti se alăturau rânduielilor creştine, fără antagonisme, fără ca, în conştiința localnicilor „Marea Trecere" să fie tulburată.

Sobrietatea rituală era străpunsă, pe alocuri, de intensitatea durerii.

Transpusă în bocet, durerea devenea itinerar personal, străbătut de cei apropiați „dalbului pribeag". Pentru cei rămaşi, bocetul era menit şi să arate, să înlesnească, parcurgerea timpului lumesc cu propriile lui praguri şi încercări. Celelalte texte ceremoniale ale însoțirii sufletului pe drum înspre „lumea fără dor" marcau situări mult mai profunde în registrele trăirii, acceptării şi cinstirii vieții.

În momentul ghicitului în cărți cerut de doică, nimic nu lăsa să se întrevadă vreo referire la date majore ale destinului personal al solicitantei. Desluşirile, după cum

---

4 - "Marea Trecere" a sufletului către "Cealaltă Lume", aşa cum era tradițional prezentă în memoria comunităților rurale româneşti, a cunoscut expresii de o ținută estetică şi de o profunzime spirituală cu totul excepționale în toată țara. Pentru Gorj, v. Brăiloiu, C., (1936), Bernea, E., (1998), Pop, M., (1998). v. şi nota 1

le şi propunea ţiganca, veneau să completeze, prin fapte actuale, obişnuite, un viitor foarte apropiat, un fel de prezent neîntrerupt dramatic; „... la un bob zăbavă ...", ori, „... la vreme de seară ...", „cade în prag ...", apoi, „veste de departe ..." şi inerentele „vorbe bune", „vorbe rele", mersul sănătății...

Cererea doicăi Anica fusese de la început neobişnuită. O intervenție care risca să spargă întreg rostul actului divinatoriu. În practicile curente de ghicit, aşa cum erau ele cunoscute în sat, o asemenea întrebare nu putea fi formulată „cutezată". Vrăji, descântece de tot felul, aici nenumărate, se împărțeau, în mare, în unele „de bine", altele „de rău". A decide asupra ceasului, timpului morții cuiva, era „păcat de neiertat" şi nu ținea de „ghicit".

Ţiganca plecase în grabă, precizând că, ea atâta poate, atâta spune.

Nimic mai mult. Nomada oferea despre sine imaginea ghicitoarei, a cuiva care se uită în viitor şi poate comunica cu fapte ce vin dinspre acolo.

Lectura pe care o făcuse era simplă, mecanic înscrisă într-un cod, repetitiv, operațional între două culturi care comunicau între ele doar până la un modest loc cognitiv. Totul trebuia să se petreacă asemeni unui episod fără pondere majoră, într-o epopee în care fiecare erou îşi parcurge destinul singur, aparte, sub alte semne, alte înțelesuri. Textul care însoțise ghicitul era precar structurat, abia de includea câteva formule, lesne de recunoscut din „datul în bobi".

Săteanca investise întâlnirea cu calități pe care aceasta nu le avea.

Procedase ea, din proprie inițiativă, în cunoştință de cauză, la un gest prin care voia să-şi decidă destinul? Încercase să atenueze natura interzisă a actului prin implicarea unui agent intermediar? Era intervenția doicăi Anica un act de magie? Încercase să-şi aroge puterea de a cunoaşte şi de a hotărî fără vreun recurs la transcedență?

Întrebări rămase pentru mine fără răspuns. Doica nu a mai adus niciodată vorba despre acea întâmplare, de parcă nici nu ar fi avut loc[5].

În patrimoniul comun, arhaic, divinația nu se limitează la practicile de ghicit propriu-zise. Ea poate fi văzută şi ca o atitudine prezentă în toate împrejurările vieții individuale, colective. Ar fi dorința de a se putea orienta în lume, în raport cu sine însuşi, cu ceilalți, evitând confruntările sau neajunsurile. „Este ca atunci când citeşti o carte, nu vezi? Înveți, da nu poți învăța numai din ce dă peste tine, că atunci e vai de capul tău... Nu ştii vorba aceea, că ursitoarea mi-a fost bună, da mintea mi-a fost nebună ...". Toate culturile, din toate timpurile, au recurs la „citirea realității", au făcut-o în modalități specifice, care s-au constituit în pedagogii explicite sau implicite, o memorie culturală identitară, ai cărei martori şi purtători au fost generațiile succesive. O memorie vulnerabilă, ce poate fi ocultată, suprimată, sau pervertită[6].

Repertoriul vrăjitoresc, aşa cum exista el în satele româneşti, s-a format în timp, gravitând în jurul unor manifestări ceremoniale, cu semnificații majore, prezente în patrimoniul spiritual tradițional. Descântecele, creații orale însoțind actul incantatoriu, gesturile, cu valoarea lor

---

5 - pentru o definiție creştin ortodoxă a "magiei" v. Părintele Dumitru Stăniloae, Beauregard, C., de ...(1995): "magia este absența ideii unui Dumnezeu personal, expresia unui panteism orb. Dar Dumnezeu este prezent pretutindeni şi sfințeşte totul. De la El primim totul şi Lui îi aducem totul. El îşi varsă lucrarea peste toți (...)". Aceeaşi relație cu Dumnezeu o sintetizează în trăire ortodoxă Nae Ionescu "(...) Dumnezeu nu poate să fie conceput decât ca esențialmente deosebit de tot universul sensibil, în al doilea rând că nu poate să fie conceput decât ca personal, şi în al treilea rând ca acționând continuu asupra universului."

Vom regăsi aceleaşi registre ale ortodoxiei în "teologia" populară rurală tradițională dar, mai cu seamă în trăirea acesteia personal şi în comuniune. v. Ionescu Nae, (1998)

6 - v. Preot Cleopa Ilie (1995). Este legea a doua, cea a citirii lucrării divine în lumea creată de către Dumnezeu.

simbolică, recuzita utilizată, toate acestea indică, fără „ascunzişuri", sursa vrăjitoriei rurale. În viaţa comunităţilor săteşti la noi, vrăjitoria nu a avut calitatea unui factor cultural orientativ. Statutul conferit vrăjitorului (locul şi rolul lui) în structura şi dinamica socială a satului nu a fost niciodată unul de prim ordin. Un model al vrăjitoriei rurale tradiţionale nu are cum să fie reconstituit. Datele nu pot fi raportate la un moment, la o epocă în care fenomenul respectiv ar fi fost „astfel". Totuşi, unele trăsături caracteristice pot fi sesizate pentru a ne facilita o întâlnire cu „acei oameni", pentru a înţelege cum au văzut ei lumea, existenţa, sub ce înţelesuri au poposit, sub ce semne s-au trecut...

Tradiţiile populare nu menţionează pentru satele noastre existenţa unor grupuri organizate de vrăjitori. Nu se vorbeşte despre acţiuni ale acestora întreprinse în comun, adunări, în locuri anumite, cu scopuri bine definite, cu ritualuri precise, numai de către „ei" cunoscute, la zile sau în perioade special consacrate practicării unor culte etc.

Într-un sat puteau exista mai mulţi vrăjitori, sau, numai unul. Erau şi sate fără vrăjitori. Prezenţa lor nu era necesară pentru bunul mers al vieţii. Problemele care interesau comunitatea în ansamblul ei, nu erau lăsate niciodată pe seama vrăjitorului. Protecţia, prosperitatea, fecunditatea umană, animală, vegetală, echilibrul forţelor naturale, toate erau asigurate prin ceremonialuri riguros alcătuite, integrate în sistemele de credinţe, mentalităţi, atitudini, valori, aspiraţii...

Înscrierea individului în grupul de rudenie, de sex, de vârstă, ca membru al satului etc., nu reclama intervenţia vrăjitorului, iar pragurile existenţei personale, naşterea, nunta, moartea, erau şi ele trecute tot după tradiţie, de fiecare om.

Vrăjitorul (vrăjitoarea), oricare ar fi fost faima sa locală, nu avea mandat să acţioneze în numele satului, spre

folosul sau paguba întregii comunități, indiferent de natura împrejurării. Apelul la vrăjitor era totdeauna inițiativă personală, sau venea din partea unui grup restrâns, o familie, o pereche de îndrăgostiți, vecini.

Întocmirea lucrurilor pentru întreaga lume, pentru țară, a celor ce aveau să vină, mentalitatea populară nu o considera ca fiind la îndemâna vrăjitorilor, nici accesibilă vreunei cunoaşteri speciale de care aceştia ar fi dispus. În mediul rural, practica vrăjitoriei rămânea fapt cultural accidental, marginal. Ordinea, armonia, bunul mers al vieții erau toate înscrise în memoria colectivă, şi, prin pedagogia culturală traversau toate domeniile existenței, beneficiind de expresii-manifestări cu caracter obligatoriu, ritmic, încredințate unor mandatari cu identitate exemplară.

Pentru îndeletnicirea de vrăjitor, femeile ca şi bărbații puteau opta la fel de liber. Era o chestiune personală. Predominau, ca şi azi, femeile. Totuşi, în unele cazuri, bărbatul vrăjitor se bucura de un mai mare prestigiu, era perceput ca fiind mai puțin implicat în lucrările de „rău". O limită de vârstă nu era precizată. Pragul de maturitate odată atins, oricine putea, dacă voia, dacă alegea, să devină vrăjitor, într-una sau în mai multe ramuri ale practicii respective. Odată cu anii, creştea şi încrederea ce i se acorda.

Statutul de vrăjitor nu era definitiv. La un moment dat, practicianul putea renunța la vrăjitorie sau, din diverse motive, îşi pierdea influența asupra potențialilor solicitanți. Puțini vrăjitori rămân în memoria colectivă a satului. Amintirea despre ei, ca persoane, dispare repede, asimilată, uneori, de tiparele de legendă locală.

Pentru a deveni vrăjitor, individul nu trebuia să parcurgă un traseu inițiatic. Nu existau nici procedee speciale, nici rituri care să-i asigure această calitate. El nu era un „inițiat" şi nu avea un maestru în ale vrăjitoriei. Repetoriul şi-l alcătuia singur, după preferințe, plata se

făcea în natură, apoi, în bani, fără ca practicianul să stabilească un tarif.

Nefiind un iniţiat, vrăjitorul rural nu devenea iniţiator, iar practica specializată nu era în niciun mod instituţionalizată, nu făcea parte din structura socială a comunităţii săteşti. Prezenţa acestor vrăjitori nu influenţa dinamica vieţii colective, ei nu erau incluşi în vreo ierarhie locală tradiţională. Existau în unele sate autorităţi moştenite din vechime, al căror rol devenea activ şi important în circumstanţe speciale. „Sfatul oamenilor cuminţi şi buni", se reunea în caz de nevoie, de primejdie, când experienţa şi prestigiul acestor reprezentanţi ai comunităţi erau necesare. În mentalitatea locală, vrăjitorii, indiferent de denumirea ce li se dădea erau consideraţi ca unii care „făceau" anumite lucruri, nu ca oameni care „ştiau" şi puteau dezvălui, la nevoie, înţelesuri adânci. Pentru cineva venit din afara satului, aceştia din urmă, depozitari ai înţelepciunii tradiţionale rămâneau anonimi, comunitatea îi proteja în mod firesc, ei fiind cei mai apropiaţi de sfinţi şi de strămoşi.

Nimeni nu devenea vrăjitor prin moştenire. Înclinaţia personală nu era o chestiune de ereditare, ci una de decizie, după bunul plac. Nimeni nu putea transmite calitatea de vrăjitor de cele mai multe ori, aceşti specialişti afirmau că le plăcea să vadă, să audă, să ştie cum se fac acele lucruri. Frecvent, conţinutul concret al repertoriului era învăţat „pe furate". În acest fel, noul practician putea la rândul său, să completeze, să modifice, să inventeze în ramurile de intervenţie care-l atrăgeau mai mult. Totul, cu condiţia, desigur, ca actele şi formulele orale să nu fie de nerecunoscut de către solicitanţi.

În general, practicienii vrăjitoriei se declarau ca „făcând" numai „de bine". Pentru a asigura o legitimitate repertoriului lor, vrăjitorii trebuia să rămână în spaţiul enorm şi inepuizabil ca resurse, al patrimoniului

tradițional în registrele lui de spiritualitate, simbolizare specifică, estetică etc.

Cele mai multe practici „vrăjitoreşti", din mediul rural tradițional puteau fi şi erau executate şi de către indivizi, membrii ai comunității care nu erau nicidecum specialişti. Înscrise activ în tradiții, aceste acte, mai simple sau mai ample, erau menite să fie spre folos personal.

Aşa se şi explică de ce, în multe texte de descântece, găsim fragmente întregi în care se vorbeşte-acționează la persoana întâi. Este o situare într-o condiție reflexivă, direct preluată din creații orale arhaice, care acompaniau acte rituale prevăzute de către tradiție, pentru împrejurări speciale, sau, pentru trecerea pragurilor de vârstă etc.

În textele incantatorii care au luat forme de descântec, trecerea la persoana a treia, procedeu la care recurge vrăjitorul, necesită, fără excepție, pronunțarea, repetată, a numelui solicitantului beneficiar.

Acesta este, totdeauna, un „cutare", „pe nume". Vrăjitorul se prezintă astfel ca intermediar, dar se şi afirmă ca agent operativ important, sau chiar decisiv, prin ceea ce ştie şi poate face.

În viața obişnuită, vrăjitorul sătesc nu se remarcă prin vreun semn exterior distinctiv. El nu poartă, nici nu purta amulete, se îmbracă la fel cu cei de vârsta lui, se comportă la fel. Obiectele din casă, din gospodăria sa erau şi ele cele obişnuite, iar în relațiile cu sătenii, vrăjitorul nu era plasat sub vreo interdicție. Recuzita vrăjitorească era, de cele mai multe ori, formată din unelte, obiecte ce puteau fi găsite în orice casă. Universul vrăjitorului era satul, iar el putea renunța în orice moment la practica vrăjitorească.

În nici o împrejurare din viața comunității, vrăjitorul rural nu acționa în public, sub eticheta de practician al vrăjitoriei. El putea lua parte la orice manifestare colectivă, în calitatea sa de membru al satului. Unui vizitator străin de loc, i-ar fi greu sau chiar imposibil să

descopere ce anume îl singularizează pe vrăjitorul rural în raport cu ceilalţi locuitori ai satului. Dacă acelaşi vizitator s-ar apleca însă, mai atent asupra patrimoniului colectiv ceremonial sau „liber", s-ar găsi într-un spaţiu familiar, cel al tradiţiilor europene, ar putea să înţeleagă mai bine cum, o memorie culturală comună, prin potenţialul său unificator, nu exclude, ci valorizează identitatea etnică[7].

Memoria culturală a comunităţii rurale româneşti este înscrisă, activ, într-un triptic al „văzutului" ne spune limba populară.

Avem un „văzut cu ochii minţii", unul „cu ochii inimii" şi, cel mai adânc dintre ele, „văzutul cu ochii sufletului". Omului îi sunt descoperite căi privilegiate de citire şi de înţelegere a vieţii, a lumii. Fără a integra această memorie culturală specifică în credinţa creştin ortodoxă, în Biserica Răsăriteană, operă divino-umană, tripticul nu se va deschide pentru noi. Lectura pe care o vom întreprinde va rămâne în afara sensurilor pe care „acei oameni" le confereau întregului existent şi le trăiau real. Interpretarea faptelor va fi livrească, arbitrară şi superficială, căutând să răspundă doar unor opţiuni filozofice, şcoli, curente de gândire.

„Văzutul", ne spune tradiţia, însuşire proprie omului, îl aşează pe acesta într-o condiţie unică în univers. Omului îi este încredinţat de către Dumnezeu un destin aparte, acela de a putea cunoaşte. Nu este un destin-fatalitate, ci, o situare prin care omul este participant la lucrarea divină, bucurându-se de darul cunoaşterii şi de libertatea de a alege. Dintre toate făpturile, omul este chemat personal la lucrare şi este personal răspunzător pentru cele ce i s-au încredinţat. Ochii, mintea, inima, sufletul alcătuiesc tainic, viu, fiinţa fiecăruia. Este persoana, unică, irepetabilă, de neînlocuit.

---

7 - v. Eliade, M., (1970)

Avem, desigur, aici, o „imagine" pe care nu o putem restitui cu mijloace concrete, oricare ar fi talentul nostru artistic, nici nu o putem reda prin instrumentele conceptuale ale raţiunii, oricare ar fi orgoliul nostru. Teologia populară însă, are unele apropieri, simple, de adevărul care trebuie primit şi urmat.

Tradiţiile au consemnat aceste apropieri, le-au perpetuat, în forme şi expresii, accesibile potrivit putinţei de citire a fiecăruia[8].

Văzutul cu ochii sufletului este numit în popor şi văzutul în duh, cu duhul. Cel care îl posedă, este un văzător cu duhul. La aceşti oameni, de obicei preoţi sau monahi, se apelează în situaţii dificile, când alte praguri par să se fi năruit. Văzătorii cu duhul citesc în sufletul omului, iar întâlnirea cu ei trebuie să fie una căreia să i se acorde importanţa cuvenită. Tradiţiile fereau acest prag de „înfăţişare cutremurătoare" de orice vulgarizare, de orice „nechibzuinţă".

Văzutul cu ochii minţii este chiar natura raţională a omului. Creaţia este alcătuită într-o ordine, în armonie, echilibru. Acestea pot fi cunoscute de către om, el însuşi fiind parte a creaţiei şi putând fi chiar creator, dar numai în spaţiul culturii, potrivit rostului pe care i l-a hărăzit Dumnezeu de la facerea lumii... În limba populară avem formulări precise care indică importanţa raţiunii, a minţii. Cunoaşterea cu ochii minţii o are tot omul, chiar dacă în grade diferite, ea este, însă, fără valoare, dacă nu este coborâtă în inimă. Aici se înfăptuieşte văzutul cu ochii iubirii, fără de care, nici un act uman nu poate fi în lucrarea

---

8 - v. Rădulescu Motru, C., (1999). "Temelia naţionalismului, ieri ca şi azi este zidită pe tradiţii. Dar, tradiţiile, afară de cele religioase care sunt poruncile lui dumnezeirii şi, prin urmare, în eternitate aceleaşi, se zidesc în două feluri: prin repetarea lor oarbă fără alegere, şi repetarea lor luminată, cu alegere ". Vom reveni asupra acestei probleme, insistând asupra rolului educaţie, pedagogiei culturale formative, ca şi asupra rolului elitelor.

divină. Orbirea ochilor minţii, spune poporul, duce la rătăcire, iar rătăcirea, la pieire[9].

Prin tripticul acesta aflat sub pronia divină, omul, ca şi creaţia întreagă există şi se înnoiesc, spre desăvârşire. Aici trebuie să semnalăm un alt element specific viziunii despre viaţă şi lume a ţăranului român. Pentru „acest om", lumea (universul, creaţia) era reală, nu era iluzie, părere, minciună, înşelătorie. Universul tangibil avea o realitate concretă, una care nu trebuia nici negată, nici batjocorită. Ordinea creaţiei, întocmită şi susţinută de către puterea lui Dumnezeu, iar puterea din El izvorâtă şi nu creată, trebuie onorată şi păstrată.

Citirea cărţii lumii naturale nu era una născocită de către om şi întreprinsă oricum, de către oricine.

Atunci când stăruie asupra cititului cu ochii minţii, (văzutului), tradiţiile populare se referă tocmai la memorie, la raţiune. De ce ochii minţii? Fiindcă ispita de a cunoaşte poate fi grea încercare şi nu oricine îi poate rezista. Mintea, cu care el este înzestrat de către Dumnezeu, îl poate duce pe om dincolo de „hotarele firii sale" (Maria Stoi, Timiş, Beba Veche). Pentru memorie, limba populară nu ne propune un singur concept, ci mai curând o alăturare care subliniază tocmai importanţa minţii, a raţiunii.

Omul este dăruit cu „ţinere de minte". Aceasta înseamnă că el poate reţine datele, informaţiile ce-i sunt fără încetare oferite în timpul vieţii. Omul are de asemenea,

---

9 - v. Stăniloae, D., (1993), pentru problema raţiunii umane: "Raţiunea umană nu poate fi înţeleasă decât ca una ce caută sensul sau lumina existenţii, în special a fiinţei umane şi a istoriei. Dar sensul şi lumina sa nu le poate vedea fiinţa umană decât în mulţumirea ei. Iar mulţumirea nu-i poate veni fiinţei umane decât în iubirea nesfârşită a altor persoane. Dar persoanele umane nu pot fi veşnice decât în unire cu Persoana divină, făcută şi ea persoană umană, adică în unirea cu Hristos. De aceea era firesc ca această Persoană să învingă moartea prin Înviere." ("Iisus Hristos, lumina lumii", cap. 15)

„aducerea aminte", capacitatea de a reactualiza datele stocate, de a le plasa într-un context imediat, în care acestea să-i fie utile în experiența concretă prin care trece. Mai este şi „luarea aminte", nu ca simplă formulă de avertisment, ci, mai degrabă, ca invitație permanentă la necesitatea de a selecționa datele înregistrate, de a le evalua, după semnificația lor.

Luarea aminte acoperă toată gama de posibile atitudini şi reacții ale omului, în împrejurările prin care trece, prin care este purtat. Această dimensiune a memoriei le include pe celelalte, le amplifică şi le organizează, am putea afirma că le purifică. Decantează ceea ce este adevărat, bun, favorabil şi caută să înlăture ceea ce este fals, rău, primejdios. Greutatea constă însă în faptul că nu întregul conținut al memoriei este mereu la îndemâna omului. Există întreruperi, iar acestea sunt şi ele de diferite feluri.

CAPITOLUL II

Un pelerin numit simbol

Tăcere asupra unor lucruri, uitare, evitare voită a lor, şi nu de puține ori, substituiri care sunt operate, schimbări, mutilări...

Dacă am vrea să facem o poveste a memoriei, ar fi imposibil. Fiecare om are povestea propriei memorii pe care el însuşi nu o poate nici conştientiza, total, nici spune, dar al cărei purtător este. În străbaterea deloc simplă sau uşoară, a memoriei personale cu ținerea de minte, aducerea aminte şi luarea aminte drept însoțitoare, ca nişte paznici, când fideli, când trădători, omul este un călător fără odihnă. Printr-un itinerar care, dacă ar fi parcurs în plină şi continuă luciditate, ar deveni epuizant sau, chiar devorant. Şi totuşi, călătorul este obligat să fie lucid, să ştie şi să înțeleagă, ca să poată merge mai departe, sau, mai precis, să nu se oprească. Timpul nu stă să-l aştepte, locul nu rămâne acelaşi. Călătorul le străbate, dar şi ele, loc şi timp, îl străbat pe el, îl trec, îl schimbă[10].

Şi atunci? Intervine o altă însuşire a omului. Simbolizarea. Prin crearea de simboluri, omul îşi semnifică universul, în toate registrele ce-l alcătuiesc. Simbolurile

---

10 - referitor la simbolizare ca proces specific omului, dar şi în diferențierile lui culturale de loc, timp, comunitate, v., Guenon, R.(1997), Eliade, M., (1994), Stolnici-Bălăceanu, C., (1997), Bachelard, G., vol. I-II, (1939-1948). Mircea Eliade spune în "Imagini şi simboluri": "(...) Gândirea simbolică, sparge realitatea imediată, fără să o împuținеze, fără să o deprecieze în perspectiva ei...".

sunt o cheie cu posibilități nelimitate de deschidere de orizonturi şi profunzimi. Prin ele se structurează coduri iar prin acestea, aparținătorii aceleaşi culturi se regăsesc în comunicare şi conlucrare, în ceea ce îi defineşte şi-i face conştienți de a fi oameni ai aceluiaşi timp, ai aceluiaşi loc, vorbind aceeaşi limbă, fie în rostire, fie în tăcere.

Există un limbaj universal uman al simbolurilor, propriu speciei, dar nu acesta îi aduce pe oameni în apropierea prin care ei să se ştie, să se arate aşa cum sunt. Realitatea simbolurilor este subiectivă, dar este şi solidară cultural, trăită şi exprimată prin memoria individuală şi prin cea colectivă. Tradițiile arată fără ostentație, dar edificator, înțelesurile împărtăşite şi recunoscute (răscunoscute), caută să le păstreze şi cu ele, acel dat inefabil dar şi incontestabil al unui specific etno-cultural[11]. Tradițiile în expresiile pe care le îmbracă, sunt un imens creuzet în care, simboluri şi sensuri se interferează, se dotează, reciproc, cu roluri al căror destin nu este, totuşi, imuabil. Dacă simbolurile pot supraviețui în afara unor tradiții structurate? Dacă ele îşi mențin măcar conținutul, sensul, chiar dacă nu rolul pe care l-au avut? Asemenea situații există, numai că, respectivele simboluri nu mai au calitatea uluitoare de a suscita, de a face să se „ivească" realități întregi, lumi în care omul să se afle pe el însuşi cu ai săi, cu ale sale, cu ale tuturor. Calitatea simbolurilor şi a procesului de simbolizare este un factor de primă importanță în asigurarea coerenței şi echilibrului unei culturi, a unei memorii culturale, individuale, colective.

---

11 - v. Vulcănescu, M., despre obiectul culturii şi caracterul ei identitar: "(...) În afară de aceasta mai pledează pentru înlăturarea temerilor care ar voi să ne împiedice de la cercetarea acestor tipare faptul că obiectul culturii este hermeneutic. Scopul ei este să ne facă să înțelegem, adică să comunicăm în spirit cu cei cu care suntem legați prin legături de sânge, de țară, de limbă, de îndeletniciri, de lege, ori de soartă, alături de care trăim sau care ne-au stat înainte...". ("Dimensiunea românească a existenței", 1991)

Putem vedea simbolul nu ca un simplu vehicul de sensuri ci, mai ales, ca un loc cognitiv în care, memoria, în toate registrele sale, se constituie şi se afirmă, activ? În culturile tradiţionale, cum era şi cea a comunităţilor noastre rurale, era la lucru, o memorie de un tip pe care l-am numi *holografic*. Creaţiile orale erau chemate să cultive acest tip de memorie, prin mijloace privilegiate, care îmbrăcau simbolul în cuvânt. Aşa se explică de ce, marile cicluri ceremoniale, însoţind existenţa personală, bunul mers al vieţii comunităţii, respectarea ciclului calendaristic etc., se dotau cu o întreagă comoară de texte de o extraordinară ţinută estetică, de o redutabilă profunzime filozofică[12].

Libertatea cu care se plimbă simbolul, nu-l fereşte de unele riscuri, dimpotrivă, îl expune, fără încetare, la erodarea conţinutului-sensului său cel mai important, la o vulgarizare uneori agresivă, sau, pur şi simplu, îl plasează într-un context în care, devine de nerecunoscut, este „altceva". În acest proces, simbolul poate cumula o încărcătură de natură distructivă, de contaminare a locurilor cognitive tradiţionale în care era ca la el „acasă",

---

12 - Simion Mehedinţi vorbind despre creştinismul românesc aduce un adevărat elogiu folclorului neamului nostru: "Am putea spune aşadar că, începând cu sălbaticii şi sfârşind cu neamurile cele mai civilizate şi mai culte, din Antichitate până azi afară de artă, unde se vede expresia tipică a simţirii fiecărui neam, nimic nu arată mai lămurit firea sa adevărată decât concepţia religioasă şi morală, manifestată în folclor. De aceea, dacă vrem să percepem mai de aproape caracteristicile creştinismului românesc, cea mai sigură cale este să ne întoarcem ochii spre credinţele religioase ale masei româneşti. Un om singur se poate uneori ascunde; un neam întreg - nu; vrând, nevrând, folclorul îl arată aşa cum este". ("Creştinismul românesc", 1995). Toată pedagogia formativă a memoriei culturale a neamului nostru s-a alcătuit în aceste coordonate orientative creştine. Realitatea aceasta, esenţială, explică toate modalităţile de agresiune asupra memoriei noastre culturale, focalizarea lor anticreştină fiind operaţională şi în actualitate.

contribuind la slăbirea acestora, până la trecerea lor în straturile pasive ale memoriei.

Din generator-purtător de semnificaţii, de structurare armonioasă a comportamentului social, simbolul poate fi mutat-transformat într-un agent cultural de confuzie, chiar de haos? Orice simbol are, desigur, proprietatea de a capta în conţinutul său, în jurul său, conotaţii de nivel scăzut, vulgar, devenind dacă nu iniţiatorul unor acţiuni, evenimente nedorite, totuşi, unul din susţinătorii acestora. Într-un anume fel, simbolul este eroul unei poveşti, al unei istorii prin care, îşi concurează chiar originile, în moduri nu totdeauna lesne de descifrat.

O atare „calitate" îi poate fascina pe consumatorii de simboluri, antrenând grupuri întregi în acţiuni ce ignoră semnificarea benefică (sau normală, de ce nu?), sau o reduce, în favoarea unor intervenţii negative prin acţiune (act, eveniment).

Trecerea simbolurilor din registrul de semnificare al memoriei culturale în cel al actului preponderent şi tot mai „spontan", este inevitabil acompaniată de memoria de emoţii. Această memorie, prin natura sa, accentuat „colectivă", se impune, fără dificultate, ca expresia unei „solidarităţi de grup". În condiţii de criză a unei culturi tradiţionale (şi nu numai), liantul pe care-l reprezintă memoria de emoţii este dotat cu o formidabilă putere de mobilizare având un impact enorm asupra comunităţilor umane. În noile modalităţi de exprimare, simbolurile pot fi ostentativ prezentate în prim plan, iar cei care se regrupează în jurul lor se identifică, automat cu ele, "devin" ei înşişi acele lucruri şi situaţii, ca într-o contaminare nu mecanică, ci mai degrabă una de metamorfoză, autogenerativă. Un atare proces, activ, repetat, intenţionat declanşat, poate fi comparat cu un procedeu de „iniţiere" prin care, mase de oameni, culturi întregi să fie re-orientate în anumite direcţii? O încercare de răspuns la o asemenea întrebare implică alte şi alte

interogări. Pentru un observator ce nu se proclamă imparţial, povestea actuală a simbolurilor nu este una indiferentă. Din totdeauna oamenii s-au luptat cu simbolurile, fără să-şi dea neapărat seama că, de fapt, nu în ele stă puterea…

„Greul pământului"

Într-un basm popular străvechi, eroul, tânăr şi cutezător, are şi nişte ajutoare de nădejde. Câinii săi, pe nume fiecare: Greul Pământului, Uşorul Vântului, Aude Bine, Vede Bine. Ca în multe alte poveşti din aceeaşi lume, avem formule versificate prin care, se procedează la o situare, la un rit de integrare, de aderare şi de… cunoaştere. Iată ce strigă voinicul nostru chemându-şi câinii în ajutor: „… Na, Greul Pământului, Na, Uşorul Vântului, Na, Aude Bine, Vede Bine, haideţi la mine că nu-i bine …". Pentru a rămâne în viaţă, el trebuie să afle unde este ascunsă puterea… Zmeului…

Dacă vrem să întreprindem o lectură a acestui basm prin simbolurile ce pot fi „văzute" aici, va trebui să ne oprim la numele câinilor. Din alte creaţii orale, mai cu seamă din cele cu rol ceremonial adică iniţiatic, ştim că ajutoarele sau călăuzele ce-l înconjoară pe erou sunt purtătoare de semnificaţii profunde, nu de puţine ori, neaşteptate.

În povestea memoriei pe care, sumar, ne-o spun şi în acest basm simbolurile, cei patru câini sunt nu numai personaje de acţiune, ci, mai ales de semnificare.

Greul Pământului. Poetic alăturate, cele două cuvinte au o rezonanţă mitică. Numele însuşi pare să fie un erou, arhetip, unul care ţine de loc, de misterele acestuia, de dificultatea de a le pătrunde, de a le purta, dacă ele nu sunt înţelese şi onorate. Un nume ce pare sculptat în piatră sau modelat în lut, însoţitor care poate fi oricând trezit, scos din starea lui ascunsă. În basmul nostru, Greul Pământului este cel care descoperă puterea

zmeiască, refugiată, prin vicleşug, în vatra focului, locul prin excelenţă central al firii oamenilor de a „locui".

Uşorul Vântului, un alt simbol înviat să străbată întinderi de timp, nu oricum, ci aşa cum o face vântul, cel al cărui Uşor este. În multe din basmele noastre, la o întrebare cheie, eroul alege să fie purtat nu iute ca gândul ci, uşor, lin, ca vântul. Într-un astfel de purtat, omul, călătorul poate învăţa pe drum, cu condiţia să... ţină minte.

Aude Bine, cel de al treilea paznic al călătoriei, poate fi ascultarea atentă, şi, prin aceasta, aducerea aminte, în cumpănire, judecată, a celor întâlnite. Într-un sfârşit care se apropie, nu neapărat cel dorit, ci unul cu tot atâtea capcane câte greşeli poate face omul, în cursul vieţii sale, intervine Vede Bine, Câinele paznic cel mai năzdrăvan. Este înţelepciunea, rostul putinţei de a cunoaşte. Este neînstrăinarea de propriul omului, cel pe care Dumnezeu i l-a hărăzit. Văzutul.

Eroul nostru din acest basm este un om „dăruit". Termenul este prezent şi azi în limba populară, accentuând sensul însuşi al condiţiei umane, acela de primitor de daruri, şi nu de creator, de izvor al acestora. Dar, aşa cum tot tradiţiile ne spun, „dar din dar se face rai ..."., omul este, în acelaşi timp, dăruitor; el poate, la rândul său, dărui din cele primite de la Dumnezeu, fără a le pierde personal, fără a le micşora, fără a le „strica". Aceste daruri sunt cele ale adevărului, ale vieţii. Primitor şi dăruitor, omul le poate păstra, dar nu „oricum". În povestea de mai sus, eroul nostru se re-găseşte întregit, într-o lume şi ea re-pusă în rânduiala lucrurilor, pe care tot Creatorul a instituit-o.

Nici un basm sau vreo altă creaţie orală populară tradiţională nu ne va semnala întregimea sau, măcar o cale certă a cunoaşterii în care, omul, fiecare din noi, dar şi ca neam, să ne putem aşeza prin noi înşine, fără riscul de a ne pierde pe drum, de a ne rătăci. Aceste creaţii însă, înscrise în tradiţii, în pedagogia culturală proprie nouă,

au, mai ales au avut, calitatea unor paznici, ajutoare pentru o citire cât mai cuprinzătoare a lumii, a vieții.

Dacă ne întoarcem la basmul amintit, vom vedea că eroul se re-găseşte într-o lume cu mai multe trepte de înțelesuri şi străbateri necesare. O străbatere a celor imediate, înconjurătoare, părți ale naturii, prin care (plante, sau vietăți, elemente, sau forme de relief), se poate întreprinde o lectură, ca într-o carte mereu deschisă, cea mai simplă, poate. Avem de asemenea, rânduirea, tot simbolic oferită şi ea, a lumii domestice, casa, vatra, locul omului în care el se naşte şi se trăieşte, nu singur şi nu în zadar, nu fără sens. Toate aceste îmbinări sunt în măsură, chiar dacă nu în acelaşi fel, nu în acelaşi grad, să permită citirea realităților spirituale, pentru om, firea sa, cele dăruite lui, dar şi cerute de la el. Rânduirii naturale îi urmează, fără să o înlăture însă, cea a evenimentelor, faptele din viață, sau, cum vom vrea să le spunem, întâmplări etc. Rânduire, pentru lectura noastră, comparabilă cu istoria. În toate, fără să le nege realitatea, strămoşii noştri au întrevăzut rânduirea esențială, ordinea divină[13].

Un asemenea ocol pare să ne îndepărteze de tema acestui eseu. Totuşi, pentru a înțelege mai bine nu desfăşurarea unui basm, ci, valoarea lui sinonimă de acces la cunoaştere, oferit fiecăruia din noi, dar şi tuturor celor

---

13 - Eliade, M., vorbind "Împotriva deznădejdii", spune, referitor la aceste coordonate creştineşti: "(...) Aşa că simpatia față de Cosmos, atât de specifică geniului românesc, nu se prezintă ca un sentiment păgânesc, ci ca o formă a spiritului liturgic creştin (...) ", "(...) Pentru Sfinții Părinți Orientali Cosmosul n-a încetat o clipă de a fi creația lui Dumnezeu (...)", "(...) Or, această liturghie cosmică, o regăsim în folclorul românesc." În "Manuscrisele de la Câmpulung", Constantin Noica ne spune şi el: "(...) Negativul țărănesc - faptul adică de a nu se angaja în evoluția istorică, sau , acum, dacă se angajează o face doar cât să treacă de la natură la cultură - exprimă, cel puțin în ochii noştrii ai Răsăritenilor condiția minimă de sănătate a societății (...)" Putem vedea în aceste rânduri,

care suntem aparţinători unor tradiţii comune, periplul poate fi întreprins, oarecum... ca într-un basm...

Simbolurile nu se înstăpânesc doar asupra lumii poveştilor, nu-şi epuizează aici potenţialul de a ne arăta alte şi alte feţe ale faptelor lucrurilor, ale omului. Ne-am oprit cu oarecare insistenţă la basm, deoarece acesta (basmul fantastic, stră-vechi), a păstrat şi a transmis, a stăruit, îndelung, asupra *importanţei cuvântului*. S-a ferit să tacă. A vorbit, i-a învăţat pe oameni să vorbească, să ţină minte, să-şi aducă aminte, să ia aminte[14]. Putem considera basmul fantastic drept urmaş legitim al mitului? Scos din circumstanţele rituale, ceremoniale, în care mitul se afirma că „prototip" purtător de sensuri profunde, ilustrând o viziune relativ coerentă despre existenţă şi lume, basmul încearcă, totuşi, să deschidă porţi succesive dar şi simultane de înţelegere. Într-un cod comparabil cu cheile frecvent menţionate în naraţiune, basmul ascunde aceste porţi sub simboluri ce par fără prea mare importanţă. Le maschează în situaţii obişnuite, lucruri modeste, de parcă ar vrea cu tot dinadinsul să-şi păzească propria putere. A reuşit?

Aparent, basmul s-a bucurat de mai multă libertate. Fără să abandoneze simboluri cu înţelesuri grave, le-a alăturat în desfăşurări mai lesne de parcurs de către ascultători mai puţin cunoscători, dar nu mai puţin în

---

o abordare ortodoxă a unei probleme de ecologie istorică, spirituală şi civilizatorie.

14 - Tot Mircea Eliade stăruie şi asupra basmului fantastic ca depozitar oral al unor procedee arhaice de iniţiere, desigur atenuate sau modificate de-a lungul timpului. ("Initiation, rites, societes secretes", ... v. biblio.)

În "Sentimentul românesc al fiinţei", Constantin Noica spune: "Două creaţii, Luceafărul lui Eminescu şi apoi un basm popular, Tinereţe fără Bătrâneţe ar putea să ilustreze modelul ontologic schiţat mai sus, în prelungirea sentimentului românesc al fiinţei (...) cu Luceafărul învederându-i-se înţelesurile prin ne-împlinire, cu basmul popular prin împlinire ..."

nevoie de a cunoaşte. Pentru toate vârstele omului, basmul este el însuşi unul din acele ajutoare măiestre care ne însoţesc pe cale…

În comparaţie cu creaţiile care marchează marile momente ceremoniale, realizând sinteze instantanee de profunzime de sensuri şi trăiri altfel imposibil de asumat, basmul reface mult mai domol, mai potrivit nouă, călătoria necesară şi inevitabilă a propriei noastre existenţe. Uneori, chiar însoţiţi de către basm, ne pomenim în lumi străine, fără să ştim prea bine cum de am ajuns acolo…

Ne spune şi basmul despre astfel de locuri. Ele pot fi nespus de frumoase, le vom străbate, dar fără putinţă de ieşire, de scăpare, într-o stare de încântare ce aduce a farmec asupra-ne. În astfel de locuri, ne spune basmul, nu există dorul. Nimic nu mai pare să-i arate omului călătoria înspre cine este, de unde vine… Şi totuşi, ba într-un fir de apă, ba într-o floare, omul găseşte un semn.

Ceva prin care va redescoperi calea spre lumea reală, a plinătăţii sale, dar, numai dacă nu a uitat, nu a tăcut, în sinea sa, asupra luării aminte… Aici este sensul măiestru al basmului. Călătorul nu poate face gesturi la întâmplare, nu poate ghici, ce şi cum, el nu este un năuc, nici un ignorant. Dacă ar fi fost, basmul nu l-ar fi ales ca simbol pentru toţi cei care, la un moment dat, ne-am putea pomeni într-o asemenea situaţie ce ne-ar părea fără soluţie…

Creaţiile orale populare tradiţionale, excelează în capacitatea de a ne arăta nenumăratele feţe ale unui simbol. Cele mai umile obiecte, servind traiului zilnic, cele mai obişnuite situaţii, se pot ridica la un rang atât de înalt şi de complex, încât efectele produse să fie cu totul „extraordinare”. Simbolul, sau, mai bine zis, calitatea pe care o posedă omul de a putea simboliza, nu este un dat cu totul pur, inocent. Intenţiile conţinute pot fi evidente, dar ele pot fi atât de bine încifrate, încât, consecinţele să

pară doar coincidențe sau, rezultate spontan, într-un plan al unei însușiri de realități întâmplătoare.

Dacă pot apărea simboluri cu totul şi cu totul noi? Tradițiile sunt reticente în a ne da un răspuns cert. Par, totuşi, să ne sugereze că aşa ceva nu este posibil. Că, oricât ne-am străduI, tot crezând că inventăm, la un anumit moment, într-un anume loc, fără ca măcar să ne dăm seama, facem, cumva, cale întoarsă. Să fim oare prea încrezători în propriile noastre puteri, între care imaginația?

Greu de răspuns. Un lucru pare însă mai puțin neliniştitor. Simbolurile sunt relativ cuminți într-o memorie ce-şi păstrează înțelepciunea. Ele depind mai mult de noi decât noi de ele?, altfel... Altfel am rămâne fără poeți, ba chiar fără grai, „lumea n-ar mai vorbi nici ea ...", iar noi... ce fel de lectură am mai putea întreprinde?

Un simbol poate avea mai multe sensuri, dar singur, singurel, el nu poate, nu are cum să facă un basm, o poveste. Dacă ar încerca aşa ceva, s-ar pomeni, asemenea unui erou prea îndrăzneț, într-o pustietate, într-o încremenire care ar fi putut fi ceva frumos, dar nu este... Ori, basmele noastre tocmai acest lucru ni-l dezvăluie, că... „de nu ar fi, nu s-ar povesti..." În alăturări creative, simbolul participă la amplificarea de sensuri, în acelaşi timp, erou şi însoțitor în itinerariul propus.

Ca orice erou de mit, de basm sau de istorie, simbolul este pândit de multe pericole. În basm, tocmai fiindcă este un simbol al omului, eroul nostru are de trecut praguri şi încercări, atât de multe şi de dificile, încât, oricare dintre noi ar ezita, de bună voie, să-i ia locul. Unul din pericolele ce-l pândesc pe eroul/simbol, în ciuda deghizărilor la care poate recurge, este răpirea lui. Un fel de vânătoare cu țintaşi ce-şi aleg prada ca la întâmplare, dar nu o ratează. Că se ajunge la asemenea situații, ne-o spun mulțimile de simboluri scoase arbitrar din locurile lor (cognitive) de

provenienţă şi semnificaţii, pentru a fi incluse de-a valma, în fapte culturale de calitate îndoielnică sau chiar nocivă.

În actualitate, asistăm, sau mai bine zis suntem antrenaţi într-un proces de degradare culturală, în care, schimonosirea simbolurilor şi transpunerea lor în registre de confuzie este procedeu curent.

Nu ne propunem, în studiul de faţă să abordăm toate aspectele acestui fenomen. Ar fi imposibil, procesul fiind în curs de desfăşurare, cu o dinamică tot mai accelerată, într-un spectru tot mai larg. Vom încerca doar să sesizăm unele mutaţii pe care le suferă simboluri majore preluate din patrimoniul tradiţional al comunităţilor rurale româneşti şi din viaţa spirituală creştină a neamului nostru[15].

Să vedem cum sunt „produse" noi locuri cognitive, prin care, sisteme de valori, mentalităţi, comportamente, o întreagă dinamică socio-culturală se „remodelează", în detrimentul propriilor sale coordonate odată profund orientative, creându-se subcultura. Multe din aceste locuri cognitive, în plină implozie sunt create şi prin vrăjitorie.

---

15 - Guenon, R., (1997) "(...) De aici vrem să tragem cel puţin o concluzie: în momentul declinului unei civilizaţii, aspectul inferior al tradiţiei sale este acela care rezistă cel mai mult în timp, în special aspectul "magic", ce contribuie, de altfel, prin devierile pe care le antrenează, la destrămarea tradiţiei respective; este ceea ce s-a întâmplat, după cum se spune, cu Atlantida ..... S-ar putea spune că vrăjitoria e alcătuită din vestigiile civilizaţiilor moarte...". Rene Guenon se referă aici la polivalenţa simbolurilor, dar şi la "destinul lor în cursul timpului şi în contactele dintre civilizaţii." În ceea ce priveşte "aspectul inferior al tradiţiei", acesta poate atinge un nivel şi extrem de jos, putând deveni un nucleu generator de haos cultural, cum este cazul "vrăjitoriei" actuale de la noi.

CAPITOLUL III
Homo invictus

Practicile magico / vrăjitoreşti nu pot fi clasificate conform unor criterii riguroase. Afirmația este valabilă şi pentru textele orale care le însoțesc[16]. Întrepătrunderea descântecelor cu manifestări specifice fondului tradițional ceremonial nu este un fenomen recent. Structuri relativ coerente, sau, elemente izolate, atestă legăturile lor cu mitul, cu basmul fantastic, cu cântecele rituale etc... Mai „lămurit" ori mai discret, descântecele se regrupează după opțiunile practicianului, lucru care s-a întâmplat, desigur, şi în trecut. Aşa se şi face că am avut şi avem, ghicitori, lecuitori, prezicători etc.

În condițiile actuale, când risipirea fondului tradițional are loc cu o rapiditate şi amploare evidentă, practicienii vrăjitoriei tind să cumuleze cât mai multe calități de „specializare". Faptul nu trebuie să ne surprindă. Aceşti practicieni trebuie să facă față unei solicitări variate, într-un context social eterogen, într-o piață liberă, tot mai largă dar şi mai „exigentă", în care concurența este acerbă.

Un aspect interesant al fenomenului de proliferare a vrăjitoriei (a ocultului în general), nu numai la noi ci chiar „global", este concurența cu ştiințele din varii

---

16 - În ceea ce priveşte formulele magice, inclusiv descântecele, acestea pot avea uneori un rol foarte modest, reprezentând doar, cum spunea şi Marcel Mauss, nimic altceva „decât nişte accesorii". Mauss, M., Hubert, H. (1996)

domenii, cu cuceririle din ce în ce mai spectaculoase ale acestora. Asistăm la o adevărată competiţie, favorizată de perfecţionarea şi extinderea reţelelor de informaţii.

Din perspectiva unei cercetări multidisciplinare, dar cu o mai pronunţată optică de antropologie cultural cognitivă, competiţia menţionată merită toată atenţia. Este un document de teren susceptibil să semnaleze un întreg cadru de referinţă în plină căutare de ipoteze, şi metode de lucru.

În plin proces de globalizare, în care şi vrăjitoria este activă, factorii de specificitate culturală locală mai au vreo importanţă?

Care este rolul lor? Intervenţia magico/ vrăjitorească ar fi compromisă (local) dacă nu ar lua în considerare contextul concret local. Faptul ar reduce sau chiar ar periclita rentabilitatea practicii respective, pentru a nu mai menţiona „credibilitatea" de care are nevoie, care nu poate fi asigurată decât printr-un coeficient activ de recognoscibilitate din partea solicitanţilor. Nici în plan local, nici în cel global, nu sa-r zice că ne-am putea aştepta ca progresul ştiinţelor, rezultatele verificabile ale acestora, să încetinească sau să limiteze proliferarea opţiunilor magico-vrăjitoreşti. Dimpotrivă magia şi vrăjitoria, sub diverse denumiri, se prezintă ca o altă faţă a aceleaşi aspiraţii, în care, dorinţa de a cunoaşte şi puterea de a interveni, de a decide, conjugate, – îl definesc pe omul erei noi.

Asemenea omului de ştiinţă, practicianul întru ale vrăjitoriei-magiei, odată cu afişarea ostentativă a „cuceririlor" sale, reclamă pentru sine un statut special. O condiţie de omniscienţă, dar şi de erou demiurg. Cel care poate crea, aduce în existent cele care nu sunt şi care altfel, poate că nici nu ar veni să se arate.

Vrăjitorul, imitând sau acompaniind pe omul de ştiinţă, se proclamă omnipotent. Modalităţile de acţiune sunt, desigur, altele pentru fiecare din aceste explorări. Nu

este însă mai puțin evident faptul că, vrăjitorul şi savantul se regăsesc, cu sau fără surprize, în aceeaşi investitură pe care şi-o atribuie fiecare, în felul şi teritoriul său. Homo Invictus[17].

Suntem în prezența elaborării asidue a unei mitologii de recurgere la act, creare şi producere de eveniment, de schimbare, de obținere de nou, într-o mişcare fără oprelişti-avertisment. În ştiințe, ca şi în magie/ vrăjitorie, consecințele actelor sunt fie eludate, fie plasate într-un real-utopic idealizat, sau, declarate ca imprevizibile.

Tacit sau explicit, practicienii şi teoreticienii celor două explorări, îşi asumă toate calitățile necesare celui care ştie şi care poate să domine totul, chiar „aici" şi „acum".

Cele două domenii aparținând totuşi aceluiaşi spațiu şi aceluiaşi timp, sunt deopotrivă fascinante, ceea ce le amplifică impactul şi le accentuează credibilitatea.

O analogie între cele două modalități de explorare şi practică poate părea hazardată. Dacă părăsim cămara vrăjitorului-magician, laboratorul savantului, cu datele pe care le-am văzut şi auzit acolo, odată în largul spațiului public, vom descoperi că sisteme de valori, mentalități, atitudini, personale sau colective, se formează şi se orientează sub influența acestor explorări „privilegiate". Cu certă înclinație spre acțiune, mentalul colectiv se dispensează de „obişnuința" de a semnifica şi, cu o tot mai mare intensitate, solicită memoria de emoții, alimentând dacă mai era nevoie, imensul ei rezervor.

Avem toți, sau aproape toți, senzația că timpul îşi accelerează trecerea, că evenimentele se precipită, schimbările se produc fără întrerupere, că trebuie făcut ceva, imediat, fără ezitare. Un nou tip de fatalism? Cel al

---

17 - Ne spune Părintele Nicolae că: „... Iuda s-a pierdut şi fiindcă a vrut să-şi asume o misiune divină, a găsit de cuviință -

unei libertăţi necondiţionate? Abolirea oricărei raportări la transcendenţă? Putem de asemenea constata cum, lectura ordinei naturale, cartea lumii, cum i se spune popular, este şi ea transpusă, insistent, într-o lectură istorică, cea a succesiunii de evenimente, într-un cod simplificat, accesibil fără efort, în ciuda unei diversităţi locale care mai poate, uneori, persista. Obiectul lecturii, lumea sau mediul, cum vom vrea să-i spunem, aşezat şi el sub semnul dominant al „progresului obiectiv", a ajuns un partener tolerat, în cel mai bun caz. De fapt, un partener inevitabil, agresat şi, de multe ori, împins fie la sinucidere, fie la dispariţie controlată.

O falie s-a produs şi se aprofundează între ordinea naturală şi cea istoric-culturală. Un hiatus pe care nici cele mai „generoase" atitudini, cele mai elaborate ecologii nu-l mai pot umple. Globalizarea intervenţiilor şi a soluţiilor, mereu reluată în considerare, ba chiar instituţionalizată, nu pare să se materializeze, în ciuda atâtor mijloace materiale la îndemână şi în continuă perfecţionare tehnică[18].

O colectivizare sufletească

Cultura tradiţională a comunităţilor rurale româneşti, chiar dacă mai ferită de agresiuni până în secolul al XX-lea, s-a văzut brutal plasată istoric, într-o realitate ce-i era cu totul străină. Nu vom putea niciodată evalua amploarea şi tragismul acestei „realităţi istorice" impuse şi susţinute prin teroare, care a fost comunismul în ţara noastră.

Putem însă, foarte clar, constata consecinţele acestei agresiuni, cu atât mai mult, mai real, cu cât le suportăm şi acum. Hiatusul între lectura ordinei naturale, aşa cum era

---

dovadă de inimaginabilă trufie - să se substitue lui Dumnezeu...", v. Steinhardt, N. (1991)

18 - Forumul Mondial al „Dezvoltării durabile" care a avut loc în 2002 în Africa de Sud, nu a întrunit nici el o unanimitate

întreprinsă de către „acei oameni", a fost, brusc, brutal contestată şi interzisă, pentru a fi înlocuită cu o alta, construită ideologic şi faptic, prin constrângere şi abuz. Lectura ordinei istorice pe care o propunea şi o impunea „regimul", nu mai avea nici o tangenţă cu tradiţiile, dar nici cu situaţiile trăite pe viu. Cât despre citirea înţeleaptă a ordinei esenţiale, spirituale, divine, la care omul este chemat să conlucreze, aceasta era total negată. Întreaga pedagogie culturală pe care memoria colectivă identitară, specifică, o întreţinea în toate domeniile de viaţă şi de activitate a fost dezintegrată, deliberat, sistematic, în baza unor strategii bine puse la punct[19].

În acest complex de agresiune, ingineriile sociale au avut un rol important, ca factori de modificare şi control a dinamicii de ansamblu a societăţii. Orientarea creştin ortodoxă, esenţială unui fel de a fi şi de a vedea viaţa şi universul, a fost vizată cu o consecvenţă şi cu o diversitate de mijloace perfect focalizate. S-a procedat la ceea ce părintele D. Stăniloae a numit „colectivizarea sufletească" adică anihilarea esenţei raportului dintre Dumnezeu şi omul persoană.

În câteva zeci de ani schimbările au fost atât de adânci, încât un peisaj al lumii rurale tradiţionale nu mai poate fi nici măcar imaginat, dacă am vrea să-l reconstituim după putinţa noastră de evocare şi de înţelegere. Altfel spus, nu mai ştim cum şi unde să-l căutăm în cele ce au fost în el realităţi de viaţă împărtăşite. Tocmai de aceea, mărturiile, chiar dacă povestite de către oamenii care i-au aparţinut, sunt atât de importante. Prin aceşti oameni, realităţile invocate, mai sunt prezente şi

---

necesară unui atât de generos şi cuprinzător scop. Miza fiind chiar dezvoltarea continuă şi echilibrată a plantei Terra, continuu periclitată de consecinţele unei dezvoltări tehnice imediate

19 - Sintetizând aceste probleme atât de importante pentru înţelegerea istoriei poporului nostru, a realităţii trăite tragic de noi, Preot Nicolae spunea: „... Una, însă, s-o ţineţi de-a pururea

adevărate. Ei mai fac, chiar dacă mai „îndepărtat", o citire a celor trei ordini în datele lor încifrate dar accesibile unui lector avizat, celui care „vede cum se închipuie cuvântul", sau, cum am citi noi, cum se creează simbolurile, pentru ca lumea, în întregul ei şi cu viaţa din ea, să continue să vorbească[20].

Aceşti „închipuitori ai cuvântului" sunt poeţii dar şi alţi creatori deoarece, „... sunt multe feluri de poeţi, cum... cei ai gândului, ai minţii... care lucră cu ceva, piatră, lemn, ce-o fi... nu stai să te minunezi?... ce iese din mâna lor, da parcă tot cuvintele cum zici tu, adică vorbele, sunt mai cu putere... mai ...". Este adevărat că procesul de simbolizare poate îmbrăca forme nenumărate, iar noi, lectori şi înminunaţi, vom căuta în ele înţelesuri şi popas. Cum tot vorbele sunt mai cu putere, vom înţelege mai lesne de ce marile prilejuri ceremoniale au beneficiat, tradiţional, de expresii de o frumuseţe „nelumească". Oralitatea, ca modalitate privilegiată de comunicare a creat în interiorul aceleaşi limbi, servindu-se de acelaşi lexic, registre diferite de exprimare, o limbă ceremonială, o limbă a vieţii zilnice. Purtători de sensuri şi de geniu

---

minte; ori de câte ori veţi auzi în viaţa noastră de comunism să fugiţi ca de diavol ...". Avertismentul se adresează, spiritual, dar şi istoric, memoriei noastre culturale, „ţinerii de minte", dimensiune care include şi aducerea, dar şi luarea aminte. V. Steinhardt, N. (1991)

20 - Literatura mărturisitoare este imensă şi continuă să se îmbogăţească. Această „aducere aminte", nu este însă capabilă singură, să se întreţină o conştientizare activă şi responsabilă a comunităţii, nici chiar a grupurilor elitarea în formare. Toate datele necesare constitutive „comunismului" şi aplicării lui la noi în ţară, prin teroare şi genocid, trebuie incluse în procesul de educare a generaţiilor succesive, nu ca materie de studiu, ci în calitate de coordonate orientative pedagogice şi spirituale. Memoria culturală nu este un dat mecanic, ci o modalitate umană, reală, de a crea o societate, de a înnobila un timp şi spaţiu în care o comunitate se trăieşte şi se oferă vieţii.

creator sunt şi simbolurile care, regrupate în semnificaţii majore, vin să confirme rostul însuşi al momentelor respective. În atari circumstanţe speciale, simbolurile participă la formarea unor locuri cognitive necesare orientării integrale pentru individ, pentru comunitate. Locurile acestea, chiar dacă nu într-un continuum, care să fie de acelaşi nivel pentru toţi, facilitează o conştientizare, o imediatizare a memoriei culturale în toate componentele ei, semnificare, act, emoţii etc.

În contactul dintre culturi diferite, aceste locuri cognitive sunt mai greu accesibile „celuilalt", dat fiind că ele au un caracter de sinteză calitativă. Astfel, ele par să fie mai conservatoare în raport cu tradiţiile, cu obiceiurile, cu un întreg fel de a se comporta. În spaţiul mai larg al vieţii zilnice, obişnuite, întâlnirea dintre culturi diferite pare mai simplă, mai puţin accidentată. Se stabilesc între oameni (comunităţi) relaţii de proximitate practică, situaţii care nu cer luări de poziţie sau analize de înţelesuri. Este un spaţiu permisiv dar, în acelaşi timp şi foarte vulnerabil, sensibil la influenţe venite din afară, fie din partea unor culturi conlocuitoare, fie din contexte culturale mai puţin apropiate.

Pedagogiile specifice unei culturi se refugiază, în ciuda ramificării lor în toate domeniile de viaţă, în locurile cognitive menţionate mai sus, lăsând drum liber comunicării exterioare. Cu alte cuvinte, spaţiul vieţii obişnuite, cu toate ale sale, nu se poate constitui în gardian al unei pedagogii formative consecvente în raport cu tradiţiile unei societăţi, unei culturi. Pe măsură ce acest spaţiu se dotează cu noi împrumuturi, oferind la rându-i altele, locurile cognitive dependente de patrimoniul „arhaic" se reduc şi se destramă. În condiţiile actuale de dezvoltare tehno-materială a civilizaţiei globale, influenţele dintre diferitele culturi devin tot mai evidente, mai operaţionale. La noi, ca şi peste tot, se impune „modelul citadin" cu întreg „conţinutul" său tot mai

receptiv la uniformizare. Chiar pentru tema circumscrisă pe care o prezentăm aici, vrăjitoria ca model producător de haos şi de subcultură, fenomenul urbanizării globale este un factor important.

Cultura este comunicare. Informaţiile circulă mereu, iar capacitatea lor de a primi semnificaţii diferite este enormă sau nelimitată. Este calitatea simbolurilor de a-şi metamorfoza nu numai expresia ci şi înţelesul, ca atare de a-şi lărgi şi diversifica aria de impact. Sedimentarea simbolurilor în procesul de stocare al memoriei culturale (colective), sau individuale, nu este rigidă, nu se realizează în straturi suprapuse, la care, deliberat, subiecţii să poată recurge ca la un depozit oricând disponibil. Memoria nu-şi alcătuieşte un repertoriu cronologic, oricât ne-ar plăcea să vedem lucrurile şi astfel.

Nu numai simbolurile se modifică şi se amestecă în creuzetul implicit, dar şi procesul de simbolizare este mutabil, în conţinut, în expresii active, în calitatea de conceptualizare. În ceea ce priveşte destinul cuvintelor, de cele mai multe ori, este unul ingrat. Cu un sâmbure simbolic, traversând spaţii variate, cuvintele pot să fie desposedate nu numai de sensurile parcurse, ci, chiar de înţeles, ajungând simplu semn de vorbire articulată care marchează o stare de emoţie, oarecare, o aderare la un model de comportament şi de exprimare verbală, sau, dimpotrivă, o dezicere de un model, o renegare a acestuia.

Peregrinarea cuvintelor, dar şi a simbolurilor, se produce atât în interiorul unei culturi, cât şi intercultural. Deosebit de intens în actualitate, fenomenul respectiv este produs şi susţinut, mereu dezvoltat de reţelele de mediatizare. Un spaţiu mediatic se formează rapid, concurând modalităţi tradiţionale de comunicare şi, odată cu aceasta, contribuind la apariţia unei memorii culturale universale şi universalizante. O memorie care propune şi induce-impune o viziune „comunitară" asupra vieţii, lumii, realităţilor oricare ar fi ele, concrete, abstracte, ori

întrevăzute... Acest tip de memorie pare să ofere individului o libertate fără limite, un exercițiu al lui „a fi" niciodată realizat până acum. Putem însă să ne întrebăm dacă, paradoxal, în plin exercițiu al acestei libertăți, omul/ persoană nu-şi va pierde libertatea unicității sale, fără ca măcar să mai fie conştient de acest fapt[21]?

Modalitățile de conştientizare a individului, a comunităților, sunt proprii unei anumite culturi. Totuşi, în ansamblul lor, ele pot fi agresate direct sau subtil, prin modificări impuse sau induse. În atari situații, coordonatele profunde, orientative ale culturii în chestiune nu mai sunt active. Se produce o dezorientare cu tendințe de generalizare rapidă, o situație comparabilă cu un şoc cultural.

Acesta, poate fi brusc şi extrem de brutal, sau, prelungit şi mai atenuat, dar cumulativ. S-ar putea obiecta că acest fenomen este chiar procesul de „evoluție istorică normală" a societăților umane. Nu este însă, mai puțin adevărat că, în acest proces, lectura unei ordini naturale, a mersului istoriei, cea a ordinei divine, aşa cum au fost ele concepute, asumate, trăite de către atâtea culturi, nu au fost menajate. Aşa cum am mai spus, în condițiile unei întreprinderi bine organizate de anihilare, de „ştergere", a unei memorii culturale anume, lectura ordinei divine este cea mai vizată. Aici se află cheia „secretă" care deschide apoi toate înscrierile omului în lume, în existență. Încifrarea memoriei culturale este întâi de toate, cea de natură spirituală.

---

21 - „...Participarea creatului la viața necreatului nu poate fi rezultatul unei necesități, ci un fapt de libertate. Şi singura existență creată care poate realiza viața ca libertate este omul. De aceea şi Sfânta Scriptură, şi erminia patristică, nu văd pe om ca „mijlocitor" în realizarea finalității existențiale sau a scopului întregii creații...", cum spunea Christos Yannaras. Şi el continuă: „... Libertatea se interpune în natura creată ca o breşă a posibilității între ceea ce este dat şi ceea ce trebuie să devină, între existență şi „finalitatea" existenței". V. Yannaras, C. (1996)

Prin proliferarea reţelelor de comunicare/ informaţii uniformizante, se realizează o proximitate culturală care nu mai face apel la vecinătatea de spaţiu geografic. Acestei proximităţi îi va corespunde chiar dacă nu peste tot uniform, o memorie de adecvare imediată. Datele furnizate, pentru a deveni utile, profitabile, se cer imediat acceptate, în acelaşi timp, beneficiarul, individul sau colectivul, trebuind să renunţe, fie şi temporar, la alte „deprinderi" mai vechi, devenite inactuale. Fenomenul acesta nu se desfăşoară doar în sectoare ţinând de producerea/ utilizarea bunurilor materiale, este un proces care include toate domeniile de viaţă şi de „gândire". În imensul spaţiu mediatic deschis şi fără întrerupere operaţional, lectura celor trei ordini (naturală, istorică, divină), este şi ea vizată şi se „adecvează" noului cadru de referinţă.

În spaţiul tradiţional al unei culturi specifice relativ omogene, cum a fost cea a comunităţilor rurale româneşti, au existat şi există şi alte culturi „conlocuitoare". Unele din acestea mai nou venite, altele mai de demult, în condiţii diferite de timp şi de loc, de mod de aşezare şi de raporturi cu autohtonii. În unele cazuri, proximitatea culturală a fost mai strânsă, cu influenţe reciproce notabile. În alte cazuri, această „apropiere" a fost mai puţin activă, mai redusă ca importanţă şi, în consecinţele sale. O proximitate „îndepărtată" chiar dacă nu spaţial. Au coexistat astfel două sau mai multe culturi paralele.

Este important să reţinem aici că lumea satelor româneşti tradiţionale a fost şi mai este, cea a unei culturi specifice, cu coordonate orientative comune, a căror focalizare a fost şi continuă să fie credinţa şi religia creştină ortodoxă.

O rapidă modernizare, apoi dinamica socio-demografică practicată de regimul comunist, a separat întrucâtva lumea rurală de tiparele ei vechi, dar şi satul de aglomerările urbane. S-au creat astfel lecturi coexistente

dar nu convergente din partea celor două spații, cu toate că raporturile dintre ele au fost şi au rămas foarte active, permanente. Realitatea sătească a fost văzută într-un anume fel de către orăşeni, chiar de către cei noi, din prima, din a doua generație. La rândul lor, sătenii au văzut în oraşe o altă realitate umană, cu alte cerințe, mentalități, comportament şi valori, pe care, frecvent, au început să le aprecieze, să le reproducă. Atitudinea generală față de tradiții s-a resimțit şi ea, producându-se, am spune, o adevărată „laicizare" a acestora. Vechiul a devenit ceva cuprinzător şi lăsat în paragină, ca un fel de altă lume/ timp, menită să se tot depărteze de prezent. „Oamenii se îmbracă altfel, nu numai cu hainele astea, dar şi cu firea", (Teodora Căpăț, Banat). Într-adevăr, nu numai portul ca îmbrăcare exterioară se schimbă, ci şi toată casa, apoi gospodăria, atât în cele materiale cât şi în cele ale minții, noile generații promovând schimbarea fără prea mare reticență. Mersul vremii[22].

Tabloul astfel schițat este, desigur unul sumar, superficial. Fiecare aspect de viață ar putea constitui tema unor studii şi reflecții, venind să contribuie la calitatea unei sinteze de interpretare/ lectură.

Chiar şi aşa, o arheologie a vieții spirituale în profunzimile ei nu poate fi realizată, trăirile nu pot fi catalogate, nici expuse în muzee, iar obiectele, oricare ar fi valoarea colecțiilor, sunt martorii unei memorii care ştie să tacă. Mai puțin încă, putem să ne bazăm pe cuvinte. Acestea pot dispărea sau se pot preumbla dintr-un loc într-altul, fără să mai păstreze ceva dintr-un context de „înainte vreme …".

22 - Dispariția vechilor modele de gândire - obiceiuri, mentalitate şi sisteme de - valori este un proces în plină desfăşurare. Fenomenul este confirmat şi în cercetarea de teren întreprinsă de specialiştii de la Institutul de Etnografie şi folclor – „C. Brăiloiu". V. Corpus de Documente Etnografice, vol. I. Oltenia. În prezent se sistematizează materialul pentru Banat, Crişana, Maramureş vol. II.

Faţă de acest „înainte vreme”, comunitatea sătească îşi modifică percepţia şi atitudinile, chiar dacă mai „ţine” unele din datele lui specifice. Răspunsurile referitor la practicarea anumitor obiceiuri mai mult sau mai puţin trunchiate, vor fi: „... Aşa am apucat ...”. „Aşa e bine ...”., sau „Aşa e obiceiul pe la noi” etc. Toate acestea exprimă o oarecare „deprindere” de a face, o opţiune pentru act, fără ca sensul acestuia să mai fie realizat sau considerat necesar. Este adevărat că multe din aceste reflexe gestuale, respectă încă vechiul lor loc de proveniență, rolul de a asigura protecţie, fecunditate, bună stare etc., dar, semnificarea aptă să realizeze unitatea imediată a memoriei, integrarea individuală în totul existent, material, spiritual, nu mai este prezentă. În comparaţie cu adecvarea la actualitatea contextului informaţional, susceptibilă să producă un alt tip de tip de memorie, desprinderea de caracterul holografic al memoriei culturale tradiţionale semnalează şi ea pierderi calitative.

Reducerea necesităţii de a opera cu înţelesuri ample, împărtăşite în esenţa lor, tacit, dar definitoriu.

Încet, dar fără întoarcere posibilă, multe „lucruri bătrâneşti”, se ridică la suprafaţa celor noi, cu altă încărcătură, cu altă percepţie - superstiţii, automatisme etc. Trecerea lor în „folclorul” liber nu atenuează această dispariţie. Într-un fel, o accelerează, prin vulgarizarea totdeauna gata să invadeze vreun loc mai accesibil în mentalul colectiv. Şi aici influenţa urbană are un rol evident, prin crearea unor adevărate „stiluri” de expresii, de comportament etc. Rigoarea ceremonială cu limba ei „aleasă” şi cuprinzătoare/ creatoare de sensuri şi de echilibru, este abandonată, conştient sau mecanic, în favoarea unei comunicări orale de o calitate precară şi de o mare vulnerabilitate.

O oralitate de acest nivel şi conţinut este un mediu imens şi de prim ordin în favorizarea procesului de degradare a memoriei culturale. Nu numai vechiul fond,

patrimoniul colectiv moştenit şi transpus activ în ceremonii etc., este afectat ci întreg contextul de comunicare umană. „Protocronismul" atât de criticat şi de ridiculizat, nu este simplu cadru de referinţă pentru atitudini ideologice absurde, destinate să justifice opţiuni extremiste şi totalitare, xenofobe sau chiar criminale. Recurgerea la trecut este un prezent al memoriei, ale cărui valenţe şi calităţi nu se pot nici evalua, nici cultiva, fără acel timp ca din totdeauna „închipuit", având un chip.

Calitatea de a fi un prezent a memoriei conferă recurgerii la trecut o importanţă mereu activă şi, în mod „normal" de neînlocuit pentru funcţionarea echilibrată a comportamentului individual şi colectiv. Aceeaşi recurgere însă, se poate face în diferite moduri şi desigur, în condiţii diferite. Fondul arhaic şi patrimoniul tradiţional sunt aduse în actualitatea lui „acum şi aici", nu ca un ansamblu bine structurat şi păstrat ca atare, ci, prin selectarea unor date care nu au cum să fie neutre în raporturile lor cu acţiunea întreprinsă, cu intenţiile acesteia. Nu este însă, mai puţin adevărat, că, odată scoase la iveală şi puse (repuse în circulaţie), consecinţele prezentului lor nu mai pot fi total monitorizate. Putem sesiza fenomene aparent inexplicabile de răbufnire a unor latenţe până atunci perfect ascunse. Tot aşa de bine însă, se pot obţine rezultate previzibile şi dorite, tocmai prin suscitarea şi manipularea colectivă a acestor latenţe. Recunoaşterea de către colectivitatea respectivă a datelor resuscitate nu este neapărat instantanee, nici măcar conştient realizată. Se produce, în multe cazuri, o acceptare a situaţiei vechi/ noi într-o manieră ce pare cu totul firească, chiar dacă, în condiţiile de actualizare nimic nu mai este nici cum a fost, nici cum ar trebui să fie…

Acel timp ca din totdeauna „închipuit" poate fi doar o utopie, în care, identitatea, specificul unei culturi să nu mai fie de fapt prezente.

Între datele selecționate pentru aducerea la prezent a fondului pasiv arhaic, aşa cum era de aşteptat, simbolurile sunt la mare preț. Prin ele contopirea între trecutul exemplar şi prezentul perfecționabil, viitorul promițător sau măcar domptabil, este asigurată. Nu totdeauna recurgerea la trecut este un prezent semnificativ, în cazul unor culturi ale căror „rădăcini" au fost strămutate şi plasate în cu totul alte locuri şi condiții. Atunci, prezentul se propune încă şi mai activ, fie într-un plan ideologic, fie într-unul istoric, de legitimizare locală etc.

Studierea unor astfel de situații culturale este instructivă, mai cu seamă pentru antropologia cultural cognitivă, deoarece memoria colectivă şi mai cu seamă cea de producere de eveniment devine predominantă. Pentru a fi apoi secundată şi chiar concurată de emoții şi de comasarea socio-politică etc. pe care acestea o pot construi.

În situații de proximitate spațială a unor culturi diferite, „îndepărtate" prin memoria lor culturală, raporturile nu sunt totdeauna facile, chiar dacă au aspectul unei conviețuiri mutual acceptate, nici nu se stabilesc în toate domeniile de viață, de activitate. Se formează chiar o „tradiție", un mod de a-l vedea pe „celălalt", o imagine pe care, trecerea timpului nu o estompează ci, dimpotrivă, îi accentuează trăsăturile considerate definitorii. O imagine cu prea puține caractere pozitive, dominată mai degrabă de rezerve ori de judecăți critice, negative. În alcătuirea acestei imagini, istoria cu faptele ei joacă un rol important. În mentalitatea comunităților, astfel de „prototipuri" pot uneori trece în registre pasive, pentru a apărea din nou la suprafață, în împrejurări speciale. Există mereu în „subconştientul" colectiv atenționări pentru ceea ce nu este „imediat sau integral" recognoscibil, ceva care se prezintă străin şi prea „altfel", susceptibil să producă un şoc. În aceste situații, oarecum de accident, atenționările intră în acțiune, nu neapărat sub vreun semn

de atitudini raționale ci, mai curând, sub impulsul emoțiilor.

Psihologia colectivă nu este suma celei de care dispune fiecare din indivizii aparținători societății respective. Această psihologie colectivă este o realitate culturală complexă, dinamică, de ale cărei date (conținuturi) comunitatea nu are cum să fie pe deplin conştientă. Ca atare, în circumstanțe speciale, reacțiile colective nu pot fi nici ele uniforme, se diferențiază, în funcție de anumite criterii şi totuşi, există mari şanse ca acelea care se produc sub impulsul memoriei de emoții să se impună. În acelaşi timp, aşa cum am mai menționat în repetate rânduri, registrul memoriei de emoții este cel mai vulnerabil şi mai expus unor manipulări venite din interiorul culturii respective, din afara ei.

Imaginarul colectiv este mereu la lucru, oricare ar fi împrejurările de contact între culturi diferite. Terenul pe care impactul lui devine mai puternic şi mai larg, nu este apriori stabilit. Un fapt trebuie totuşi avut în vedere, imaginarul este cel mai bun aliat în demersurile de manipulare a unei psihologii colective oricare ar fi cultura vizată şi tradițiile ei, fiindcă acesta este şi locul privilegiat al capacității de „creativitate" pe care o are omul.

În lumea rurală românească, practicile magico-vrăjitoreşti aparținând unui repertoriu specializat, au fost marginale în raport cu tiparele tradiționale de semnificare a locului, timpului, existenței umane, vieții în general. Incantațiile utilizate de către vrăjitori au şi ele acelaşi statut mai modest în comparație cu textele care însoțeau manifestările ceremoniale colective sau chiar efectuate de către indivizi, după vârstă, apartenență la grupuri, praguri importante sau evenimente de interes personal.

Talentul unora dintre practicienii vrăjitori nu se putea manifesta din plin, nici nu se putea impune, ca fiind cu totul „original", pentru simplul motiv că inovațiile de acest gen ar fi fost prompt sancționate printr-o cenzură

tacită dar eficace, exercitată de către comunitate. Aşa se explică faptul că, în practica vrăjitorească rurală de la noi, nu textele sunt cele care predomină, cu toate că numărul lor este considerabil, ci gesturile, actele. Aici, vrăjitorul îşi putea asigura un mai larg spectru de opţiuni, de improvizaţii, care, după împrejurări, erau capabile să impresioneze şi să convingă mai repede şi mai eficient. Odată cu o tot mai mare răspândire a unor feluri de vrăji, prea puţin dependente de tradiţii, a crescut şi numărul practicienilor specializaţi, iar influenţa celor de la oraş s-a resimţit tot mai tare. Intervenţia era cea care conta, iar formulele treceau, încet, dar sigur, în uitare, delăsare şi... contaminare de multe ori penibilă prin conţinut şi expresii.

În repertoriul vrăjitoresc rural, în anumite perioade, incantaţiile, descântecele au circulat cu o iuţeală remarcabilă, luând în regiuni diferite, sau în zone ce comunicau prea puţin între ele, forme identice, sau, foarte asemănătoare. Avea loc, am putea spune, un fel de mediatizare a acestor formule, creaţii orale, proces care ridică anumite întrebări, deoarece, ele nu mai ţineau cont de vechile raporturi cu contextele ceremoniale locale, acestea fiind diferite de la o regiune la alta, de la o zonă la alta. Uniformitatea surprinzătoare a descântecelor are, deci, şi alte explicaţii. Circulaţia lor a fost înlesnită de cea a unor publicaţii, sau cărţi, cum a fost şi cazul faimoaselor cărţi de vise. Unele formule au fost uşor de imitat ele fiind preluate din textele religioase, sau apocrife.

În tot acest proces, incantaţiile din repertoriul vrăjitoresc s-au desprins tot mai mult de patrimoniul tradiţional, chiar dacă unele au păstrat până aproape de timpul nostru, elemente şi structuri care amintesc de locul lor „dinainte vreme”...

Un aspect mai puţin studiat de către specialişti, folclorişti şi etnografi, a fost cel legat de sărăcia incantaţiilor magico-vrăjitoreşti cu intenţii negative, sau malefice, în comparaţie cu cele care erau de bine, sau de

restaurare a unei condiții benefice. Păstrarea secretului asupra acestor texte nu este un argument satisfăcător, deoarece, gestica acestor intervenții este foarte bine cunoscută. Pare probabil să fie vorba despre o orientare mai creativă, personală, din partea celor care se voiau practicieni ai vrăjitoriei. Trebuie ținut cont şi de faptul că originea acestor incantanții a fost patrimoniul colectiv ale cărui coordonate erau, esențial, de asigurare a unui echilibru, a unei armonii în toate, aşa cum însăşi creația inițială a fost menită să fie şi să dăinuiască[23].

Vrăjitorul rural nu a acționat niciodată pentru tot satul, nici în cele „de bine", nici în cele „de rău". Dezvoltarea unui repertoriu specializat a fost, desigur, un proces lent, îndelungat, în care, în timp, s-au inserat practici şi creații orale şi de altă proveniență decât patrimoniul tradițional local. În fondul arhaic au existat cu certitudine şi practici negative, chiar nocive, cu caracter malefic, dar acestea nu au fost predominante şi nici nu au avut cum să vizeze comunitatea în ansamblul ei.

Pentru a pătrunde mai adânc în semnificațiile oferite de unele descântece cu un destin mai fericit, va trebui să căutăm acele locuri cognitive pe care ele le au în comun cu alte creații tradiționale orale, în primul rând cu textele ceremoniale, dar şi cu basmul fantastic, şi apoi, cu folclorul liber, epic, sau liric etc... În toate aceste capitole ale unei oralități specifice, vom regăsi un fir de urmat, unul care să ne indice cum s-a format şi a lucrat destinul unei memorii culturale în care om, loc şi timp nu s-au înfruntat ci au căutat să se înțeleagă.

Vrăjitoria rurală, descântatul, în ansamblul lor, chiar în formele tradiționale pe care le-au luat, au încercat, atât

---

23 - Este cazul, mai ales, al textelor „de rău", sau de „întoarcere a răului asupra celui care l-a aruncat". Acestea din urma însă, fac parte din actele de reintegrare a unei normalități originare care a fost, într-un fel sau altul perturbată. V. Laurențiu, F. E. (1997).

prin texte, cât şi prin acte, să atenueze posibile conflicte cu o pedagogie culturală formativă, una care nu admite derogări. Vrăjitorii au căutat ieşiri, unele mai discrete, altele mai vădite, mai ales că multe din practicile lor erau din cele „de rău". Cu toate acestea, aşa cum am mai spus, comunităţile săteşti nu au optat niciodată pentru o instituţionalizare a vrăjitoriei şi o stabilire a statutului practicienilor menit să asigure acestora o poziţie importantă în dinamica socială şi spirituală. Aşa se explică şi, de ce, la noi, nu avem nici corporaţii de vrăjitori, nici adepţi ai unor culte secrete legate de magie/ vrăjitorie, nici celebrări ritmice vrăjitoreşti în ciclul calendaristic tradiţional. Spaţiul acestor practici a rămas unul marginal, dacă ne referim la viaţa comunităţilor, la bunul mers al acesteia, ceea ce nu înseamnă însă, că vrăjitoria nu a avut şi nu are un ecou, o influenţă asupra mentalităţilor, nu exercită o fascinaţie, teamă, sau invitaţie la participare concretă.

CAPITOLUL IV
O cultură de tarabă
sau o inițiere de masă

În condițiile actuale, spațiul oferit vrăjitoriei/ magiei/ ocultismului de toate tipurile este unul privilegiat. Mediatizarea asigură toate condițiile necesare, le perfecționează neîncetat. Noul spațiu este oricui şi oricând, oriunde accesibil, caracterul „esoteric" al fenomenului ca atare fiind, paradoxal, confirmat tocmai prin expunerea permanentă şi „populară" de care el se bucură. Este un teritoriu apriori cucerit, cu imensele „avantaje" pe care le garantează. Un exercițiu inițiatic de factură nouă, inedită şi fără criterii rigide de selecție a neofiților. Din totdeauna, ceea ce este „secret" a atras mulțimile şi, mai cu seamă, în momente sau împrejurări în care cultura este în criză, soluțiile propuse prin evadarea din real, dar, în scopul de a-l controla, sunt căutate cu fervoare.

Se favorizează astfel apariția şi funcționarea de culte, practici, împrumuturi, credințe din cele mai „exotice", toate cu o capacitate remarcabilă de prozelitism şi de metamorfoză pentru a corespunde, cât mai concret aspirațiilor locale. Ar fi greşit să ne imaginăm că este vorba despre un simplu proces de mimetism, o modă care vine şi trece aşa cum a venit, lăsând lucrurile în făgaşul lor. Faptele culturale care implică intervenții asupra memoriei de semnificare, de acțiune, pentru a nu mai aminti registrul de emoții, nu sunt niciodată neutre, nici „sterile".

Care ar fi trăsăturile comune spaţiului actual post-modern în care evoluează vrăjitoria / magia, şi spaţiului tradiţional rural de la noi?

Cum am putea sesiza aceste caracteristici, pentru a „vedea", eventual, pe viu, cum se structurează şi cum se destructurează o memorie culturală şi pedagogia formativă ce i-a fost proprie?

La o primă abordare constatăm similitudinea „intenţională" a actelor magice/ vrăjitoreşti pentru ambele medii. Totuşi, acest criteriu nu este suficient pentru înţelegerea fenomenului care ne interesează. Actele care se produc într-un mediu anume sunt şi ele influenţate de acesta, chiar dacă vin, la rândul lor să-l influenţeze, să-l modifice. Intensitatea sau întinderea impactului reciproc (mediu/ fenomen nou) este imposibil de evaluat calitativ, încă mai puţin de reprezentat statistic. Doar consecinţele se pot constata, dar, şi acestea, într-un proces complex şi foarte dinamic, ale cărui elemente nu au cum să fie „arătate cu degetul". Comparaţia la care ne-am referit aici, privind caracteristicile vrăjitoriei/ magiei în mediul post modern şi respectiv, în cel rural tradiţional, ne sugerează că, intenţiile practicilor, chiar dacă identice, nu sunt suficiente pentru a determina un conţinut activ comun al acestor acte şi reprezentări.

Noul spaţiu al desfăşurării spectaculoase a vrăjitoriei este mediul citadin, sau cel imediat apropiat. Aici nu avem un patrimoniu tradiţional cu manifestări structurate armonios, nici comunităţi pentru care pedagogia culturală să fie prezentă în memoria colectivă. Marile ceremoniale care restaurau şi garantau ordinea vieţii şi a lumii cu participarea întregului corp social nu mai sunt fapte curente, reale. Creaţiile orale ce le însoţeau s-au pierdut sau, dacă sporadic mai sunt utilizate, locul lor cognitiv nu mai este unul de semnificare ci, mai curând unul de simplă petrecere sau chiar de parodie.

Coordonatele memoriei colective se constituie aici prin mediatizare, întru-un proces continuu şi agresiv[24]. Prin mijloacele media de tot felul, se procedează la o adevărată revărsare de informaţii ce nu poate fi nici evitată, nici oprită. Mediatizarea vrăjitoriei este situată în contextul ofertei de ocult diversificat, iar toate aceste componente ale respectivului context sunt un nucleu de producere de subcultură. Paranormalul, extrasensorialul, extratereştrii, creaturi ori civilizaţii, doctrine esoterice din cele mai originale, contribuţii locale (autohtone) la fiecare din aceste capitole, totul pe înţelesul tuturor. O sumă de universuri paralele sau întrepătrunse, în care, mentalul individual şi cel colectiv nu mai pot să-şi formuleze un cadru de referinţă, cât de cât coerent şi semnificativ. Informaţiile receptate, fără încetare şi fără vreo selecţie privind conţinutul, mesajul, intenţia, expresiile lor, sunt vehiculate imediat, în acelaşi mod de „asamblare" mecanică, repetitivă, cu o încărcătură falsă de „obiectivitate".

Mediul uman receptor investeşte informaţiile cu calitatea de a fi fapt de viaţă firesc, normal, cu alte cuvinte, omul individual ca şi cel social, inseparabili, îşi creează o identitate „informaţională", una de un tip nou netradiţional şi dinamic, dar fără apartenenţă. O transidentitate.

În acest peisaj în care comunităţi şi indivizi se regăsesc situaţi mai rapid decât s-ar crede, sau, decât îşi dau seama, orientarea este dificilă tocmai fiindcă pare liberă, chestiune de opţiuni personale şi garanţie de realizare. Peisajul devine, este familiar şi nu mai are vreun alt termen de comparaţie. Dispare acel „illo tempore" cu valoare de model ideal, nu în coordonate de timp sau de loc ci, ca posibilitate de integrare profundă într-o memorie

---

24 - Literatura referitoare la rolul mass media este enormă şi totuşi, nu poate ţine pasul cu globalizarea şi perfecţionarea tehnică a procesului de informatizare. V. bibliografie.

identitară ale cărei date, inefabile cum sunt, se reunesc, totuşi, calitativ, într-un mod de a fi specific şi necesar unei condiţii umane echilibrate personal, social, cultural, spiritual.

Contextul nou poate părea fascinant, în acelaşi timp însă este şi unul confuz; prin enorma diversificare haotică, devine (poate deveni) şi obositor, suprasolicitant. Sau chiar epuizant. „Compensarea" acestor riscuri pe care le comportă era postinformaţională se face, paradoxal, printr-un proces pe care l-am putea numi de „primitivizare" culturală[25].

Nu este vorba numai despre producerea de subcultură în varii forme, expresii, ci de un fapt mult mai subtil şi mai general, mai dificil de definit şi chiar de sesizat. Aici ne vom ocupa numai de unele din aspectele acestui proces, mai exact, de unele din porţile de evadare din peisajul înăbuşitor şi depersonalizant, chiar dacă gradul de realizare a acestor caracteristici, de suportabilitate a lor, este diferit de la individ la individ.

Practica vrăjitorească/ magică este una din aceste porţi. Dintre numeroasele căi de evadare pe care le oferă ocultul mediatizat, vrăjitoria pare cea mai la îndemână. De ce?

Fenomenele considerate ca aparţinând „paranormalului" sunt, de obicei, experienţe personale. Ele sunt

---

25 - În societatea românească procesul de „însălbăticire", (oricât de şocant ar părea termenul) este vizibil , iar educaţia prin şcoala, pentru a nu mai vorbi despre cea prin media, nu pare să se preocupe de această problemă. Curtea şcolii este teren deschis oricăror manifestări de violenţă, delicvenţă, etc. Cât despre o pedagogie formativă (culturală) prin radio sau televiziune nici măcar nu se poate vorbi în mod serios. Este covârşitoare producţia de subcultură, cu consecinţele ei, între care, „primitivizarea". Atenţionarea asupra unor programe ce nu pot fi vizionate de către copii sau de către tineri (faimoasa de acum Bulină Roşie) este doar un simptom de iresponsabilitate educaţională care, poate avea şi are, consecinţe cu totul opuse intenţionalităţii declarate.

relatate mai rar direct de către cei care le-au trăit, la radio, la TV, sau în unele cazuri în presa scrisă, mai mult sau mai puțin „specializată". Credibilitatea de care se bucură aceste relatări este redusă, tocmai fiindcă nu au cum să fie „controlate". Ca atare, ele pot fi foarte lesne luate drept simple născociri. Practicile ținând de inițieri în doctrine esoterice, orientale ori de altă sorginte, pentru a avea un impact real, trebuie puse în aplicare în grup. Acest tip de „inițiere" poate recurge mai greu la modalități ample de popularizare. Mediatizarea este fie prea puțin accesibilă, fie chiar nedorită de către adepții respectivelor doctrine. Unele din aceste practici şi învățături sunt prea străine pentru mentalitatea locală, aşa că, ele nu au un teren gata pregătit sau măcar destul de favorabil. În masele populare pătrund şi se răspândesc mai curând elemente disparate din sisteme de credințe, sau din practici „magice" din cele mai fantastice şi, nu rareori, fără vreo origine precisă.

Despre vrăjitorie, vrăjitoare, toată lumea a auzit şi aude. Este un fapt cunoscut, sau, măcar, aşa se pare. Nu mediatizarea actuală a pus în circulație termenul, iar conținutul lui, sensul ce i se atribuie este şi el unul familiar. Din multe surse cu care individul ca şi comunitatea au venit şi vin mereu în contact. Poveşti, basme, legende, literatura cultă, vorbirea curentă, vrăjitoria le-a traversat şi continuă să o facă, în diverse moduri, toate „interesante". Şi, desigur, mereu cu cele două fețe ale sale, cea bună, cea rea.

În cultura de masă, rurală şi citadină, elemente ale vrăjitoriei tradiționale s-au păstrat şi se practică. Fie în familie, fie în cercuri restrânse de rude, de prieteni, de vecini. În mediul urban, aceste practici sunt mai frecvente decât am vrea să credem, cu o certă predominare a celor cu caracter negativ. Fenomenul a fost favorizat de natura eterogenă a acestui spațiu social, de instabilitatea şi nesiguranța pe care le generează fără încetare.

În actul vrăjitoresc cei doi parteneri se întâlnesc faţă în faţă.

Actantul principal este vrăjitorul (vrăjitoarea), dar şi solicitantul are o situaţie importantă. El participă la acţiune, este implicat direct. Astfel, intervenţia îi conferă o confirmare de identitate personală, dintre toţi cei care îl înconjoară în afară, el este acum şi aici, unic. Cu problemele sale, cu temerile ce-l bântuie, dar şi cu speranţa sau chiar certitudinea că totul se va rezolva, nu oricum, ci aşa cum doreşte, cum vrea el. Participarea solicitantului este şi o experienţă de putere, dominare şi control a tot ceea ce, în viaţa lui nu merge cum ar trebui să meargă.

În mediul citadin, unde competiţia şi agresivitatea sunt mereu în creştere, individul se vede deposedat tocmai de aceste însuşiri atât de necesare pentru a putea rezista şi impune, pentru a avea succes în viaţa personală, în cea profesională etc. Actul vrăjitoresc este cerut, în cele mai multe cazuri, pentru sine,în cele mai intime probleme de existenţă. Se stabileşte o comunicare fără reţineri între agentul practician şi beneficiar, una pe care mulţi psihologi şi psihiatri ar putea să o invidieze. Odată „răul" identificat, beneficiarul are chiar o doză de libertate în a alege ce fel de intervenţie doreşte să se facă pentru el. Poate decide să continue procesul, sau, la nevoie, să-l întrerupă. După cum, este liber să revină oricând asupra deciziei, fie solicitând acelaşi agent specializat, fie recurgând la serviciile altuia.

În mod curent, cei care recurg la vrăjitori nu se limitează la frecventarea unuia singur. Fie că se declară nemulţumiţi de rezultate, fie că sunt curioşi să afle mai mult despre aceste lucruri misterioase, sperând să ajungă la cei mai mari specialişti, consumatorii de magic sunt foarte buni clienţi şi, totodată, promotori ai fenomenului.

Dacă problemele care trebuie „rezolvate" sunt importante pentru echilibrul emoţional al clientului, acesta, treptat ajunge nu numai să depindă de agentul practician, ci chiar să se identifice cu acesta, să copieze

modelul, imaginea, ceea ce înseamnă de fapt, o perturbare serioasă a personalității sale de bază.

Cum „şedinţele" nu se limitează de obicei la una singură, dependența se accentuează, iar modelul intră în obiceiurile clientului, mai ales dacă şi el trebuie să execute anumite acte în afara întâlnirii. În scurt timp, acele gesturi devin reflexe, nu numai pentru cel în cauză, ci şi în mediul social imediat înconjurător. Cea mai bună mediatizare pentru practica vrăjitorească este cea de la om la om, iar această mediatizare nu cere nici măcar o fărâmă de „specializare profesională". Tocmai în aceasta constă uriaşa ei capacitate de proliferare în mediul popular, indiferent de generații.

Momentul de intervenție vrăjitorească este concret, simplu, real. Ca un fapt de viață ce trebuia, odată şi odată, să aibe loc, chiar dacă împrejurările ce-l declanşează sunt speciale şi nu totdeauna din cele fericite. Mijloacele oferite de intervenția respectivă sunt tot atât de eficace pentru acțiuni pozitive, cât şi pentru cele negative, sau chiar malefice, declarate ca atare.

Odată ce actele magico-vrăjitoreşti depind în continuarea lor, aşa cum o cere intenția urmărită de către beneficiar, numai de practicianul specializat, registrul semnificării lor se modifică. Tot ce este cunoscut, executat de către vrăjitor, devine secret, complex, şi cu certe valențe metafizice. Se constituie un spațiu paralel, în care profanul nu mai are acces, este un exercițiu inițiatic la care el nu mai este invitat. Aici se realizează separarea dintre vrăjitor şi solicitant, adevărată ruptură de statut ontic, aşa cum vom vedea. Distanța dintre parteneri este accentuată de către beneficiar, era oarecum de la sine înțeles că, la un moment dat ea se va produce, iar faptul acesta consolidează poziția vrăjitorului, situându-l într-un loc cognitiv ambiguu dar nu mai puțin fascinant şi redutabil[26].

---

26 - Practicienii vrăjitoriei insistă şi acum asupra caracterului

Nu rareori, între condiţia vrăjitorului – aşa cum este percepută de către cei care îl solicită, dar şi de către largi categorii sociale şi cea a unor reprezentări mitice se poate întrevedea o coincidenţă, prin calităţile de care dispun, prin natura actelor pe care le pot întreprinde. Cum vrăjitorul este frecvent prezent în creaţii populare, dar şi în cele culte, această suprapunere a unui agent real/ viu şi a unora imaginari, vine să contribuie, dacă mai era nevoie, la credibilitatea şi popularitatea vrăjitoriei. Imaginarul colectiv este un excelent agent de publicitate.

Beneficiarul intervenţiei vrăjitoreşti nu se consideră ca fiind responsabil din punct de vedere moral, etic, pentru a nu mai menţiona pe cel spiritual, de natura intervenţiei sau de consecinţele ei.

Chiar dacă unele dubii se ivesc, le îndepărtează cu uşurinţă, fie prin îndreptăţirea ce o are de a solicita intervenţia, fie, mai ales, prin transferul de responsabilitate/ culpabilitate eventuală asupra vrăjitorului.

În mentalitatea curentă a celor care apelează la aceşti practicieni, „ei-ele ştiu ce fac". Astfel, modalităţile pot rămâne secrete, iar solicitantul nu mai are de-a face direct cu natura actului, sau, cunoştinţele de care dispune practicianul îi permit acestuia să se ferească de urmări neplăcute. Şi într-un caz şi în celălalt, vrăjitorul este cel care „face" totul şi care îşi asumă întreaga răspundere. Persoana vrăjitorului fiind percepută ca o condiţie între real uman („ca toată lumea") şi personaj, ţinând deasemenea de o altă realitate, „vezi că ei nu sunt ca toţi ceilalţi, au alte puteri... ce mai ...", specialiştii întru ale magiei/ vrăjitoriei, buni sau primejdioşi pot fi capabili

---

secret al cunoştinţelor, actelor executate, afirmând-şi în acest mod rolul de „iniţiatori". Dealtfel, acelaşi rol şi-l asumă atunci când recurg la un exoterism limitat. V. cazurile analizate în acest studiu.

oricând să se refugieze în teritoriul rezervat lor, unde muritorul de rând nu mai are acces.

Imaginea aceasta a unui om dotat cu însuşiri reale ce nu mai ţin de natura comună a „lumii" (citeşte oamenii), devine tot mai pregnantă, pe măsură ce se intensifică mediatizarea fenomenului în actualitate, odată cu cea a unui imens loc cognitiv sub semnificarea virtualului, în speţă a ocultului.

Totuşi, aşa cum am menţionat, vrăjitoria se distinge şi se impune chiar în acest loc de cognitivitate culturală „paralelă", prin proprietăţi ce o singularizează şi o fac mai operaţională în procesul de comunicare socială.

Unele din aceste trăsături ar putea părea mai curând susceptibile să diminueze impactul vrăjitoriei, dar, în realitate, ele îl intensifică. Din momentele de intervenţie, aşa cum sunt ele practicate acum, formulele orale, acolo unde mai apar, îşi pierd rapid din importanţă. Gestul este cel care se impune, iar efectul psihologic este cu atât mai sigur, cu cât acţiunea se desfăşoară „de fapt", prin actul la care solicitantul asistă, la care ia parte. Circulaţia unor texte formalizate şi încărcate de simboluri, cum erau cele tradiţionale, ar fi acum imposibilă. Memoria colectivă, în ansamblul ei, se orientează spre reducerea oralităţii, nu înspre amplificarea acesteia[27].

Mediul citadin, aşa cum de asemenea am menţionat, este un spaţiu social extrem de diversificat, inegal, dinamic şi instabil, chiar traumatizant/ stresant, în comparaţie cu cel rural tradiţional sau/ şi modern.

Ar fi imposibil pentru orice ofertă de paranormal, între care şi cea vrăjitorească, să se valideze prin creaţii

---

27 - Dezvoltarea fără precedent a reţelelor informaţionale, precum şi inimaginabila lor perfecţionare vor avea drept consecinţă, fapt de pe acum sesizabil, reducerea comunicării orale. Oralitatea, ca dimensiune de în-omenire a memoriei şi a culturii, nu are cum să fie promovată fără prezenţa reală a celor care-şi vorbesc, se spun, se întâlnesc în loc, timp, împărtăşire de înţelesuri profunde.

orale structurate, care să se regrupeze într-un adevărat corpus menit să rămână eficient şi apt să fie mereu completat, fără să-şi piardă sau să-şi compromită locul/ piaţa.

Precaritatea creaţiilor orale din practica vrăjitorească actuală este atât de evidentă, încât, orice semnificaţie le este inutilă. Şi prin această factură submediocră a textului oral, vrăjitoria actuală, citadină, contribuie la dezvoltarea subculturilor locale şi generale.

Este bine cunoscut faptul că, în societăţile tradiţionale, aşa cum era şi cea rurală de la noi, creaţiile orale erau adevărate generatoare de semnificaţii simbolic redate, în expresii pe care limba obişnuită, ca şi folclorul liber, le preluau şi le valorizau fără încetare, pentru a participa astfel la pedagogia formativă necesară. Un fapt care se cere înţeles în ceea ce priveşte acest proces al alcătuirii unei pedagogii explicite şi implicite, este natura lui conştientă asumată ca atare de către comunitatea respectivă.

Simbolurile nu sunt singurii indicatori ai unei destructurări culturale dar au calitatea/ capacitatea multiplă de a o propaga şi susţine. Procesul este unul de ansamblu, nu se limitează la un aspect singular, dar fenomene relativ „tipice" pot fi, totuşi, constatate. Unul din acestea este hipertrofierea opţiunilor de evadare din contextul dat, concret, real. Se formează subtil, sau în modalităţi mai evidente, lecturi aberante ale realităţii, şi, prin ele, o situare alienantă a indivizilor şi a comunităţilor în locul unei cognitivităţi specifice şi echilibrate.

Cognitivitatea culturală nu este un dat de suprafaţă prin care doar atitudini, comportamente se constituie şi se exprimă, chiar dacă acestea sunt şi ele importante şi ilustrative. Putem spune că memoria, în întregul ei, este cognitivitate şi de calitatea acesteia ţine modul de a clădi

existența şi lumea înconjurătoare, cu timpul şi locul aşa cum sunt ele semnificate şi trăite[28].

Actul vrăjitoresc/ magic este temerar şi se vrea gest absolut, fără replică în finalitatea ce şi-o propune. Potențialul ce i se atribuie şi care i se recunoaşte depinde, bineînțeles de mediul uman/ cultural în care vrăjitoria se face la un moment dat. Caracterul său de sfidare a unei armonii/ ordini generale nu poate fi negat, chiar dacă intervențiile nu sunt de factură majoră. Lectura pe care o cultură o întreprinde asupra cosmosului manifest, a celui ce nu cade sub simțuri, va determina în mare măsură locul şi rolul vrăjitoriei, capacitatea atribuită actului vrăjitoresc de a interveni în ordinea universală[29].

În mediul rural, integrat direct în natură, cu un orizont de semnificare şi de experiență legat de însuşi mersul rânduielilor lumii tangibile, prezența elementelor originare este de la sine înțeleasă, nu are nevoie de căutări gratuite, artificiale. Elementele acestea sunt aici şi acum, fiecare din ele şi toate, împreună, alcătuind abecedarul înțelegerii întocmirilor divine, cele care cad sub simțuri, cele care se adresează minții, apoi inimii, cele care se deschid sufletului.

În concepția despre lume şi existență a străbunilor noştri, totul a fost creat de către Dumnezeu după o lege,

---

28 - Pentru asumarea timpului şi spațiului, şi semnificarea lor, V. Preot Stăniloae, D. Beauregard, C. de... (1995). „Spațiul şi timpul au fost create de Dumnezeu întru început. Ele nu sunt deci, nici infinite, nici veşnice, iar, ca toate dimensiunile creaturii, ele sunt chemate la transfigurare, experiența iubirii cu Dumnezeu sau cu o altă ființă umană modifică timpul şi spațiul. E ca un fel de relativitate a spațiului şi timpului în raport cu inima conştientă a ființei umane. V. şi Evdokimov, P. (1996), „Timpul îşi găseşte axa în Hristos". „Hristos nu distruge timpul, ci îl împlineşte...".

29 - Tocmai ,,locul" şi „rostul" vrăjitoriei sunt actualmente mereu afirmate şi făcute „accesibile" prin mediatizarea lor ca modalități de intervenție nelimitate în ordinea naturală, în existență, în viața spirituală.

omul, singura făptură înzestrată cu suflet viu, este chemat să-şi dea seama (să conştientizeze) de înţelesul celor ce-i sunt încredinţate, pentru un timp, într-un anume loc.

În citirea realităţii, cultura rurală tradiţională a luat în seamă toate cele ce se află în lume, în viaţă. Elementele originare, în inepuizabila lor întrepătrundere, sunt mereu prezente pentru a fi transpuse în simboluri menite să îmbogăţească mintea, dar să o şi smerească. Marile manifestări ceremoniale, multe din ele însoţind credinţa şi cultul creştin ortodox, au avut şi acest rost de a semnala întocmirile firii, de a le respecta şi apăra. Deţinător al bunurilor vieţii, omul nu trebuia să uite nici faptul că el era şi un garant al acestora. Garanţia era existenţa sa ca persoană, a celor apropiaţi, prin rudenie de sânge, pe generaţii, comunitate, neam, până la cea a întregii omeniri. „... Lumea este pământul, cu toate ale lui... dar este şi neamul omenesc... şi tot ...". Loc ori timp, prin putere omenească, nu au cum să schimbe aceste legi ale creaţiei. „... Căci nu omul este stăpânul omului ...". (Maria Stoi, Banat)

În tradiţiile rurale, elementele constitutive universului tangibil sunt mereu invocate, dar nu în condiţia lor iniţială, originară, cea a creaţiei divine. Aceste elemente se oferă prin manifestări mai apropiate, mai accesibile omului. În conlucrare cu ele, omul se vede pe sine meşter, dar niciodată creator (demiurg). Potrivit concepţiei despre viaţă şi univers a ţăranilor români, numai în acest fel (în această situare) se poate omul împăca cu lumea, cu semenul său. „(Este)... lucru ştiut, de toţi cu mintea întreagă că nu la apă, la foc, se închină şi se roagă... da puterii şi milei lui Dumnezeu ...". (Maria Stoi)

Ţăranii români au avut vie conştiinţa transcendenţei şi netulburat simţul realităţii. Întreaga simbolică tradiţională, cu potenţialul ei creativ care ne uimeşte şi ne încântă deopotrivă şi azi, este lectura unitară a vieţii şi a lumii. Întreprinsă într-o condiţie reflexivă, omul neputând

să se excludă din întregul creației, înțelege că, prin citirea acesteia se cunoaşte şi pe sine, iar prin cunoaştere înțeleaptă, îşi păstrează locul cuvenit.

Putem vedea marile manifestări ceremoniale, dar şi riturile modeste, pedagogia culturală în toate expresiile ei, ca demersuri de prezervare a unei lucidități necesare atât individului, cât şi comunității. În acest permanent exercițiu de conştientizare, simbolizarea este un termen sine qua non, iar simbolurile pot fi indicatori de reală importanță.

Pentru țăranii români lumea nu a fost şi nu este o părere, o iluzie. Simbolurile care o îmbracă, o semnifică, sunt luate din imediatul de viață şi sunt restituite acestuia, realizându-se unitatea necesară. Actele omului nu sunt niciodată gratuite, nici fără ecou, ele țin de rostul vieții şi sunt asumate ca atare. Omul acesta se bucură de libertatea de a nu întreprinde nimic vătămător vieții, o libertate pe care nu trebuie decât să o transpună în locul şi timpul ce i-au fost hărăzite de către Dumnezeu. Acest om care trăieşte astfel, în libertatea esențială, nu poate fi sclavul vreunei fatalități, nici nu este prins în determinismul unor forțe al căror scop şi sens îi scapă. El nu este azvârlit în lume de către o instanță arbitrară, ori de vreo întâmplare, dintr-un şir de întâmplări[30].

---

30 - O profundă învățătura referitoare la predestinare ne-o oferă Preot Dumitru Stăniloae, în perspectiva credinței creştin ortodoxe, după ce el însuşi a căutat răspunsuri la întrebări care îl framântau (cercetau). „...Dumnezeu îşi are aleşii Săi, fireşte, dar celorlalți nu le este vrăjmaş ori jude părtinitor, ci Părinte milostiv care mult doreşte mântuirea tuturor. Se bucură de întoarcerea unui pacătos mai mult decât de sfințenia unei sute de drepți, de aflarea fiului risipitor cu mai zgomotoasă veselie decât de fidela prezență a fiului celui cuminte şi caută cu neobosită râvnă oaia cea pierdută" ,,...Puțini aleşi, dar toți chemați, toți luminați, toți ajutați, toți aşteptați". V. Steinhardt, N. (1992) V. cap. ultime ale acestui eseu. ref. la predestinare, panteism, etc. în învățăturile unor părinți ai noştri, duhovnici contemporani.

Sistemele de reprezentare prin simboluri, în toate domeniile de viaţă şi de activitate, par uneori atât de bine structurate încât, avem impresia că putem sesiza, pe loc, întreaga concepţie despre lume şi existenţă a acelor oameni.

În realitate, aceste sisteme sunt greu de descifrat pentru cineva care nu face parte din mediul respectiv, sau, chiar dintr-o anumită comunitate[31].

Un pantheon popular tradiţional ne întâmpină de îndată ce intrăm în casa oamenilor. Dacă vrem să-i urmăm în împărţirea sau rânduiala ce o aplică ei timpului, vom găsi două sau mai multe calendare paralele[32].

Rituri străvechi, interdicţii, superstiţii curente, toate se prezintă pentru un ochi străin ca o ţesătură ce nu vrea să se întregească. În unele din aceste fapte ne vom recunoaşte gesturi obişnuite, devenite reflexe, temeri ce ne pândesc discret... Totuşi, problema rămâne nerezolvată.

Sistemele pe care le percepem, în cercetarea sau experienţa de teren, sunt cele care există, au existat, sunt ori au fost funcţionale şi condiţional, au exprimat moduri de gândire şi de integrare în viaţă?

În ce măsură, chiar prin observarea lor, procedăm şi noi la o alcătuire pe care o dorim coerentă şi adecvată realităţii?

Cercetătorul de teren, dacă vrea să recunoască acest fapt, ştie bine că interlocutorii săi nu vor proceda niciodată la o interpretare în lung şi în larg a unor teme, numai de

---

31 - Dificultatea pentru cercetătorul ştiinţific de a pătrunde în miezul unei alte culturi este subliniată şi de Geertz, C. (1973), deoarece „observatorul va privi oricum peste umărul acelor oameni."

32 - Faptul este demonstrat şi de obiceiurile şi credinţele curente, atât în mediul rural cât şi în cel urban. Cercetătorii 1-au semnalat mereu, pentru toate părţile ţării, ilustrând fenomenul cu exemple concrete. V. Sim. FI. Marian, I,II, (1994). I. Ghinoiu, etc.

dragul interpretării. În nici un caz, ei nu vor face o analiză în adâncime a datelor care-l interesează pe noul venit, fie şi pentru simplul motiv că împrejurarea nu justifică o atare atitudine.

Lucrurile pe care cercetătorul se arată doritor să le cunoască, sau măcar să le afle, se cer ele însele altfel spuse, sunt răspunsuri la alte întrebări, multe din acestea fără să mai fie nevoie a fi rostite. Scoasă din făgaşul firesc al vieţi, întâlnirea cu cel care vrea să ştie „ce şi cum", este de la bun început o înţelegere de convenienţă. Este ca o poveste cu şi despre primire de oaspeţi.

Să ne închipuim, pentru o clipă, un alt exerciţiu de comunicare organizat, stabilit deliberat. La lectura vieţii unei comunităţi tradiţionale, făcută de către un cercetător aparţinând unei anumite şcoli de gândire, să fie invitaţi să vadă/ audă rezultatele unii din cei care au relatat faptele, le-au executat, în timpul când erau studiaţi, observaţi, chestionaţi etc. Şi în acest timp de întâlnire, partenerii vor fi obligaţi să recurgă la un cod sumar, superficial, de ambele părţi fiind făcute concesii necesare dialogului. Partenerul invitat, sătean, povestitor şi actant al tradiţiilor, nu va găsi niciodată codul lexicului şi al discursului ştiinţific elitar care îi este prezentat, după cum, nici cercetătorul nu dispune de cadrul de referinţă al conceptualizării cu care operează ţăranul.

Cât despre simboluri, acestea, deşi aparent împărtăşite, vor avea pur şi simplu altă realitate pentru fiecare din cei doi, fără a mai converge înspre o focalizare semnificativă profundă, actuală.

În astfel de situaţii, simbolurile nu mai asigură o experienţă împărtăşită, o simultaneitate de a fi, în care, unul se recunoaşte şi în celălalt, în felul care distinge, fără să separe. Or, tocmai acest fel l-am putea considera ca fiind o modalitate de conştientizare, cultural realizată, cu funcţii orientative de socializare prin care, sistemele de valori, ca şi simbolurile din toate domeniile, se întretaie,

se ramifică, se perpetuează creativ, trăite de către acei oameni şi participând la afirmarea unui adevăr esenţial, necesar.

Un dialog de acest fel nu este numai cel al unui mediu popular cu unul elitar ci, aşa cum am mai spus, este şi întâlnirea dintre lumea tradiţională a satelor cu lumea oraşelor. Fenomenul este unul cultural de mari proporţii şi în plină expansiune. Cu o desfăşurare în timp deja considerabilă, cu etape diferite unele de altele prin factori economici, sociali, politici, istorici etc., procesul este neîntrerupt şi cu implicaţii majore de ordin spiritual.

CAPITOLUL V
Dincoace de globalizare

În țara noastră, (aşa cum am mai spus), instaurarea dictaturii comuniste nu s-a limitat la acțiuni ideologice, ci a cuprins întreaga societate. Prin teroare, totalitarism, inginerii sociale, de o amploare şi o profunzime cu consecințe care nici acum nu pot fi evaluate, necum înlăturate, s-a urmărit şi s-a obținut, în mare măsură, o adevărată răsturnare a acelui mod de a fi şi de a se vedea, pe care l-am considerat ca modalitate de conştientizare cu valori şi funcții orientative de socializare.

Sistemele de valori au fost deliberat şi constant agresate, odată cu ele, simbolurile din toate domeniile de viață şi de activitate. Mediul urban, prin însăşi dezvoltarea lui anterioară, a fost mai vulnerabil, mai propice mutațiilor culturale necesare „construirii societății perfecte", „creării omului nou", idealuri atât de concret urmărite de către factorii de putere în toate ipostazele lor.

Memoria colectivă, pedagogia culturală, în toate alcătuirile lor active au fost în permanență vizate şi agresate, prin metode din cele mai brutale sau, prin unele mai rafinate. O imagine integrală a ceea ce s-a întreprins şi s-a obținut este dificil de realizat.

Memoria nu se întocmeşte ca un tablou gata de înrămat, nici nu se oferă ca un periplu inițiatic prin care, individul sau colectivitatea să se regăsească, simultan, în ceea ce sunt, au fost, ar vrea să fie, ori cred că ar putea fi. Memoria culturală nu este simplă proiecție, ci realitate umană, căreia omul/ oamenii îi dau substanță, sens, pe care

o poartă în ei, la singular, la plural, fără posibilitatea de evadare „spontană". Exceptând, desigur, cazuri în care, prin procedee deliberat utilizate, s-a recurs la producerea alienării mintale a unor indivizi sau grupuri[33].

Nu este însă mai puţin adevărat că există tehnici extrem de eficace de manipulare a unor largi segmente ale corpului social, iar rezultatele sunt pe măsura mijloacelor utilizate şi a scopurilor urmărite. Şi în cazul acestor manipulări ale memoriei colective, strategii şi executanţii vor lua în considerare datele specifice ale comunităţilor vizate. Numai în acest fel intervenţiile vor fi rapide şi destul de profunde.

Procesul, relativ recent, de globalizare vizează memoria colectivă în general, totuşi, unele medii îi sunt mai favorabile, altele mai puţin.

Mediul citadin, peste tot este mai prielnic procesului în curs, prin componenţa sa extrem de diversificată, prin dinamica socială foarte accelerată. Dacă vrem să înţelegem mai bine ce se petrece acum la noi, în legătură cu fenomenul de proliferare a practicilor magice/ vrăjitoreşti şi nu numai, va trebui să ţinem seama de multiplele feţe ale unei evoluţii locale, în care, au existat şi persistă fizionomii diferite cu tendinţe de multe ori de dezintegrare.

Lumea satelor cu tradiţiile sale, cu pedagogia culturală orientativă dar flexibilă şi deschisă, se retrage în pasivitate şi, totodată, se expune, receptiv la influenţele constante ale mediului urban. Acesta, la rândul său, îşi formează un conţinut tot mai dinamic, dar şi mai eterogen, cu certe stratificări cultural/ educaţionale. În întregul său,

---

33 - Procedeul acesta a fost aplicat şi la noi în ţară în timpul regimului de teroare comunistă. „Niciodată nu s-a urmărit cu o atât de înveninantă înverşunare răstălmăcirea tradiţiei noastre istorice, ponegrirea graiului, credinţelor, culturii noastre, nimicirea spiritualităţii noastre autentice", spune M. Eliade vorbind „Împotriva deznădejii" (1992), v. Biblio.

memoria colectivă/ culturală se resimte de agresiunea ce s-a exercitat asupră-i în deceniile de teroare comunistă, o stare de confuzie generală şi de nesiguranţă este lesne de sesizat. În condiţiile actuale de accentuare a sărăciei, starea aceasta nu poate decât să producă o şi mai largă şi profundă dezorientare[34]. Orice complex de date informaţional transmise, cum este şi cel magico/ vrăjitoresc, va găsi un teren propice de rezonanţă şi de adecvare imediată.

Fără dezvoltarea fără precedent a reţelelor informaţionale atât de sofisticate, procesul de globalizare nu ar fi posibil. Perfecţionarea mass-media, cu o tot mai pronunţată tendinţă de „personalizare", asigură, încet, dar ireversibil, formarea unei memorii colective de tip nou. O memorie pe care dacă nu o putem numi (sau nu încă) biotehnică, am putea-o considera ca fiind mediatică. Ceea ce o distinge de memoria culturală colectivă este caracterul ei universal, agresiv, uniformizant.

Aici nu mai este vorba despre o agresivitate deliberat concepută şi menţinută, ci, de potenţialul de răspândire, de caracterul „nediscriminatoriu" pe care îl posedă, întrucât spaţiul vizat este cel uman fără oprelişti sau rezerve în faţa unor realităţi locale, ţinând de culturi identitare, specifice, tradiţionale etc. Concurenţa nu este una de piaţă, ea este una de mentalităţi, atitudini, având loc în interiorul fiecărei culturi.

Această nouă memorie nu este o modă, un stil, ori o mişcare oarecare beneficiind de aderenţa unor grupuri locale ori cosmopolite, de vârstă, orientare ideologică etc., nici nu se cantonează în castele cultural/ cognitive/

---

34 - În societatea românească este evidentă o stare tot mai mult pregătită să corespundă unui proces rapid, de adecvare imediată. Modalităţile de sociabilitate regresivă, aşa cum le putem constata, tot mai frecvent la noi, nu sunt nici manifestări spontane, nici efemere. Grupurile de cartier. Grupările sataniste. Sectele de tip Bivolaru, etc.

educaţionale, pe care, dezvoltarea tehnică şi ştiinţifică le favorizează.

Stratificarea în astfel de caste a întregii societăţi umane nu încetineşte nici nu opreşte formarea unei memorii mediatice, dimpotrivă o susţine. Uniformizarea nu constă în validarea unor modele unice în toate segmentele populaţiei globului, este de fapt un proces de instituire a dependenţei de informaţiile mediatizate.

Varietatea modelelor care circulă în spaţii tot mai ample, vine să sudeze memoria mediatică în dinamica ei socio-cognitivă opţională, la care, individul sau grupul pot să adere şi să o promoveze la rândul lor, globalizând-o.

O întoarcere la vechile modele, pentru oricare din culturile în prezenţă (istorică), este o utopie. După cum, tot utopie este şi încercarea de a menţine aceste modele cu orice preţ, prin orice mijloace.

Modelele nu sunt un datum imuabil, tocmai pentru că nu sunt simple sisteme de reprezentări la care o comunitate se raportează, ca la un ecran de pe care se pot şterge unele date, se pot imprima altele, sau menţine cele existente, după bunul plac. Selecţia cu care operează o pedagogie culturală nu este un cod mecanic, nu dispune de un cifru stabilit odată pentru totdeauna.

Sistemele de valori, comportamentele, atitudinile, mentalităţile, cu un cuvânt întregul culturii, alcătuiesc un proces în continuă desfăşurare deschisă.

Modalităţile de conştientizare pe care le sintetizează şi le propune pedagogia culturală trebuie să ţină seama tocmai de complexitatea acestui proces, pentru a reduce riscul de a compromite echilibrul relativ al corpului social în ansamblul său, sub impactul unui posibil haos latent, oricând gata de o implozie cu consecinţe imprevizibile.

Unele împrejurări istorice, generale, precum şi factori ţinând de evoluţia internă, pot favoriza apariţia şi dezvoltarea nucleelor de haos cultural. Odată instalate, aceste nuclee nu au cum să mai fie radical eliminate, ele

fac parte din contextul cultural local şi posedă reale valenţe de autogenerare[35].

Cultura mediatizată cu tipul de memorie pe care-l produce, îl oferă, îl induce, nu mai suscită la consumatori o participare activă pe care am putea-o compara cu experienţa de imediatizare a membrilor unor comunităţi tradiţionale. În aceasta din urmă, momentul de recepţie este, simultan, şi unul de creaţie/ integrare profundă. În acest moment, individul (ca şi grupul, comunitatea) reactivează, chiar dacă nu în registrul explicit al lucidităţii, datele esenţiale ale memoriei sale, în toate dimensiunile/ registrele acesteia. Semnificare, act, emoţii. Omul tradiţional, cum este ţăranul, de pildă, se trăieşte pe sine, nu într-o întâlnire de dialog ce trebuie să asigure unitatea, ci, chiar în plinătatea acestei unităţi. Este realitatea persoanei în toate situările ei[36].

Configuraţia simbolică a momentului respectiv nu trebuie să fie neapărat una specială, ceremonie, rit, creaţie orală etc. Aceeaşi experienţă poate fi şi este cea a unei condiţii obişnuite de viaţă şi de convieţuire.

Momentele deliberat selecţionate şi propuse de către tradiţie, vin să asigure, pregnant simbolic, tocmai această condiţie existentă şi necesară. Pregnanţa expresiei simbolice a momentelor privilegiate este un prag ce semnalează pericolul, nu al mersului înainte ci al unei abandonări sau rătăciri, erori. În aceste locuri de

---

35 - Nucleele de haos devin modele autogenerative iar această proprietate a lor nu este numai funcţie de succesiunea generaţiilor ci, un mod de asamblare haotică a corpului social în întregul lui. V. în această problemă şi M. Eliade, în lucrarea citată, referitoare la rolul elitelor şi la consecinţelor eliminării acestor categorii. Sau, putem noi adăuga, în actualitate, pervertirea lor de către factorul politic, printr-un proces de „etatizare" a conştiinţelor. V. acapararea evidentă a mass media de toate tipurile.

36 - Aici, Constantin Noica se opreşte cu un cuvânt frumos: „...în viziunea românească, infernul este lipsa altora, neparticiparea, nefrăţietatea ..". (1970). Vom reveni.

cognivitate „acută", simbolurile se impun în toată puterea lor de semnificare, dar şi cu acea însuşire ce le este proprie, de a fi cuvânt „închipuit", cuvânt căruia i se dă chip. Or, pentru a da chip cuvântului, o memorie culturală are nevoie de o tradiţie trăită, prin pedagogia pe care o generează şi o menţine vie, în mod conştient.

În cultura mediatizată, individul şi colectivitatea alcătuiesc un mediu uman situat (într-un spaţiu şi timp) într-o realitate „obiectivă", impersonală, o realitate ce le este propusă, impusă, asupra căreia nu mai au nici un control, singura soluţie fiind adecvarea. Realitatea este una virtuală, un acum şi un aici în care (prin care) omul este sieşi proiectat, devine propria sa imagine şi se va confunda cu aceasta.

Într-un atare mediu, simbolurile vor evolua cu o dezinvoltură mereu amplificată. Mediatizarea produce simboluri într-un ritm şi o diversitate de „neconceput". Este modalitatea însăşi a procesului de mediatizare, fără de care acesta nu ar avea cum să se mai reproducă.

Avalanşa de simboluri nu mai are cum să fie sistematizată de către receptor, clasificată şi semnificată calitativ, memoria nu este un mecanism programat cibernetic. Realitatea impersonală, transidentitară, în cele din urmă virtuală, este însuşită şi de către individul care se adecvează la procesul de mediatizare, ca şi de către comunităţile umane în curs de dez-identizare culturală.

Nu simpla circulaţie a simbolurilor asigurată de către reţelele informaţionale, de către mass-media, este cea care le eliberează şi le oferă oriunde, oricând, ci golirea lor de „sens". Posibilitatea de a le utiliza în cele mai „neutre" împrejurări, de a le dota cu valenţe deschise, inepuizabile ca număr, ca funcţie. Cum simbolul este nu numai plurivalent ci şi omnivalent, golirea lui de sens nu este vid de semnificare ci, mai degrabă, afirmarea insignifienţei sale.

Dacă am vrea să reținem (nu total, ar fi imposibil), mediatizarea pe un singur ecran (post), într-o singură zi, cu defilarea năucitoare a simbolurilor, am avea senzația de a fi martorii unui delir. Nu a unui delir deliberat creat, ritualizat cultural, prin ceremonii etc., ci a unuia care se vrea şi ajunge să devină chiar experiență de viață, individuală, colectivă.

În aceste condiții de „virtualizare" a experienței de viață, era de aşteptat ca fenomene ca magia, vrăjitoria să fie valorizate în toate media. Oferta pe care vrăjitoria o face este cu totul remarcabilă, din multe puncte de vedere, aşa cum am mai spus, concurând cu succes alte modalități de evadare din realul tot mai puțin prezent.

Odată instalate în procesul de mediatizare, nu ca simple creații literare sau artistice, ori ca referiri la epoci revolute şi civilizații misterioase ci ca fenomene reale şi integrabile, magia/ vrăjitoria şi cortegiul de practici ce le însoțesc nu-şi mai pierd locul. Au calitatea de comunicare a unor modalități specifice de constituire a noii memorii universale şi uniformizante.

Una din trăsăturile caracteristice acestor practici este capacitatea lor de a pătrunde în toate segmentele de populație. Chiar dacă, într-un context local, îşi asumă funcții şi roluri diferite, intervențiile magico-vrăjitoreşti se constituie în fapte ale vieții obişnuite, pătrund în dinamica socială a comunităților, indiferent de gradul de modernizare sau de conservatorism al acestora. Unitatea relativă a actelor respective, în peisajul general al unei vrăjitorii universale, se datorează, în mare măsură, mediatizării. Departe de a fi un impediment, eventuala varietate a expresiilor, după origine, vechime etc., vine să completeze pitorescul vrăjitoriei, dar şi să-i confirme eficacitatea, apelul la virtual fiind astfel susținut, odată cu diminuarea coeficientului de luciditate, sau, mai simplu, scăderea simțului realității prezente.

Aşa cum am mai menţionat, difuzarea generalizată a practicilor vrăjitoreşti în actualitate, nu este comparabilă cu cea a altor căi de evadare din realul înconjurător, căi pe care le-au propus mişcări largi (hippies), mobilizând grupuri de generaţie şi de opţiuni socio-ideologice, filozofice etc. Nici sectele numeroase şi răspândite peste tot, nu ajung să fie atât de „populare" ca vrăjitoria, oricare ar fi natura excepţională a gurului, sau ineditul doctrinelor respective, oferind mijloace din cele mai sigure de „eliberare".

Nici una din aceste mişcări, grupări, secte, culte etc., nu a dispus la timpul ei, nu dispune nici acum, de instrumentele de mediatizare pe care le oferă mijloacele de comunicare/ informaţie post-tehno.

Nici una din aceste căi de evadare din real nu au un cadru de referinţă mai „arhaic" şi mai bine protejat în registrele pasive ale memoriei culturale locale, dar şi în cele ale memoriei oamenilor.

Intervenţia vrăjitorească îşi asigură astfel dreptul, dar şi mijloacele concrete de a-şi îmbogăţi mereu repertoriul, fără să mai fie necesare doctrine, filozofii, sisteme simbolice bine structurate, mitologii, mai mult sau mai puţin dotate epic şi artistic.

Eroii aventurii vrăjitoreşti, practicianul ca şi solicitantul, având de fiece dată un nume şi o identitate, nu se plasează în afara timpului şi locului ci, mai degrabă, într-un centru al controlului acestor coordonate. Este o evadare, dar, îi este conferit un real, prin faptul că partenerii sunt de faţă şi se confirmă, reciproc, fără escamotări puerile. Partenerii au în experienţa intervenţiei magico-vrăjitoreşti o condiţie, care, lor înşile le pare, (este) trăită ca fiind foarte aproape, dacă nu chiar în absolut.

Care este gradul de „sinceritate" al fiecăruia dintre cei implicaţi, este o problemă de fiecare dată alta. Totuşi, întrebarea rămâne pentru întregul practicii respective.

Tentația este pentru toți actanții reală, chiar dacă ea ia forme şi expresii, trăiri diferite. Simbolurile sunt necesare, inevitabil, ele vor fi utilizate, dar nu cu funcții atât de importante pe cât s-ar putea crede. Rolul lor este mai mult acela al unor semne de direcționare a reacțiilor celor implicați în calitate de beneficiari/ clienți. Numai prin golirea de semnificare profundă, o atare funcție poate fi asigurată. Solicitantul va recompune momentul cu toate componentele lui, dar o va face în propriul său cod cultural şi personal/ subiectiv. Or, în momentul de intervenție, nu registrul de conştientizare/ semnificare va predomina ci, inevitabil, cel de emoții şi de tendințe latente ale psihologiei individuale (ale personalității de bază oricum deja vulnerabilă).

Contextul actului vrăjitoresc poate fi abordat din perspectiva tuturor disciplinelor care lucrează cu şi despre om. După cum, o abordare pluridisciplinară este necesară, nu numai binevenită. Orice studiu întreprins, cum este şi cazul celui de față, nu poate avea pretenția unei calități de sinteză, ci este numai o încercare de a sesiza cum unele fenomene culturale, mereu prezente în viața individului, ca şi în aceea a comunităților, ajung, în condiții speciale, să contribuie la formarea unei situări „noi" în relațiile cu locul şi cu timpul. O situare uniformizantă şi universală, ceea ce implică inducerea unei cognivități modificate şi extrem de vulnerabile față de orice tip de manipulare.

Modificarea cognitivității nu se poate realiza într-un plan global, decât prin transculturalitate, prin dezidentizare şi, în mare măsură, prin ocultarea tuturor modalităților active de perpetuare a unor pedagogii socioculturale echilibrate. Acestea sunt, s-ar putea obiecta, doar aspectele negative ale procesului de globalizare, iar cele pozitive sunt total ignorate. Şi în această problemă, cercetarea poate aprofunda situațiile concrete de pe teren, sau, poate elabora alte abordări şi ipoteze, formula alte previziuni. Nu este mai puțin adevărat însă, că aceste

aspecte prea puţin liniştitoare se amplifică şi se aprofundează, luând chiar „închipuirea" adică realitatea experienţei de viaţă a omului – a omenirii?

În toate culturile, sistemele de valori, cele de reprezentări mitice, de aspiraţii colective şi personale, se servesc de modele şi îşi creează modele. Unele din acestea sunt mai apropiate de condiţia obişnuită a oamenilor de rând, ceea ce se numeşte, în general, populaţia, altele, îşi asigură statutul printr-o întreagă textură de simboluri dar şi de măsuri concrete, care să le facă de necontestat, de neatins.

Nu numai teritorii mentale sunt propriul „eroului" ci şi cele istorice, reale, iar în procesul de globalizare a memoriei culturale uniformizate, era de aşteptat să apară aceşti eroi, modele, nu neapărat ale unui comportament colectiv evident, dar ca răspunsuri la nevoia de idealizare.

Ceea ce atrage atenţia în acest proces, cu un caracter nou şi exploziv este potenţialul de coagulare a colectivităţilor umane, în funcţie, în jurul unor „modele" absolutizate. Este vorba despre o coagulare de proporţii uriaşe, în care, mobilul mobilizării nu mai contează de fapt, nici ca punct de plecare, nici ca ţel final. Se produce, sub ochii noştri o „structurare" stranie, fără semnificaţii, fără sens, o modalitate extrem de dinamică de producere de haos cultural[37].

Este vrăjitorul epocii post-tehno un astfel de erou/ model? Vrăjitorul actual, mediatizat, este un om ca toţi ceilalţi, bărbat, femeie, dar, în acelaşi timp este şi cu totul altfel. Prezenţa lui fizică, indică sau atestă existenţa unor

---

37 - Modele de haos cultural (de pervertire a memoriei culturale colective şi individuale în registrele ei de semnificare, producere de eveniment / act, emoţii şi aspiraţii, etc) am avut şi avem încă destule în peisajul global istoric, sub forma unor structuri socio-politice perfect controlabile şi profund manipulabile. Nici societatea românească, nu a fost cruţată şi nu se află în afara oricărui risc de a reitera, sub noi forme experienţele recente.

dimensiuni ale căror rosturi şi moduri de acţiune nu sunt accesibile oricui şi, mai ales, nu pot fi influenţate de către oricine. Practicianul specializat este cineva care se află chiar în punctul din care, universul tangibil, ca şi cel intangibil, pot fi „întoarse" fie spre bine, fie spre rău.

Vrăjitorul are puterea şi ştiinţa să aleagă, să decidă, să domine şi să plaseze pe sine însuşi, dincolo de bine şi de rău. Îşi arogă o libertate totală, prin sine însuşi. Şi totuşi, iată, el este şi aici şi acum, în mijlocul oamenilor, aparent, unul din cei mulţi. Viu, prezent şi abordabil, gata să răspundă la solicitări, ca un adevărat erou, vrăjitorul se oferă şi ca model pentru umanitatea transistorică.

Vrăjitorul actual nu se mai metamorfozează în priculici, sau în lup, nu mai zboară pe coadă de mătură, nu se mai ascunde prin locuri tainice, nici nu mai trebuie să se refugieze în poveşti ori în desene animate, în jocuri electronice etc. El este mereu de găsit, cu toate atributele care-l fac să fie ceea ce este. Prin aceste calităţi ce reunesc un uman modest, firesc, cu o condiţie supraumană, vrăjitorul timpului virtual aduce imposibilul la îndemâna tuturor.

Cum momentul de intervenţie este şi unul de dialog şi de participare concretă între actanţi, are loc, paradoxal, o umanizare a transrealului (a supraumanului). Astfel, vrăjitoria devine un fapt omenesc, firesc şi universal.

Toate aceste trăsături sunt bine cunoscute, (le-am menţionat aici în repetate rânduri), totuşi, ele nu epuizează „valoarea cognitivă" a fenomenului vrăjitoriei în plină expansiune. Relaţia dintre practician/ solictant, cu valenţele ei personale, de contact nemijlocit este completată şi de funcţiile sociale pe care vrăjitorul şi le asumă. În ce fel? Cultura globalizată cu memoria pe care o induce, permite practicianului vrăjitor să intervină în toate domeniile vieţii sociale, politice, religioase, educaţionale etc.

Toate instituțiile, fie ele naționale sau internaționale, sunt susceptibile de a fi vizitate de către vrăjitorii timpului transistoric. Lumea, cu toate problemele ei, şi nu sunt puține, de ordin natural, tehnic, ori politic, este un teritoriu pe care vrăjitorul îl parcurge, e drept, în compania celor din aceeaşi categorie sau statut ontic, pentru a influența mersul lucrurilor, sau, chiar pentru a-l decide. Se vrea şi se afişează vrăjitorul actual ca un precursor al omului atotputernic?

Eroul este un model cu ambiții arhetipale?

Adecvarea colectivă la memoria mediatizată, cu imensul ei conglomerat de date ce se cer recepționate, stocate, pentru a fi sau nu utilizate, are drept consecință (nu singura), reducerea calității sau dimensiunii de semnificare la individ, la comunități. Pentru ansamblul unor culturi dar şi într-un plan global, această diminuare se instituie, gradual, inegal, dar se generalizează.

Or, diminuarea calității de semnificare nu este un proces de simplă echilibrare pusă în pericol, ci se manifestă în sau prin scăderea nivelului de conceptualizare, a deprinderii, apoi a necesității de a conceptualiza.

În ştiințele umane sunt deja exprimate unele preocupări în legătură cu aceste fenomene. În societățile supradezvoltate, se poate consta o pronunțată înclinație socială înspre ludic. Cultivată asiduu, prin instrumente tehno-informaționale tot mai sofisticate, această înclinație tinde să devină un factor de programare a unui anumit tip de memorie culturală. Pentru toate categoriile, pentru toate vârstele, jocul este accesibil şi antrenant, cu agentul om ca piesă componentă fără de care, automanipularea nu ar avea cum să se facă, iar jocul ar rămâne fără obiect. Să fie începutul unei infantilizări a culturii universale? Dacă aşa ar sta lucrurile, starea spre care se îndreaptă omenirea epocii transistorice ar fi aceea a unui haos manipulabil, o inedită situare în afara timpului, a spațiului, a oricărei putințe de luciditate asumată?

Starea unui „virtual real”, fără alte opțiuni, în lipsa chiar a „optanților”?

Virtualul acesta „real”, vrăjitoria îl aduce în peisajul comun de viață insistent susținută de către mediatizarea de diferite tipuri. Memoria astfel intermediată nu s-ar putea nici propaga, nici menține, fără perfecționarea mijloacelor informaționale şi generalizarea acestora.

Este interesant de examinat un alt aspect al vrăjitoriei/ magiei actuale în contextul mai sus schițat. Pe măsură ce instrumentele tehno-informaționale, în toate domeniile, se rafinează, iar ştiințele, în ansamblul lor îşi lărgesc şi ele câmpul de explorare, îl aprofundează, vrăjitoria se „primitivizează”. Pare să se angajeze într-un mers de-a-ndărătelea, spre mijloace tot mai simple, mai „arhaice”, mai uşor de recunoscut şi de acceptat, apoi, de reprodus. Totul se petrece ca într-un joc cu parteneri rivali care se întrec distrugându-şi arsenalul pentru a-l utiliza mai eficace şi mai concurențial.

În acest joc (îl numim astfel), nu este vorba, în ceea ce priveşte vrăjitoria (magia, ocultismul etc.), de o tendință de a resuscita modele vechi locale, culturale, de a le utiliza pentru a influența mentalități şi atitudini actuale, orice demers în acest sens ar fi sortit eşecului. Fenomenul acesta al simplificării practicilor vrăjitoreşti şi dotarea repertoriului cu elemente universal valabile simbolic, prin apropierea lor de „arhaic”, se inserează şi el în procesul de infantilizare de care vorbeam mai sus. Într-un astfel de demers, solicitantul deja preprogramat prin memoria de adecvare, se va simți mult mai în largul său, mai în siguranță. Aşa cum se simte copilul într-un joc cu care se identifică. Este de la sine înțeles, că nu numai vrăjitoria profită de acest exercițiu de înscriere în procesul de încopilărire culturală cu serioase tendințe de generalizare. Procesul, în ansamblul său, va beneficia şi el de aportul adus la toate demersurile care contribuie la modificarea stării de conştiență (luciditate) culturală, între acestea, şi

vrăjitoria cu expresiile ei specifice. Iar dacă vrem să ne oprim şi asupra realităţii spirituale a acestor situaţii, nu vom avea mai puţine motive de îngrijorare.

Varietatea culturilor locale nu elimină, ci subliniază importanţa factorilor spirituali, iar vrăjitoria, ca şi alte demersuri de alienare (smintire) a omului, îşi asigură un teren de influenţă şi de acţiune în toate comunităţile, indiferent de datumul lor identitar.

Memoria mediatizată, oricât ar fi de bine susţinută tehnic, oricare ar fi spaţiul ei de extindere şi impactul socio-cultural, şi-ar epuiza instrumentele de acţiune şi şi-ar compromite succesul, dacă nu ar fi introduse modalităţi noi de lucru. Prin aceste modalităţi, se obţine chiar o mutaţie calitativă a mediatizării, una care vizează, în principal, mediul receptor. Spectatorul nu poate fi numai un partener pasiv chiar dacă aderenţa la mass-media este crescândă, riscul unei blazări există. Omul epocii post istorice se plictiseşte repede şi este mereu avid de altceva, este condiţionat la schimbare perpetuă, una în care să fie şi el inclus. Este o regulă a ,,jocului" şi nu poate fi neglijată.

În mass-media de toate tipurile s-a adoptat o nouă „filozofie", cea a interacţiunii. Spectatorul este acum interactiv, nu numai conectat, el este actant real, fie la singular, ca individ, fie la plural, în grup etc. Astfel memoria mediatizată este salvată, cel puţin aşa cred promotorii ei, de la o stagnare previzibilă, iar noile procedee îi asigură perspective nelimitate.

Am putea chiar vorbi despre apariţia şi dezvoltarea unei memorii interactivate, încă mai promiţătoare în temeni de universalizare decât memoria mediatizată. Şi, fără îndoială, diferită de memoria (tradiţională) culturilor tradiţionale, pe are am numit-o de tip holografic.

Pe când aceasta din urmă, prin modalităţile ei specifice, se străduia să valorizeze condiţia individuală/ personală a omului – punându-i la dispoziţie imediată toate

registrele componente (semnificații, acte, emoții, aspirații etc.), în aşa fel încât, o integrare cât mai profundă şi mai echilibrată să fie asigurată – memoria interactivată condiționează individul de caracterul arbitrar al momentului selecționat să devină împrejurare de viață, de experiență, fals subiectivă personală. Odată interactivat, individul este şi el un număr dintr-o serie, în care toate numerele conectate să se recunoască, în aprobare, în refuz, în comparații favorabile etc., în orice caz, să fie cooperante prin actul de dependență. Înserierea o prezidează, aparent, mediatorul, rol comparabil cu cel al vrăjitorului/ magician, numai că, mediul receptor este, dacă putem să ne exprimăm astfel, încă mai eficient neutralizat. Concurența dintre practica vrăjitorească propriu-zisă (întâlnirea cu vrăjitorul) şi magia media, sau cea interactivă, rămâne deschisă, fapt care serveşte deopotrivă celor trei modalități de manipulare a maselor de consumatori.

Mai mult decât par să realizeze chiar creatorii de mediatizare, ei sunt, la rându-le, înseriați fără să poată evita procesul de uniformizare a propriilor „opere" a propriei personalități.

Am putea compara aceste categorii profesionale „tipizate", cu actanți ai unor rituri prin care se prefigurează noi mitologii sau chiar noi „religii", ai căror oficianți s-ar oferi să devină? S-ar părea, totuşi, că, într-o astfel de competiție, vrăjitorul s-ar situa pe primul loc, chiar dacă el este cel care se bucură de o mai mică doză de expunere mediatizată tehnic. El dispune, concret, de o audiență nelimitată, pe care, spre deosebire de ceilalți competitori, nu mai trebuie să o pregătească, ea fiind, şi cronologic şi cognitiv cultural gata de participare şi nu oricum ci, prin solicitarea intervenției, ca act cu utilitate personală.

Spre deosebire de celelalte tipuri de memorie culturală, mediatică, interactivată, tot mai generalizate prin rețelele de informații, vrăjitoria se poate dispensa de

aceste instrumente şi continua să se amplifice ca fenomen universal, mediul uman tot mai dezorientat fiindu-i tot mai prielnic. Infantilizarea despre care vorbeam mai sus, nu se rezumă la comunităţi ca ansamblu de indivizi, este un proces care implică personal omul, îl livrează unei condiţii pe care individul o va recunoaşte şi accepta, nu într-un demers de analiză şi semnificare ci printr-un exerciţiu de reîntoarcere în sine la un început niciodată depăşit. Copilul adormit în fiecare din noi?

Problema fascinaţiei pe care vrăjitoria o exercită asupra persoanei este un teren de o complexitate pe care nici măcar nu o întrevedem, necum să o putem aborda într-o perspectivă cuprinzătoare, susceptibilă să ne ajute la constituirea unui cadru de referinţă acceptabil unei cercetări ştiinţifice. Formularea academică a avansării de ipoteze, apoi de repertoriere a datelor cu valoare de argumente irefutabile sau măcar credibile, nu ne poate ajuta prea mult. Domeniul spre care o atare cercetare ne va orienta, va fi, lucru ce-l vom descoperi relativ repede, cel al vieţii spirituale.

Copilul adormit, dar viu, în fiecare persoană, poate fi trezit de către cei din jurul lui într-o realitate prielnică, sau într-una de coşmar cultural şi personal.

În cercurile elitare din diverse domenii, în „castele" pe care le-am numit cultural/ cognitive, se poate constata cum procesul de formare a memoriei interactivate este tot mai accelerat şi mai larg. Registrul de semnificare se concentrează, se focalizează în coduri comparabile cu adevărate modalităţi de iniţiere, la care aderă grupuri cu certe opţiuni şi afinităţi declarate.

În ceea ce priveşte dimensiunea de act/ eveniment a memoriei de grup, aceasta se orientează înspre exerciţiul de aderare sau de adecvare. Între aceste cercuri de „privilegiaţi" ai cunoaşterii şi ai creaţiilor intelectuale, artistice etc., şi cultura maselor, distanţa de cognitivitate şi de comunicare se măreşte fără încetare şi fără semnale

de reducere prin dezvoltarea unei pedagogii formative cu impact real în corpul social luat ca ansamblu. Acest fenomen de distanțare sau chiar de ruptură cognitivă, aduce cu sine noi şi riscante modalități de perturbare şi de manipulare a memoriei colective, inclusiv a celei ce şi-o doresc şi şi-o reclamă elitele. Opțiunile acestora, frecvent exprimate în creații de valoare pot fi şi sunt, cu uşurință utilizate în formularea şi aplicarea de ideologii reductive, extremiste, nocive sau absurde. Este bine cunoscut faptul că ideologiile şi punerea lor în practică se „bazează" adesea pe operele marilor personalități, nu de puține ori arbitrar interpretată.

Comunicarea între elite şi mase se produce într-un circuit accidentat în care intervin fără opreliște, nu numai formulări de ideologii, ci şi modalități concrete de acțiune, de modelare socială, economică, politică, inspirate din ştiințele sociale etc., dar capabile să împingă societatea în dictaturi şi genocid. Acesta din urmă poate fi văzut şi în alte perspective decât acelea pe care şi le atribuie sensul curent tradițional al termenului. În condiții de criză, sau de modificări rapide şi profunde, la care masele se pot adapta mai greu sau deloc, rolul cercurilor elitare devine şi mai important, ceea ce nu înseamnă, neapărat o mai responsabilă implicare a lor, în promovarea şi elaborarea unei pedagogii culturale formative şi cu impact „popular", atât de necesar etic, moral etc.

Are loc, mai curând, o tot mai rapidă separare a categoriilor menționate, până la constituirea/ funcționarea unor culturi paralele în multe cazuri, antagonice[38].

---

38 - Aprofundarea rupturii dintre o cultură de mase şi una elitară, aşa cum are loc acum la noi, este unul din factorii care produc condițiile necesare regresului cultural general. Până şi ziarele sunt fie „pe înțelesul vulgului", fie pentru clienți elitari. Şi într-un caz şi în celălalt, opinii şi atitudini se formează, substituindu-se coordonate cultural cognitive benefice societății.

Mediatizarea, factor important în acest proces de separare a diferitelor segmente ale corpului social, îşi va afirma rolul prin programe special consacrate unuia sau altuia dintre partenerii în prezenţă, dar nu în dialog de semnificare a culturii ca întreg.

În general, media de diferite tipuri, va face tot mai multe concesii culturii de masă, sau, mai exact, tendinţelor de dezvoltare a subculturilor locale şi universale. Cercurile elitare, vor proceda la o retragere fie deliberată, fie „spontană" din peisajul mediatic, recurgând la mijloace de informare/ comunicare cu totul inaccesibile vulgului. Multe din creaţiile sau elaborările elitare vor tinde spre un registru speculativ, dat fiind caracterul agresiv al mediului înconjurător. Aşa cum am mai spus, în ciuda acestor strategii de autoprotejare, elitele nu au cum să devină imune la impactul direct sau subtil al vulgarizării şi agresivităţii subculturale din mediul în care, totuşi, se află obiectiv.

Renegarea sau refuzul unei identităţi specifice de apartenenţă la o comunitate culturală, etnică etc., nu vor rezolva problemele ci le vor confirma şi le vor complica tot mai mult.

Îndepărtarea cercurilor elitare de masele populare şi de modalităţile culturale ale acestora alimentează, chiar dacă nu intenţionat, procesul de autogenerare a subculturilor, a unui mediu favorabil haosului local, pregătind societatea respectivă la o adecvare rapidă şi activă la un haos cultural generalizat şi uniformizant. Fenomenul asupra căruia insistăm în acest studiu este şi el o componentă a acestui complex de factori destructuranţi şi producători de ansambluri cu tendinţe şi latenţe de dezorientare cognitivă globalizantă.

Odată cu alte modalităţi de ocultism, vrăjitoria oferă instrumentele necesare-propice substituirii realului printr-un virtual nesemnificativ şi totuşi integrabil individului, colectivităţilor. Nu trebuie să ne închipuim că un astfel

de virtual se cantonează doar ca un mixtum compositum de reprezentări şi aventuri emoţionale în mentalul colectiv, fără vreun rol activ în acţiunile sociale. Virtualul este o realitate care se instalează până la a deveni intrinsecă felului de a fi şi de a se exprima al comunităţilor umane de oriunde şi de oricând. În actualitate, natura şi diversitatea factorilor generatori de virtual şi de proliferare a mijloacelor de acces, convergenţa lor în experienţa de viaţă, chiar dacă nu institue o supremaţie a acestuia asupra realului, oferă totuşi, o alternativă „reală", care nu mai este simplă evadare ci situare în loc, timp, lume etc. Un aspect important este, de asemenea suprimarea distanţei între generaţiile simultane experienţei, prin recurgerea la virtualul mereu prezent şi unificator.

Infantilizarea culturală despre care vorbeam mai sus, nu este doar proprie unor categorii sociale, ci un fapt cu rezonanţă generală, chiar dacă diferit înregistrată, exprimată, conştientizată. Există însă şi un alt aspect al aceleaşi probleme, legat chiar de condiţia generaţiilor în succesiunea lor ca proces de simultaneitate: copii, preadolescenţi, adolescenţi, tineri adulţi, apoi adulţi, vârstnici etc., oricare ar fi grila ce se aplică în diferite contexte locale, este, rămâne un fapt căruia nici o societate umană nu i se poate sustrage orice pedagogie culturală, indiferent de conţinutul ei specific, este tributară acestui dat biocultural, de simultaneitate a generaţiilor.

O cercetare cultural cognitivă asupra acestei probleme, aşa cum se prezintă ea în actualitate, nu poate ignora caracterul inter-generaţional al memoriei colective, nu numai pentru situaţii locale ci şi în raport cu procesul de globalizare a unei memorii mediatice tot mai bine instalată în psihologia colectivă şi individuală. Generaţiile sunt şi vor fi mereu condiţionate în interdependenţă, iar educaţia copiilor este parte a acestui proces, unitar în natura lui. Dacă pentru generaţiile adulte, putem constata un risc de infantilizare (culturală), pentru cele tinere, încă

din primii ani de viaţă, putem întrevedea riscul unei i-maturizări prelungite. Aparenta contradicţie în termeni ne poate surprinde, dar formularea se referă la o scădere graduală a procesului calitativ de maturizare-dezvoltare a copiilor-tinerilor, ceea ce nu înseamnă că procesul este unul conştient sau cu şanse ulterioare de a fi conştientizat de către cei care-l suportă.

Reducerea distanţei dintre generaţiile actuale ale globalizării uniformizante are caracterul unei involuţii implozive a calităţii de creativitate pentru comunităţi şi indivizi, prin creşterea dependenţei de cultura informaţională, post-tehnologică.

Generaţiile tinere sunt mai vulnerabile faţă de orice modalităţi de solicitare a memoriei emoţiilor, ceea ce le dirijează, în procesul de creştere, spre comportamente dominate de reflexe mecanice, dar şi de instincte. Dezvoltarea copilului, a tânărului nu este numai un fapt izolat, ci şi unul social, de context general, de generaţie biologică. Regruparea tinerilor în colectivităţi agresive, este precedată de condiţionarea lor, lucru de care ei nu au avut cum să dispună, cum să-l aleagă, să şi-l apropieze, să-l refuze. Generaţiile tinere sunt aşa cum au devenit să fie, prin monitorizarea socio-culturală.

Recurgerea la virtual, în generaţiile tinere, este şi ea pregătită încă din copilărie. Se poate obiecta că aşa au stat lucrurile din totdeauna. Copilul s-a format, a crescut în lumea basmelor, a legendelor, univers populat de creaturi şi de situaţii i-reale. Numai că, acele pedagogii (culturale) formative care erau omniprezente în modalităţile de conştientizare specifice culturii locale, nu neglijau situarea în realitatea imediată, o asigurau, adâncind integrarea individului şi a generaţiilor pe măsură ce timpul biologic îşi afirma cerinţele. O antropologie cultural cognitivă asupra copilăriei în societăţile tradiţionale, inclusiv în cele europene, între care şi a noastră, ne-ar indica aspecte pe care, în mod obişnuit, cercetarea ştiinţifică nu le abordează.

Invazia ofertelor de ocult, în toate media, peste tot, nu are cum să ocolească generațiile în simultaneitatea lor, nici nu-şi propune să o facă. Dacă ne referim numai la vrăjitorie, vom vedea cum, nenumărate practici ale acestei „soluții" de rezolvare a problemelor personale sunt special destinate să vizeze vârstele în evoluția lor, cu insistență asupra pragurilor de trecere de la o condiție la alta. Există, clară, în intervenția vrăjitorească, o orientare înspre problematica de „împlinire" bio-culturală a grupurilor, a individului. Ne vom ocupa de aceste practici mai ales în legătură cu vrăjitoria actuală de la noi, caz mai bine cunoscut nouă, dar nu mai puțin tipic pentru o situație ce se generalizează.

Vom vedea cum, legăturile de dragoste, de formare a unui cuplu, sunt în „puterea" vrăjitoarelor. Cum stabilitatea relației este, la fel, controlabilă. Fecunditatea umană, procrearea, nu prezintă nici ea vreo dificultate pentru aceşti agenți omniştienți.

Mai mult chiar, în practicile respective se poate decide şi moartea, suprimarea unor rivali, numiți sau anonimi, bănuiți.

Vrăjitoria, aşa cum am insistat aici în repetate rânduri, este în esența sa, intervenție intențională, act, eveniment, cultivare a dimensiunii de acțiune, de interacțiune. Acest fapt nu o singularizează în peisajul unui ocult generalizat şi tot mai diversificat, dar nici nu-i scade din importanță. Demersul vrăjitoresc rămâne opțiune de situare antropocentristă care, pentru a-şi proba legitimitatea, nu trebuie să recurgă la un alt cadru de referință, la un alt termen de dependență. Orice raport cu un registru de transcedență este infirmat ab initio.

Astfel, vrăjitoria se plasează, cu bună ştiință în negarea divinității şi a lucrării acesteia. Pentru contextul cultural specific societății româneşti, şi nu numai, demersul vrăjitoresc este anticreştin şi esențial malefic. Vom reveni asupra acestor laturi definitorii ale practicii ocultului în general şi a vrăjitoriei în special.

În ceea ce priveşte formarea generaţiilor tinere în contextul unei simultaneităţi fireşti, vrăjitoria se situează într-o poziţie deosebit de avantajoasă, succesiunea de vârste oferind un teren inepuizabil de acţiune şi de impact, un spaţiu uman „ţintă", care nu are cum să se reducă. Odată cu perindarea generaţiilor, se înnoieşte şi oferta de ocult, de intervenţie magico-vrăjitorească, iar diminuarea cultural-cognitivă, (infantilizarea şi reversul ei, sau termenul corespunzător: in-maturizare) este însoţită de o elaborare tot mai complexă-haotică (şi subculturală) de modalităţi de instalare a unui virtual nu fără legătură cu delirul colectiv. Cât despre acesta, manifestările, formele în care se reliefează în tabloul de atitudini, mentalităţi, nu toate apar ca evidente, sau incipiente patologii (colective) sociale, ceeace ele ar putea deveni[39].

O cercetare din perspectiva antropologiei cultural-cognitive nu poate face abstracţie de interdependenţa dintre fenomene, oricât de disparate se prezintă ele atenţiei generale. Vulnerabilitatea generaţiilor tinere în actualitate şi în deceniile ce au urmat celui de al doilea război mondial a luat forme din cele mai alarmante, având un nucleu de focalizare, în tedinţele de evadare masivă, generalizată, dincolo de frontierele ideologice, politice, geografice etc.

Situaţia de la noi nu face decât să confirme aceste constatări deloc îmbucurătoare. Amploarea dependenţei de droguri, a prostituţiei, a alcoolismului, interesul pentru ocult, în cele mai periculoase forme ale lui, sunt tot atâtea dovezi ale unei dezorientări de generaţii începând cu vârste tot mai tinere[40].

---

39 - Procentul afecţiunilor psiho-mentale este în creştere continuă la noi, în toate categoriile de vârsta, de educaţie. Fenomenul este şi el reprezentativ pentru o „stare" generală a corpului social.

40 - Protecţia minorilor este mereu invocată la noi şi nicidecum respectată. Ea ar trebui să fie parte a întregului sistem judiciar, mediatic, a procesului de educaţie şi a culturii. În ultimul

CAPITOLUL VI
După 1989...

În toate tipurile de memorie culturală pe care le-am menționat aici, holografică, mediatică, inter-activă, cu tendințele lor de dezvoltare sau de involuție, metamorfozarea simbolurilor este permanentă, este evidentă. Toate castele cultural-cognitive vor continua să producă simboluri şi să-şi alcătuiască un cod de semnificări, conjugat cu unul de act, unul de participare emoțională etc. Cu o dezinvoltură deconcertantă, simbolurile îşi vor asigura un loc, sub fețe ce vor refuza orice enumerare. Ele nu au cum să fie total eliminate, nici domesticite, încă mai puțin dresate.

Şi totuşi... simbolurile, sunt vânate mereu, peste tot. Vânătoarea de simboluri poate părea simplă operațiune de împrumut. Sau una de bună vecinătate. Numai că, cel care împrumută simbolul nu-l mai poate restitui în starea în care l-a preluat. Cel care l-a oferit, nu-l mai vrea neapărat înapoi. Locul nu rămâne niciodată gol, neocupat. În aceste complicate exerciții de comunicare, dreptul de autor nu se practică.

În unele situații, o cultură resimțind pierderea anumitor simboluri ce i-au aparținut, le caută febril, printr-o multitudine de mijloace, chiar peste vremi, peste locuri.

---

timp asistăm la apariția unor forme extrem de nocive a abuzului minorilor, ex. cluburile de pedofili pe internet, proxenitismul, etc.

Este şi aceasta una din însuşirile cele mai misterioase ale simbolului, o ocultare ce nu se resemnează să cadă în adânc de uitare, o calitate ce surprinde şi nu se lasă niciodată pe de-a-ntregul acaparată spre a fi total controlată aşa cum s-ar întâmpla, să spunem, cu un tezaur arheologic material.

Dacă aceste simboluri, mereu ascunse, mereu căutate, iar recuperate, pentru a fi din nou pierdute, pot fi şi ele vânate, dat fiind că, de cele mai multe ori, ele au fost (şi mai sunt) în memoria comunităţii încărcate cu semnificaţii majore? Nu de puţine ori căutările devin năuce, iar simbolurile vizate rămân pe undeva ca pe un drum fără ţintă şi fără ieşire, prinse într-un hăţiş de confuzii şi într-un continuum de degradare atât de rapid, încât caracterul conştient al actului cultural (de căutare) este iremediabil compromis. Situaţii de acest fel se produc frecvent în cultura de mase, unele simboluri fiind prinse în contexte atât de eterogene, încât, orice semnificaţie la care s-ar fi putut apela, este exclusă, sau, este, prin contaminare de desemnificare, propulsată înspre degradare, simbolurile respective devenind astfel irecuperabile.

Mediatizarea este, în actualitate, cu şanse tot mai mari de a progresa, o modalitate de comunicare privilegiată. Cultura de mase îşi găseşte aici tot ceea ce o caracterizează, o confirmă, cu posibilele sau imposibilele sale aspiraţii. Media - ofertantul unui teritoriu de mişcare nelimitat ca spaţiu, ne-încapsulat în timp. În media, masele se regăsesc fără ca vreo confruntare de orice fel să le împiedice accesul, să le pericliteze reuşita în exerciţiul „iniţiatic" pe care singure şi-l cultivă.

Faptul că mediatizarea este şi o lume a competiţiei materiale, nu intră în jocul direct al relaţiei dintre media şi public. În psihologia mulţimii, mediatizarea este altfel plasată, aspectele comerciale propriu-zise nu au o relevanţă practică. Cât despre publicitate, ea face parte din cursul „normal" de informaţii, chiar dacă în unele

cazuri este percepută ca un „ce" supărător care întrerupe fluxul comunicării „normale".

În procesul de mediatizare de la noi, în ultimul deceniu a avut loc şi continuă să se producă, o „mutaţie" (pentru a nu spune o revoluţie) în care, memoria colectivă, în ansamblul ei, este implicată până la suprasolicitare. Efectele pot fi observate, dar nu şi evaluate, consecinţele sunt mereu prezente, cu alte şi alte deschideri imprevizibile. Simbolurile şi peregrinările lor, tot mai evidente, sunt şi ele factori ai acestor deschideri, dar nu ne putem aştepta, nu le putem pretinde, să ne indice, doar prin ele însele, orientarea pe care o va lua memoria colectivă şi şansele de a se alcătui pedagogii culturale formative şi benefice, echilibrate. Putem totuşi, sesiza, relativ uşor, cum, prin vânătoarea de simboluri se procedează la destructurarea memoriei culturale. În această perspectivă am ales ca temă de studiu practica vrăjitorească şi mediatizarea ei, cu atât mai mult cu cât în cultura de masă, ecoul lor este imens şi nociv.

Mass-media sunt la noi o adevărată oglindă a vrăjitoarelor, în care o întreagă pleiadă de practiciene se întrec să se lase văzute şi valorizate. De când oare se tot oglindeşte omul? Şi cum a înţeles el că acela pe care-l vede nu este un altul? Sau este? Oricum, oglinda nu este niciodată opacă. Nici măcar aşa cum o găsim pe pereţii grotelor numite pre-istorice. De ce ar fi acum, în epoca postistorică?

Am fi tentaţi să credem că oglinda cea mai fidelă şi mai grăitoare este televiziunea, cu posibilităţile sale multiple, de audio-vizual şi cu memoria inter-activă la care apelează. Ecranul se prezintă percepţiei publice ca o deschidere permanentă şi infinită în oferta de opţiuni şi aşteptări soluţionabile. Oglinda Ecran nici nu mai trebuie chestionată, răspunsurile vin înainte de a fi formulate întrebările, pentru simplul motiv că ele sunt gata pentru orice întrebare. Este magia oglinzii, prin care, oricine se

poate vedea, găsi şi regăsi, aşa cum ar vrea să fie, cum află că poate deveni. Mereu asemănător celuilalt, celorlalţi şi mereu, fără nici un dubiu, unic, diferit de toţi. Tocmai în aceasta stă magia ecranului, vrăjitoria se adresează personal, o consultaţie privată pe care mediatizarea o face doar accesibilă, adică perfect reală, posibilă.

Binevenită în prolifica iniţiere colectiv/ privată, vrăjitoria este promovată în cadrul multor programe, cu participarea, mai mult sau mai puţin surprinzătoare, a unor specialişti din domenii diferite, ştiinţe exacte, medicale, psihologie, folclor etc. Uneori, sunt chiar invitaţi reprezentanţi ai clerului, pentru a lărgi cercul dezbaterilor şi a-i conferi mai multă credibilitate. Este de la sine înţeles că ecranul nu va realiza niciodată, nici măcar nu are această intenţie, o dezbatere de fond a problemelor afişate. El este oglinda, partenerul impasibil, obiectiv, chiar „puţin abstract", prin natura contactului ce-l instituie între participanţii invitaţi. Se obţine astfel, nu din întâmplare, un tip de comunicare încrucişată şi neconcludentă, menită doar să suscite curiozitatea şi, eventual, ceva mai multă reclamă pentru postul respectiv. Vedeta rămâne, în orice caz, vrăjitoarea sau vrăjitoarele şi astfel, mesajul este transmis şi receptat pentru ceea ce a intenţionat să fie. Publicitate de o calitate mai pretenţioasă, nu doar o fulgurantă semnalare printr-un clip.

Televiziunea, cu ecranul ei, devine Marele Maestru al unei construcţii mentale, psihosociale, colective/ individuale, pe care, va continua să o reflecte, dincolo de orice aşteptări şi tot mai evident, dincolo de orice nivel de suportabilitate. Cum acest nivel riscă să devină tot mai vulnerabil (este implicată memoria de emoţii care, prin natura ei este fapt cultural dar şi biologic bine instalat), el trebuie mereu consolidat. Spaţiul receptor, fără nume, identitate, personalitate dar existent, (masa umană, populaţia, publicul, mulţimea etc.) nu poate fi lăsat la voia întâmplării. Odată în derivă generală, acest spaţiu viu ar

putea să se dispenseze de orice mass-media, ba chiar să-i ia locul în felul său unic, concret şi nu neapărat tehnologizat.

Să fie aceste situaţii crearea unei stări de adevărată sălbăticie, probabil prima din toată istoria speciei, un epilog fără vreo oglindă, de vreme ce grota, cu pereţii nepictaţi s-ar găsi, singulară şi colectivă, în fiinţa omenească, fără ecou, fără altă comunicare decât cea a instinctelor puse şi ele sub semn de întrebare[41]?

Gradul de suportabilitate a unor comunităţi receptoare de informatizare (nu numai de informaţii), poate fi evaluat, cu cele mai reale şanse de „obiectivitate", prin aprecierea reacţiilor emoţionale, ceea ce implică utilizarea unor metode de cercetare calitative. Mass-media de toate felurile, ca emitant de informatizare trebuie să se menţină la un nivel-rol funcţional şi apt de manipulare a spaţiului de receptare. Televiziunea, cel mai popular membru al marei familii media, este şi ea în permanentă adaptare, fără să piardă din vedere, desigur, potenţialul de care dispune, de a produce, gradual, implozii cultural colective, dar nu unele care să pericliteze nevoia de mediatizare.

Cu toate procedeele lor explicite sau discrete, tehnicile mediatice nu pot garanta un control (nici măcar un tablou relevant) al magmei active care este subconştientul colectiv. Un scenariu post-orwellian nu ar mai servi nimănui. Ecranul, ca oglindă vorbitoare, solicitată sau din proprie iniţiativă, îşi asigură publicul că îi dezvăluie lumea aşa cum este, fără să o „judece". Un

---

41 - Referindu-se la problemele legate de identitatea omului, în „Cerul Văzut prin Lentilă", H. R. Patapievici avertizează asupra pericolului „venirii iminente" a omului colectiv, „Venire de care să ne ferească Dumnezeu!", spune autorul. V. Patapievici, H.R. (1995). El nu este singurul preocupat de aceste probleme mai mult decât urgente dar ecoul în mase şi chiar în conştiinţa elitelor nu este sesizabil.

mai succint şi convingător crez de „obiectivitate şi umanism", nici nu se poate imagina.

Urmând firul labirintului mediatic, vom regăsi şi locurile cognitive în care prezentarea/ popularizarea vrăjitoriei să fie realizată „aşa cum este", fără să fie, desigur, judecată. Unul din aceste locuri este cel al procedeelor mediatice de supralicitare a virtualului. Nu pitorescul fenomenului este cel care incită media la o adevărată competiţie de programe cu vrăjitoare, dezbateri şi prezentări „pe viu", ci apartenenţa vrăjitoriei la noua memorie colectivă cu dependenţa ei tot mai pronunţată de un virtual/ real. Este conectarea la un substitut de memorie de semnificare.

Până să se ajungă la o difuzare a vrăjitoriei în forme universale şi general acceptate, prin comunicarea directă, de la om la om, pregătirea spaţiului receptor rămâne un obiectiv de actualitate şi de certă importantă. Pregătirea aceasta vizează desigur şi celelalte modalităţi ale ocultului. Mediatizarea asigură vrăjitoriei un statut de legitimitate socio-culturală, şi nu oricum, ci, prin capacitatea oglinzii de a arăta şi de a crea posibilităţi ce trec dincolo de limitele unei cunoaşteri sau intervenţii obişnuite. Ecranul se pune şi el în serviciul acelui Homo Invictus pe care alături de alţii, îl „încarnează", şi vrăjitorul.

Omul primitiv nu se închidea în grota ai cărei pereţi îi acoperea de desene cu scene imitând realul, ci ieşea la vânătoare.

Procedeul său iniţiatic era unul prin care reţelele de comunicare-informaţii dintre sacru şi concret nu erau niciodată strict profane. Expresiile, modalităţile la care culturile tradiţionale recurgeau, creând nenumărate simboluri care să dezvăluie natura sacră a lumii, erau coduri ale unei cunoaşteri care, chiar în cele mai simple formulări, nu au absolutizat o opţiune materialistă de lectură şi de integrare în lume, în existenţă. Omul acelor

culturi a fost Homo Religiosus, despre care vorbeşte Mircea Eliade. În oglindirea despre sine la care proceda, acest om judeca lumea, ştia că el nu poate face abstracţie de faptul că poate vedea, fie şi parţial, esenţa şi temeiurile fiinţării, fără ca totuşi să şi le poată supune total[42].

În raportarea la realul esenţial, omul culturilor tradiţionale se situa pe sine, individual şi colectiv, în integrare, armonie, ordine, ca parte a unui întreg ce nu accepta divizări arbitrare. Când asemenea rupturi se produceau, prin intervenţie umană iresponsabilă, acelaşi om afirma că întregul existent se resimte prin consecinţe nefaste.

Omul, arătau pedagogiile culturale ale acestor vechi comunităţi, nu se poate sustrage nici măcar invocând inconştienţa, urmărilor propriilor acte care au adus atingere universului tangibil. Dacă în anumite condiţii, conştientizarea colectivă sau personală era deficitară, tradiţia era la îndemână pentru a menţine echilibrul necesar.

Tradiţia, cu acele reţele de informaţii/ comunicare dintre sacru şi concret, pe care nimeni nu putea să le „profaneze" şi care alcătuiau pedagogia culturală, cu calitatea ei formativă, numită şi memorie sau înţelepciune.

Din toate epocile traversate de către omenire, ne-au parvenit mărturii referitoare la încercările, nu totdeauna reuşite, ale comunităţilor culturale de a menţine, favorabil, universul tangibil, el însuşi parte a celui intangibil care nu se află sub puterea omului şi nici nu depinde de voinţa lui. Oglinda, chiar şi cea de pe pereţii grotelor, semnalează această lege de aur. Consultarea acestei oglinzi nu era simplă practică de ghicit ci, mai curând, conştientizarea celui care o picta şi o chestiona, a fragilităţii propriei stări.

---

42 - Această problemă este mereu subliniată de M. Eliade în toate lucrările sale. „Tratat de Istoria Religiilor", (1992) , „Istoria Credinţelor şi Ideilor Religioase, I-IV (1991). etc.

Media actuale îşi asumă un statut de oglindă atotştiutoare, dar şi imparţială, redând imaginea ca şi realitatea concretă într-un unic exerciţiu pe care i-l permite sofisticarea mijloacelor tehnice.

Pentru ca acest exerciţiu să fie totuşi înţeles pentru ceea ce se vrea a fi, este necesară o anumită evaluare a nivelului educaţional al publicului. Ca şi în cazul cercurilor elitare intelectuale, ştiinţifice sau artistice etc. şi promotorii, realizatorii media, îşi asumă un rol de iniţiatori dar şi de modelatori de opinii, mentalităţi şi atitudini. Rolul acesta nu poate fi eficace decât cu acceptarea unor concesii coborârea la nivelul maselor de consumatori.

În vreme ce elitele „creative" se distanţează de populaţia (amorfă şi atât de insistent criticată sau batjocorită) de rând, specialiştii memoriei mediatice se erijează în adevăraţi maeştri de ceremonii, amfitrioni generoşi. Asemănători unor magicieni, vrăjitori contemporani dar şi eterni, înarmaţi cu un „passe partout" care le asigură trangresarea tuturor frontierelor, ei devin iniţiatori universali, într-o stare de marasm cultural cognitiv. Este, desigur, paradoxal să sugerăm ipoteza că, în sistemele simbolice ale culturilor tradiţionale (între care şi cea rurală a românilor), cele mai multe dintre simbolurile ce participau la textura semnificativă erau puternice semnalizări ale necesităţii permanente de luciditate. Aşa se şi explică de ce, acel Homo Religiosus a încercat mereu să transpună întregul existent în lectură deschisă şi să-i confere virtuţi de care el însuşi ştia că nu s-ar putea dispensa, fără să-şi pericliteze prezenţa în lume.

Înclinaţia spre un virtual care să se substituie realului, tot mai pronunţată în cultura globalizantă, introduce, fără prea multe menajamente, o nouă cognitivitate cu potenţial (deloc neglijabil) de alienare. Putem lua ca eşantioane de studiu programe de media, sau, chiar secvenţe ale acestora. Vom constata că ele nu diferă

de scene reale, trăite de către public. Virtualul de pe ecran sau de la internet etc. este concurat de experiența concretă, în ambele semnalându-se o componentă sau chiar o atmosferă halucinantă. Am putea, desigur, interpreta fenomenul, în sensul veracității datelor-informațiilor mediatizate. Vinovat de aerul de non-realitate sau de ficțiune, de halucinație, ar fi singur realul în care ne aflăm, fiecare, toți, cu tot cu media şi alte sisteme informaționale.

O atare abordare ar simplifica analiza, iar rolul mass-media ar fi mai bine definit şi „pus la locul lui", oarecum inocentat.

Totuşi, unele motive de alertă persistă, dacă vrem să înțelegem cum evoluează memoria culturală în ansamblul său. Într-un context cultural relativ echilibrat, iraționalul nu poate fi fenomen spontan, după cum, nici cultivarea lui nu este spontană. Această cultivare este „fapt cultural", ceea ce include, o posibilitate de conştientizare reală, nu fictivă, chiar dacă ea este şi funcție de intențiile celui-celor care utilizează irealul. Mediul uman receptor nu va fi lipsit de modalități de a semnifica irealul pentru ceea ce este, de a-l accepta şi a-l împământeni în specificul local, sau, dimpotrivă, de a-l refuza şi îndepărta ca fiind inadecvat, periculos etc… .

Prin mediatizarea-comunicarea actuală de toate tipurile, promovarea virtualului este însoțită şi de o cultivare a iraționalului, care tinde să devină coordonată „orientativă" nu numai în psihologia colectivă, ci în memoria culturală globalizată. Manifestări care să ateste aceste „calități" ale iraționalului colectiv sunt prezente la tot pasul. Sunt manifestări care au un caracter inedit, sau chiar inimaginabil.

Virtualul, iraționalul şi acest inimaginabil, sunt intrinsec prezente în experiența de viață a corpului social,

fără ca vreun segment al acestuia să se poată sustrage impactului pe care-l are noua cognitivitate[43].

După 1989... este o referinţă cronologică de acum instituţionalizată la noi. Ar fi marca sfârşitului comunismului şi începutul tranziţiei către capitalism, nu un început oarecare, ci al unor modificări radicale, eliberatoare. Prin introducerea (inducerea) unei asemenea perspective aprecierea (lectura) evenimentelor şi a situaţiilor traversate, provocate şi bine manipulate, s-a continuat o modalitate de ideologizare, prin forme incomparabil mai subtile, pe care, generaţiile vechi, perfect profesionalizate, o stăpâneau. Această modalitate este cea a unei simultaneităţi de acţiune, în toate domeniile vieţii, în toate segmentele societăţii, o strategie integrală şi, ca atare, integratoare. În interiorul acestei strategii, care este activă şi acum la noi, sunt formate noile generaţii de „comunizatori", iar procesul este extrem de eficace. Nu este locul aici, nici tema propriu zisă a acestui studiu, să aprofundăm procesul de regresare pe care-l cunoaşte societatea românească, dar putem insista din nou asupra importanţei vitale pe care o are MEMORIA Colectivă Culturală, în toate dimensiunile ei.

Nici globalizarea, nici alte procese, nu sunt nocive în ele însele prin conţinutul lor tehnic-material, caracterul lor este dat de modalităţile de conştientizare pe care fiecare societate şi le creează, le modelează şi le aplică. Cultura este fapt conştient, iar acel „coeficient de luciditate necesară" este pedagogia cultural formativă care se identifică cu însuşi corpul social în ansamblul lui fără să producă uniformizări prin care, comunităţile să devină mase amorfe şi extrem de vulnerabile la orice manipulare.

---

43 - La noi, (şi nu numai), pregătirea terenului pentru asimilarea cultural-cognitivă a acestei nefaste „triade" a fost făcută în perioada comunistă, iar procesul, chiar cu date modificate, ca intenţionalitate şi consecinţe, evoluează în acelaşi sens destructurant.

Or, tocmai o astfel de uniformizare a urmărit şi a realizat (într-o mare măsură) comunizarea prin strategiile sale de răsturnare a sistemelor tradiționale de valori, în temeiul cărora se alcătuise şi era operațională pedagogia formativă a societății româneşti.

Procesul acesta de „tranziție" este, din perspectiva cultural cognitivă, extrem de sensibil, de propice, unor modalități manipulări tocmai prin faptul de a se produce, la noi, în condițiile integrării oricât de lentă şi deficitară este ea, în globalizarea comunicării şi a mijloacelor tehnice de comunicații. O integrare abil utilizată de factorii politici, prin urmare şi de potențialul pe care-l au, de continuare a uniformizării ideologice şi regresive, nocive pentru societatea românească, în toate segmentele ei, exceptând desigur, categoriile sau grupurile respectivei „puteri", care îşi cultivă şi îşi dezvoltă caracterele distructive.

Memoria culturală nu se ordonează în straturi succesive, bine sedimentate, separate între ele prin goluri totale sau locuri neutre, iar psihologia colectivă, care o reflectă şi o alcătuieşte, în acelaşi timp, nu poate fi considerată ca fiind un câmp uniform, stabil. Orice intervenție, în aceste procese în continuă conservare şi continuă transformare, are efecte de ordin general, chiar dacă diferite ca intensitate. În cazuri speciale, aceste intervenții sunt bine cântărite, riguros organizate, dar suficient de suple pentru a fi receptate activ de mediul uman vizat, de a fi, apoi, reproduse „spontan" în modele noi, autogenerative. Acest fel de intervenții se bazează pe strategii ample, prin care, mersul vieții colective (al faptelor) să poată fi controlat, prevăzut, orientat şi, la nevoie, întrerupt. Strategiile comunizării au preordonat istoria, iar noi, acum, ne găsim în miezul consecințelor acestor demersuri. Consecințe prin care aceiaşi strategi controlează prezentul şi preordonează viitorul.

În cazul ce ne preocupă aici, pentru acest eseu, putem sesiza, fără dificultate, la noi în ţară, înlocuirea bombardamentului ideologic comunizant (comunist), cu invazia informaţională nediferenţiată. În interiorul acestei invazii, oferta de ocult, paranormal, magie, vrăjitorie, culte, secte etc., ocupă un loc enorm. Iar toate aceste „modalităţi-cognitive" fac parte dintr-un context de autogenerativitate a haosului cultural, bine întreţinut şi cultivat.

În cazul societăţii româneşti, comunismul şi teroarea pe care a practicat-o nu pot fi niciodată puse pe seama unei utopii la care unele cercuri elitare ar fi aderat din idealism. Nici nu a fost un proces istoric de evoluţie la care s-ar fi ajuns „obiectiv". A fost o intervenţie de o brutalitate niciodată trăită în ţara noastră, iar coordonatele acestei intervenţii sunt bine cunoscute. Consecinţele ei, nu au cum să fie toate sesizate, dar marasmul cultural în care ne găsim, face parte din acestea.

Suprasolicitarea iraţionalului în ideologizarea forţată la care procedau strategii comunismului (comunizării), se conjugă cu solicitarea actuală a aceluiaşi iraţional şi prin invazia de ocult la care asistăm. Dacă ideologia comunistă a utilizat teroarea, riscul unei situări a cognitivităţii culturale a societăţii româneşti într-un registru critic (vom reveni asupra acestor probleme) nu este eliminat, nici acum nici pe viitor, iar cultivarea unui virtual al absurdului celui mai rudimentar nu face decât să mărească acest risc.

Condiţiile de mizerie materială[44] vin şi ele să accentueze pentru masele umane dezorientarea şi aşa generalizată. Nesiguranţa în faţa teroarei nu s-a risipit, doar

---

44 - V. statisticile generale referitoare la calitatea vieţii populaţiei, pe ţări. Locul ocupat de România coboară mereu. Ne-am înscris între ţările „sărace", când, în realitate, suntem între cele sistematic „sărăcite".

că termenii acesteia s-au modificat. Este de un cinism fără nici o scuză „politica", cea culturală, ca şi cea economică, a învăţământului, a educaţiei în general, sănătăţii etc... Toate aceste „politici" concentrate în cercuri de relaţii, influenţe etc., constituie, în realitate, demersuri de menţinere şi aprofundare a stării de nesiguranţă, frică, vulnerabilitate tot mai generale. Altfel spus, mediul uman al societăţii româneşti, este, în cea mai mare parte a lui, supus unui proces de degradare cronicizată, menţinută ca atare. Masele evoluează în dinamici circumscrise, oricât de paradoxal ar părea acest fapt, pentru populaţia unei ţări mijlocii. O ţară care nu a fost subdezvoltată, nici înapoiată, nici săracă. Este o societatea controlată negativ, cu o sistematică eliminare, nu numai nepromovare de valori umane. O societate care îşi caută în contextul ce o striveşte şi prin lipsa de perspectivă a generaţiilor tinere soluţii şi ieşiri. Într-o asemenea stare, o pedagogie cultural/ formativă nu are multe şanse de a se construi, încă mai puţine, de a se contopi activ, cu populaţia, masele, neelitare.

Mediatizarea locală, de după 1989, s-a orientat şi continuă să o facă, duplicitar, urmând modelul factorilor de decizie politică. Impactul elitelor creative şi suceptibile de a se implica în elaborarea unei pedagogii cultural-formative, este extrem de redus, sau chiar nul în mass-media din ţara noastră. Programele speciale cu prezenţa unor mentori reprezentativi, nu sunt accesibile pentru mase, iar cele care sunt destinate acestor segmente majoritare ale publicului sunt de un nivel lamentabil. În memoria colectivă nu se induc orientări care să cumuleze un potenţial de educare, dar şi de generare a unei creativităţi „reale". Creativitatea este şi ea un fapt cultural fie că vorbim despre cea personală, fie despre cea colectivă. Ca atare, creativitatea trebuie cultivată conştient, prin modalităţi care să fie deschise unui specific identitar, ca şi unor valori universale. Spontaneitatea

creativităţii este doar calitatea pedagogiei culturale formative, de a se manifesta individual, în alte şi alte domenii, expresii, sau, de ce nu, în chiar locul rezervat geniului personal[45].

Se poate, eventual, obiecta că, prin însăşi natura lor, mass-media „restituie" realitatea nu o produc, nici nu o judecă. Ar fi deci, o natură magico/ vrăjitorească, de un alt nivel, dar având aceeaşi intenţie de a-l aduce pe om unde el nu se află, de a-l face să vadă ceea ce nu este sub ochii săi, să audă ceea ce nu-i parvine direct. Mediatizarea, prin orice fel de media, se oferă ca agent de preluare, prelucrare, a informaţiilor, dar şi ofertant al unor produse finite. Între mass-media locale şi cele universal la lucru se stabileşte un contact direct, ale cărui interferenţe nu rămân fără importanţă. Media locale pot interveni oricând şi oricum în aceste noduri ale reţelelor informaţionale şi le pot resemnifica, după voie.

În condiţiile unei circulaţii tot mai rapide şi mai intense, mai variate, informaţiile pierd din conţinut, prin simpla aglomerare a datelor transmise ca şi prin eterogenitatea permanent menţinută. Recepţia, din partea publicului va fi ea condiţionată de aceste caractere-calităţi ale procesului de informare, nu înspre o rafinare a acestuia, ci, mai curând, înspre o scădere a aşteptărilor şi a nivelului cerinţelor formulate. Racordarea spaţiului mediatic de la noi, la unele valori reale, prezente în media exterioare, este şi ea, limitată, nesemnificativă ca ecou în societatea luată ca ansamblu. Are loc, de fapt, un proces de preluare a unui număr imens de programe de o calitate atât de penibilă, încât orice efort de a le vedea utile, este zadarnic. Se produce o sufocare a memoriei colective cu informaţii

---

45 - Succesul unor români din diverse domenii de specialitate în străinătate, ar trebui să ne dea de gândit referitor la cultivarea prin educaţie a populaţiei, la calitatea acestui proces, la condiţiile care sunt create în ţară.

care nu fac decât să accelereze şi să mărească degringolada pe care o putem deja constata.

Putem afirma, fără să riscăm prea mult, că, atât în deceniile de comunizare forțată, cât şi în anii de tranziție (care nu ştim cât va dura), corpul social, în întregul lui, a fost şi este expus unor şocuri culturale propice oricăror manipulări, fie ele cât de rudimentare, vulgare, sau, dimpotrivă, subtile şi elaborate. Putem, de asemenea, să ne întrebăm care sunt mecanismele de autoapărare ale societății în astfel de condiții? În ce măsură, cu ce pondere reală asemenea mecanisme se vor forma şi vor funcționa, pentru a asigura ceea ce se cheamă, simplu, calitatea vieții? În societatea umană, autoapărarea nu se poate întreprinde doar în funcție de persistența tradițiilor, nici ca un ansamblu de referințe ideale, prin care, un scop final să fie atins şi asigurat. Într-o situație de criză cum este cea în care suntem acum, mecanismele-modalitățile de autoapărare nu se referă doar la rezistența pe care o are colectivitatea, la capacitatea de a-şi asigura un echilibru şi o identitate specifică, ci şi la şansele pe care şi le creează de a dăinui istoric, fizic.

Au fost situații de criză în care, multe culturi, societăți etc., nu au rezistat, nici nu s-au menținut în istorie, au dispărut, ca lumi umane, iar unele dispar sub ochii noştri… În ceea ce priveşte lumile emergente, nu progresul uluitor al civilizației materiale, tehnice, nici cel al mijloacelor de comunicare ultra sofisticate şi globalizante, le vor putea garanta, sau măcar promite un „destin" fericit[46]. În țara noastră, exodul generațiilor tinere (umanitatea viitorului) ia proporții alarmante. Cu atât mai

---

46 - „Omul însuşi trebuie schimbat, pentru că omul actual este inacceptabil. … . Trebuie să fiu schimbat (sau să mă schimb) dar integral, trebuie schimbată ontologia, nu inventate calculatoare, sau rachete, sau maşini de gândit…" spune H. R. Patapievici, (1995). În tradiția creştin ortodoxă avem o antropologie care nu se cere schimbată ci doar asumată, ceea ce implică participarea

mult cu cât, am văzut acelaşi fenomen în deceniile de teroare comunistă. Condiţii speciale pentru perioada respectivă, industrializarea de tip gigantic etc., au avut ca rezultat între altele, şi depopularea unor zone rurale. Generaţiile tinere s-au urbanizat şi s-au profesionalizat, în moduri diferite, prin stabilirea la oraşe, constituind un mediu prea puţin unitar, ale cărui caracteristici urmau să se facă tot mai evidente, cu o vulnerabilitate cultural-cognitivă tot mai accentuată. Aglomerarea citadină ce a cuprins întreg teritoriul ţării s-a imprimat ca o nouă stare de situare existenţială individuală şi colectivă. În contextul acestei stări, nu numai manipularea operată în mod „general", ci şi cea care viza individul a fost favorizată şi alimentată. În noul tip de habitat, posibilităţile de realizare, afirmare, sau de siguranţă personală erau cu totul sub control, şi nu numai dintr-o singură direcţie. Întreaga textură a mediului uman a devenit una posibil ostilă, şi, în orice caz, una de nesiguranţă totală. Astfel, soluţiile de ordin material (precare şi ele), nu aveau cum să echilibreze caracterul negativ al noului context social, unul care s-a orientat, gradual, înspre producerea „culturii de masă", ceea ce era şi „idealul" comunizării.

Un proces continuu de eliminare a elitelor, din toate generaţiile, deci şi celor tinere, a avut loc şi în deceniile de comunizare. Emigraţia sau „exodul" de „materie cenuşie" cum era el numit. Pierderea aceasta nu este una ilustrată doar prin statistici, ci o iremediabilă pierdere de

---

tuturor, şi, odată mai mult, a elitelor. Antropologia ortodoxă nu este morală ci ontologică ea este antropologia îndumnezeirii .

Ea nu vizează cucerirea acestei lumi ci răpirea, împărăţiei lui Dumnezeu; transfigurarea lăuntrică a lumii în împărăţie şi luminarea, sa progresivă prin energiile divine ...", E.P. Evdokimov, (1996). V. Preot D. Stăniloaie, „Iisus Hristos Lumina Lumii şi Îndumnezeitorul Omului" (1993). Deasemenea, „Chipul Evanghelic al lui Iisus Hristos", (1991). Revenim asupra problemei în capitolele ultime ale studiului.

ordin calitativ. Recuperarea atât de arogant întreprinsă azi a unor generații sau personalități de valoare, care s-au „înstrăinat”[47], nu face decât să demonstreze, dacă mai era nevoie, tragicul situației din țară. Procesul acesta, cu aceleaşi consecințe, de acelaşi tip, are, după cum ne indică chiar sondajele şi statisticile, toate şansele să se amplifice.

Generațiile tinere, în „procente” ce nu mai au nevoie de nici un comentariu, emigrează, sau, vor să emigreze, cu opțiuni de a nu se mai întoarce, sau, eventual, de a reveni, dar, în alte condiții. Or, tocmai aceste „alte” condiții nu se prefigurează la noi în țară. În mediul social al generațiilor tinere, are loc acelaşi nedorit fenomen de ruptură educațional/ cognitivă, prin constituirea unor elite în cercuri restrânse, şi lărgirea, tot mai evidentă, a unui spațiu de subcultură. Acesta din urmă, chiar dacă este mai agresiv afirmat la oraş este prezent şi în mediul rural, într-un caz, ca şi în celălalt, luând forme specifice, dar şi cumulând trăsături comune. Emigrarea din rândul tinerilor nu are cum să rezolve situația lor, nici pentru elite, nici pentru cei care sunt prinşi în masa obişnuită. Reacțiile la aceste constrângeri variate dar extrem de puternic resimțite de către întreg corpul social al generațiilor tinere, sunt şi vor fi relativ diferite, în funcție de apartenența personală la una sau la cealaltă din cele două mari despărțituri (mase/ elite).

Vedem cum procesul de degradare care cuprinde societatea din țara noastră în întregul ei, se autogenerează, căci, participarea generațiilor succesive, este, şi nu putem omite acest adevăr, un prezent continuu. Generațiile tinere elitare îşi vor găsi modelele în cercurile elitare adulte, acolo sunt prezenți şi creatorii şi modelatorii. Cei dintâi, cu impact mai mult sau mai puțin important, deoarece

---

47 - Multe din personalitățile culturale ale emigrației româneşti sunt şi vor fi pe poziții ireconciliabile cu strategii politicii culturale din țară, chiar cea de după 1989.

creaţiile personale sunt mai profund orientate într-un domeniu sau altul, literatură, artă, ştiinţe etc. Personalităţile din peisajul acesta sunt mai puţin expuse unei popularizări, şi, totodată, mai puţin solicitate. În ceea ce priveşte însă cealaltă categorie adultă elitară, în care se află modelatorii (formatorii de opinie) sistemelor de valori şi de integrare socio-culturală (cognitivă), impactul este considerabil şi mult mai eficace, operaţional, în continuitate, varietate şi expansiune. Rezonanţa produsă este, totuşi, relativ restrânsă, dacă vrem să luăm în considerare coeficientul de „conştientizare" pe care-l atinge în generaţiile tinere luate în ansamblu.

Generaţiile tinere care aparţin masei populare, care constituie majoritatea, produc şi ele propriile modele şi cunosc propria lor autogenerativitate. În interiorul acesteia, sistemele de referinţă ad-hoc întocmite, devin sisteme de valori, moduri de comportament, fel de a fi, calitativ vorbind, factori de modelare a unui nou val de generaţie şi încă, imediat. Este evidentă implicarea unor largi segmente de tineret în manifestări (fenomene) cu caracter agresiv, de delicvenţă, de dezorientare, alienare, pentru vârste tot mai joase, la preadolescenţi, sau chiar la copii. Adică, în acest mediu, modelatorii nu mai sunt selecţionaţi după criterii ce pot fi regăsite în categoriile elitare (de bine de rău), ei sunt produşi în corpul social al acestui mediu prea puţin „favorizat", dar tot mai mult expus unei degradări rapide. În mediul rural, unele schimbări „culturale", au avut şi au ca rezultat o adecvare rapidă la noul mod de soliciabilitate, cum este discoteca. Aici, apariţia de grupuri bine închegate şi active este ceva mai puţin frecventă, dar nu lipseşte. În lumea rurală, tinerii sunt oarecum obligaţi să se maturizeze şi să-şi asume unele responsabilităţi etc. Totuşi, procesul de degradare despre care vorbeam mai sus, este real şi pare să se intensifice.

În mediul citadin, acest proces ia proporții enorme, una din caracteristicile sale fiind tocmai implicare a unor segmente tot mai tinere, dar şi fabricarea de modele şi de modelatori, din rândurile acestor „clanuri" comportamentale şi culturale. Avantajul pe care tinerii îl văd în acest tip de sociabilitate este unul de identitate, ei sunt nu numai membrii ai grupului respectiv, dar au un rol activ, de necontestat, unul care, prin confruntarea cu alte grupuri sau cu societatea în general, este mereu confirmat şi întărit. Fiecare din ei poate fi, la un moment dat, un şef, un personaj public, chiar dacă, după normele „vechi", unul negativ. Prezența şefului este un element fundamental pentru coeziunea grupului şi este o garanție a valabilității modelului. Nici măcar nu mai este necesar să menționăm că acest model socio-cultural este prezent în toate oraşele țării, fie ele mari sau mai modeste, iar capacitatea lui de proliferare, este uriaşă.

Mass-media din țara noastră, fără excepție, fac parte din instrumentele de alimentare a procesului de degradare. Locul principal îl ocupă televiziunea, dar nu este singurul element în producerea de subcultură. În ceea ce priveşte publicul, „țintă" a acestui mod de a „educa" masele, populația cea mai vulnerabilă, dar şi cea mai vizitată o alcătuiesc tocmai generațiile tinere, de la copii, la adolescenți, la tinerii adulți ş.a.m.d. Mass-media, şi în primul rând Tv se oferă (se impun) ca modelatori, dar, simultan, oferă, gata făcute, modele de urmat. Cu puterea de sugestie de care dispun, atât prin procedee explicite, cât şi prin cele implicite, media devin un centru focalizator pentru memoria culturală şi, totodată, un nucleu de expansiune/ inoculare de destructurare a unei pedagogii culturale formative. Cât priveşte focalizarea menționată, pe care mass-media o produc pentru memoria culturală în ansamblul ei, aceasta este „înzestrată" cu un arsenal de mijloace prin care, din sistemele de valori (adică de raportare a persoanei umane, dar şi a comunităților la date

esenţiale) sunt gradual, sau brutal eliminate coordonatele de ordin spiritual, religios, etic, moral, apoi estetic, de bun simţ etc[48].

Nu numai virtualizarea cadrului de referinţă căruia i se adresează publicul vine să situeze cognitivitatea culturală (modul de semnificare şi de experiere, de trăire a locului/ timp) ci şi conţinutul concret al acestui cadru. Altfel spus, implicarea/ adecvarea publicului receptor, se obţine şi prin ecran dar şi prin ceea ce este dincolo de el. La urma urmei –nu-i aşa? – cei pe care-i vedem acolo, nu sunt numai personaje de film, nici oameni de prin alte locuri, ci sunt adevăraţi, în ceea ce fac, spun, sunt reali şi chiar cunoscuţi. Sunt modele care se adaptează locului, dar care, adaptează şi locul, la o realitate care-l modifică până în a-l face de nerecunoscut. Sau, de nesuportat. Iar pentru ca gradul de suportabilitate să fie asigurat sau chiar mărit, focalizarea memoriei culturale trebuie să fie şi este concentrată în registrul de emoţii[49].

În toate aceste caracteristici de intervenire în memoria şi în psihologia colectivă şi personală, vom regăsi şi ocultul, în diversele sale formulări, de la cele mai aberante cu putinţă, la cele mai „credibile". Jocul între real şi virtual, între absurd şi logic, imposibil şi posibil,

---

48 - Mediatizarea de la noi în ansamblul ei este de o calitate lamentabilă, şi totdată agresiv distructivă, putem spune, anti-culturală. Exemplele sunt nenumărate.

49 - Mesajele trimise către spectatori posturilor de TV pot fi comparate cu cele pe care clienţii „rezolvaţi" le adresează vrăjitoarelor „rezolvatoare" pentru a le mulţumi şi, mai ales, pentru a face publicitate respectivelor practiciene. Spectatorul se adresează postului Tv la persoana a II-a de la un Eu la un Tu relaţia fiind astfel una firească. Eventualele nemulţumiri sau critici nu fac decât să ateste obiectivitatea sau varietatea programelor şi să accentueze astfel importanţa opiniilor favorabile. „Suntem tot timpul conectaţi", spune Angelsdorf , (Secolul XX Secol al Minciunii Dirijate, V. biblio. Este încurajată astfel memoria pe care am numit-o interactivă).

exotic şi local, esoteric şi exoteric, este unul şi acelaşi, deliberat întreprins şi menținut la cote ridicate; este chiar intenția de respingere a oricărui echilibru eventual nu numai în transmiterea informațiilor ci şi în conținutul acestora. Putem urmări acest proces nefast, în formele pe care le-a luat şi pe care le cultivă la noi, în ultimele decenii, timp sau perioade care au inclus mai multe generații, în care se condiționează şi formarea generațiilor noi.

Din cele trei tipuri de memorie culturală pe care le-am sugerat aici, holografică, mediatică şi interactivă, cea din urmă pare să fie în avantaj. Odată cu sofisticarea şi proliferarea rețelelor informaționale, nu numai colectivitățile ci şi individul vor fi incluşi în procesul de adecvare/ metamorfozare, cu consecințe imprevizibile, dar de aşteptat. În cursul aceluiaşi proces, nici memoria holografică, nici cea mediatică nu vor fi „anihilate", dar vor fi profund schimbate, transformate, în substanța lor. Aceste mutații vor fi probabil mai accesibile unor cercetări de psihologie colectivă şi a personalității de bază, dar nu lipsite de importanță pentru toate ştiințele umane, între care şi antropologia cultural-cognitivă. În acest studiu, vom reveni asupra problemei, atunci când vom analiza, prin prezentarea unor documente de actualitate, practica magico-vrăjitorească. Pentru moment, ne vom mulțumi să subliniem faptul că, în cursul acestei metamorfozări, cele mai vizate componente ale memoriei sunt conținute în registrul vieții spirituale, religioase. Aici, în locuri cognitive greu accesibile unei transformări brutale, se ajunge prin mijloace mai subtile, dar de o mare capacitate de expansiune.

Cultura nu cunoaşte goluri totale, nici memoria culturală nu le cunoaşte. Oricare ar fi registrul şi calitatea componentelor, acestea se afirmă şi se susțin, într-un proces continuu şi generativ. Se poate, însă, ajunge la situații în care conflictele, sau inadecvențele dintre componentele/ coordonatele culturale să fie atât de severe,

încât semnificarea datelor în prezenţă să fie compromisă, agresată profund şi diminuată în rolul pe care-l are.

Or, specificacitatea unei culturi, tocmai în atribuirea de înţelesuri (de sensuri) împărtăşite, recunoscute aplicate şi dezvoltate rezidă, explicit şi implicit. Este ceea ce am putea considera (sau numi) pentru o cultură, o comunitate etnoculturală, o memorie de stare. Sinonimă, în substanţa ei, de un fel de a fi şi de a se manifesta.

Sensurile, sau înţelesurile majore, cele care imprimă, în tot ansamblul unei culturi, orientarea necesară, cele care alcătuiesc memoria de stare, sunt în primul rând cele de natură spirituală.

În procesul de dezvoltare istorică a unei culturi, instituirea unor hiatusuri între spiritualitate şi experienţa strict practică, nu numai că semnalează o situaţie de criză, dar produce locuri de receptare a unor informaţii ce nu mai au nici ordonare cultural-cognitivă, educativă etc. Invazia de date noi, anarhică, nu va fi în acelaşi mod receptată de o memorie de tip holografic, de una mediatizată. Atunci când, aşa cum se întâmplă în actualitate, memoria tradiţională, nu numai la noi, este agresată şi drastic împinsă spre registre pasive ale conştienţei, iar memoria mediatică produce în masa de consumatori dependenţe certe (până la a se prefigura un tip anume de memorie), interactivizarea indivizilor şi a comunităţilor „progresează" prin deposedarea de orice nevoie de identitate şi de raportare la valori spirituale, religioase. Este haosul unei iluzii de libertate.

Pentru situaţia de la noi din ţară, din păcate, una de real risc, subliniem din nou, unele date specifice. Semnificaţiile spirituale, religioase, cele ale credinţei creştine ortodoxe nu puteau să concureze în planul de informare-comunicare cu mediatizarea prin teroare fizică, cu cea prin ideologizare brutală, primară, fiind supuse unor presiuni enorme. Am traversat o perioadă de persecuţii şi de răstălmăcire a realităţii, iar generaţiile tinere nu au mai

avut cum să fie formate în spiritul unei culturi creştine, printr-o pedagogie împlinitoare.

Comunicarea informaţională de tip nou, este prin natura ei, una laică, chiar dacă, în chip de bunăvoinţă sau „obiectivitate", face loc şi vieţii spirituale creştine. Procesul de laicizare a culturii şi a memoriei culturale, a pedagogiei formative este unul, în esenţa lui, profan. Acest proces aduce, în locul memoriei de stare, pe care o asigură spiritualitatea creştină, o memorie istorică, înlocuind nevoia de semnificare prin înţelesuri de raportare la sacru, la Dumnezeu, cu una de producere de acte, de evenimente, de întâmplări. În aceste locuri de cognitivitate mutantă, miturile pot fi reluate, reactualizate, ele sunt mereu susceptibile de a nara fapte şi de a oferi modele de urmat, tot prin acţiune. Memoria îşi face astfel istoria prezentă, luând ba din trecutul citit după noile paradigme, ba din viitorul proiectat în coordonate de virtual atestat, devenit realitate prin mediatizare şi interactivizare informaţională. În asemenea condiţii, din plin prezente şi la noi în ţară, transformările rapide şi imprevizibile ale generaţiilor succesive devin fenomen obişnuit. Schimbarea este termenul de referinţă, iar rupturile dintre generaţii este modul de a se autodefini. Prin instalarea unei memorii colective cu mari şanse de a fi predominant interactivă, implicarea şi adecvarea individului la reţelele informaţionale nu asigură (nu conferă) acestuia (o condiţie), un statut personal, ci, în primul rând, unul colectiv indeterminat, mai precis, un act de anonimat şi de prezenţă in-necesară. Putem vedea cum, generaţiile tinere se refugiază în identităţi de grup ale căror singure mijloace de afirmare sunt tot mai mult în contradicţie cu un proces de integrare socială echilibrat şi benefic[50].

---

50 - În generaţiile tinere, tot mai mult se adânceşte acest proces de des-identizare, de anulare a persoanei . În grupurile de cartier de exemplu membrii respectivei „găşti" sunt cunoscuţi doar după „cum li se zice". Atari reflexe culturale nu pot decât să producă mentalităţi şi atitudini destructive.

CAPITOLUL VII
Între ludic Şi haos

Potențialul de autogenerativitate al modelelor de haos cultural activ, tot mai redutabil, este asigurat şi prin integrarea lor în contextul specific local, prezent. Fiecare din aceste modele, în cazul nostru vrăjitoria, îşi formează un cadru de referință din care se alimentează; sisteme de valori, de credințe, reprezentări, aspirații etc., care alcătuiesc mediul înconjurător. Noul model se pune astfel în acord cu cele mai relevante date ale mentalității şi atitudinilor colective, personale. Devenit familiar celor care-l „întâlnesc", modelul este validat şi solicitat, luând proporții enorme, până la a sufoca spațiul social, apelând, desigur, la toate mijloacele-instrumentele de comunicare.

Care sunt la noi în țară domeniile din care actuala vrăjitorie, atât de prolifică, se aprovizionează pentru a-şi procura recuzita necesară? Nu este vorba numai despre o recuzită materială, ci, mai ales, despre una de natură spirituală, mentală, împrumutată din toate domeniile de viață şi de experiență. Agenții practicieni ai vrăjitoriei la noi sunt în actualitate, în marea lor majoritate, femei, cu o certă dominație a celor de etnie țigănească. Faptul acesta îşi are şi el importanța sa atât prin prezența elementului feminin[51], cât şi prin conotațiile de interculturalitate pe

---

51 - Vezi pentru preponderența elementului femin în vrăjitorie / magie, Russel in ,,Middle Ages", (1972). McCoy, ,,Lady of the Night" (1995). Hallie Iglehart Austen, Hallie Austen, Heart of the Godness: Art. Myth and Meditation of the World 's Sacred Femenine

care le deţine. Nu intră în aceste trăsături pe care le îmbracă practica vrăjitorească acum şi aici pe care încercăm să le sesizăm în studiul nostru, nici o intenţie de abordare rasială, este un proces care se desfăşoară, odată cu multe alte componente ale unui spaţiu cultural dinamic şi complex, în care memoria şi pedagogiile culturale sunt antrenate în transformări profunde şi nu totdeauna favorabile unei perspective colective mai bune. Vrăjitoria, aşa cum am menţionat, face şi ea parte din ansamblul unei invazii de ocult, în care formele ei se diversifică, şi prin aceasta se înscriu agresiv, în procesul de fabricare a modelelor de haos general. Tocmai datorită unor mijloace speciale de a se alimenta din fondul local, vrăjitoria îşi îmbracă practica în forme cât mai convingătoare, mai accesibile şi atrăgătoare.

În comparaţie cu alte oferte de ocult, mult mai elaborate şi mai exotice, vrăjitoria se prezintă cea mai „de acasă", uşor de recunoscut prin datele pe care le afişează, pentru publicul „cultural preavizat". Se evită astfel un şoc al momentului de informare-receptare, faptul plasându-se mai degrabă într-un mers al lucrurilor oarecum familiar. Cu atât mai mult cu cât actul vrăjitoresc, practica generală, se ocupă cu viaţa obişnuită, cu experienţe ale tuturor şi ale fiecăruia, nu vine să propună obţinerea unor rezultate ce nu ar ţine de posibil, de real. Este o ofertă ce se declară, de la început, de folos şi încă foarte concret. În cultura de masă, actualmente, mai cu seamă în cea de la oraşe, vrăjitoria mimează „tradiţional-ul"[52]. Îşi culege datele din fondul arhaic şi le prezintă ca fiindu-i legitime. Cum

---

(1991). Într-o perspectivă creştină a locului femeii în lume , cultură, viaţă, v. P. Evdokimov, Femeia şi Mântuirea Lumii, (1995).

52 - Denumirile pe care vrăjitoarele le dau actelor executate. Textele celor mai multe „descântece". Contextul în care aceste acte trebuie întreprinse. Conţinutul intervenţiilor. Totul este conceput ca o „parte firească" a unor tradiţii locale autohtone, cu o acută notă de imitaţie.

mediul social citadin nu are o componență omogenă, nici o continuitate de tradiții bine prezervată, orice informație este primită mai lesne, mai natural, fără să mai fie pusă în discuție sau trecută prin vămile unei pedagogii cultural formative, aşa cum aceasta era activă în mediul rural. O pedagogie cu coordonate profund orientative spiritual, etic, moral, estetic etc., esențial conținută în religia creştin ortodoxă şi în cultul respectiv.

Undeva, într-un ungher al memoriei colective citadine, în cea individuală de asemenea, dăinuie, vag, forme ce au fost cunoscute, odată, dar care nu mai sunt acum reactivate coerent. Sunt vestigii care, de multe ori în loc să limpezească experiențele de viață, să le organizeze, mai mult le complică, le fac mai dificil de înțeles şi de traversat. Aceste prezențe de umbră se refugiază în planuri pasive ale memoriei, pentru a le părăsi doar în circumstanțe speciale, aducând la suprafață confuzia din adânc. Tocmai în aceste împrejurări mai deosebite, individul sau grupul restrâns apelează la practica vrăjitorească. În apelul acesta, solicitantul se bazează pe acele elemente ce sunt mai apropiate, pe care le poate şi el semnifica, au pentru el un „înțeles" şi îi garantează, implicit, reuşita. Nu totdeauna aceste elemente sunt recunoscute imediat, alte aspecte ale actului vrăjitoresc intervin, pentru a face momentul de întâlnire acceptabil sau chiar necesar, ambelor părți. Între ele, fascinația, curiozitatea, influența datului „straniu", pe care le exercită practica vrăjitorească. Şi nu în ultimul rând, aşa cum am menționat în capitolele precedente, faptul că agentul, vrăjitoarea este prezentă în carne şi oase, este reală şi este totodată o prezență excepțională.

Unul din avantajele vrăjitoriei, în concurența sa cu alte practici ale ocultului, este natura subiectivă, intimă pe care momentul de intervenție o asigură. Nu vom proceda aici la o comparație a practicilor oculte, atât de dens reprezentate acum la noi, deşi tema este de

actualitate şi nu lipsită de interes. Fiecare din aceste practici fie ele bazate pe intervenţie concretă sau formulări teoretice, care de care mai elaborate, mai noi şi mai competitive, se va alinia, în ultimă instanţă, în curentul de instituire a unei „noi ere", cu „o nouă spiritualitate", o nouă lume şi, desigur, un nou om, o nouă omenire[53]. Vrăjitoria, cu tentaculele pe care şi le extrage artificial şi malefic dintr-un patrimoniu arhaic, specific, vine să ocupe un loc important în acest exerciţiu de globalizare şi uniformizare spirituală regresivă.

Căutarea agenţilor practicieni întru ale vrăjitoriei nu este nici dificilă nici îndelungată pentru eventualul solicitant. Profesioniştii sunt prezenţi, pot fi contactaţi imediat, ei răspund prompt şi „rezolvă" tot atât de prompt. Intervenţia lor este de acum un bun de larg consum, la îndemână şi bine ambalat. Mica Publicitate a ziarelor, revistelor, cu numeroasele lor rubrici, plasează, de obicei, oferta de vrăjitorie la „Diverse". Este un procedeu inteligent, deoarece respectiva ofertă poate fi găsită din întâmplare, rubrica fiind deschisă tuturor activităţilor imaginabile, sau este deliberat căutată, la capitolul cel mai cuprinzător. Şi într-un caz şi în celălalt, se asigură un spaţiu de impact publicitar imens, publicul fiind oricine şi de oriunde.

Fenomenul de publicitate prin mass-media nu este cu totul şi cu totul nou, el are o oarecare tradiţie, ne referim bineînţeles, la oferta de vrăjitorie. Nu sunt lipsite de interes aceste semnalări, în conţinutul şi structura lor putem sesiza o continuitate cu prezentările actuale. Faptul acesta sugerează o constituire de breaslă a practicienilor, o profesionalizare a lor, lucru nu lipsit de importanţă.

---

53 - Referitor la „construirea unei noi e şi a unei noi umanităţi, V. Preot Dan Bădulescu, ,,New Age", (200l). Lucrarea cu un caracter de sinteză aprofundată, conţine şi o bogata bibliografie.

Credibilitatea creşte cu timpul, învaţă şi cei care practică meseria, dar şi clientela se instruieşte simultan.

Şi în mediatizare se alcătuiesc modele ele devin tot mai bine puse la punct, mai eficace şi apte de a se răspândi. Să vedem un specimen din anul 1933 (din Ziarul „Ziua", 5 octombrie, 1933). Sub titlul „Telegrama unei ghicitoare", textul este republicat în acelaşi ziar, pe data de 5 oct. 2001. (La rubrica: „Ce citeau românii acum 68 de ani"?) „A sosit renumita prezicătoare autorizată de onor autorităţi şi cu firma aprobată de Tribunalul ieşean. Prezice uimitor fiecăruia trecutul, prezentul şi viitorul, împreună cu numele persoanei. Celor ce nu se pot căsători le voi spune cazul cel mai fericit. Asemenea şi celor cărora nu le merg afacerile. Bolnavilor, le voi spune leacul. Văduvelor şi domnişoarelor le voi spune destinul. Cei ce au neînţelegeri, le voi spune cazul. Studenţilor reuşita la examen. Celor cărora li s-au furat obiecte sau bani, le voi spune dacă se vor găsi sau nu făptaşii. Celor ce vor să facă negoţ, le voi spune dacă vor câştiga sau nu. Nu vă potriviţi acelora care fac pe ghicitoarea de la război încoace. Ele fac reclamă mare, în realitate nu ştiu nimic. Eu am învăţat această meserie de la mama mea care a murit la vârsta de 105 ani. Am învăţat de la dânsa tot ce a ştiut ea şi o practic de 27 de ani. Din cauza crizei am redus taxa la 25 de lei de persoană. Mă oblig să-mi iau răspunderea că dacă nu voi spune tot ce scrie în telegrama mea, nu plătiţi nimic. Adresa mea este: luaţi tramvaiul Păcurari, până la Piaţa Păcurari, vă daţi jos, treceţi de un pod de piatră, faceţi la stânga, mergeţi puţin înainte pe strada Conta şi pe mâna stângă este Fundacu Conta, vedeţi firma mea la nr. 5 la poartă. Mai este o ghicitoare pe Păcurari la nr. 135, care a fost servitoare la mine. Şi ea face pe vrăjitoarea, a pus firmă la poartă şi cărţi în geam. Rog a nu mă confunda cu ea. Ora de consultaţii zilnic de a ora 8 dimineaţa până la 6 seara. Observaţi bine adresa".

Să luăm acum, din Mica Publicitate, de la rubrica Diverse, un document recent (*Ziua*, 5 iulie 2001). Vom observa cum un profil al practicienelor se conturează consecvent, dar şi mereu adaptat la condiţiile moderne, în timp ce calităţile respectivelor vrăjitoare sunt tot mai profund ancorate în „spiritualitate" ca şi într-un statut ierarhic de breaslă şi de domeniu. „Marea prezicătoare şi vindecătoare din Buzău, MAMA ROZA, regina magiei albe, apărută pe posturile Prima Tv, Antena 1, prin harul ei vrăjitoresc face minuni pe loc, dezleagă farmece, cununii, scoate argintul viu, vindecă impotenţa, beţia, împreunează familii, vindecă boli netratabile, rezolvă în afaceri cu garanţii în 9 zile, Buzău, str... , telefon ...". Cum orice bună publicitate se bazează pe ecoul ce-l produce în spaţiul public, avem în legătură cu vrăjitoarele ofertante, „atestări" ale eficacităţii intervenţiilor deja verificate. „... Mă numesc Alisa din Bucureşti şi pe această cale aduc celor mii mulţumiri doamnei Denisa. Am fost despărţită timp de cinci ani din cauza unei femei, aceasta fiind secretara firmei noastre. Din cauza acestei secretare căsnicia mea devenise un coşmar. Văzând la televizor laudele aduse doamnei Denisa am contactat-o şi din două şedinţe ţinute de această doamnă mi-a vizionat în crucea sfântă primită de la Ioan Papa. Această cruce fiind premiul cel mare primit la Concursul de prezicătoare ţinut în Egipt. Doamna Denisa face minuni, are harul de a rezolva orice problemă. Adresa ...". Este comunicată adresa şi, desigur, numărul de telefon. Coincidenţă sau nu, K. G. Jung este de părere că nu prea există coincidenţe, dar, cine ştie, aici suntem între vrăjitoare, iar ele sunt între ele... Mama Roza şi doamna Denisa trăiesc în aceeaşi localitate, locuiesc pe aceeaşi stradă... Coincidenţa se amplifică, aşa cum vedem din acelaşi ziar, aceeaşi rubrică, aceeaşi dată (v. mai sus). Fenomenul ia astfel şi aspecte sociologice-spaţiale-culturale mai precise, dar, pentru moment, să revenim la documentele ce ne sunt oferite.

De data aceasta, micul anunț aduce elemente încă mai semnificative, prin care, beneficiarul intervențiilor vrăjitoreşti este „anunțat" despre existența unor ranguri şi titluri ale celor cărora el le încredințează problemele personale. De la o ierarhie lumească, se intră în rânduielile celei cereşti, un pas uriaş, certificând însăşi natura „alta" a vrăjitoarei. „Regina magiei albe, îngerul nostru păzitor, cu mâini miraculoase, se află în România, pentru a dezvălui orice problemă. Mă numesc Alina din Bucureşti şi aduc mii de mulțumiri doamnei Crina pentru că m-a împreunat cu soțul, fiind despărțită cinci ani. Cei care aveți probleme apelați, căci este îngerul vostru păzitor şi rezolvă orice problemă, cum ar fi cununii legate, lecuieşte beția, aduce spor în afaceri, dând rezultate pe loc. Apelați cu încredere la …". Urmează un alt număr de telefon, din aceeaşi de acum renumită localitate Buzău.

Un detaliu nu lipsit de „farmec", toate cele trei doamne îşi publică fotografiile nu în orice postură, ci chiar în momentele „magice" ale intervenției, sau în cele imediat premergătoare[54]. Vom analiza mai departe, în cuprinsul studiului nostru, mesajele transmise, deocamdată ne vom mulțumi cu o succintă prezentare a lor. Un amănunt interesant, multe din practicienele acestea sunt din provincie. De obicei la Diverse, sau chiar la alte rubrici. „Capitala aşteaptă provincia", aici, lucrurile s-au inversat şi provincia îşi primeşte capitala.

---

54 - În anunțurile publicitare, ca şi în cărțile pe care le publică, vrăjitoarele actuale îşi prezintă şi fotografia. Fie în postură sobră, nemişcate, fie în timpul executării „ritulalului". De obicei, aceste fotografii sunt imitații ale unei icoane. Uneori, ele țin în mâna dreaptă o cruce, pentru a afişa, fără echivoc, imaginea de binefăcătoare sau, de ce nu, de sfinte. Cât despre identificarea cu Îngerul Păzitor, faptul nu trebuie să ne mire. Statutul acestor practiciene este unul suprauman, aşa cum vom vedea mai departe şi, afirmat ca fiind de proveniență „sacră", prin har.

Unele anunţuri au o factură mai poetică, dorind, probabil, să se acorde mai amplu cu firea etniei noastre. O fire pe care, la drept vorbind, toţi profesioniştii întru ale ocultului se străduiesc din răsputeri, nu numai să o cunoască, ci şi să o modeleze, şi bineînţeles, să o folosească. O vrăjitorie de factură precisă, oricât de „eficientă" ar fi ea, nu se poate vinde românilor în formulele seci, lipsite de orice metafizică frumos îmbrăcată, în poezie, pur şi simplu. Despre aceste procedee de transpunere cognitivă-culturală, vom vorbi de asemenea în capitolele următoare. Menţionăm, totuşi, referinţele directe sau subtile la care „apelează" oferta de vrăjitorie, luându-le din creaţii tradiţionale din diferite genuri, nu numai din descântece. Iată un exemplu.

„Sunt vrăjitoarea Trandafira, Regina florilor de dragoste, apărută în presă de Sânziene[55], pe 24 iunie, fac de dragoste, de boală, de spor. Rezolv orice problemă". Un alt anunţ spune că „... Soarta îţi este predestinată, Doctor Margareta vă spune în direct previziunile (între orele 18-24)".Urmează numărul de telefon şi un detaliu, „150.000 minutul". La aceeaşi rubrică, în continuare. „Vrei să-ţi cunoşti viitorul? Horoscop personalizat". Iar numărul de telefon, cu acelaşi tarif la minut. (Libertatea, 5 iulie, 2001).

Tot din provincie, un articol de ziar (România liberă, 9 iunie, 2001), ne anunţă o „invazie de vrăjtoare la Târgu Mureş". Textul menţionează numele mai multor specialiste, fiecare cu domeniul său, sau chiar pricepute în mai multe ramuri ale practicii. Fenomenul a avut loc, ne spune reporterul Ştefan Cercetaş, „în ultima vreme" şi

---

55 - Aici avem legătură cu patrimoniul popular arhaic. Utilizarea calendarului rural, trimiterea la unele credinţe şi practici referitoare la reprezentări mitice cum sunt Sânzienele, V. Vulcănescu, R. (1985) precum şi clasicii Marin, S. Fl. (1994) Pamfile, T. (1997) Procedeul este înscris în acelaşi efort de asociere identitate cu tradiţiile autohtone.

putem deduce că este oarecum inedit. Printre primele vrăjitoare sosite „aici în Ardeal", se subînțelege venite din părțile de Sud ale țării, sau din cele de Răsărit a fost Galina Ciozac. Sau... Shana. Aceasta, ne spun reporterii, nu se consideră „ruptă din cer", ea după propriile-i afirmații, „tratează cu energia iubirii, iar dacă sufletul s-a luminat, vindecarea vine din interiorul omului, fiindcă s-a gândit la Dumnezeu ...". Este menționată, în acelaşi reportaj, „celebra prezicătoare Cornelia din Bucureşti", în calitatea ei de „renumită tămăduitoare prin magia albă"... Rita, care a venit de curând de la un concurs al vrăjitoarelor din India şi vrea să ajute omenii ...". După enumerarea diferitelor practici cunoscute, sunt amintite şi „diferite leacuri băbeşti".

Mai găsim în acelaşi material şi alte nume, cum ar fi al Nadiei, cu avantajul de a se prezenta ca „... fiică a celebrei Brățara". Ea este specialistă în tarot, în magie albă, desigur şi a venit la Târgu Mureş pentru ..." a-i salva pe cei care sunt necăjiți şi sunt blestemați prin vrajă". Ea oferă talismane. Mai aflăm că există şi o vrăjitoare „number one", binecunoscută, ne informează reporterul, după datele furnizate de respectiva specialistă, fiindcă a fost şi pe „posturile de televiziune", Rodica. Apoi, au mai sosit, Danemarca şi fiica sa de curând întoarse din Țara Sfântă, şi nu cu mâna goală, deoarece au adus „multe ape şi plante tămăduitoare şi leacuri", totul pentru a „rezolva" boli, epilepsie, impotență etc[56].

Tot în presa scrisă sunt prezentate şi alte informații referitoare la vrăjitorie şi la practicienele atât de active. Putem deduce din aceste materiale că la noi în țară, pe lângă alte fenomene noi şi originale are loc şi o

---

56 - Ar fi interesant de alcătuit un indice onomastic al practicienelor actuale întru ale vrăjitoriei. Se poate vedea, într-o varietate impresionantă, tendința de „localizare" dar şi cea complementară, de „universalizare" a breslei şi a rolului profesionistelor de la noi în peisajul „spiritual" global.

instituţionalizare a vrăjitoriei. O instituţionalizare cu multe feţe, toate pentru consolidarea breslei şi ridicarea statutului social şi cultural al practicii vrăjitoreşti. Vrăjitoarele se constituie într-o categorie tot mai bine definită, şi îşi afirmă un rol important nu numai pentru bunul mers al societăţii româneşti, ci şi pentru binele întregii lumi. Vom vedea mai departe, cum înţeleg ele să se achite de aceste rosturi ce le-au fost ,,încredinţate" sau „hărăzite", sau… Spre deosebire de micile anunţuri în care vrăjitoarele se prezintă izolat, cu cât mai multe atuuri, în unele cazuri, ele ni se înfăţişează ca o redutabilă categorie de agenţi supra-umani cu un dezvoltat simţ de solidaritate profesională. Un titlu edificator „La Congresul din Cărbuneşti, vrăjitoarele din Oltenia au descântat de cursul dolarului". Iată ce aflăm din conţinutul articolului. Trei spre patru Mai, miezul nopţii. La „marginea" râului Gilort, vrăjitoarele au ales locul, pentru pricini de ele cunoscute şi, cu volubilitate, împărtăşesc reporterului rostul adunării, dar şi importanţa îndeletnicirii lor. „Vin toţi, cu de toate. Dar să ştiţi că vrăjitoarele nu pot să vindece bolile incurabile. Cine spune asta, vă minte. În schimb, putem să le vindecăm pe cele uşoare. În ultima vreme, foarte mulţi bărbaţi au venit, că nu mai puteau să-şi iubească nevestele. Să ştiţi că noi nu cerem bani. Ne dă omul cât are, iar dacă n-are, nu ne dă, că ne dă Dumnezeu în schimb, sănătate şi putere, să-i ajutăm noi. Că de foame nu murim noi. De aia, ce vă spunem noi acuma, nu v-ar spune nimeni. Toate se feresc să spună, de teamă că-şi pierd clienţii …".

Conform datelor comunicate reporterului, practicienele „magiei albe" au făcut şi prognoza dolarului pe următoarea perioadă. Moneda americană va cunoaşte o scădere la începutul anului viitor, apoi informaţii de ordin politic şi de interes naţional. Vom intra în NATO şi în UE, iar în Bucureşti „vor fi alegeri anticipate". Mai află Ina Voinea de la Delia din Craiova, care se prezintă ca

fiind fata „Brățaniei de la Bucureşti" (renumita Brățara?), că… „ce discutăm noi acolo este păstrat în noi, pentru că noi nu vrem să speriem lumea şi nici nu e bine, că nu mai are efect. Dar acum pot să vă spun, pentru că e noapte de Mai, când se face dezlegare la făcături. Ce-am aflat atuncea m-a cam speriat şi pe mine un pic, pentru că, asupra țării noastre este abătut un blestem de foc, slobozit din piatră drăcească. Noi care lucrăm cu magia albă, am stabilit atunci să întreprindem mai multe acțiuni, pentru a putea dezlega poporul de acest necaz. De aceea, **în fiecare aşezământ de regiune** (sublinierea noastră!), noi facem descântece la miez de noapte. La aceeaşi secundă începem toate, peste tot, şi aşa ne unim forțele pentru a împinge necazul peste granițele noastre. Ce ați văzut acolo, s-a făcut acum, pentru că aşa trebuie, dar toată luna asta de Mai, în fiecare noapte, noi mergem acolo şi facem de fiecare dată altceva. Nu seamănă niciodată ce facem. Şi sacrificările sunt diferite. De ce se impune o sacrificare? Ea este obligatorie pentru că diavolul vrea ceva viu, iar noi îi dăm până crapă. Se face cercul magic, pentru ca puterea slobozită de noi odată cu sacrificiul şi cu aruncarea busuiocului, să îl pridideascâ pe dracu şi toate relele şi necazurile. Era făcut pentru acest an să fie cutremur mare, un pic mai mic, doar un pic mai mic decât la turci, şi secetă mare. Să moară pe câmp vitele de sete …" (*Național*, sâmbătă-duminică, 5-6 mai, 2001).

Asemenea materiale prezintă un cert interes pentru o cercetare ştiințifică, fie ea de orientare sociologică, etnologică sau de antropologie cultural cognitivă. Pentru o perspectivă asupra vieții spirituale în procesul atât de intens de metamorfozare, ar fi necesare serioase studii teologice, dar şi o implicare mai susținută a elitelor creştin-ortodoxe, printr-o activitate culturală în forme accesibile maselor populare. Modalitățile de proliferare ale unei subculturi generalizate sunt diverse, dar ele au ca rezultat o diminuare a calității pedagogiei culturale formative,

necesară oricărei societăţi. Poarta de intrare în aceste coordonate orientative care formează pedagogia culturală benefică, este memoria colectivă. Or, tocmai memoria este expusă şi este implicată în tot influxul de informaţii susceptibile să producă haos cultural, să genereze modele cu potenţial enorm şi incontrolabil de proliferare şi de alienare comportamentală. La rândul ei, alienarea comportamentală nu este simplă problemă de atitudine circumstanţială, este expresia concretă a unei mentalităţi, a degradării unor sisteme de valori, iar acestea constitue, intrinsec, realitatea, situarea comunităţii şi a persoanei în existenţă, în lume.

Dintr-un al ziar (*Liberatea*, din 26 ianuarie 2001), cu mare capacitate de difuzare în mase, aflăm că la Bucureşti avem un centru profesional vrăjitoresc. Este Centrul Naţional de Ghicit. Instituţia, ne informează reporterii Irinel Antoniu şi Camelia Stan, a luat naştere în 1990. Putem observa că acomodarea la schimbările politice a fost promptă din partea practicienilor întru ale magiei-vrăjitoriei. Aici, aflăm din acelaşi articol, lucrează mai multe angajate cu carte de muncă. Programul este de 9 la a.m., la 19 p.m., sâmbăta, zi scurtă, duminica, zi liberă. „... ,,Când ne trebuie, ne dă patronul şi concediu. Că noi facem aici de toate, ghicim în cărţi, în palmă, în frunte, în cafea, zodii ungureşti, tarot. Da' cele mai multe cliente vor să le ghicim în ghiocul nostru vechi de 900 de ani, mă'nţelegi?" Relatările le face Margareta, femeia care conduce centrul.

Tot Margareta, le informează pe cele două ziariste că, „abracadabresele", în număr de 24, călătoresc foarte mult în străinătate. „Dacă avem sedii în toată lumea, ce să facem? Trebuie să mergem peste tot să ghicim. Şi aici la noi vin o grămadă de străini şi le zicem viitorul pe limba noastră. Da ei înţeleg, că-şi aduc translator, mă'nţelegi?".

La centrul respectiv problemele politice îşi află şi ele locul şi soluţiile, nu din cele mai banale. Articolul o

citează tot pe Margareta în legătură cu aceste chestiuni, cu realizări deloc de neglijat. „... Am făcut, am desfăcut, am dezlegat cununii, am ajutat pentru avere, iubire şi funcţie. La noi vin politicieni, cântăreţi şi actori, să îi ajutăm când au dat de necaz. Păi vreţi să vă zic ceva? Noi l-am pus pe Iliescu preşedinte acum. Când am văzut că vine nenorocirea peste noi cu Vadim ăsta, ne-am adunat toate vrăjitoarele şi ne-am pus pe aranjamente. Şi am făcut ce am făcut şi a ieşit domnul Iliescu care are grijă de noi ghicitoarele, ne respectă, ne iubeşte ...".

Despre clienţii care solicită serviciile specialistelor, mai aflăm că: „... Sunt şi bogaţi şi săraci şi bolnavi şi sănătoşi, mă'nţelegi? Spre exemplu, pentru o cununie legată, luăm cam 200.000 de lei, dar preţul poa' să crească, dacă clientu-i mai înstărit... Când clientul are nevoie, îi facem un talisman cum numai noi ştim, din Floare Plecătoare, Năvalnic, Rostoglindă, şi Drăgostiţă. Cu un talisman ca ăsta, nici că mai are duşmani sau probleme ăl de-l poartă asupra lui ...". Cu astfel de precizări suntem mai bine documentaţi şi în ceea ce priveşte recuzita la care vrăjitoarele recurg pentru a asigura eficacitatea intervenţiei şi încrederea celor care le caută. Despre talismanele confecţionate de vrăjitoarele de la noi, vom afla mai multe amănunte din materialele ce le vom prezenta mai departe. Solidaritatea de breaslă nu exclude competiţia. Unele dintre practicienele vrăjitoriei sunt mai ambiţioase sau... mai abile? Ele caută să se remarce prin realizările cu care se pot mândri, dar şi prin natura aspiraţiilor pe care le nutresc. Din ziarul Libertatea, din 15 Mai, 2001, aflăm că fiica Mamei Omida, ar dori să ajungă consilier la preşedinţie. Mai exact, consilier al preşedintelui ţării. Tot din acelaşi material aflăm că Rodica, fiica Mamei Omida tocmai s-a întors din Spania, de la Palma de Malorca, unde a demonstrat suratelor sale excepţionalele abilităţi de care dispune. Ca recunoaştere generală, a fost desemnată „Vrăjitoarea Anului".

Cu acelaşi prilej, i-a fost înmânat Rodicăi „fusul fermecat", despre care ea spune, după cum relatează reporterul Silviana Ionescu, următoarele: „... Acest fus nu poate fi văzut de ochiul omului. Dacă îl vede cineva, orbeşte. El a fost ursit de 12 vrăjitoare, cele mai puternice şi acum a ajuns la mine. Este foarte vechi şi foarte puternic. Cu el pot desface orice vrajă şi pot face numai bine. Asta este încă o putere în plus, pe lângă harul pe care l-am moştenit de la mama ..."[57].

Ce ar mai vrea să facă Rodica cu miraculosul instrument? Să-l ajute pe preşedintele Iliescu. Cât priveşte situaţia ţării şi a poporului, iată ce aflăm: „... Nu o să intrăm curând în UE. Vor mai trece câţiva ani până să ne accepte şi restul Europei. Poporul român are de ispăşit un mare păcat, acela de a-l fi omorât pe Ceauşescu într-o zi atât de sfântă. România a fost pătată cu sânge de om şi acest păcat ne va fi iertat după 15 ani de la acest asasinat. Atunci ţara va vedea şi prosperitate ...". Dimensiunile istorice ale prezicerilor Rodicăi se îmbină cu cele morale şi chiar cu cele de ordin spiritual. Cazul nu este izolat, vrăjitoarele noastre se întrec în a-şi etala puterile şi cunoştinţele, concurând şi în lumea reală, şi în cea a basmelor, şi pentru a fi sigure că nu ratează noul spaţiu virtual în concretul lui tehnic.

Revenind la chestiunile politice care o preocupă serios, Rodica spune mai departe: „... Tot ce am prezis până acum s-a adeverit. Se poate verifica. Am spus despre Constantinescu că va avea un singur mandat atunci, iar despre Iliescu că va fi ales de două ori de popor. Acum văd că dânsul va duce ţara pe drumul cel bun. Nu va

---

57 - Fusul acesta fermecat, va fi reclamat şi de alte practiciene. Simbolul este legat de credinţele populare referitoare la destin, ursitoare, aici însă, cu un rost schimbat, el marchează locul ocupat de vrăjitoarea care-l deţine, ca semn al rangului său în breasla respectivă. V. pentru aceste credinţe , Pamfile, T. (1997).

termina el acest drum, dar cel care va prelua hățurile, va duce la sfârşit refacerea". În unele probleme care privesc organizarea breslei, Rodica nu este de acord cu suratele ei. Îşi exprimă nemulțumirea în ceea ce priveşte apariția Academiei Vrăjitoarelor. Ni se spune în articol că, acestei instituții i s-a dat, în mod abuziv, numele de Mama Omida. Spre deosebire de alte vrăjitoare, Rodica, fiica Mamei Omida, locuieşte nu într-o vilă luxoasă ci, într-un apartament dintr-un cartier bucureştean, suntem informați cu aceeaşi ocazie.

Personalitatea Rodicăi nu este lipsită de umor. Cu malițiozitate, ea spune că ar dori să-i dea lecții „de prezis" lui Siviu Brucan. „... Cu puțin har de ghicitoare, poate gura dânsului va fi mai ascultată decât a mea ...", deşi ea nu-l vede pe susnumitul dând în cărți şi ascultând ghiocul... Pentru Rodica, la fel ca pentru alte vrăjitoare, puterea specială de care dispune este obținută prin har, în cazul ei unul moştenit de la mama sa.

O altă ghicitoare, Mariana, doreşte să intre în Cartea Recordurilor (*Libertatea*, 9 Martie, 2001). Reporterul Silviana Ionescu ne spune că, spre deosebire de alte practiciene, Mariana foloseşte telepatia, pentru a ghici şi pentru a vindeca. „Mă concentrez asupra omului şi apoi îl citesc ca o carte. Nu trebuie să-mi spună nimic. Este o metodă foarte grea, şi mă epuizează. În şedințele de telepatie, eu intru în sufletul omului". Referitor la terapie: „... Cel mai greu îmi este când trebuie să vindec un om. Atunci eu iau asupra mea toată boala şi energia negativă. Îmi ia mult timp să mă descarc de răul pe care l-am luat din om. Şi ca să mă reîncarc, cel mai bun loc este o biserică. În lăcaşul lui Dumnezeu găsesc cea mai mare linişte şi cel mai bun loc pentru mine ...".

Din relatările Marianei aflăm că ea a primit harul atunci când a intrat în moarte clinică, la naşterea celui de al doilea copil. Atunci, spunea ea, s-a întâlnit cu Dumnezeu, El luând înfățişarea unui moşneag,

poruncindu-i să facă numai bine. „... Am depus un jurământ în faţa Lui că voi ajuta oamenii şi nu voi face niciodată rău. Îmi e frică de mânia lui Dumnezeu şi ştiu că El vrea să fac bine ...". Mariana preferă să nu fie numită vrăjitoare ci, mai degrabă, clarvăzătoare. Ea are un impresar care ţine evidenţa cazurilor de vindecare prin telepatie. „... Acum câteva săptămâni, am fost plecată la Braşov, în concediu de odihnă. Au aflat oamenii că fac ce fac şi au venit la mine. Într-o săptămână am vindecat 43 de cazuri. Vreau să mă înscriu în Cartea Recordurilor, cu cele mai multe cazuri rezolvate". Ca alte surate întru ale magiei, Mariana lucrează şi la malul lacului, utilizează ierburi, lumânări... pe mulţi dintre cei care vin la ea, îi trimite la medic sau la preot, să se spovedească, afirmă clarvăzătoarea, înainte de a-i vindeca, zice ea[58].

De ghicit ghiceşte şi în cărţile de tarot, în cafea, afirmă că are puterea să dezlege farmecele, să aducă „bucurie omului". „Cei care aduc rău sunt încântaţi de ban şi nu au inimă. Eu am împiedicat farmecele şi chiar le-am certat pe câteva care folosesc magia neagră. La Congresul Vrăjitoarelor din Spania, chiar am avut o discuţie aprinsă pe tema asta ...". Vocabularul utilizat de Mariana, remarcă reporterul, este unul „elevat". Mariana are zece clase, nu reclamă pentru sine vreo descendenţă elitară vrăjitorească şi de doi ani lucrează la o carte, în care prezintă propria sa experienţă în practica vrăjitorească.

Acesta este, în general, modul de prezentare a practicii vrăjitoreşti în presa scrisă, ziare de mare tiraj, sau, în unele cazuri, publicaţii de tip „ocult, paranormal" etc. Eficacitatea publicitară este considerabilă, dat fiind

---

58 - Astfel, rolul vrăjitoarei este atestat spiritual, dar şi practic, în raport cu preotul, cu medicul, prin urmare, intervenţia respectivă este / ar fi acceptabilă şi pentru biserica şi pentru medicină.

că presa este, totuşi, cel mai accesibil instrument de informaţie, cu o largă gamă de opţiuni culturale, educaţionale, politice etc. Nu ne putem deci aştepta ca într-o astfel de ofertă, fenomenul să fie abordat cu seriozitate, în perspectiva unei integrări mai profunde în contextul cultural, spiritual, actual, sau în ceea ce ţine de consecinţele ulterioare ale proliferării acestor manifestări. Deocamdată, ne vom mulţumi să menţionăm aici unele elemente prin care, oferta de vrăjitorie se vrea parte legitimă a unei culturi specifice locale. Mimarea unui context tradiţional, prin date referitoare la conţinutul actelor întreprinse. Dezlegări, farmece, lecuiri, vrăji, termeni luaţi din lexicul popular. Un lucru mult mai semnificativ, pentru o lectură a vrăjitoriei ostentativ afişate, este recurgerea curentă la credinţa şi la cultul creştin ortodox. În forme bine selecţionate, pentru a fi recunoscute şi acceptate de către solicitanţi. Asupra acestor trăsături de adevărate strategii de integrare culturală locală, vom reveni în capitolele următoare.

Mult mai sofisticată se vrea prezentarea vrăjitoriei la televiziune[59]. Toate posturile o popularizează, într-un fel sau altul. De la reportaje la faţa locului, pentru a ne face să vedem firescul sau neobişnuitul din activitatea şi viaţa acestor practiciene, la invitarea lor în studio, pentru a le vedea şi auzi, sau, în cadrul unor întâlniri mai largi, multidisciplinare, dar cu pretins caracter cultural. În toate aceste ipostaze, vrăjitoarele sunt „în vedetă", iar spectatorul nu are cum să nu remarce faptul şi cum să nu fie impresionat. Nici nu contează, sau, nu prea mult, dacă percepţia fenomenului este una neutră, sau pozitivă, ori chiar negativă, mesajul este transmis şi receptat, vrăjitoria

---

59 - Recent, a fost introdusă o dispoziţie legală. Este interzisă publicitatea vrăjitoriei, dar nu şi reportajul despre respectivele îndeletniciri. Politica C. N. A. se dovedeşte astfel, a fi foarte „cultural educativ" orientată. (2002).

este „bun" al spaţiului nostru cultural. Face parte din peisajul social, nu alături ci, împreună cu toate celelalte fenomene care încetează de a mai fi „străine", pentru a deveni familiare.

Audienţa programelor de televiziune este enormă, iar componenţa ei diferenţiată, educaţional, ca vârstă, nivel de cultură, profesional etc. Nici acest lucru nu mai contează, publicitatea întreprinsă într-un scop comercial se realizează şi încă la scară largă, de manieră complexă. Cum practica vrăjitorească se autodefineşte şi este percepută ca un fenomen mai aparte, ciudat sau măcar greu de definit, prezentarea ei va fi totdeauna acompaniată de o gamă de impresii din cele mai variate, pe care spectatorul nu şi le poate organiza imediat. El va recepta momentul ca un întreg, îl va înregistra ca atare, iar mai târziu, va apela la acesta, dar în condiţii diferite, şi cu o altă sau cu alte intenţii decât aceea de a se informa. Înscrierea în memoria personală nu este una pe care receptorul să o controleze şi să o aşeze frumos, într-un anume compartiment, ca pe o categorie de date bine clasate şi oricând gata să fie valorizate.

Este şi aceasta una din dimensiunile speciale ale magiei informaţionale moderne, în care la loc de frunte este şi televiziunea. Solicitarea memoriei individuale şi colective într-un spectru uriaş al posibilităţilor ei, are un spectru deschis şi mereu în mişcare. Imagine, sunet, acţiune, mesaj verbalizat, încadrare într-un subiect etc., toate acestea sunt incluse în momentul prezentat şi induse în memoria receptorului. Reacţiile imediate vor fi cele emoţionale, aceste fiind cele mai spontane. În prezentările pe care televiziunea ni le oferă, pe toate canalele, despre ocult şi vrăjitorie, asistăm, fără excepţie la o punere în scenă cerută chiar de către natura media. Discursurile pe care participanţii le ţin, sunt în cel mai bun caz, în alăturări paralele, iar actorii principali practicienele vrăjitoare, n-au nici cel mai sumar

cod de descifrare a conținutului acestor elaborări. Ele nici nu caută să intre în posesia unui atare cod, își creează, în continuare, propriile construcții, sisteme de referință și, mai ales, transmit aceleași mesaje ale unei opțiuni diferite, și nu ale unei optici, ale unui punct de vedere. Regia acestor spectacole este, în general, penibilă, dar, în spațiul cultural receptor nu este lipsită de ecou. Este și intenția mediatizării.

În spațiul public, sau cum vom vrea să-l numim, cognitivitatea culturală nu este și nu poate fi omogenă. Situarea pe care indivizii o realizează este una personală, intimă, în ceea ce privește timpul, locul felul în care fiecare le asumă și le exprimă. Este datul inefabil dar real, al unicității persoanei. Nu este însă, mai puțin adevărat, real, faptul că această situare se produce și se continuă în interiorul unei comunități. Personalitatea intimă este și social cultural alcătuită și se dezvoltă în această interdependență permanentă. De câte ori nu se produc modificări de comportament sesizabile, unele chiar atât de evidente, încât se vorbește despre faptul că „oamenii s-au schimbat". Percepția asupra comunității, asupra grupurilor, este una de ansamblu, chiar din partea celor care le sunt aparținători, pentru a nu mai menționa felul în care ele sunt văzute din afara spațiului respectiv.

Mass-media, fără excepție, se bazează pe această percepție globală, de ansamblu, sau integrală, cum vom dori să o definim, aceşti termeni nefiind lips iți de nuanțe. În condițiile actuale de confuzie și de haos deloc neglijabil, media vine să utilizeze aceste caracteristici și să le consolideze, prin transmiterea unor ansambluri de mesaje contra productive, dacă vrem să le considerăm după criteriul de integrare în sisteme de valori pozitive. Lumea pe care mass-media „o dezvăluie, fără să o judece" (vezi mai sus), se justifică din plin prin mediatizarea atât de prolifică și de „obiectivă". În cele ce urmează, prezentăm un material ilustrativ pentru un model

autogenerativ, de haos cultural. Toate elementele din acest document sunt de cert interes ştiinţific, inclusiv faptul de a fi fost mediatizat pe un post de mare audienţă.

„... De zece ani Necuratul este pe pământ şi îşi alege victimele" (Rodica). „Această ţară este ameninţată de un război între graniţele acestei ţări. Un război se va opri şi altul va porni, la care s-a dat nouă semn şi s-a deschis cerul"(Brăţara). „Ne-am născut pe faţa pământului cu harul ăsta de a putea salva oamenii".

Adunarea. „Sunt vrăjitoarea, *prevedetoarea* (sublinierea noastră) şi prezicătoarea Brăţara. Ne-am adunat şi ne-am vorbit cu Rodica, cu Minodora, cu Ioana, cu Elena şi cu Baba, toţi, noi, căpeteniile astea mai bătrâne, şi cu Gabi, am vorbit să facem o adunare să descântăm pentru pace şi binele ţării. Ni s-a descifrat acolo sus, că se va întâmpla război, că va fi inundaţii, că va fi inundate terenuri -, fă, scoate ziaru' să citim -, va fi foamete, va fi o invidie mare, o dezbatere mare, un rău pentru ţara noastră şi pentru alte popoare. Dacă război vine'n ţară şi'n ţările din jur, înseamnă că ne afectează şi pe noi, avem copii, avem lume. În al doilea rând, dacă înţelegere e în această ţară a noastră, care noi locuim în ea, nu înseamnă că noi suntem vrăjitori şi noi suntem ţigani, şi nu ne interesează de restu' şefilor. Nu ne băgăm în politică, nu vrem şefie... , da vrem ca să fie înţelegere, să fie bine şi pentru noi".

„... Ne-am născut pe faţa pământului cu haru ăsta de a putea salva oamenii ..." (Rodica). „... Ne-am adunat pentru binele ţării, ca să putem împiedica războaiele, să-l oprim. Pentru parlamentari, să limpezim, să nu mai fie ceartă, să nu mai fie invidie între ei. Să se aleagă cei buni şi să se alăture cei răi ..." (Brăţara). „Este ultimul an între cumpeni, în 2000 de ani, şi se spune că acest 2000, ori îl vom trece, ori nu-l vom trece. Dar noi de asta vrem să cercetăm şi să vedem ce se va întâmpla cu ţara asta ...".

„... Am spus aşa, ca fiecare vrăjitoare, la rându' ei, să-şi deie interesul, să facă binele la lume. C-o mai avea caz mai greu să apeleze că o ajutăm. Trei, patru zile pe lună, să- şi facă timp, să mai lucrăm şi pentru această ţară. Să alungăm războaiele, să nu se-tâmple război, pentru liniştea ţării, pentru înţelegere între oamenii mari din această ţară a noastră... Le atrag atenţia la toate vrăjitoarele din această ţară, nu mă interesează din celelalte ţări, să aibă grijă, pentru fiecare lucrare la parte de soartă, de boală, de pedepse, de impotenţă, să se noteze numele de la botez, pe un bileţel, şi cazul, că se poate întâmpla că mai este unii care le încurcă şi mănâncă credinţa la celelalte ..." (Brăţara).

„... Le-am învăţat de la părinţii noştri şi de la mamele noastre, le-am furat vrăjitoriile. Că vrăjitoria nu se face prin carte, nu se face prin politică, se fură de la una, de la alta, şi fac numai bine. Rău nu vreau să fac la nimeni, pentru că am copii. Şi vreau să fac bine în toată lumea ..." (Brăţara).

„... Dacă nu poţi cu magia albă, prin sfinţi, prin lumânări, prin tămâie, prin lucrurile bisericeşti, atuncea putem să lucrăm cu magie neagră... Cine spune că lucrează numai cu magia albă, vrăjitoare, să ştiţi că nu este adevărat. Este aşa, sau nu este aşa?.

– Daaa... (toate vrăjitoarele de faţă aprobă).

... Cel mai mare pericol care mă pasă şi care m-apasă pe mine şi pe vrăjitoarele noastre care sunt aicea, ne interesează cel mai mult să-mpiedicăm, s-amânăm să nu fie război... Eliminăm diavolul din toate persoanele (pe) care diavolul încearcă să domineze pe tot poporul României şi-a toată Europa ..." (Brăţara).

„... Atrag atenţia la toţi ţiganii din sat care ne aude, să fie foarte atenţi pe cine alege, când vor fi alegerile la primari şi la preşedinţi în această ţară. Să verifice vrăjitoarele, să vadă cine merită votat, şi pe ăla să-l voteze ..." (Brăţara).

„... Să ţină descântecele noastre care le practicăm zi de zi, meseria, harul pe care-l avem de la Dumnezeu, şi vrem să ne reunim şi să votăm, s-aducem un dram de bine din partea noastră acestei ţări ..." (Rodica).

În acest adevărat manifest de breaslă, dar şi de vocaţie politică, vrăjitoarele reunite în „congres", îşi sistematizează programul, într-o manieră, desigur, originală. Aşa cum am mai spus, acest tip de documente au valoarea unor modele reprezentative de producere a haosului cultural cognitiv, ele vin să ilustreze, dar şi să susţină, autogenerarea marasmului şi a confuziei inerente procesului respectiv. Putem semnala, încă de pe acum, în acest material, existenţa unui cadru mobil de referinţă, în interiorul căruia, paradigmele se interferează şi se confundă, dar, unele linii orientative se schiţează, totuşi, de manieră mai subtilă, mai consecventă.

De la bun început, în modalităţile specifice de exprimare, suntem informaţi că intervin în respectivul eveniment fenomene de ordin spiritual şi nu din cele mai neînsemnate. Harul primit direct de la Dumnezeu. Nu este vorba aici şi nici nu poate fi, despre o categorie pe care vrăjitoarele să o realizeze sau să o propună în lectură creştin-ortodoxă, să o dorească dezbătută în discuţii teologice. Este doar enunţarea fără rezerve, a unui temei al credinţei ortodoxe, la auzul căruia, ascultătorii vor reacţiona imediat, şi nu în felul în care contextul situează sensurile conceptului, ci, în cel al propriei lor apartenenţe cultural-cognitive. Rezonanţa acestui cuvânt, ,,harul", este majoră în conştienţa populară. Este motivul pentru care vrăjitoarele îl accentuează şi îl aşează chiar la originea actelor lor. Referirea frecventă la har, este un exerciţiu abil de preluare a simbolurilor cu care memoria culturală colectivă şi individuală operează în societatea românească. Este, în acelaşi timp, în acelaşi mod prolix şi confuz, un demers dacă nu chiar cel mai important, în construirea unei ontologii a vrăjitoriei. Toate celelalte

apeluri la concepte, reprezentări, gesturi etc., împrumutate din peisajul tradițional sau mai recent, se vor situa în jurul acestui dat esențial, harul care vine de la Dumnezeu[60].

În ontologia vrăjitoriei, aşa cum o propun practicienele de la noi, este introdusă transcendența. Astfel, aşa cum vom vedea mai departe, se urmăreşte o legitimizare a vrăjitoriei, fără ca în vreun loc important, să se semnaleze o incompatibilitate cu religia creştină şi mai ales cu credința şi cu cultul ortodox. Odată aceste repere asigurate, alături de alte şi alte manifestări de ocult, vrăjitoria îşi rezervă un rol activ în peisajul cultural, iar procesul de mediatizare o serveşte considerabil.

Un alt argument invocat în favoarea practicii vrăjitoreşti, este „binele". Toate specialistele se declară agenți benefici, şi nu oricum, ci în vederea unui bine general, pentru lume, omenire, țară apoi pentru fiecare om în parte. Am putea să întocmim de pe acum un repertoriu al „virtuților" întru ale vrăjitoriei, pe care-l au la dispoziție aceste femei atât de preocupate de soarta oamenilor. „Pacea", este şi ea un obiectiv care se înscrie în repertoriul profesional, dar şi conştientizarea maselor, de exemplu, în exercitarea dreptului de a-şi alege reprezentanții autorităților locale, sau de ce nu, chiar şi ai celor naționale, centrale. Într-un mod destul de abscons, acest fenomen al unei conştientizări, se leagă, la rându-i de ieşirea țării dintr-o stare de criză, pentru a se obține binele, sau măcar un „dram de bine".

Trecerea de la un registru al sacrului, la unul al puterii politice, adică lumeşti, este fără interludiu, pentru

---

60 - Harul Domnului nostru Iisus Hristos nu este niciodată menționat în actele, textele vrăjitoarelor. Dealtfel, Mântuitorul nu este amintit în informațiile furnizate de către aceste profesioniste. Referirea la divinitate la care recurg aceste practiciene este cea „directă" la Dumnezeu Tatăl. Astfel, un conflict deschis cu Biserica este odată mai mult evitat, după opinia membrelor breslei respective.

a evidenţia raportul ce există între ele, direct dar şi prin vrăjitorie, prin mandatarele care se bucură de „har". Cel cu care s-au născut pe pământ. Misiunea pentru care, cu care au venit ele pe lume. Este semnalată astfel dimensiunea eshatologică a vrăjitoriei, iar pentru condiţia umană, este afirmată, chiar dacă implicit, predestinarea[61]. Toate aceste caracteristici, redate într-un context precar, atât în ceea ce priveşte lexicul, cât şi conceptualizarea, cunoaşterea limbii române şi... maniera generală de prezentare, nu au cum să fie eludate. Modelul este prezent, şi, aşa cum vom vedea mai departe, tinde nu numai să se perpetueze, ci să se şi amplifice, să se perfecţioneze. Integrarea forţată pe care o urmăreşte în contextul local printr-o declarată concordanţă cu religia creştină şi cu formele de cult ortodox, nu reuşeşte să mascheze esenţa vrăjitoriei şi a practicii multiforme, ca lucrare satanică, anti-creştină şi profund dăunătoare omului.

Dealtfel, chiar în materialul prezentat mai sus, este afirmată superioritatea vrăjitoriei-magiei, asupra „lucrurilor bisericeşti" acestea fiind „enumerate" într-un registru echivalent magiei albe, iar aceasta, la rândul ei, învinsă de magia neagră, nu rezolvă totul. Ultima instanţă este, deci, magia neagră, în care, potrivit modelului ce ni se propune, forţele se confruntă, dar puterile agentului uman, (vrăjitoarea), sunt superioare şi fără rival pe măsură. Vom reveni asupra acestor probleme prezentând materiale încă mai concludente.

În împrejurarea descrisă mai sus, Congresul Vrăjitoarelor, a avut loc şi un ritual al „botezului" viitoarelor practiciene. Prin acest termen se doreşte aceeaşi alăturare, în percepţia colectivă, a vrăjitoriei, ca

---

61 - V. Pentru probleme predestinării, N. Steinhardt, op. cit. (1992).V. D. Stăniloaie, (1991).

parte constituentă a unei spiritualități locale în care, religia creştină şi cultul să nu fie orientative ci, susceptibile de a fi perfecționate. O simplă enumerare de simboluri poate exprima, conține, un procedeu de relativizare a dogmelor ortodoxiei, dacă aceste simboluri sunt incluse într-un context deliberat altfel „programat", spiritual. Tot aşa, unele simboluri, utilizate în afara locurilor lor cognitive în care ele îşi găsesc sensurile profunde, pot relativiza practicile de cult. În materialul de mai sus, avem „harul", apoi prezența lui Dumnezeu ca referire la o transcendență ce este, de fapt, total negată. Avem, de asemenea, referiri la cultul sfinților, şi tot ca elemente importante simbolurile concrete ale gesticii propriu zise, tămâia, lumânările... Vine acum „botezul". „... Cu ocazia acestui botez, eu mă voi boteza pentru a treia oară. Am fost botezată prima oară la doi ani, a doua oară în India, anul trecut, în iunie, şi a treia oară mă va boteza mama în această seară şi voi obține puteri foarte mari ..."

„Tot ce e duh rău asupra pacienților, nevoiților care vin la aeste fete – Marghita, Somma şi Simeria – să fie rezolvați. Când or spune ele trei cuvântul/ Să fie lipit ca ceara-Să fie dulce ca mierea/ Iar ce-a spune dujmanii-Să fie ca pământu-Iar ele să fie ca argintu/ Să răzbească/ Să învingă răul-buba, necazu, făcătura, duhu rău, boala, necazu, diavolu, frica, lipitura, spaima.../ Să aibă har/ Să aibă leac/ Să reuşească !/ Să fie dăruiți/ Din gura lu'mama lor/ Minodora să aibă fericire, bucurie, spor în toate, sănătate- Şi să aibă har !".

„Adu-le putere, bucurie/ Şi puteri mari/ Şi milă/ Să facă numai bine/ Răul să-l alunge !"

„de la mine dăruiesc leac şi har la fata mea Mihaela, Monica, Minoleta de la Doamne ! Ioana şi lu'Cătălina de la Galați, şi lu'Ioana !"

„I-am dăruit lui Marghita o monedă de la mama mea lu' Somma i-am dăruit tot haru vrăjitoresc, să aibă dar de la mine !".

„... Adică câte-un cadou, le-a făcut la fete, să aibă har, să aibă noroc ..."

„... Că noi astea suntem bătrâne, le-am moştenit de la cei ..."

„Să aibă noroc, ca un fir de trandafir ..."

„... Să aibă puteri, că ea e cea mai mare, ea să fie ..."

„... Uite, apă vie, apă moartă ..."

„... În această seară, Monica, fata mea, (Brăţara), acest chihlimbar bun de leacuri !..."

„... Mihaela, acest talisman..."

„... Iar Indonezia o salbă de aur pe care va avea leac şi haruri şi lui Cătălina îi mai dăruiesc şi o piatră veche ..."

Botezul acesta este un act ritual, oficiat de către vrăjitoarele mai în vârstă, pentru a „dărui" fiicelor lor aceleaşi „haruri", dar şi daruri cu valoare de talismane şi de bunuri materiale, salbe...

De această dată, fiind vorba de un act, sunt vizate sfintele taine, prin imitarea botezului.

Alte informaţii ne sunt oferite în continuarea acelei nopţi de intervenţie majoră, precum şi un text de „descântec".

„În această noapte noi ne acumulăm puterile de la un an la altul, şi ne strângem toate buruienile pentru descântecele noastre care le facem (Rodica) ...". Toate aceste vrăjitoare s-au strâns la o noapte de veghe. Au văzut cu toate, în unanimitate, că această ţară, nu numai oamenii, este ameninţată de un război între graniţele acestei ţări. De ce? Au văzut la puterea nopţii, desfăşurări de uniforme..."

(Din formulele orale utilizate pe loc)

„... Ocoleşti focu, ocoleşti datu', farmecu, tuturugu, să se ducă, să se năpustească unde popa nu toacă, unde ciobanu nu paşte. Acolo să rămâneţi, să pieriţi voi... Făcătura, fermecătura, Să vă duceţi...

Să se'mbunească preşedinţii/ Să se'mbunească parlamentu'/ Să se'mbunească toată lumea… !".

Cum să picură apa/ Să picure răul…

… Vor fi vărsări de stânci-se va declanşa un război dintr-o ţară vecină, un război se va opri şi un altul va porni…

Cum se potoleşte vântul,
Cu pământul,
Soarele din cer,
Luna din cuptor,
Hoţii prin strat,
Caii din nechezat,
Noi am potolit răutatea,
Vrăjmaşia,
Duşmănia,
Din toată lumea,
Pentru toată suflarea…
[…]

Mai e un pic şi s-apropie Apocalipsa… De zece ani Necuratul este pe pământ şi-şi alege victimile… Diavolul, anul acesta şi cel care vine, până la sfârşitul acestui an are mai multă putere decât Dumnezeu…

Să rămână băftos,
Şi mânios,
Ca faguru de miere,
Ca pâinea-n căpăstere,
Ca faguru cel curat,
Ca argintu strecurat,
De la Dumnzeu lăsat,
[…]
Tu, leoaico,
Tu moroaico,
Cu dinţii rânjiţi,
Cu ochii beliţi,
Muşcă din Cernobâl,
Da' din Ţara România

Să nu mai muşcaţi
Să rămâie ţara României
Curată,
Luminată,
Ca faguru de miere [...]"

Textul oral care acompaniază „ritualul" acesta este o penibilă imitaţie de descântec tradiţional, din mediul rural. Formulele utilizate erau de mare circulaţie în toate regiunile ţării, combinând elemente arhaice cu date relativ recente, aşa cum, în mod obişnuit se proceda pentru aducerea la zi a actului incantatoriu. Procesul se amplifică pe măsură ce practica vrăjitorească se detaşa de patrimoniul cultural-spiritual înscris în memoria culturală relativ omogenă, axată pe o pedagogie formativă şi pe sisteme de valori orientativ, esenţial creştine. Aşa cum am mai spus, aceste practici au existat mereu, fie în forma lor „pozitivă", fie în cea declarată „negativă", dar ele nu au avut un rol central în spiritualitatea rurală tradiţională, nici în dinamica socio-culturală a satelor noastre.

Cât priveşte raportul lor cu credinţa şi cu cultul creştin ortodox, Biserica Ortodoxă nu le-a acceptat sau încurajat vreodată, nici nu le-a tolerat pasiv. Problema aceasta trebuie considerată din perspectiva întregii specificităţi a spiritualităţii şi istoriei noastre din cea a locului şi rolului Bisericii Ortodoxe în parcurgerea de timp şi în dăinuirea de loc, ce ne-au fost încredinţate spre împlinire ca neam părtaş la lucrarea păcii şi a iubirii.

În materialul de mai sus, „harul", acea categorie esenţială în definirea condiţiei de vrăjitoare, este şi „moştenit" nu numai primit de la Dumnezeu. O filiaţie se stabileşte, ereditar, pe linie predominant feminină, numai că ea trebuie confirmată şi prin acte succesive care vin să perpetueze practica şi monopolul ei. Vom vedea mai departe, alte modalităţi prin care aceste calităţi sunt moştenite, transmise, în împrejurări diferite, unele mai impresionante ca altele.

Aici, elementele de maniheism se pot întrevedea, chiar dacă vrăjitoarele în plină acțiune, nu insistă asupra lor. Împiedicarea răului peste țară, oameni, lume etc., este indicată ca fiind lupta cu Diavolul. Iar acesta, temporar, dar într-un interval perfect cunoscut de către „inițiatele" noastre devenite la rându-le „inițiatoare", este chiar mai puternic decât Dumnezeu. Ca atare, este necesară intervenția vrăjitorească pentru a asigura nu numai un echilibru, ci, chiar stăvilirea sau anihilarea răului. Putem citi, a diavolului. De vreme ce cu „lucrurile bisericeşti" această victorie nu este posibilă, vrăjitoria vine să înlocuiască, cu succes, credința, religia, cultul, transcendența, pronia divină, tot, fără excepție şi fără preget.

Conținutul confuz, până la aberație, nu este numai un model de autogenerativitate de haos cultural-cognitiv, ci, simultan, un factor de disoluție spirituală, situând faptele în alte registre nu de metafizică, ci de viață spirituală. Aşa cum vom vedea mai departe, toate formulările pe care le utilizează aparent banala practică vrăjitorească în contextul ei de acțiune concretă, ori de produs mediatic, sau de cultură de tarabă, sunt, fără excepție, dirijate împotriva religiei creştine, cu precădere a celei ortodoxe. Coeficientul de eficacitate a unor astfel de formulări este enorm, dat fiind mediile în care ele sunt promovate şi activ, operațional receptate. Le vedem pătrunzând şi „configurând" sisteme de valori şi mentalități pentru a nu mai vorbi de comportamente, de relații interpersonale. Nu se pot şi nu trebuie separate aceste practici şi formulările lor de toate celelalte modalități ale ofertei de ocult. Iar în condițiile dezvoltării fără precedent a comunicării informaționale, aceste oferte găsesc un teren încă mai vulnerabil, mai propice proliferării lor.

Un alt document de interes pentru studiul vrăjitoriei în actualitate, ne este furnizat de un studiou regional,

(Craiova, 3 ianuarie, 2001), şi ne arată cum „a intrat ea pe Internet" (vrăjitoarea Casandra!). Numele nu este nici el ales întâmplător. Regia aduce pe ecran mai multe personaje, pentru a asigura efectul programului.

Computeristul: „O ştiu pe vrăjitoarea Casandra de mult timp şi mi-a plăcut de a intra pe Internet să-i iau mesajele, să le transmit...

Reporterul: „... Pe adresa Casandrei vin zeci de mesaje din toată lumea prin care oamenii îi cer ajutorul în diferite probleme. Ea dă leacuri împotriva beţiei, face descântece de dragoste, leagă cununii, şi vindecă mai multe boli ...".

Casandra: „Mesaje primesc de oriunde şi nu mai reţiu câte primesc pe zi, câte mesaje... Primesc din Franţa, din Anglia, din Italia, din Australia, din SUA, în special foarte mulţi din România ...".

Un solicitant ajuns la Craiova: „... Mi-a spus nişte prieteni de-ai mei care au văzut adresa pe Internet, şi am venit la Craiova ..."

O solicitantă: „Am fost despărţită de soţ trei ani de zile pentru că nu făceam copii, şi prin dânsa, am reuşit să mă-mpac cu soţul ..."

Reporterul: „Pentru noul an, Casandra a făcut vrăji speciale. Ea spune că 2001 va fi un an mai bun decât anul trecut, în care românii vor trăi mai bine şi în pace ..."

Casandra: „Acum mă rog şi pentru ţara noastră românească, şi spun aşa:

Ť... Cum se potoleşte vântu,
Ca pământu,
Soarele din ceri,
Focul din cuptor,
Aşa să se potolească foametea,
Sărăcia din România,
Şi să rămână curată,
Ca steaua din cer lăsată...
Doamne-ajută !ť".

Tot acest material poate fi luat drept o mică piesă de teatru absurd, fără ca modificări importante să fie introduse în text, sau în roluri. Preocuparea asiduă pentru binele țării, cu precizarea concretă a problemelor, sărăcia, foametea, este prezentă şi susținută printr-un text special. Tot o imitație în versiune prescurtată a unor descântece şi formule de mare circulație. Nu este uitat nici apelul la divinitate, cu o expresie curentă în saluturi obişnuite între creştini-ortodocşi.

CAPITOLUL VIII

O triadă nefastă: virtualul, iraționalul, inimaginabilul

„... Cartea frumoasei vrăjitoare din Buftea tinde să devină un fenomen social. Raportându-ne strict la autoarele feminine, de la Sandra Brown încoace nimeni n-a mai reuşit o asemenea performanță în România. Lovitura de piață este cu atât mai surprinzătoare cu cât autoarea nu are decât patru clase. Cartea Cireşicăi a pus pe jar lumea magiei albe, cele mai cunoscute vrăjitoare fiind revoltate că s-au dat tiparului descântece şi texte magice care până acum erau cunoscute numai în cercul ocult al profesionistelor magiei albe. Prin apariția acestei cărți, practic, li se ia vrăjitoarelor pâinea de la gură ..." (*Național*, 15 martie 2001, semnează Viorel Ilişoi: „Cireşica sparge topul vânzărilor de carte" – titlul articolului de publicitate).

Dacă această carte care „tinde să devină un fenomen social" îşi va atinge țelul, este greu de anticipat. Un oarecare ecou ea îl suscită, aşa cum se petrec lucrurile cu toate „aparițiile" din acest domeniu atât de fervent cultivat de toate mass-media de la noi. În acelaşi timp, cu aceeaşi insistență, dar cu alte pretenții în ceea ce priveşte „fenomenul", chiar dincolo de potențialul lui de circulație „socială", vrăjitoria se bucură de girul unor „specialişti" într-un ocult universal şi etern. Este interesantă joncțiunea ce se realizează între profesionişti de largă popularitate (vrăjitoarele populare) în categoriile oamenilor obişnuiți, şi specialiştii „autorizați" provenind din unele

grupuri sau categorii „intelectuale”. Scriitori, poeţi, cu frecvente sau chiar permanente apariţii la Tv şi cu un număr considerabil de „opere” originale. La această întâlnire mai putem conta şi pe prezenţa directă sau doar de empatie, a numeroşi maeştri de grupări, şcoli, practici, toţi activi şi în moduri variate aparţinând opţiunilor „esoterice”. Diversitatea acestor manifestări nu anulează o unitate de fond, ce se regăseşte atât în nivelul lamentabil al calităţii cultural-cognitive, cât şi în expresiile pe care le împrumută pentru a se oferi cât mai comercial, credibil şi promiţător pentru deplina autoîmplinire a omului şi vindecarea lumii de orice imperfecţiune.

Din articolul menţionat, mai aflăm că, în data de 1 august 2001, va fi inaugurat Centrul Internaţional de Magie, la Buftea. Autoarea cărţii lucrează acum la o altă temă, Calendarul Vrăjitoarelor[62]. Tendinţa de a construi şi de a prezenta vrăjitoria ca un corp bine legat de practici, în coordonate de timp şi de loc, este evidentă. Vrăjitoarele, cu ajutorul unor mentori elitari, se grăbesc să-şi afirme rolul în starea de schimbare pe care o traversează lumea, şi desigur şi ţara. Ieşirea din repertoriul strict specializat, pentru a-l face cunoscut şi a-l valoriza, nu este în măsură, ne asigură aceleaşi profesioniste, să aducă prejudicii nici breslei, nici practicienelor propriu-zise. Dimpotrivă, popularizarea prin media variate, cu cât mai mare audienţă, va stârni un interes tot mai viu, mai participativ. Un mod de iniţiere colectivă. Implicarea în vrăjitorie nu are cum să se realizeze, fără un consum profund. Acesta este mesajul cognitiv ce ne este indus. Solicitantul care recurge direct la serviciile vrăjitoarei, cel care se informează asupra „fenomenului”, dar o face şi pentru a

---

62 - Asemenea lucrări există deja în literatura universală, modelul fiind, la noi, imitat. Totuşi, este de presupus că acest calendar va fi acordat specificului local, fără de care eficacitatea lui ar fi compromisă. V. Hallie, (1991).

se documenta, a şti mai mult, a cunoaşte etc., apoi cel care se simte într-un fel sau altul vizat de unele „lucruri de astea", toţi sunt de fapt, participanţi la şansele vrăjitoriei de a se amplifica şi de a se insinua tot mai agresiv în memoria culturală colectivă şi personală.

Iată cum îşi vede Cireşica propria carte, cu care, ea iese din lumea secretă a vrăjitoriei, pentru a aduce această lume în viaţa tuturor. Colecţia este ESOTERIA, nici nu putea fi altfel, pentru a completa, dacă mai era necesar, confuzia şi a adânci haosul. Un esoterism bine plasat în exoteric, pe înţelesul tuturor.

„... Cititorule, poţi face cu aceste pagini ce vrei, dar după ce le vei citi nu vei putea nici să le uiţi, nici să le disprețuieşti. Dacă ai avut îndrăzneala să deschizi această carte şi dacă vrei s-o urmezi până la capăt, trebuie să ştii că ea poate face din tine un rege sau un smintit. Dacă eşti puternic, ea îţi va fi sprijin la nevoie, dacă eşti curat, îţi va fi lumina, iar dacă eşti înţelept, ea va fi coroana înţelepciunii tale.

Puterea vrăjilor mele, tăria magiei albe, se află în această carte. Ea în sine este un talisman ce vă poate feri de multe rele care pândesc din zona ocultă a existenţei noastre".

Autoarea se adresează cititorului la persoana a doua singular: *tu, cel care*... Procedeul este în concordanţă cu natura intimistă a vrăjitoriei, comunicarea directă, de la om la om. Mediatizarea cea mai sigură prin care vrăjitoria îşi arată laturile, iar practicienele îşi utilizează toate calităţile cu care sunt „dăruite" şi pe care le-au cultivat. Aşa că aceste femei, cu totul ,,excepţionale", pot împărtăşi nu numai conţinutul ştiinţei lor, dar şi modul cum aceasta este pusă în practică. I se cere şi cititorului, ca viitor ucenic, să fie cu luare aminte, să-şi cunoască bine puterile: „... dacă eşti curat", (în intenţii, probabil, aşa cum vrăjitoarele se prezintă pe ele însele şi, ca o apoteoză a viitorului iniţiat, „... dacă eşti înţelept" cartea/ talisman,

odată citită în întregime, va fi chiar „coroana înţelepciunii" neofitului[63].

Un document convingător despre calitatea culturii de tarabă pe care ecranul Tv, presa, editurile, o promovează cu atâta talent, iar profesionistele o confirmă în toată „puterea" ei de agresiune şi disoluţie a unei pedagogii culturale formative. Aşa cum vom vedea în acest eseu, „localizarea" fenomenului este consecvent urmărită, fără să se piardă din vedere o anume graduare a registrelor la care se face receptarea şi preluarea datelor comunicate. Am sesizat, plecând chiar de la simple anunţuri publicitare, cum breasla vrăjitoarelor se reclamă de la un statut care le plasează nemjlocit în raport cu divinitatea. Ele trec de condiţia umană, toate şi fiecare între „cei aleşi", sub „har", de la Dumnezeu. Nu vom încerca aici o analiză mai aprofundată a acestei „preluări istețe" a uneia din cele mai vii dimensiuni ale credinţei ortodoxe. Vom reveni mai târziu, pentru a regăsi, cu rosturi răsturnate, alte şi alte apropieri, privind harul, darurile, tainele, revelaţia etc.

Localizarea despre care vorbim, se încetăţeneşte (la noi), întâi de toate, prin natura anti-creştină şi antiortodoxă a vrăjitoriei. În textul de mai sus, sub pecetea „înţelepciunii". Cunoaşterea şi tentaţiile ei. Dar şi orgoliul. Cât despre „curăţie", exerciţiul de a se înfăţişa pe sine ca purtător de lumină totală, nu este numai apanajul vrăjitoarelor, ci şi al îngerilor căzuţi. Cultura de tarabă nu este nici ea ocolită de înverşunarea luciferică, dimpotrivă, se oferă ca teren prielnic oricăror manifestări ale acesteia. O oarecare discordanţă se poate constata între modalităţile elitare şi cele care se adresează maselor dar nucleul rămâne, în esenţa sa, acelaşi.

---

63 - Vrăjitorul rural în satul românesc tradiţional nu era un iniţiat, nici nu putea deveni un iniţiator. V. M. Eliade, (1980), V. F. E. Lorinţ, - J. Bernabe, (1977).

Comunicarea în societatea informațională se orientează tot mai rapid înspre accentuarea distanței dintre cultura elitară şi cea de mase. Procesul de perfecționare a rețelelor, accesul tot mai larg la acest mod de inter-prezență şi acțiune, nu diminuează, ci dimpotrivă, aprofundează ruptura cultural cognitivă dintre cele două mari segmente. Odată cu aceasta, inevitabil, se resimte întreaga dinamică socială, până la a se constitui, în forme post moderne, un sistem de caste. Bazat pe alte criterii, creând un alt mediu decât cel în general considerat ca fiindu-i propriu în epoci revolute.

Fenomenul este atât de „firesc", atât de bine integrat în „natura lucrurilor", încât nu i se acordă atenția pe care ar merita-o. Este şi el, acest fenomen, un model autogenerativ care acumulează date, le prelucrează, le propune şi le utilizează, dar într-o permanentă confirmare a caracterului său elitar, ordonator al gândirii şi al evenimentelor din actualitate, ca şi a celor din viitor. Modelul acesta este şi vrea să fie, adică îşi asumă rolul de cadru de referință orientativ, numai că, fluxul general al înscrierii active şi teoretice în existență a maselor nu depinde de acest cadru sau nu în exclusivitate. Mentalitățile, atitudinile, comportamentul colectiv nu de acest cadru ascultă, nu în interiorul lui se structurează. Societatea informațională îşi produce propriile instrumente pentru o dihotomie cognitivă cu consecințe imprevizibile.

Uniformizarea pe care globalizarea prin informație o implică nu are loc numai într-un plan general, oarecum acelaşi pe toată planeta. În interiorul fiecărei culturi se repetă modelul de bază, cel al rupturii iremediabile. Altfel spus, se realizează, se autorealizează disoluția rapidă a oricărei identități specifice şi profund legată de tradiție. Identitatea culturală nu este o realitate colectivă fără potențial spiritual de a conferi şi asigura individului un statut ontic şi social în care acesta să se ştie pe sine, să se

regăsească activ şi să participe la viaţa comunităţii. Nici individul nici comunitatea nu pot să se priveze de o identitate culturală, iar când aceasta este agresată, memoria culturală personală şi cea colectivă sunt expuse unor traume la care nu au cum să răspundă constructiv, nu mai sunt în măsură să o facă. Arhitectura memoriei nu este bazată pe modele tehnice, mecaniciste, dar este sensibilă, vulnerabilă şi, mai ales, este, se cere să fie, fapt conştientizat, cultural.

Transidentitatea ocultului este una din trăsăturile esenţiale ale tuturor modalităţilor de a-l formula şi de a-l pune în practică. Vrăjitoria nu face excepţie, dimpotrivă, vine să completeze procesul de metamorfozare spirituală şi culturală pe care-l promovează creatorii noii ere, sau a unei noi vârste a omenirii. Nu suntem doar în prezenţa unei „mitologii", ci avem de-a face cu „cosmogonii" dublu formulate, ştiinţific şi esoteric. La acestea servind, ca mijloc privilegiat de acreditare, virtualul ca substitut de realitate, de viaţă. În această făurire de cosmogonii, ştiinţele au un rol al lor, şi au înţeles şi înţeleg să-l onoreze cât mai „demiurgic", adică în ne-limite de absolut. Opţiunile şi le definesc şi le integrează singuri, corifeii noilor cunoaşteri, cu toate consecinţele al căror rezultat nu-l mai pot nici concepe, nici prevedea. Mai puţin evita?

Oarecum defavorizat, ocultul fără instrumentele fizice, concrete de intervenţie, se concentrează asupra „mentalului colectiv" pe care-l consideră ca fiind propriul teren. Aici, toate practicile şi doctrinele ocultului îşi perfecţionează instrumentele adecvate nu mai puţin eficace decât cele ale elitelor ştiinţifice şi, cu siguranţă de mai mare circulaţie şi mult mai rapid asimilate. S-ar părea că, mai încet sau mai repede, soluţiile supra-ştiinţifice se vor concentra asupra domeniilor materiale, concrete, iar cele ale ocultului se vor cantona în planurile spiritualităţii. S-ar putea ca în acest curs al unei metamorfoze accelerate,

modalitățile oculte să devină tot mai apte pentru a corespunde „culturii" virtualului substitut de realitate, fără alte oferte decât el însuşi, iar modalitățile construite şi propuse de către ştiințe să se refugieze atât în concretul imediat (intervenții etc.), cât şi într-un registru speculativ ermetic şi, de ce nu, esoteric, la rândul lui. Într-un asemenea caz, esoterismul elitar-ştiințific, nu ar mai recurge la un exoterism vulgar, lăsând loc liber ocultului şi culturii de tarabă. Cu ce preț? Întrebare şi aceasta cu răspuns întârziat sau retorică?

În mijlocul acestui marasm, vrăjitoria se dezvoltă nestingherită. Mai mult chiar, este alimentată din ambele direcții, ca şi de către rețelele informaționale la dispoziție. Ea, vrăjitoria, combină atât un esoterism sui generis, cât şi un exoterism bine calculat. Apelul continuu la imaginarul colectiv nu exclude contribuția celui personal. Intervenția practică poate lua forme nenumărate, la care orice profesionist e liber să contribuie, după propriile-i posibilități. Mai mult, beneficiarii practicii au şi ei aceeaşi libertate de interpretare şi de participare prin improvizații subiective. În contextul unei culturi locale, profesionistul se întâlneşte cu solicitanții în practică, dar, mai ales, în proiecție. Alte modalități ale ocultului, mai strict formulate, cu mai mari pretenții, nu au acest avantaj al unei mişcări fără oprelişti, în care subiectul să fie la el acasă, pe de-a-întregul.

Imaginarul colectiv este, la rândul lui, tributar unor sisteme pre-existente, ca ansamblu de tradiții, mai mult sau mai puțin evidente, dar nu inactive. Vrăjitoria le explorează „spontan", dar şi deliberat, pentru a-şi alcătui propriile sisteme cu valențe de originalitate şi ca atare, de afişare a unor vedete ale practicii respective. Am menționat mai sus, referitor la situația de la noi, complementaritatea de acțiune dintre vrăjitoria practică şi formulările teoretice ale unor mentori întru ocult. Prin aceştia din urmă, sistemele vrăjitoriei cultural instituite

(cu capacitate de a furniza „cadre de referinţe" coerente, chiar prin integrarea în ocult), sunt confirmate şi susţinute, dotate cu aparatura „ştiinţifică" necesară. Imaginarul devine şi el un nivel al „realului", la dispoziţia breslei de vrăjitori.

Cât priveşte preexistentele sisteme de tradiţii, din acestea sunt extrase, (sistematic!) elemente importante, în funcţie de noile cadre de referinţă ale vrăjitoriei mereu actualizate. Extragerea în cauză este o operaţiune inteligentă sau, uneori, mai rudimentară, dar mereu prezentă, asigurată prin confiscarea simbolurilor şi dispunerea lor în alăturări ce par fără sens. Imaginarul colectiv fiind el însuşi un creuzet inepuizabil de fabricare a imposibilului la care aspiră, nu numai că permite orice combinaţii, dar le şi construieşte, destructurând, prin desemnificarea elementelor utilizate.

Să vedem cum se definesc pe ele însele vrăjitoarele de la noi. Plecăm tot de la cartea menţionată, scrisă de Cireşica. Aceleaşi moduri de a-şi proclama condiţia sunt utilizate de toate profesionistele breslei, cu nuanţe mai mult sau mai puţin originale[64].

„... De la început trebuie să aflaţi că adevăratele vrăjitoare sunt doar născute, nu făcute, şi oricine pretinde altfel, e ori prost, ori şarlatan". Începutul este cel al iniţierii pe care lectura numitei cărţi o propune şi o realizează. Iniţierea se referă la cunoaşterea „adevăratelor vrăjitoare", implicit, a unui adevăr absolut. Vrăjitoarele adevărate, – ele trebuie, desigur separate de cele false, – sunt, ne spune autoarea, „născute, nu făcute". Formula nu este deloc întâmplătoare, ea preia fragmente din Crezul creştin

---

64 - Stabilirea unei ierarhii în tagma vrăjitorească se face atât pe criterii „istorice" cât şi „ontologice"... Modelul imită, vulgar, dar deliberat, ierarhia din Biserica Creştină, sau, în unele cazuri, chiar ierarhia cerească. V. pentru o cuprindere creştin ortodoxă a problemei ierarhiilor, Dionisie PseudoAreopagitul, (1994) – V., Alexandra, Maica...(1992).

ortodox, aşa cum este acesta în religia noastră. Se procedează, fără ocol, la o egalizare a condiţiei vrăjitoarelor adevărate, cu Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Procedeul este susţinut şi mai departe, prin afirmaţii certe: „... şi oricine pretinde altfel, e ori prost, ori şarlatan". Prin urmare, orice „pretinsă" altă încercare de a interpreta acest adevăr, ar fi şarlatanie, sau chiar prostie. Abaterea de la adevărul vrăjitoresc este sever sancţionată, iar buna credinţă a profesionistelor se afirmă implicit dar categoric. Ele nu sunt şarlatane, nici ignorante (proaste) nu sunt. O lectură creştină ar fi deci înşelătorie, sau prostie curată. Dar să vedem cum stau lucrurile în ceea ce priveşte acest „născut".

„... Puterile magice le ai de la naştere şi cele mai mari vrăjitoare sunt doar primele născute din trup de vrăjitoare ...". Este introdus, prin aluzii, alt element al Crezului creştin. Iată că vrăjitoarele cele mai mari sunt doar acelea care sunt primele născute. Celelalte, putem noi deduce, ar fi oarecum mai puţin dotate „cu puteri magice". Cât despre trupul de vrăjitoare, problema ar fi una de luat în considerare, dar am depăşi cadrul acestei mici analize. Este sugerată o valoarea specială a acestui „trup", şi nu numai pentru a asigura o ereditate ci şi pentru a marca natura lui specială.

Vrăjitoria este privilegiul sexului feminin. Nu este admisă nici o derogare de la această „lege" iar motivele le vom regăsi expuse pe parcursul materialului. „... Aşa este de mii de ani şi nimic nu va schimba vreodată această lege ...". Vechimea vrăjitoriei este certificată ca şi faptul că ea face parte din legile vieţii. Odată cu venirea pe lume, din trup de vrăjitoare, mai cu seamă primele născute, moştenesc „puterile magice". Am văzut că acestea, în timp, pot fi chiar sporite prin ritualuri sau dăruite, ca şi cum ar fi mai târziu achiziţionate.

Rămâne desigur deschisă problema iniţierii unor profani care nu aparţin nici liniei ascendente vrăjitoreşti

sau de neam, nici condiţiei de sex. Lucrarea ne va lămuri cum stau lucrurile cu aceste aparente contradicţii. Doar dacă nu cumva este utilizat aici un paradox ce incită la reflecţie serioasă şi, de ce nu, invită la o mai aprofundată „iniţiere". Iată că puterea magică poate creşte şi prin legături de sânge, altele decât cele direct filiale; „... aşa cum a fost cazul meu ...", ne informează Cireşica, ea înseşi declarându-se nepoata Mamei Omida. Totuşi, ne asigură ea din nou, „... dar sămânţa magică se transmite numai prin naştere ...". Care este natura acestei seminţe nu aflăm, va trebui să ne mulţumim cu principiul germinaţiei, pe care, într-un fel sau altul, orice „sămânţă" ar trebui să-l conţină[65].

Putem reţine, odată mai mult, că toate aceste caracteristici ale condiţiei de vrăjitoare nu se regăsesc în portretul tradiţional rural al vrăjitorului de la noi, nici în statutul lui social, nici în cel ontic. Cum mai poate creşte „puterea magică"? Cu aceste informaţii pătrundem în autobiografia autoarei şi descoperim multe din secretele vrăjitoriei şi ale „dăruirii" acesteia. Un teritoriu mai rar frecventat de către profani, nu lipsit de pericole, dar şi bogat în dezvăluiri şi înzestrări făcute celui care se încumetă să-l străbată. „... La fel, dacă veghezi singură noaptea moartea unei vrăjitoare şi îi auzi ultimul cuvânt, înainte de a-şi pierde sufletul, puterea magică îţi creşte de nouă ori ...". Puterea magică în chestiune ar putea fi deci tributară puterii cuvântului (ultimul cuvânt), cât despre „pierderea sufletului", autoarea vrea, probabil, să spună, „înainte de a-şi da sufletul". Oricum, nu putem fi siguri, aşa că problema rămâne sub semn de întrebare.

---

65 - Ar putea fi vorba despre o descendenţă din strămoşi de o condiţie supraumană, în care legătura de sânge să nu fie cea determinantă? Nu am găsit în materialul cercetat alte elemente edificatoare.

Cum anume se poate măsura puterea vrăjitorească, nu aflăm, dar, suntem informaţi că o vrăjitoare are mai multe vieţi: „... Căci trebuie să ştiţi că o vrăjitoare are tot atâtea vieţi cât şi pisica. Adică nouă". În tradiţiile populare ale românilor nu avem credinţe privind reîncarnarea[66], este Omul şi Viaţa, adică persoana şi viaţa lui pământească, iar raportul cu Creatorul este cel al persoanei cu Dumnezeu, aşa cum este el trăit şi învăţat în credinţa creştină ortodoxă. În ceea ce priveşte semnificaţia cifrelor, numerelor, oricât de important pare aici 9-le, el este frecvent depăşit, chiar în textele de descântece, de 10-le, „... de la zece nu mai trece ...". Altă chestiune care rămâne neelucidată. Găsim aceste formule în descântecele de „dezlegat" sau de „întors". În alte creaţii tradiţionale orale, basme, balade, etc. nici 3-ul nu este neglijat, dimpotrivă şi nici 7-le nu se lasă ignorat. Nu trebuie uitat nici 2-ul, cu ale sale oferte de contrarii sau de complementaritate, iar 1 îşi păstrează cu gelozie locul, aşa cum i se cuvine, pentru a nu mai avea termeni nici măcar de comparaţie.

În cartea sa, Cireşica ne mai spune că puterile vrăjitoarei sunt totuşi, oarecum limitate. „... Şi sub nici un chip nu poate ridica viaţa unui om, căci atunci puterile i-ar fi pierdute pentru totdeauna, până la ultima spiţă a neamului său ...". Deducem, totuşi, că actul poate fi întreprins şi chiar cu succes, iar limita ar fi sancţionarea lui ulterioară. Ca atare, puterile vrăjitoarelor sunt nelimitate, iar profesionistele, dacă aleg acest drum, pot lucra dincolo de bine şi de rău, după cum ne informează alte membre ale aceleaşi bresle. Nu vom încerca aici să întreprindem o integrare a „programului" ideatic sau a

---

66 - Elemente referitoare la credinţele în reîncanare sunt prezente în unele din grupările alcătuite în jurul unor iniţiatori actuali şi la noi în ţară. În alte cazuri, individual, prin materialul mereu la dispoziţie, de o calitate precară, se formează „convigeri personale" care se ,,confirmă" apoi, prin felurite „experienţe reale".

celui de acţiune în parametrii căruia îşi definesc vrăjitoarele de la noi condiţia şi rolul, în raport cu alte doctrine, sisteme de reprezentări, curente de gândire, etc. Ar fi inutil şi imposibil, ceea ce intenţionăm să arătăm este tocmai caracterul sau tipul de „model haotic", pe care acest „program" îl reprezintă şi îl propagă, precum şi situarea lui ca fenomen cultural, în registrul opţiunilor anti-creştine, de esenţă luciferică.

Descriind scena morţii Mamei Omida, la care, potrivit spuselor sale, a fost singura martoră, Cireşica introduce şi alte elemente concrete care vin să completeze împrejurarea şi atmosfera supranaturală care domină. În uşorul uşii, ne spune autoarea, era înfipt cuţitul cu care Mama Omida descânta şi de care nu se despărţea niciodată. Încercând să scoată acest cuţit, pentru a-l pune la capul moartei, „... Când l-am atins, s-a auzit un vuiet înfricoşător, ca de la o haită de lupi, iar când am tras de el, parcă era bătut în cuie acolo. Atunci m-am speriat şi ţipând, mi-am făcut semnul crucii ..."

Iată simbolul creştin ortodox prezent în acţiunea narată, nu doar ca element de decor ci ca act la care recurge, în ultimă instanţă, vrăjitoarea. Din nou religia este implicată, cea a majorităţii populaţiei, fiind astfel asigurată concordanţa cu credinţele şi cu cultul, eliminându-se din perspectiva întreprinderii vrăjitoreşti orice riscuri de conflict, sau de nepotrivire. Îmbinarea aceasta, mereu actualizată, este una din caracteristicile „imaginii" proiectate de către vrăjitoria tot mai profesionalizată, dar nu reprezintă un atribut singular al acesteia. Multe din modalităţile ocultului se grăbesc să-şi etaleze aceleaşi afinităţi, sau măcar similitudini cu creştinismul şi, mai ales, cu ortodoxia. Cât despre recuzita prezentă în scena respectivă, cuţitul bine înfipt în uşă, etc. nici el nu este străin de un context popular de practici, apare frecvent în cele de medicină tradiţională, dar şi în superstiţii, etc.

„Brusc, cuțitul a ieşit din uşă şi totul s-a oprit". Vuietul pare să se fi stins, iar comparația cu haita de lupi ne poate duce cu gândul la alte şi multe motive ale mitologiei noastre şi nu numai... Urmează, în textul cărții, descrierea plecării sufletului Mamei Omida...

„... Toată camera era plină de vălătuci ca de ceață alburie şi mirosea puternic a brad şi a aer ud, ca după o ploaie de vară. Am ştiut atunci că acela fusese sufletul ei care trecuse prin mine şi am înțeles că eu trebuia să iau acel cuțit, căci în lama lui stăruia puterea ei magică. Nimeni din casă nu auzise nimic şi eu am fost cea care le-am dat vestea că marea vrăjitoare se stinsese ...".

Relatarea este încărcată cu detalii de mare intensitate dramatică, dar şi cu semnificații care s-ar vrea majore. Este vorba despre suflet, despre desprinderea lui de trup, despre transmiterea puterii magice, etc. Ca o inițiată întru ale magiei, Cireşica realizează, imediat, că acei „vălătuci ca de ceață alburie" erau chiar sufletul Mamei Omida. Oarecum, mai îndepărtat, avem schița unui parcurs pe drumul spre cealaltă lume, când sufletul dalbului de pribeag va trece şi prin ceață... Numai că, nu se va contopi cu vreun element material. (... Meilă când o pleca ,/ Prin pulbur s-o pulbura ,/ Prin rouă s-o roura ,/ Prin ceață s-o rătăci ,/ Fața albă-o imeni ,/ Şi-napoi n-o mai veni/ ...) [67]

Trecerea sufletului de la o persoană la alta, sau, de la o persoană printr-alta, nu face nici ea parte din credințele populare româneşti. Iar „puterea magică", ascunsă în lama acelui cuțit înfipt în uşorul uşii, ne aminteşte mai degrabă despre unele locuri din basme, când zmeul îşi ascundea puterea în ceva, sau undeva...

---

67 - Text funerar cules de autor în Mehedinți în 1967. V. şi Lorinț, (1998)

Tot în tradiţiile populare rurale ale românilor „omul însemnat” nu este identic cu vrăjitorul sătesc. Acesta din urmă, aşa cum am menţionat, nu se distingea prin semne exterioare. În cartea sa, Cireşica ne informează însă că „există semne de vrăjitoare”.

„... Mult mai târziu, când ne pregăteam de înmormântare, aveam să capăt încă o confirmare că puterea ei trecuse asupra mea. Omida avea un semn din naştere. Semnul de vrăjitoare, de care nu ştiau decât cei mai apropiaţi. Trei puncte albăstrii sub sânul stâng, care acum dispăruseră de parcă n-ar fi fost niciodată. Să ştiţi că, deşi mulţi socotesc că ar fi mai multe, sunt numai trei locuri în care poţi afla aceste semne: sub sânul stâng, pe interiorul pleoapei, sau al buzei de sus. Atât şi numai acolo trebuie căutate şi îţi trebuie mare pricepere să le zăreşti, căci pentru ochii neştiutorilor, ele sunt nevăzute ...”

Sunt multe asemenea semne sau chiar obiecte, pe care ochii celor ignoranţi nu au cum să le vadă, ele fiind rezervate doar practicienelor întru ale vrăjitoriei. Se instituie astfel mai multe dimensiuni ale realităţii, la care, numai cei privilegiaţi au acces. În cazul acestor semne, care sunt „de la naştere”, noii aderenţi ai numitei practici, tot nu au mari şanse de a le poseda şi folosi. Doar că... Nu cumva... Citim mai departe: „... Mama şi mătuşa mea au ştiut de la naştere că voi avea acest har, că voi putea vrăji şi vindeca, voi avea puterea să leg şi să dezleg pământ şi oameni, şi că am să pot invoca spiritele lumii să-mi slujească, să ştiu trecutul şi viitorul ...”[68].

Am văzut mai sus că, aceste puteri, în ciuda faptului de a fi „de la naştere”, pot să fie şi dăruite şi mai târziu, prin ritualuri sui generis, dintre care, cel numit „botezul”.

---

68 - Interesant este aici caracterul absolut al acestor „puteri” de a lega totul, om, natura, lucruri făcute şi nefăcute. Un adevărat erou demiug, nu numai fondator de cultură. Element important pentru un nou sistem de reprezentări propus mentalului colectiv.

În ceea ce o priveşte, Cireşica ne spune că ea a fost „botezată" la 7 ani, ca vrăjitoare. Înțelegem mai bine astfel, că botezul este al unei condiții speciale; în cazurile din exemplele pe care le avem, „botezarea" se referă numai la fete. În ceremonia de „botez" pe care am întâlnit-o deja, neofitele erau numeroase, în general selecționate pe criterii de rudenie de sânge. O dată cu dăruirea de „putere", ele primeau şi alte daruri, obiecte de valoare, unele din acestea încărcate şi cu calități magice, desigur. Putem vedea că moştenirea era ereditară, dar nu neapărat prin filiație directă. Deşi cele născute din „trup de vrăjitoare", mai ales dacă erau şi „primele născute", aveau mai mare „har". Pentru constituirea breslei, toate aceste procedee, intens mediatizate de altfel, sunt excelente mijloace de publicitate, dar şi de atestare a unui mod cu totul aparte de a participa la peisajul cultural general. Este doar vorba despre noi generații de practiciene (practicieni, rar sunt menționați şi bărbați vrăjitori, în aceiaşi termeni) menite din totdeauna să reprezinte stăpânirea forțelor naturale, dar şi a celor supranaturale, fie ele bune sau rele.

Portretul schițat de Cireşica pentru sine însăşi, aşa cum îl găsim în cartea ce ne-o oferă, este identic cu cel al suratelor întru practica magico-vrăjitorească, de fiece dată bine conturat în mass-media de toate tipurile. Accentuarea unora dintre elemente, în procesul de publicitate, ține şi de ingeniozitatea proprie a profesionistei respective, dar şi de talentul agentului publicitar. Cât priveşte lectura pe care aceste informații îşi propun s-o provoace, ea va fi cu atât mai profitabilă celor care o oferă, cu cât textul este mai percutant. Ne interesează aici mai puțin tehnicile de vânzare a produsului pe piață chiar dacă acestea sunt cele ale manipulării mentalului colectiv în căutare de soluții cu valoare de panaceu. Reunite în jurul „fenomenului-produs", toate aceste tehnici se completează, mai mult decât îşi fac concurență comercială. Ele susțin produsul ca fenomen existent şi activ, între real şi un „totposibil".

Să revedem pe scurt repertoriul „puterilor” şi „darurilor” de care se bucură vrăjitoarele precum şi faptele în care ele pot fi utilizate. Ce poate face vrăjitoarea beneficiind de un atare statut cu totul excepţional? Răspunsul este simplu. Tot şi orice. Înzestrată cu cunoaşterea totală, ea poate şi ştie să o folosească. Dispunând de puteri peste lume şi chiar peste lumi, le pune în aplicare într-o libertate practic nelimitată, fără egal. Pentru practicarea darurilor pe care le are de la naştere (şi chiar dinainte) vrăjitoarea se perfecţionează şi pe parcurs, prin iniţieri în tehnici şi cunoştinţe al căror secret trebuie păstrat cu strictețe. Suntem de altfel preveniţi şi în cartea Cireşicăi. Nu toate tainele vrăjitoriei ne sunt dezvăluite, nici nu vor fi pe viitor. Exoterismul are limitele sale, ca orice moştenire care nu trebuie compromisă prin popularizare excesivă. Dintre situaţiile în care vrăjitoarele pot interveni vedem cel mai frecvent probleme de ordin personal: boală, necaz, beţie, impotenţă, probleme de serviciu, de dragoste etc. Toate specialistele ne asigură că totul are o soluţie. „Rezolv orice problemă”. Apoi, „Minuni pe loc”, dar şi „Binele lumii”, „Salvarea oamenilor” şi nu în ultimul rând „Pacea lumii”.

Există oare loc pe lume sau moment în care asemenea soluţii să nu fie de actualitate? Vrăjitoarele, posedând cunoaşterea deplină, pot, servindu-se de aceasta, să identifice factorul perturbator, oricare ar fi natura sa. Apoi îl pot influenţa, modifica sau anihila. Am văzut deja că vrăjitoria se reclamă ca fiind superioară tuturor ştiinţelor inclusiv celor medicale şi, cum altfel?, chiar tainelor bisericeşti. Nici doctorii, nici preoţii nu au cum să fie concurenţi serioşi în „rezolvarea” ce o oferă „pe loc” sau mai prelungit vrăjitoarele „adevărate”.

Influenţarea mersului istoriei nu este nici ea o problemă de nerezolvat. Fie că este vorba de destinul unei ţări anume, despre un eveniment de amploare, antrenând regiuni întregi, războaie, molime, catastrofe naturale, toate

îşi au „leacul" în vrăjitorie. Cât priveşte structurarea instituţiilor politice, am văzut din exemplele citate că, măcar în ţara noastră, acestea sunt un domeniu de real interes şi de acţiune susţinută pentru vrăjitoarele tot mai global integrate. Totul, într-un scop benefic, desigur.

Timpul este pentru vrăjitoare o carte deschisă. Trecutul, prezentul, viitorul nu au secrete, ba mai mult, se lasă chiar îmblânzite sau modificate radical. Uneori efectul este comparabil prin rezultat, cu utilizarea celor mai sofisticate instrumente. „Prezicătoarea Claudia citeşte prezentul şi viitorul în zodii ungureşti, lucrează cu magie albă, benefică. Este clarvăzătoare, făcătoare de minuni în orice domeniu[69]. Descântecul ei are valoare de laser". (*Ziua*, 26 iulie 2001) Descântecul cu ,,valoare de laser" vine să se alăture aici puterii pe care o are practiciana de „a face minuni". Un titlu nou ca acesta, „făcătoare de minuni", nu are cum să-şi rateze ţinta după cum şi laserul acţionează cu maximă precizie şi eficacitate. Iată cum, în actul magico-vrăjitoresc, minune şi tehnică se conjugă, asigurând intervenţiei o semnificaţie simultan veche, tradiţională, dar şi eternă (miracolul) şi una actuală purtătoare de alte şi alte deschideri, prin tehnicile supersofisticate. Faptul că specialista citeşte deopotrivă prezentul şi viitorul nu este de mirare, iar lectura întreprinsă de ea nu poate fi altfel decât benefică. Albă. Clarviziunea este un termen relativ nou în definirea calităţilor vrăjitoarelor mediatizate, inspirat, probabil şi din fondul popular de credinţe privind cunoaşterea. Văzutul. În magia/ vrăjitoria postmodernă, clarviziunea este mereu menţionată, fie că se referă la parcurgerea

---

69 - Aici avem un motiv nou, cel care mimează sfinţii făcători de minuni. Combinat cu elemente de clarviziune şi de tehnică modernă, el vine să întregească, dacă mai era nevoie, repertoriul agentului vrăjitor. Miracolul este astfel transpus cât se poate de concret în peisajul vieţii obişnuite. Faptul accentuează condiţia excepţionala / sacră / a vrăjitoarelor.

timpului şi dimensiunilor acestuia, fie că este legată de loc, spaţiu. Percepţia extrasenzorială.

În anunţul de mai sus, practiciana este dotată cu calităţile necesare unei intervenţii în orice domenii. Putem deci să presupunem că totul se bazează pe cunoaşterea excepţională de care ea dispune. Am mai avut formulări de acest tip, practicienele putând face „minuni pe loc". În aceste prezentări pe care şi le asigură, vrăjitoarele se vor percepute ca aparţinând unei realităţi umane-spirituale superioare, iar împrejurarea în care ele intervin, în mod „normal" va fi la rându-i transformată în ceea ce agentul poate face iar solicitantul ar vrea să fie. Relaţia dintre agentul operator şi cel beneficiar este complexă şi merită o atenţie deosebită. În interiorul acesteia se poate desluşi, chiar dacă nu complet, substanţa actului magico-vrăjitoresc. Fiecare din parteneri vine cu o încărcătură proprie de semnificaţii, emoţii, aspiraţii şi temeri. Tot contextul, profund marcat, chiar dacă nu într-un plan explicit, ţine de memoria personală/ culturală a fiecăruia dintre protagonişti. Codurile cu care ei operează de cele mai multe ori (în orice caz în împrejurările actuale mediatizate până la saturaţie) sunt diferit încifrate, iar lectura întreprinsă trebuie să fie una unificatoare. Solicitantul este plasat dintr-un bun început într-o condiţie de pasivitate/ recepţie acceptând intervenţia şi faptul că aceasta, prin rezultatul promis, nu depinde de el. Operatorul magic, vrăjtoarea, se bucură ab initio de un privilegiu cert şi a priori recunoscut de viitorul beneficiar.

În întâlnirea solicitată, clientul nu are cum să pună în acţiune, deliberat, propriile sale coduri cultural cognitive, el va fi acolo adus motivat de lucruri care nu merg aşa cum ar dori, aşa cum ar fi firesc, sau chiar de necazuri şi situaţii critice. Demersul său este unul de aşteptare bazat pe neîmplinire, pe frustrări, sau, de ce nu, pe agresivitate. În oricare din aceste situaţii, solicitantul conferă agentului operator o libertate totală. Altfel spus,

acceptă toate atributele cu care vrăjitoarea se dotează, cu care dotează şi respectiva circumstanţă. Mobilizarea are loc pe un teren vulnerabil în care resursele personale de echilibru, rezistenţă etc. ale solicitantului sunt minime.

Mediul social în care intervenţiile vrăjitoreşti sunt cele mai frecvente este, aşa cum am mai spus, cel citadin. În oraşe, pedagogia formativă nu mai are structurile tradiţionale şi nu mai există consistenţa socială de comunitate relativ omogenă, pe care, la nevoie, individul să poată conta. Singurătatea este un propriu al urbei, în forme tot mai accentuate şi mai dramatice. Coagularea de grup, despre care am vorbit, nu suplineşte procesul de socializare relativ armonioasă în baza căreia se realiza integrarea individuală în comunităţile rurale. Trecerea de la o etapă a existenţei la alta, de la naştere la moarte (ca şi calea după părăsirea vieţii pământeşti) se realiza în coordonate profund semnificative şi profund asimilate, nu după momente şi împrejurări accidentale. Aşa se şi explică, de ce recursul la vrăjitorie aşa cum are el loc acum, cu precădere la oraşe, este de un alt tip decât cel din trecutul rural[70].

În cartea pe care o prezintă publicului larg, Cireşica relatează cum a ajuns ea să-şi folosească propriile daruri. La vârsta de 7 ani. Iată ce aflăm. „... Când mi-am putut arăta harul, Mama Omida a fost cea care m-a botezat în vârtelniţa vrăjitoarelor, după ce fusesem botezată la naştere în religia ortodoxă. A doua zi, după noaptea în care am primit botezul de vrăjitorie, am dezlegat răul din primul om care mi-a trecut pragul. În timp ce omul aştepta, m-am apropiat de el şi, fără să-mi iau ochii din ochii lui, am început să-i descânt în şoaptă, aşa cum ştiam de la Omida.

---

70 - Vrăjitorul rural, bărbat sau femeie, nu avea , în comunităţile tradiţionale româneşti nici un rol în ceremonialurile legate de existenţă, fie ele individuale, fie de grup de vârstă, de sex, de rudenie de sânge ori de înrudire spirituală.V. Eliade (1980)

La al nouălea cuvânt al descântecului i-am atins fruntea şi omul s-a luminat ..."[71].

Pentru a fi o vrăjitoare adevărată, o condiţie de vârstă nu este precis stabilită. Pragul de maturitate nu trebuie atins. Chiar dacă există o anumită ierarhie de vârstă, aşa cum am văzut din „botezarea" şi „dăruirea" tinerelor fete, acestea ajung să poată lucra chiar de la şapte ani. Poate fi şi mai devreme? În cartea cu valoare de talisman a Cireşicăi, suntem informaţi, în continuare, cum se ajunge la cunoaşterea „magiei albe". Capitolul este intitulat sugestiv, „Taina harului vrăjitoresc". Dacă ambiguitatea între cei doi termeni, frecvent întâlniţi în formulările despre înzestrarea de care se bucură şi le fac vrăjitoarele, este una deliberat întreţinută, nu ştim, aşa că harul şi darul se vor alătura mereu, când sinonime, când venind să se completeze, sau, uneori, cu o certă superioritate din partea celui dintâi. Aici este din nou avansat harul. Cel care doreşte să se aventureze şi, totodată să se angajeze într-un asemenea demers, de aflare a tainei magiei albe, trebuie să aibă în vedere trei factori.

Iată care sunt aceştia. Uneltele respective. Ştiinţa descântecului. Să posede patru calităţi (personale). Acest ultim factor este, după cum accentuează chiar autoarea, „mai presus de toate". Fără să aibă aceste calităţi, aspiranţii la vrăjitorie nici măcar să nu îndrăznească să pornească la drum. Cum ar zice vorba românească, „nici cu gândul să gândeşti, necum ...". Care sunt calităţile necesare pentru o practică eficientă, şi care alcătuiesc „cele patru legi de neclintit ale vrăjitoriei"?[72] Îndrăzneala. Studiul. Voinţa şi Tăcerea. Acestea două sunt menţionate

---

71 - Botezul ca „vrăjitoare" este astfel suprapus celui creştin ortodox. Nu este singurul mod, aşa cum vedem, de a pătrunde în spiritualitatea ortodoxă, prin intermediul dublării tainelor.

72 - „Cele patru legi de neclinit ale vrăjitoriei" ţin, aşa cum am văzut, de natura supraumană a practicienei. Pentru a sublinia

împreună. S-ar părea că ultima dintre calitățile cu valoare de lege de neclintit permite unele derogări, altfel nu am afla mai nimic din „tainele" vrăjitoriei, ori iată că, pe piață, se găsesc nenumărate materiale ale unor profesionişti cu informații din cele mai prețioase. Tocmai de aceea ne-am permis, să vorbim despre fenomenul unei inițieri în masă. Ca în cazul termenilor menționați mai sus, harul şi darul, şi în această delicată problemă a unui demers esoteric/ exoteric balanța nu este echilibrată, „modelul" este unul de haos şi este conceput ca atare.

Sunt puține lucruri scrise despre vrăjitorie, ne informează Cireşica, dar realitatea, cu propriile ei calități, o contrazice, în plină actualitate. Cât priveşte tradiția scrisă a practicii vrăjitoreşti, autoarea ne spune că ea însăşi are cunoştință despre existența unor atari lucrări. Acestea, suntem informați mai departe, sunt consemnate în Limba Secolului Negru, iar azi, doar câțiva oameni mai cunosc această limbă. Cine sunt aceştia, nu ni se dezvăluie. Din câte ştie autoarea de la Mama Omida, în Munții Orăştiei se află Cartea Misterelor Ascunse, ale cărei file sunt scrise de mână şi pe care ochii omului nu o pot vedea decât o dată la 99 de ani. Mai mult nu ni se spune deoarece „... Atât despre cele scrise, despre care nu e bine nici să aduci vorba, căci mari secrete le învăluie ...".

Din capitalul de exoterism, cu mare atenție împărtăşit publicului cititor sau amator de inițieri colective, găsim aici unele elemente ce vor contribui la întregirea modelului haotic, sub o mimare de coerență şi de semnificații. O limbă secretă, conținând, desigur un cod. Este cea a Secolului Negru. Numele este şi el bine ales. Apoi, despre Cartea Misterelor Ascunse, presupunând

---

odată mai mult, caracterul lor antropocentrist şi anticreştin, putem să le comparăm cu cele patru legi, în temeiul cărora Dumnezeu a creat universul şi a dat omului putința cunoaşterii şi a conclucrării. V. Cleopa (1995)

că există şi mistere neascunse, aflăm că această scriere este undeva la noi în ţară. Nu oriunde ci chiar în Munţii Orăştiei. De ce nu? O geografie „sacră" a tainelor vrăjitoreşti nu are cum să strice bunului renume al practicii şi al profesionistelor. Locul, unul din cele mai puternic focalizatoare ale istoriei neamului, dar şi ale mitologiei populare, este şi el la neîntâmplare selecţionat. Vom reveni asupra acestor încercări de substituire a patrimoniului tradiţional, prin crearea unei istorii, geografii, mitologii etc., de factură „nouă", vrăjitorească şi de o lamentabilă ţinută cultural/ cognitivă. Cât despre impactul unor asemenea întreprinderi, acesta nu poate fi decât nociv, ceea ce îşi şi propune, dincolo de scopul pecuniar.

Tot din cartea Cireşicăi aflăm cum este constituit Omul. Trupul. Acesta (corpul fizic) fiind făcut din carne este trecător. Trupul invizibil, un intermediar, şi Sufletul. Acesta din urmă nu poate muri niciodată. Pentru a ajunge să cunoască această alcătuire, un vrăjitor „născut" trebuie să primească puteri. Despre o altfel de circumstanţă a primirii de „puteri" ne vorbeşte mai departe autoarea şi iniţiatoarea Cireşica. Este şi aici prezent un element de spaţialitate sacralizantă, de astă dată Pădurea Baciului. În locul acesta apar Sânzienele. Ele vin şi „... dau putere celor puternici". O iniţiere sau o predestinare au fost deci operaţionale înaintea acestei secvenţe atât de importante. Nu oricine poate beneficia de darul pe care Sânzienele vin să-l facă celor puternici. Cu doamnele ne întâlnim mereu în mitologia populară tradiţională, ne găsesc ele, luînd fel şi chip, dar în această ipostază de dăruitoare... parcă le ştiam mai curând altfel dispuse... în basme, în descântece, în credinţe, în ceremonialuri mai ample sau mai modeste...[73] Dar, în Pădurea Baciului, cum îi spune Cireşica locului ales de ea, are loc un moment dramatic

---

73 - Pentru calendar, V. Ghinoiu, I. (1997). Marian S. FI. (1994).

de investire a unei vrăjitoare... Iată cum se petrec lucrurile.

Mama Omida şi Cireşica, aceasta din urmă având atunci 13 ani, au ajuns în pădure, la un bordei foarte vechi. Era ridicat, ne asigură autoarea, de mână de duh. Numai ele aveau căderea de-al descoperi în acel hățiş de vegetație. Până aici atmosfera este una de basm, deci prielnică unei transpuneri mai curând plăcute. Iată însă că intervin momente cu alte încărcături. Timp de 27 de zile fata a fost vegheată de către Mama Omida în calitate, desigur, de oficiantă şi, de garantă, de asemenea, pentru bunul mers al lucrurilor. În toată această perioadă, ne spune Cireşica, ea s-a hrănit numai cu rădăcini şi a băut apă, a postit, şi încă un post aspru, rugându-se neîncetat la Dumnezeu. Şi, ne asigură ea, Dumnezeu i-a dat putere să treacă cu bine această încercare.

O dată mai mult, sensibilitatea lectorului creştin este menajată pentru a se evita orice nonconcordanță cu religia şi cu practicile de cult. Postul, rugăciunea, iată-le prezente într-un exercițiu magic/ vrăjitoresc, unul de inițiere, într-un cadru cunoscut publicului amator de fantastic. „Pădurea Baciului ...".

... Aşa că, în cea de-a 27-a zi, cele două femei au pornit spre Poiana Sânzienelor. Din basme mai ştim şi noi, muritori de rând, despre vreo poiană, cum este cea unde se află Lacul Verde, în care, noaptea se scaldă zânele etc... .dar aici, altfel de rosturi şi fapte se fac şi se-mplinesc. Basmul încetează şi se desfăşoară ritul. Tot cu unele trăsături proprii cultului creştin... La marginea poienii, fata a îngenuncheat cu ochii închişi, aşteptând, spune ea, Semnul. Care semn? Să citim mai departe... Cât a durat aşteptarea, nu aflăm, dar fata aştepta în tăcere.

La un moment dat, ne spune autoarea, a simțit o puternică arsură, o căldură mare, a auzit ca din depărtare vocea Mamei Omida care îi striga să nu deschidă ochii fiindcă peste ochi se aşezase acea arsură teribilă... Şi,

continuă povestitoarea „... de atunci, am ştiut că pot să fac multe ...". De ce? Ne spune tot ea în continuare. „... Căci am murit şi am înviat şi mi s-a arătat că am har şi putere de a vindeca omul, de a vedea corpul nevăzut, de a lecui şi de a şti trecut, prezent şi viitor ...".

Un tipic rit de iniţiere pe care autoarea îl reconstituie din amintire cu toate atributele importante. Prezenţa unei forţe supranaturale. Cea a unui iniţiator maestru. Moartea, simbolic. Revenirea la viaţă, dar într-o altă condiţie etc[74]. În ce priveşte geografia sacră a practicii vrăjitoreşti s-ar zice că momentan Transilvania se bucură de mai mare faimă şi atenţie. Pe lângă Munţii Orăştiei şi Pădurea Baciului (de lângă Cluj) vom mai găsi şi Muntele Săpânţa (?). Numele este inspirat de la cel al unei localităţi, bine semnificată prin evenimente de cu totul altă natură decât cele vrăjitoreşti şi de iniţiere în astfel de mistere. Imaginarul colectiv este însă invitat şi aici să-şi desfăşoare toate aripile. La urma urmei, vrăjitoarele pot să se deplaseze cum vor şi încă în ubicuitate...

Raporturile cu credinţa, cu religia creştin-ortodoxă sunt nu numai menţionate, sugerate, dar şi clar susţinute de către autoarea lucrării „Secretele magiei mele". Iată ce citim. „... Tot aşa trebuie să ştiţi, îşi informează ea eventualii discipoli, că (...) fără credinţă în Dumnezeu nu veţi reuşi niciodată ...". Mai departe, cu aceeaşi autoritate, ni se spune: „ (...) orice descântec este ca o rugăciune, o rugăciune adresată unui spirit dumnezeiesc. Sigur că oricine poate lega sau dezlega (?), dar trebuie să fie convins prin har de faptul că ceea ce cere este posibil. Asta face descântecul de două ori mai puternic..."

Mai puternic decât ar fi, dacă nu este făcut cu convingere sau mai puternic decât o rugăciune? Orice descântec este ca o rugăciune, ne iniţiază Cireşica în

---

74 - În problema iniţierii, V. Eliade, (1959).

secretele magiei albe, atât de puternic ancorată în religia creştină încât unui neofit îi va fi greu sau imposibil să le mai separe. Acesta este şi scopul, respectiv identificarea practicii vrăjitoreşti cu credinţa şi riturile creştine, iar, mai adânc, aflăm că acest hibrid de rugăciune-descântec este „... o rugăminte adresată unui spirit dumnezeiesc ...". Putem întrevedea în toate aceste structurări o tendinţă de a prezenta şi oferi (gata întocmită şi funcţională), o religie nouă, una al cărei scop final este de a descreştina cultura şi societatea prin mijloace mai subtile sau mai directe.

„... Pentru fiecare spirit există o formulă de chemare şi una de a-i cere ajutorul. Tot aşa, mai multe spirite sunt mai puternice decât unul singur, iar puterile lor aduc adevărul celui care le controlează. Vă întrebaţi dacă vrăjile sunt de ajutor, dacă au putere. Au putere dacă sunt plătite. Cu preţul cerut de ritual, care nu înseamnă neapărat bani. Preţul poate fi un gând, o promisiune, un jurământ. Toate făcute sau dăruite în scris sau prin viu grai magiei albe sau Ťde mâna dreaptăť aşa cum i se mai spune".

Aceste spirite, numite ca „dumnezeieşti", le vom vedea mai apoi la lucru. Aici suntem informaţi că ele pot fi invocate prin formule speciale. O dată prezente, ele „aduc adevărul celui care le controlează". Chiar dacă mai multe spirite sunt gata să intervină cu mai mare putere tocmai fiindcă sunt mai numeroase, cel care le cheamă, urmând fără abatere ritualurile, le controlează. Astfel, antropocentrismul situării vrăjitoarei este confirmat şi domină tot contextul. În acest nucleu rezidă şi natura magiei-vrăjitoriei chiar dacă nu este epuizată ca esenţă. Oricare ar fi calitatea sau proveniența spiritelor în chestiune, ele sunt la discreţia totală a agentului uman devenit un cunoscător al adevărului, deţinător privilegiat al acestei cunoaşteri[75].

---

75 - Paradoxal, prin esoterismul declarat, dar şi făcut accesibil unei înţelegeri populare, este propusă o „ştiinţă sacră"

Tot în legătură cu puterile vrăjilor, aflăm că aceasta este condiţionată sau asigurată prin plată. Mai apoi, vom găsi şi problema sacrificiului. Nu neapărat bani, plata poate fi făcută şi altfel. Aici sunt enumerate câteva din modalităţile acestui pact. Gândul, se pare că respectivele spirite se mulţumesc şi cu un gând, numai să fie îndreptat către puterile lor. Apoi, o promisiune, un pas mai departe, dat fiind că un gând mai vine, mai trece, dar o promisiune este mai serioasă, anagajează pe cel care o face cuiva faţă de ceva... Urmează jurământul. De data aceasta, legământul este sever, nu admite derogări. Într-un jurământ, părţile sunt implicate fără echivoc prin formule consacrate. Toate aceste „plăţi" pot fi făcute prin viu grai sau chiar în scris. Cui? Aici lucrurile sunt mai confuze, „... magiei albe, de mâna dreaptă, cum i se mai spune", ne informează autoarea. Este această autoritate una pur spirituală, are ea în cazul concret al desfăşurării unui act de angajare/ invocare reprezentanţi în carne şi oase? Pe parcursul naraţiunii iniţiatice pe care o conţine cartea Cireşicăi vom mai găsi unele indicaţii care să ne orienteze mai precis?

---

ce-şi subordonează religiile, filozofiile, precum şi orice forme de cult. O universalitate fără limite. Suntem în prezenţa unei „gnoze" vulgare, în care, unii cercetători au fost înclinaţi să vadă vestigii ale unei cunoaşteri elitare, compromisă prin opţiuni eronate sau în condiţii istorice nefavorabile. V. Guenon, R. (1995). O atare teză nu poate fi susţinută în cazul vrăjitoriei actuale, aşa cum o vedem la noi.

CAPITOLUL IX
La porțile iadului

Toate profesionistele breslei magico/ vrăjitoreşti, prin publicitatea intensă pe care şi-o fac sunt de acord că magia este de două feluri. Una este albă, cealaltă neagră. Ele se reclamă în general de partea celei albe, dar nu neagă că posedă temeinice cunoştințe şi în magia neagră, altfel tabloul ar fi trunchiat. Mai mult, am avut şi confirmarea, publică, privind practicarea magiei negre atunci când... Aici lucrurile par să fie la alegerea vrăjitoarei respective, dar nici una dintre ele nu-şi va nega puterile şi eficiența acestora în intervențiile „de mâna stângă". În percepția publicului şi mai cu seamă a celor care sunt fie fascinați, fie interesați de vrăjitorie, faptul de a putea fi informați sau chiar de a apela la astfel de agenți devine un element de referință. Da, iată vrăjitoria există şi bună şi rea cam cum este şi viața fiecăruia dintre noi, îşi spun oamenii expuşi fără încetare unui flux de informații pe care de fapt nu ei le solicită. Magia/ vrăjitoria iese din regimul unor date fantastice şi se înscrie „firesc" în cele ale experienței personale colective. Îşi egalizează condiția de „realitate", fără să se priveze de calitățile ce-i sunt proprii şi fără concurență în obişnuitul traiului. Mai mult, ca alte modalități de informare/ comunicare postmodernă, magia/ vrăjitoria are instrumentele necesare adecvate pentru transpunerea virtualului în real, pentru a construi şi induce în memoria culturală un *virtual faptic*. Fenomenul este mult mai important decât ne-ar plăcea să credem, mult mai larg răspândit decât îl putem acum sesiza. Materialele

pe care le utilizăm aici pentru o analiză sumară nu sunt decât expresiile rudimentare ale fenomenului menţionat.

„... Este mai întâi vrăjitoria albă, ce urmăreşte scopuri pozitive fără a se împotrivi legilor Bisericii. Vindecări, descântece, dezlegări şi cunoştinţe. Tot aici se pot fermeca tot felul de obiecte care au fost aproape de cel numit în descântec. Perie, pieptăn, batistă, cămaşă, ciorapi ş.a.m.d.". Este definiţia pe care Cireşica o dă magiei albe, scopurilor acesteia, mijloacelor de acţiune; unele dintre obiectele ce pot face legătura cu cei vizaţi, chiar dacă indirect, sunt şi ele indicate. Precizarea cea mai importantă, care pare să vrea să justifice întreg complexul operaţional, este făcută chiar din prima frază. „... Este mai întâi vrăjitoria albă, ce urmăreşte scopuri pozitive, fără a se împotrivi legilor Bisercii ...". Este de la sine înţeles că Biserica este cea creştină şi, mai precis, cea creştin-ortodoxă.

Dacă nu se împotriveşte „legilor Bisericii", oricine poate presupune că, în ansamblul ei, magia albă (!) fie că acceptă aceste legi, fie că le tolerează, dar în nici un fel nu se declară contra lor. Este deci, în strategia practicii vrăjitoreşti, un fel de pact tacit, o punte de comunicare şi înţelegere reciprocă între religie şi vrăjitorie. Vom vedea mai departe, care sunt elementele avansate de către ideologii magiilor actuale pentru a sugera că de fapt magia/ vrăjitoria poate fi sau chiar este o religie sau este superioară acesteia. Acest procedeu implicit, la care formatorii de „mentalităţi" şi de sisteme de valori, de comportament socio-cultural recurg, este orientat înspre masele populare, mediu care, prin eterogenitatea sa, devine o excelentă ţintă, un teren extrem de vulnerabil şi uşor de modelat, de manipulat. Un mediu uman care va genera în modalităţi specific locale acelaşi megamodele cultural-cognitive care îi sunt induse.

„... Există şi vrăjitoria neagră, cea Ţde mâna stângăţ, de care mulţi se folosesc pentru a-şi supune

duşmanii. Ea poate aduce distrugeri, boală, nebunie, impotență, legarea pe veci a bărbatului sau a femeii sau chiar moartea. Este cea mai periculoasă formă de magie, căci prețul celui care face vraja este deseori prea mare sau chiar de neplătit aşa cum este cazul pactului cu diavolul". Deocamdată, nu ne sunt prezentate secretele magiei negre, dar le vom găsi, chiar dacă sumar în alte capitole ale cărții. Putem totuşi întrevedea pentru magia albă proprietatea de a remedia relele produse prin cea neagră. Se ajunge oarecum la un echilibru, totul depinzând, bineînțeles, de calitățile agentului magic, ca şi de felul concesiilor pe care acesta este gata să le facă, de prețul care i se cere. Prețul poate ajunge, după cum ne spune Cireşica, „de neplătit", iar ca exemplu, menționează pactul cu diavolul.

La o apreciere mai „imediată", sugerată chiar din spectacolul de stradă, în formele sale populare, am fi înclinați să facem o comparație între un joc de „noroc" şi mai ales de îndemânare, numit şi el „alba-neagra", cu cele două tipuri de magii atât de legate între ele. Coincidența de termeni nu este una nesemnificativă. Ca şi la cele două magii, cel care le solicită îşi are corespondentul de stradă, şi unul şi altul le pot alege. Din spectacolul bucureştean, agenții în jocul de stradă, cel de noroc, sunt bărbații. În majoritatea lor, țigani.

Ar fi un teren de studiu, nu lipsit de pitoresc tragic, starea străzii din Capitala noastră. Dintr-o perspectivă cultural-cognitivă ori sociologică ori de psihologie colectivă etc. Metodele ar trebui însă să se integreze în „cele calitative", iar aici, reprezentări grafice, procente etc. nu pot fi consemnate „obiectiv". S-ar putea de asemenea încerca un studiu local „pe viu", având ca termeni sub observație şi comparație strada şi ecranul etc. În acest din urmă subiect, magia/ vrăjitoria, cu tot caracterul său intim, secret, personal, poate fi întâlnită în ipostaze diferit asemănătoare cu cele de la televiziune. Pentru a rămâne

mai legat de obiect, cercetătorul va trebui să consulte toată informaţia de tarabă care, tot pe viu, este parte constitutivă a străzii, mai accesibilă decât prin intermediul ecranului. Cele două mijloace de comunicare, informaţia TV. şi taraba, se completează una pe alta, tot aşa cum magia albă se regăseşte în cea neagră şi viceversa, fără ca o confruntare să le divizeze practic dar şi esenţial.

În cartea intitulat sugestiv „Secretele magiei mele" avem şi un capitol referitor la Tainele Magiei. Din acesta am văzut mai sus datele referitoare la cele două magii. Acum, tot la acelaşi capitol, vom vedea şi ce este magia. Iată definiţia dată de Cireşica. „Magia este voinţă şi credinţă. Pentru toţi cei care vor să afle ce este magia, dar nu au una sau alta dintre acestea două, vrăjitoria nu înseamnă nimic ...". Voinţa şi credinţa. Ale celui care doreşte să ştie ce este magia/ vrăjitoria, dar cu scopul de a o putea aplica. Un scop practic şi perseverent urmărit. Tocmai de aceea este importantă voinţa. În continuare, autoarea ne explică mai profund cum stau lucrurile. „... Prin voinţa lui Dumnezeu, vrăjitorul are puterea de a pătrunde în sufletul altcuiva şi de a-l controla fie spre cele bune, fie spre cele rele ...".

Cum reuşeşte autoarea să concilieze lucrurile bisericeşti cu cele ale magiei/ vrăjitoriei, nu putem înţelege din cele afirmate mai sus. Este, ne asigură ea, voinţa lui Dumnezeu ca vrăjitorul să aibă putere... Nu orice fel de putere, ci pe aceea de a pătrunde în sufletul altcuiva. Şi nu numai de a pătrunde în sufletul altui om, ci chiar de a-l controla, în bine, în rău. După propria sa opţiune. Prin urmare, voinţa lui Dumnezeu nu prea are de ce să intervină în acest context, de vreme ce se exercită după alegerea vrăjitorului. În realitate, demersul întreprins şi aici de către autoarea lucrării, este (ca peste tot, şi în toate publicaţiile de acest tip, tot mai numeroase în ultimul timp) subminarea prin formulări confuze, a dogmelor religiei creştine ortodoxe. În textul citat mai sus, nu numai

transcendența este pusă în discuție ci şi divinitatea care, iată, se manifestă şi prin dirijarea omului spre cele rele. Că voința sau puterea lui Dumnezeu sunt, în ultimă instanță, cele ale omului vrăjitor, este şi mai clar exprimat în continuare.

„... Cel ce pătrunde tainele magiei poate face aproape orice, poate muta munții sau poate să aducă furtuna, poate aduce înapoi pe cei rătăciți, poate să-i sperie şi să-i înspăimânte, poate să comande Întunericului, Vântului şi Apelor. Nu este nimic căruia să nu-i poată ordona în numele Eternității. Totul ține de capacitatea de a pătrunde tainele magiei". O problemă de cunoaştere, dar şi de inițiere. De această cunoaştere autoarea nu duce lipsă, iar o mare parte a tainelor este chiar dispusă să le împărtăşească, cartea pe care a scris-o în acest scop fiind nu numai o dovadă, ci şi un instrument, o cale de inițiere, putând ajunge chiar o „coroană a înțelepciunii", după formularea Cireşicăi.

Pentru a ajunge la acest nivel al intervenției magice, neofitul are multe de învățat, pe lângă faptul că trebuie să fie puternic, curat şi... înțelept. Răsplata merită aceste eforturi şi valorizează aceste calități, până la un summum incontestabil. O dată puterile cucerite, vrăjitorul intervine în întregul peisaj al lumii sau al lumilor, după cum vrea. Este un ordonator, într-o cosmologie antropocentristă, condiție căreia, nici un savant nu i-ar putea face concurență. Dar dacă acest vrăjitor omnipotent se ambiționează să-i controleze şi pe alți puternici ai lumii? Am asista la un conflict de ce fel? O altă întrebare ce nu-şi vrea răspuns, din multe motive...

Readucând problemele într-un registru mai modest, cum este cel al memoriei culturale, locale, dar şi globalizante, termenii se resimt şi ei, iar conflictul se desfăşoară deja, din plin, între o cultură echilibrată şi asaltul unei subculturi tot mai agresive, mai aberante şi mai destructurante. În ceea ce priveşte situația de la noi

din ţară, orientarea profundă a memoriei culturale este, în esenţa sa, creştină, ortodoxă. În coordonatele acestei orientări s-a dezvoltat o pedagogie formativă, prin care sistemele de valori, la rândul lor, au asigurat o situare anume, specifică, a persoanei şi a comunităţii, în viaţă, în univers[76].

În definiţiile propuse de către Cireşica, în calitatea ei de specialistă şi reprezentantă a breslei vrăjitoarelor de la noi, şi nu numai, se regăsesc, sub o formă sau alta, dar repetat, motive, elemente din religia creştină. Uneori, chiar expresii, alteori doar ca idei, sugestii. Tot acest cod de corespondenţă atât de asiduu urmărit şi aplicat, nu este prezent din întâmplare, mesajul pe care-l transmite este cel al încorporării religiei şi cultului creştin în magie/ vrăjitorie, şi nu invers, după cum s-ar părea la o privire superficială.

Care este esenţa acestei Eternităţi, în numele căreia vrăjitoarele pot ordona universul, nu aflăm din textul acesta. Putem, eventual, deduce că este ceva permanent, dar nu egal ci superior altor elemente, ca Întunericul, Vântul, Apele... Ar mai ridica semne de întrebare şi acest Întuneric, dar nu intenţionăm să căutăm în toate aceste informaţii o structură prea logică, sau o metafizică să spunem, coerentă. S-ar putea ca unele tentaţii poetice să se reflecte în explicaţiile ce ni se dau; faptul se petrece şi în practicile tradiţionale, în incantaţiile ce le însoţesc, e drept, cu mai mult talent, cu o mai bună cunoaştere a limbii române şi cu semnificaţii, totuşi, identificabile într-un patrimoniu cultural specific.

Portretul vrăjitorului, aşa cum este schiţat mai sus de către autoarea cărţii, nu corespunde celui al vrăjitorului din satele noastre. Cât despre afirmaţia că este vrerea lui Dumnezeu ca vrăjitorul să poată pătrunde în sufletul

---

76 - Pentru calendarul lunar, V. McCoy, (1995).

omului şi să-l controleze, spre bine, sau spre rău, o asemenea afirmaţie ar fi ţinută drept lucrare drăcească, sau, în cel mai bun caz, o sminteală din partea celui care o avansează. Dealtfel, aşa cum am mai spus, vrăjitorul din mediul rural tradiţional, cu puteri limitate şi statut social marginal, îşi împărţea atribuţiile pe care singur şi le alegea, cu mulţi alţi membrii ai comunităţii, tot nişte „profesionişti" ai tradiţiilor din diferite domenii ale vieţii.

Descântători, ghicitori, bobărese, doftoroi, babe, băboi, moaşa satului, uneori bărbierul etc. Pentru a nu insista din nou asupra faptului că repertoriul specializat era inspirat şi era tributar patrimoniului folcloric tradiţional. Relativa emancipare a textelor de incantaţii de acest fond arhaic, nu a însemnat şi o ruptură decisivă a lor de contextul în care au luat naştere şi în care s-au perpetuat.

Despre puterile magiei suntem informaţi mai departe. „Cele şapte puteri ale magiei". Este un subcapitol, iar titlul capitolului este „Tainele Magiei". Puterile sunt în număr de şapte, nu fără o similitudine cu cele şapte taine din religia creştină, dar nu avem nici pregătirea, nici căderea de a întreprinde aici o aprofundare teologică.

Semnalăm doar corespondenţa mereu urmărită de către profesionistele întru ale magiei/ vrăjitoriei, dintre religie şi practica lor.

Ca în orice proces de iniţiere, sunt necesare pregătiri, cu indicaţii precise, pentru a fi garantat succesul. În linii mari, acestea sunt aceleaşi, pentru magia albă ca şi pentru cea neagră. În practica propriu-zisă, acestea sunt inseparabile, fiind la îndemâna specialiştilor, după opţiuni, după împrejurări. Decizia de a întreprinde demersul de iniţiere odată luată, se trece la acte. Ritualul, cum le va spune apoi autoarea. Timpul, să fie o zi în care luna începe să crească. Un calendar lunar[77]. Luna cea mai prielnică,

77 - Idem. V. Ghinoiu, I. (1997).

este Martie. Urmează şapte zile de prescripţii şi interdicţii ce trebuie urmate, respectate. Abstinenţă sexuală. Hainele să nu fie scoase de pe corp. Numai două mese pe zi. Somn, numai de două ore.

Este importantă şi pregătirea uneltelor necesare. În cea de a şaptea noapte, începe de fapt integrarea în condiţia de vrăjitor. Toate uneltele sunt gata adunate, ţinute în apropiere şi vine momentul când un „spirit protector" poate fi chemat. Aceasta este, ne spune autoarea, doar prima chemare. „... Chemarea dintâi, cea căreia noi, vrăjitorii, îi spunem prima chemare, se face doar pentru a căpăta sau a-i cere următoarele puteri". Iată-le, în ordinea în care sunt menţionate de către Cireşica: „puterea vindecării; puterea de a te transporta în alt loc; aceea de a descoperi secretele trecutului şi viitorului; de a căuta şi a găsi; puterea de a te face nevăzut; puterea dragostei, cea a ploii şi a furtunii; puterea de a pătrunde în orice casă şi de a vedea dincolo de orice uşă sau zid". Cu un astfel de evantai al puterilor şi calităţilor, vrăjitorul este la el acasă în toate dimensiunile de timp, de spaţiu, de condiţie fizică sau... El nu se mai încadrează în legile obişnuite ale lumii oamenilor, cât despre normele ce ar trebui respectate, morale, etice, nici nu mai merită să vorbim. Acestea sunt aleatorii.

Mai departe, suntem informaţi că lucrurile pot fi încă mai „extraordinare", de parcă până aici nu ar fi fost suficient de tentante pentru doritorii de putere. „Asta e tot ce i-aş sfătui pe începători să ştie că pot cere. Cât despre cealaltă chemare, chemarea luminii şi a întunericului, cea numită marea chemare, ea se poate face doar de trei ori în viaţă şi doar de vrăjitorii născuţi şi botezaţi din trup de vrăjitori şi nu sfătuiesc pe nimeni altcineva s-o încerce. Aceasta poate da puteri absolute, dar riscurile sunt atât de mari, încât puţini au curajul să o facă".

Avem aici două etape, dar şi două nivele de iniţiere în vrăjitorie/ magie şi puterile pe care această condiţie le

conferă. Este dominantă dorința de putere, iar puterea, face loc orgoliului (mândriei), sau, derivă din acesta. Dacă mai luăm în considerare şi calea prin care puterea este achiziționată, orgoliul este satisfăcut, inițierea/ cunoaşterea asigurată, ne vom regăsi în terenul celor mai grave înstrăinări de la credința creştină ortodoxă. Este interesant faptul că aici, cei care pot întreprinde „marea chemare" sunt menționați la masculin. În general, aşa cum ne-am obişnuit până acum, vrăjitoria este privilegiul femeilor, ne spun profesionistele breslei.

Este de asemenea interesant de notat, cum stilul narațiunii şi conținutul informațiilor ce ni se oferă sunt mai sobre, simbolurile sunt selecționate fără ca ele să mai aibe „îmbrăcarea" frapantă, direct adresată imaginației vizuale, sau unui fantastic de basm familiar. Instrucțiunile se vor concrete, precise, sau, cum s-ar spune, „la obiect". Ele sunt menite să fie un abecedar al practicii magice, enunțând, dar fără să aprofundeze, condiții şi avantaje. Ca într-o modernă tehnică de publicitate comercială. Este un „know how", aşa cum le găsim mereu pe piața comunicării informaționale, la care, psihologia colectivă se adaptează tot mai rapid. Dealtfel, am fost avizați, prin presa scrisă, că lucrarea Cireşicăi a bătut recordul publicației de carte, situându-se în „top".

Toate aceste date ar părea de un derizoriu penibil, dacă ele nu s-ar înscrie atât de activ în parametrii de orientare a memoriei colective, având, aşa cum am insistat mereu aici, impact enorm asupra mentalităților şi comportamentului mediului popular. Toată această invazie de ocult, împreună cu alte modalități de producere de subcultură, agresează spațiul creator al unei pedagogii formative necesare. Este atât de evidentă influența subculturii în continua ei expansiune, încât, mediile sau cercurile elitare, inclusiv cele din țara noastră, au făcut din acest proces/ fenomen un obiect de analiză/ critică şi de inspirație literar artistică etc. Or, în generațiile tinere,

impactul subculturilor, de orice factură, creşte, iar mediile elitare se vor resimţi în totalitatea lor, în moduri imprevizibile, oricare ar fi orientările şi opţiunile lor spirituale, filozofice, estetice, morale etc.

O cultură „de cetate" nu va putea rezista asaltului de desemnificare pentru a nu spune însălbăticire de care va fi înconjurată.

Asistăm de pe acum, dacă vrem să vedem lucrurile aşa cum sunt ele şi nu cum am vrea noi să fie, la un proces nu nou, dar în forme noi, specifice timpului ce-l parcurgem şi-l construim: formarea unor „elite" subculturale, în toate domeniile de viaţă şi de activitate. Problema merită o atenţie specială, dar nu este nici simplă, nici suficient luată în considerare. Trecută oarecum cu vederea, ne-ar permite acest fapt să-l vedem, încă de pe acum, ca un semnal de alertă privind evoluţia stărilor noastre culturale universalizate[78]?

Sub titlul sugestiv, „Marea chemare a puterilor lumii", avem un alt fragment autobiografic al parcursului iniţiatic străbătut de Cireşica. Este vorba despre acea chemare la care sunt sfătuiţi să recurgă numai „vrăjitorii născuţi şi botezaţi din trup de vrăjitori".

Chiar şi dintre aceştia, puţini au curajul să utilizeze acest procedeu plin de pericole. Autoarea ne informează că pentru prima oară povesteşte experienţa pe care o ţine

---

78 - „Elitele" noastre politice sunt de un nivel cultural lamentabil. Discursul lor, ideologic şi agresiv are un impact profund negativ asupra *conştienţei* maselor, asupra ceea ce ar trebui să fie o educaţie civilă a corpului social. Pe bună dreptate, un analist politic vorbeşte despre „false elite". Un altul atrage atenţia asupra fomării unor „caste de partid şi de stat". La aceste categorii, am adăugat şi „castele culturale cognitive" , care se formează prin adâncirea rupturii dintre diversele segmente ale populaţiei, în primul rând, izolarea intelectualităţii adevărate şi absenţa participării acesteia la dezvoltarea unei pedagogii formative. Problema este mai serioasă decât am vrea să credem.

minte „ca acum”. Evenimentul a avut loc atunci când Cireşica a împlinit douăzeci de ani.

„... În noaptea hotărâtă, am mers împreună cu Mama Omida într-o poiană tăinuită de la Muntele Săpânța. Între apusul şi răsăritul soarelui, când puterea Lunii era deplină pe toată întinderea poienii, nu eram decât noi două. Două femei cu aceiaşi ochi verzi, cu părul blond, gata să încerce marea chemare. Cea care avea să ne dea putere şi ştiință asupra vieții şi a morții ...”. Muntele Săpânța este şi, el, unul din acele repere „sacre” pe care mitologia vrăjitoriei actuale le propune şi le inventează, după criterii ce-i sunt proprii. Oricum, pentru puțini din cei mai tineri lectori, numele respectiv va avea o altă rezonanță decât una geografică de toponimie, (aşezarea respectivă), sau, dacă aceşti lectori vor fi şi viitori neofiți, rezonanța poate deveni metafizică.

Regăsim cele două componente ale demersului vrăjitoresc, puterea şi ştiința, reunite şi în acțiune. Controlul asupra vieții şi morții.

„... Înaintea ritualului care trebuia făcut în cel mai mare secret, Omida mi-a dăruit un talisman magnetizat pe care nu l-am mai îndepărtat de mine niciodată. Un inel cu granată, piatra roşie ca sângele, apărătoarea împotriva puterii duhurilor necurate ...”. Cu tot marele secret ce a învăluit ceremonialul, acum îl putem afla şi noi, dar tot într-un context „ritualizat”, de vreme ce cartea aceasta este şi ea un talisman... În continuare avem descrierea experienței.

„... Am făcut apoi un cerc cu nisip necălcat de picior de om[79], amestecat cu sare descântată şi am chemat

---

79 - Condiție care instaurează (sau restaurează) stare originară. În textele tradiționale ceremoniale, în incantații vechi, sunt adesea menționate „cărarea necălcată” ca şi „calea neumblată”. „... A plecat cutare/ Pe cale/ Pe cărare / Pe cărarea necălcată / Pe rouă nescuturata.” După ce este spus numele persoanei călătoare, se afirmă că aceasta „...Cărarea a călcată-o/

spiritele bune care să mă recunoască şi să-mi urmeze voinţa. Cuvintele chemării mi-e interzis să le spun. Aveam în mână bagheta făcută din trunchi de alun lovit de fulger şi a trebuit să plătesc chemarea cu un ban de la mort ...".

Îşi fac loc în ritualul descris aici unele elemente de incantaţii populare tradiţionale, dar care, în alte alăturări, se regăsesc în textele însoţind marile ceremonialuri funerare. „Nisipul necălcat" este sinonim, desigur, al „cărării necălcate" pe care se porneşte sufletul la marea trecere, iar în vrăji de dragoste sau de reintegrare, are de asemenea un sens de început, dar şi de unicitate al străbaterii de către om a vieţii personale. Cât este de apropiată „Marea chemare" vrăjitorească de semnificaţiile profunde ale momentelor „Marii Treceri" din riturile funerare străvechi, fie şi numai aceste două contexte ar putea fi un ilustrativ teren de studiu. Cât despre terenul neatins, îl avem frecvent şi în basme, pentru locuri şi tărâmuri, în care nici „om cu picioare, nici pasăre zburătoare" nu s-au întâmplat să treacă etc..

Vom vedea, mai departe, cum toate întocmirile vrăjitoreşti se resimt de nevoia de imitaţie, fie directă, fie mai ocolită, pentru a-şi acredita eficacitatea şi a-şi justifica conţinutul. Acesta trebuie să fie unul complex, dar, în

---

Rouă a scuturat-o, etc..." . Formule de tipul acesta sunt frecvente în descântecele dar şi în actele de dragoste, sau de alungat unele făcături rele. În satele vechi, la Sânziene, fetele de măritat adunau în batiste albe (năframe) rouă de flori pentru a se spăla cu ea. Era pentru frumuseţe, dar şi pentru o bună stare firească. Motivul este întâlnit în riturile funerare atunci când „Dalbul de pribeag" pleacă la drum spre lumea cealaltă. „Pe drumul cel mare / Cu roua-n picioare / Cu ceaţă-n spinare ../ etc...." (Oltenia, Mehedinţi). Toate aceste „fapte" culturale, intriseci unei viziuni tradiţionale româneşti asupra vieţii, lumii, morţii, sensului şi străbaterii lor, sunt prezente, (cu variaţii desigur în toate regiunile ţării. Ele pot fi, de asemenea regăsite în folclorul popoarelor indo-europene, pentru a se completa astfel un peisaj , odinioară unitar, pentru o memorie culturală identitară care încearcă să se regăsească.

motivele pe care le utilizează, să fie, totuşi, imediat recunoscute unele repere familiare. Sursele de inspiraţie/ imitaţie sunt, aşa cum am mai spus, de provenienţă variată. Fondul arhaic popular; credinţele şi practicile religiei şi cultului creştin; împrumuturi din literatura ocultă atât de răspândită şi uşor accesibilă; introducerea de unele motive, semnalări (ghiocul etc.) din tradiţii ale etniei la care aparţin cele mai multe din practicienele magiei-vrăjitoriei de la noi, ţiganii. Nu în ultimul rând, intervine şi imaginaţia şi chiar talentul fiecărei vrăjitoare. Tot la modă este şi referirea la apartenenţa practicienelor la universala breaslă a vrăjitoarelor, identitatea fiecărei vrăjitoare este confirmată şi prin aceste foruri internaţionale. Apelul la fantastic este şi el menit să separe realul magic-vrăjitoresc, de cel obişnuit, acesta din urmă mereu în suferinţă şi nevoie de soluţii miraculoase. Toate ofertele de magie/ vrăjitorie, prin toate canalele de comunicare-informaţii, dispun de aceste soluţii şi le explică, să fie pe înţelesul publicului. Astfel, magia/ vrăjitoria, se situează în virtualul actual şi, prin mijloace specifice, îl actualizează, îl universalizează.

Într-un asemenea cod, sumar expus aici, putem întreprinde şi lectura cărţii-talisman prin care, autoarea lucrării „Secretele Magiei Mele" oferă şi însuşirea de ştiinţă-cunoaştere, şi cea de puteri multiple şi deloc neglijabile.

Ce s-a întâmplat mai departe, după ce măsurile de protecţie au fost luate de către Cireşica, aflăm, în aceeaşi manieră dramatică. „... Am auzit în spate un zgomot de parcă munţii din jur se prăbuşeau peste mine, dar n-am întors o clipă capul. Când totul s-a terminat, am ieşit din cerc de-a-ndărătelea, tot fără să întorc capul şi din acel moment am căpătat, prin curajul meu, puterea asupra spiritului venit iar el mă poate sluji la orice chemare". Şi unii eroi de basm, tot umblând şi trecând prin locuri şi încercări, sunt sfătuiţi să nu întoarcă privirea, să nu se uite

îndărăt. De obicei, în poveştile străvechi, acest sfat este dat pe calea de întoarcere către lumea pământească a fiecăruia şi a tuturor. Eroul, om şi el, vine să-şi împlinească menirea firească, şi... dacă îl vom ţine minte, el trăieşte şi azi... Ascunsă, dar simplu, adică înţelept, se află aici etica profundă a tradiţiilor noastre.

Fantasticul vrăjitoriei-magiei este de o factură diferită, spiritual, etic, moral, oricare ar fi încercările de disimulare ale prezentării, fie magia albă, fie cea neagră. Creaţiile folclorice converg într-o pedagogie culturală prin care să fie accesibilă o lectură formativă a vieţii, a lumii, în întocmirile lor, în buna lor rânduială şi în calitatea lor de creaţie a lui Dumnezeu, susţinute prin puterea, prin iubirea Sa. La această lucrare divină, omul este chemat să ia parte, dar nu stă în puterea lui să creeze lumea, nici să o susţină după propria-i voinţă, să-i schimbe temeiurile şi să le facă împotrivitoare Creatorului[80].

Includerea elementelor de credinţă, de religie creştină, de cult etc., în prezentările ce ne sunt oferite cu atâta insistenţă azi, este un procedeu de factură malefică. Puterea şi cunoaşterea ce ne sunt propuse, fac parte din realitatea tentaţiei orgoliului, pe care magia şi vrăjitoria o urmează şi o reprezintă. Iată un alt exemplu de mixtum compositum al procedeelor magico-vrăjitoreşti cu elemente creştine. „Sfaturi de bază pentru începători" - alt capitol al cărţii Cireşicăi. Sfaturile acestea cuprind, de fapt, „legile" ce trebuie respectate şi care să nu fie pierdute din vedere nici o clipă.

Sfaturi sau legi, ele sunt expuse în termeni clari. Unele puncte sunt de ordin moral. Altele, tehnic. Regulile care privesc locul, apoi timpul în care actul se execută. Unele prescripţii de protecţie-puritate. Modul de a recita textele. În fine, atenţia ce trebuie acordată mesajelor transmise de către spiritul invocat. În ordinea succesiunii

---

80 - V. Eliade, M. (1992).

lor, avem: 1. nu folosiți magia pentru răzbunări. 2. nu folosiți nimic nepermis în ziua duminicii, înainte de apusul soarelui. 3. înainte şi după vrajă, faceți o rugăciune. 4. nu spuneți nimănui ceea ce vă spune îngerul păzitor. 5. nu folosiți cuvinte pe care nu le înțelegeți. 6. nu cereți spiritelor să facă rău. 7. curățați totdeauna locul, măturându-l de şase ori, în şase direcții diferite. 8. nu mâncați carne înainte şi după vrajă. 9. curățați-vă corpul şi hainele. 10. trei zile înainte de ritual, nu dormiți cu nici un chip în timpul zilei. 11. feriți-vă înainte sau între vrăjitorii, să atingeți un om mort sau un muribund. 12. toate descântecele le veți spune clar, cu voce tare. 13. nu ridicați tonul niciodată în timpul descântecului. 14. dacă spiritul vă spune că o anume vrajă nu trebuie făcută, nu o faceți şi nu repetați cererea făcută, vreme de şapte zile.

Identificarea vrăjitoriei cu practicarea cultului creştin este evidentă în acest demers de inițiere pe care-l întreprinde autoarea cărții.

Rugăciunea trebuie spusă, înainte şi după fiecare vrajă. Nu ni se spune care rugăciune, dar, presupunem că una din cele creştineşti, de vreme ce este prezent şi îngerul păzitor, care comunică neofitului executant, unele secrete. Nimic nepermis nu trebuie întreprins duminica, înainte de apusul soarelui. Iar după aceea? Nu aflăm, dar înțelegem că interdicția este ridicată. Sunt menționate descântecele şi modul în care ele trebuie recitate. Spiritul, invocat la singular, dar tot spiritele sunt amintite şi la plural. Întrevedem astfel, fără prea mare efort, amestecul voit despre care vorbeam mai sus. Descântec-rugăciune. Înger păzitor/ spirite invocate prin şi pentru puteri vrăjitoreşti. Duminica zi specială, dar cu licențe după apusul soarelui[81].

---

81 - Care este relația dintre îngerul păzitor şi spiritul chemat nu este explicat aici cu claritate. Să fie unul şi acelaşi subordonat puterii agentului vrăjitor?

În fine, un loc de reală emancipare faţă de religie, ar fi sfatul pe care spiritul îl dă noului vrăjitor, de a nu proceda la o anume vrajă, sfat ce trebuie urmat, măcar şapte zile. Apoi, cererea poate fi repetată.

Un amestec de credinţe, reprezentări, practici, găsim şi în descântatul tradiţional. Aşa cum am spus însă, acesta, în totalitatea lui, rămâne un fenomen marginal în spiritualitatea rurală de la noi, nu ajunge să modifice orientarea creştin ortodoxă a pedagogiei culturale specifice.

Uneltele necesare actului vrăjitoresc sunt şi ele prezentate pe larg, chiar dacă nu epuizate, dat fiind că aici, improvizaţia personală poate fi oricând utilă. Toate aceste unelte trebuie să fie şi ele trecute prin unele operaţiuni speciale. Descântate, înainte de a fi folosite, stropite cu apă „magică", dar şi cu sare şi cu cenuşă.

Ele mai sunt unse cu „ulei sfânt" şi „suflate" de patru ori, cu „aer din propria suflare". „... Multe sunt sculele unei vrăjitoare. Multe sunt cele de care se foloseşte pentru a descânta şi a face farmece, dar puţine sunt cele care sunt văzute de ochii profanilor". Odată mai mult, lucrurile sunt bine precizate, dimensiunea de acţiune a celor cu adevărat vrăjitori, nu este accesibilă muritorilor de rând. Nici măcar uneltele cu care marii iniţiaţi lucrează. Ceilalţi, „profanii", nu au acces în spaţiul acesta, pe care-l vedem, implicit, ca „sacru".

Putem să ne referim, din nou, la unele din aceste obiecte-unelte de lucru ale vrăjitoarelor, sau, simboluri ale statutului lor cu totul excepţional. Fusul vrăjit, primit ca semn al unei superiorităţi în exercitarea profesiunii, era şi el invizibil pentru ochii oamenilor obişnuiţi. Dar ce ,,puteri" conferea! La fel trebuie să se petreacă lucrurile şi cu alte unelte invizibile, toate într-o realitate paralelă, pe când, „nevăzutul" în imaginarul tradiţional se mai înfăţişa şi celor care duceau un trai comun. Martori ne sunt basmele, legendele etc.

Aşa cum fantasticul se mai cumințea pe parcursul povestirii, revenind, frumos, măiestru, la viața noastră cunoscută, imaginarul colectiv, (prin geniul anonim dat nu colectiv, nu fără pecete personală, de creator anume), re-aducea în înțelesul şi în folosința noastră, reale, locuri, timpuri, unelte şi vietăți etc., fără să tulbure sufletul, fără să sminteasscă mintea.

Inventarul de unelte trebuincioase actului de vrăjitorie este, aşa cum se şi cere, straniu şi cât mai... pestriț. Fusul, sfoara, lingura de lemn, lacăt, foarfece (cu mâner de argint, e drept!), sunt prea puțin ilustrative, de vreme ce fac parte din dotarea gospodărească, sau făceau parte din ea. Unele din aceste obiecte, le ştim din practici populare de vrăji, descântece etc.; un exemplu, oala de lut.

„Nouă", ne spune autoarea, pentru apă neîncepută. Menționăm, în treacăt, utilizarea oalei de lut la vrăji negative, la baltă etc. Cât despre prezența ei în nenumărate alte rituri, am putea alcătui un repertoriu enorm şi totuşi, nu complet[82].

În recuzita aspirantului vrăjitor sunt menționate şi unele obiecte sau lucruri luate de la priveghi, pe ce cale, nu ni se spune. Pe furiş, probabil, aşa cum cer şi alte prescrieri ale practicii magice. Sare şi grâu neîncolțit. Apoi, tot legate de moarte „o punguliță cu pământ – pământul să fie luat de la capul gropii săpată pentru o fecioară ...". Încă mai puțin liniştitor, „... dinte, os şi unghie luate de la mort, – pentru ducerea şi aducerea înapoi a farmecelor făcute la marginea dintre lumea asta şi

---

82 - Oala de lut este element foarte frecvent în toate tipurile de intervenții magice, vrăjitoreşti, în toate momentele marcante, ceremoniale legate de existență. În acte cu caracter negativ, chemare de duhuri rele „făcute la baltă" o găsim deasemenea, cu o semnificație de feminitate ce-şi propune să-l invoce dar şi să-l înşele pe cel necurat . V. lucrări ref. la mitologie. R. Vulcănescu, (1985), S.Fl. Marian. (1893) T. Pamfile (1997).

cealaltă ...". După cum vedem, respectul pentru cei decedaţi nu este una din normele prevăzute de codul iniţiatic al magiei/ vrăjitoriei. Unde şi cum sunt luate de la mort părţi din corpul acestuia? Poate că lămuririle sau instrucţiunile mai precis formulate ar ridica unele probleme chiar de ordin legal? Nu ştim, aşa că, urmărim lectura şi găsim alte indicaţii.

O furcă cu doi dinţi, care este „înţepătoarea spiritelor". Să fie oare în raport cu fusul acela nevăzut de ochi de muritor de rând? Nu pare, cei doi dinţi indică, mai degrabă o unealtă de lucru legată de agricultură, de îngrijirea vitelor, aici, ca armă în cele ale intervenţiilor magice. Vârtelniţa. Cu acest instrument avem mai multe probleme în a-i descifra natura, rolul. O ştim, din informaţiile de până acum, ca loc anume, la întâlnire de ape. Botezul vrăjitoarelor, ca şi alte acte sunt efectuate acolo.

Greu de identificat, sau chiar imposibil pentru cei neavizaţi, neiniţiaţi, acest loc are conotaţii majore în peisajul vrăjitoresc. Citim în cartea Cireşicăi: „... vârtelniţa – locul de la porţile iadului".

Pentru a fi eficace, toate aceste unelte sunt descântate. Unde? Chiar la „vârtelniţă", cum? Peste foc, la miezul nopţii, când se aude primul cântat al cocoşului... Oricum, locul acesta se cere să fie rustic, de vreme ce momentul este marcat, precis prin cântatul cocoşului. Dacă este vreo aluzie, delicată, la unele rituri populare, în care, vestitorul înaripat, dar domestic, are locul şi rostul lui, nu ştim cu certitudine, dar nu este exclus. Să fie, din nou, vreo referire, tot discretă, la un context biblic? Vom reveni asupra preluării la care recurge practica vrăjitorească de „tip nou", cu veleităţile sale de a se constitui în parte intrinsecă unei realităţi culturale tradiţionale specifice, dar şi universale post-moderne.

Unele din precizările pe care le face autoarea în descrierea recuzitei magice, fără prea mare dificultate, le

putem citi ca fiind împrumuturi din cultul creştin ortodox, fiind păstrate şi expresiile respective.

Intrarea Celui Nevăzut, o combinaţie/ blasfem, în care un credincios creştin ortodox, de limba română, va recunoaşte un fragment din textele de la sfânta liturghie. Nu ar fi singurul exemplu de acest tip, pe care-l avem în „iniţierea colectivă" ce ni se face întru ale vrăjitoriei. Am putea întreprinde o lectură sistematică a modului în care toate ofertele de magie/ vrăjitorie, ca şi alte forme de ocultism agresează spiritualitatea creştină, concertat şi deliberat. Deocamdată, să citim mai departe explicaţiile ce ne sunt furnizate de către autoarea care doreşte să împărtăşească secretul magiei sale.

În acelaşi capitol al uneltelor necesare vrăjitorului, aflăm, cu mai multă precizie, ce sunt acele vârtelniţe. „... Adică într-un loc unde sunt vârtejuri pe o apă curgătoare. Aceste locuri sunt puţine şi ştiute numai de vrăjitoarele care au trecut de rangul întâi". Pare să se simplifice încărcătura magico/ secretă a locurilor respective, chiar dacă numai vrăjitoarele trecute de rangul întâi le cunosc. În unele rituri-ceremonialuri populare vechi, apele acestea erau dotate cu calităţi ce trimiteau la un întreg cortegiu de semnificaţii cu simboluri din cele mai profund ancorate în memoria colectivă[83].

Este interesantă interpretarea pe care ne-o sugerează aici autoarea. „... Pentru începători, nu este recomandat cu nici un chip a merge la vârtelniţă, căci este unul din cele mai periculoase locuri ale magiei albe sau negre ...". Locul, altfel semnificat decât în tradiţiile populare, este prezentat ca fiind extrem de periculos.

---

83 - Motivul apei vii, apei moarte, bine cunoscut în folclorul tradiţional, este prezent în incantaţii, în basme, cu semnificaţii multiple, prin care, unitatea vieţii şi a universului se vrea dezvăluită. V. P. Ispirescu (1998), vol I

„... La vârtelniţă, la încurcătură de ape, se lucrează numai cu duhurile şi trebuie mare putere de a le stăpâni ...". Încurcătura de ape permite şi identitatea la care ne-am referit mai sus, iar acest fapt este încă mai clar expus în cele ce urmează. Cât despre puterea ce este necesară practicianului, am avut ocazia să ne documentăm, ea este una din cele care definesc condiţia agentului magic. Ritualul trebuie respectat cu strictețe, ca şi formulele orale, pe care le vom vedea mai departe.

De ce atâtea recomandări şi atât de stricte? „... Asta pentru că la vârtelniţă, în aceste locuri speciale, porţile iadului sunt cel mai aproape de lumea aceasta şi a le tulbura deschiderea sau a greşi chemările, poate să însemne sfârşitul pentru un neştiutor în ale magiei". Prin urmare, totul se face lângă porţile iadului. Într-o nouă configuraţie nu numai metafizică, ci şi reală, legată de elemente naturale, de peisaje, altfel, familiare. Porţile acestea sunt „cel mai aproape de lumea aceasta ...", ar putea însemna că ele mai sunt prezente şi în alte părţi, doar „vârtelniţe" se află peste tot la ape curgătoare. Geografia locală este astfel extinsă, simbolic, odată cu aria de intervenţie a agenţilor magico-vrăjitoreşti. Deschiderea porţilor, pe care vrăjitorul de grad mai înalt o poate face, este însoţită de chemări, indicaţii importante demonstrând complexitatea actului, caracterul lui de invocaţie şi de conlucrare cu... duhurile...

Au rămas mult în urmă, într-o certă inferioritate, bietele noastre basme şi legende, în care unii eroi, cam simpli, în aparenţă, s-au pomenit a fi nevoiţi să aibe d-a face cu Ucigă-l Toaca, reuşind, destul de iute, să-l păcălească etc. Aici, nu este vorba despre vreo poveste, iar eroul este vrăjitorul, pe cale să devină stăpân peste forţe supranaturale. Neştiutor, el îşi riscă viaţa, de unde, importanţa iniţierii şi respectării prescripţiilor. Chiar şi aşa, numai „marile vrăjitoare" se folosesc de vârtelniţe şi încă rar. De ce? Fiindcă...

„... De vârtelniță se folosesc rar chiar şi marile vrăjitoare. Şi numai în anumite nopți, când porțile se deschid şi când vraja are putere de nouă ori mai mare, iar Lumina şi Întunericul se află în pace şi în echilibru între lumea asta şi cea de dincolo ...". S-ar părea că există un calendar infernal, când porțile se deschid, iar puterea vrăjilor sporeşte, de nouă ori. Echilibrul dintre Lumină şi Întuneric este şi cel dintre cele două lumi, ca şi pacea instaurată, temporar? Cum se explică executarea actelor de magie albă, tocmai în aceste circumstanțe şi locuri, nu aflăm. În schimb, suntem informați că...

„Acolo, la porțile iadului, se fac în secret marile ritualuri ale magiei negre, se trimit blestemele şi se cer dezlegările cele mai grele. Aici se fac vrăjile cu argint viu, cu foc şi cu apă, vrăji de nedezlegat şi cele care nu mai au întoarcere ...". Dezlegări şi legări, sunt deopotrivă executate „acolo", precum şi trimiterea de blesteme.

Din nou, începătorii sunt preveniți să nu se aventureze în acele locuri, nici să nu se încumete să procedeze la acte magice care le depăşesc puterile şi cunoaşterea. Cât despre uneltele trebuincioase pentru magia neagră, pentru cea albă, toate trebuie descântate, când pregătirile necesare au fost făcute. Spațiul acesta rezervat este descris în amănunt de către autoarea cărții, sub un titlu edificator: ,,Unde şi cu ce se fac lucrările vrăjitoreşti". „... Când pregătirile sunt gata, toate acestea (uneltele n.n.) trebuie descântate şi ursite în numele unui spirit puternic ce vă va fi dat de ajutor în lucrările ce le veți întreprinde ...". Avem în carte şi un text oral care sună astfel:

„Ursirea uneltelor magice
Foc, Pământ, Aer şi Apă
Binecuvântate fiți
Semn al leului şi al cerului
Semn al tuturor celor de sus
Binecuvântate fiți

Lună, ispita nopţii
Întuneric şi lumină
Binecuvântate fiţi
Nord şi sud şi est şi vest
Verde, roşu, violet
Alb şi negru,
Binecuvântate fiţi
Puteri din est
Puteri din vest
Puteri din nord
Puteri din sud
Binecuvântate fiţi
Stâlpi de potop şi stâlpi de foc,
Sângele pământului
Adorat şi invocat
Binecuvântate fiţi
Înalt şi adânc
Apă şi pământ
Binecuvântate fiţi
Acum şi pururea şi-n vecii vecilor
Amin!"

Ca să nu încapă cumva vreo îndoială asupra caracterului „benefic" al actului şi al textului care-l însoţeşte, formula de încheiere este preluată cu exactitate din cultul creştin ortodox, bineînţeles, în limba română. O analiză mai serioasă a celor relatate mai sus, ca şi a descântecului reprodus de către Cireşica, nu ne-ar duce prea departe, dacă am vrea să stabilim o filiaţie-imitaţie certă, sau o logică a datelor ce ni se propun. *Vechiul Testament*[84] serveşte deopotrivă ca sursă de inspiraţie,

---

84 - Aici, modelul este imitat după Vechiul Testament. V.Psalmii; De. exemplu, Psalmul 148. În textul de descântec însă, aşa cum era de aşteptat, cea care „binecuvintează" este chiar vrăjitoarea prin puterea ce o are, nelimitată. Nu universul este chemat, prin smerenie şi cutremurare omeneasca să-L laude şi să-

mimare, batjocură şi blasfemie, aşa cum se procedează mereu şi cu *Noul Testament*.

În ceea ce priveşte termenii utilizaţi, ca de exemplu „ursirea" nu-i putem aduce într-un context tradiţional în care să descifrăm compatibilităţile între ei şi semnificaţiile din fondul tradiţional cultural şi etnic, sau, în unele cazuri, chiar cel indo-european[85]. În magia/ vrăjitoria ce ne este prezentată prin toate mass-media, inclusiv lucrări/ cărţi publicate tot mai frecvent, motivele mitice sunt şi ele stâlcite cu aceeaşi dezinvoltură ca şi cele religioase. Procesul, într-o oarecare măsură, s-ar putea explica prin nivelul scăzut de educaţie şi de cunoaştere a limbii române de către respectivele practiciene şi teoreticiene ale vrăjitoriei albe/ negre. O mai elocventă expresie a dinamicii de constituire şi expansiune a subculturilor ar părea dificil de găsit, dar, iată că şi lexicul magico/ vrăjitoresc îşi are concurenţii în alte manifestări de acelaşi timp, şi acestea fervent susţinute de mass-media, ca şi prin manifestări bine organizate. Concursuri, festivaluri, întruniri etc.

„La sfârşit, faceţi pe sticla oglinzii o cruce mare cu degetul înmuiat în ulei de măsline şi aprindeţi candela. Acum, instrumentele magice pot fi folosite la tot ce veţi întreprinde". Astfel, clar şi apăsat, ritualul de „consacrare" a uneltelor este îndeplinit şi identitatea lui cu un ritual creştin nu mai este pusă la îndoială.

Nu va fi deci de mirare dacă, în cele ce urmează, autoarea ne spune câte ceva şi despre „magia divină".

Patru la număr sunt uneltele cele mai importante, după cum ne este indicat în text. „... În toate lucrările de magie divină se folosesc cu precădere, bagheta, cuţitul, osul omenesc şi paharul. Întotdeauna, lucrările vor fi vegheate

---

L mărească pe Dumnezeu, ci din nou, se ridică omul mai presus de Creator prin magie, binecuvântându-şi „uneltele"

85 - Vezi Mitologie. op. cit. Note

cu candela aprinsă …". Din ceea ce aflăm în continuare, putem deduce că „Magia divină" este cea „albă", sau de mâna dreaptă. Simbolurile menţionate, crucea, candela, lumânările, gesturile, precum şi conţinutul textului oral, toate converg înspre această focalizare de simbioză cu religia creştină. În ceea ce priveşte magia neagră, nu suntem lăsaţi în ignoranţă, chiar dacă nu vom fi, nici aici, iniţiaţi în toate secretele. „… Pentru lucrările de magie neagră, bagheta se înlocuieşte cu furca cu doi dinţi, iar paharul cu un bol de cristal umplut cu şapte ape de la şapte fântâni, luate în aceeaşi dimineaţă şi descântate la fel ca mai sus …". Furca, pare să înceteze aici orice asemănare cu vreo unealtă a îndeletnicirilor agrare, sau gospodăreşti, se apropie, evident, de reprezentările din imagistica magică, în care este reprezentat chiar diavolul.

Mai notăm, deşi faptul fusese deja clar indicat, „descântatul" uneltelor, identic, pentru cele două magii. Descântecul, pentru vrăjitoarea autoare a cărţii, sinonim cu rugăciunea, invocă dar şi binecuvântează, cum ar proceda un adevărat oficiant creştin.

Suntem de asemenea invitaţi să realizăm care sunt sensurile unora dintre elementele/ uneltele utilizate, totul într-un context de „sacralizare". „… Cele şapte ape sunt simbolul celor şapte bolţi ale cerului…

Câteva cuvinte despre aceste instrumente de importanţă capitală în magie. Bagheta este un simbol al puterii, dar şi al voinţei, ea transmite aceste calităţi asupra celui care este vizat de actul magic, sau, la rigoare, asupra unui obiect oarecare ce i-a aparţinut. Mânuirea baghetei este operaţiune delicată, numai agentul magic trebuie să lucreze cu ea, iar alte persoane nu trebuie nici să o atingă, nici măcar să o vadă. Încă un bun al recuzitei cu statut pur metafizic, dacă ne referim la omul de rând, desigur.

Cum traseul de iniţiere şi de împlinire parcurs de Cireşica ne este relatat aici şi autobiografic, vedem, mai departe, cum ea şi-a făcut singură bagheta atât de necesară.

Lemnul este de alun, informații pe care le mai găsim şi în basme, şi nu numai la noi.

Cât despre calitățile minunate ale alunului, tot din credințe, din poveşti, dar şi din practici populare, cum este găsirea surselor de apă (izvoarele de sub pământ), acestea ne sunt familiare. Numai că aici, în rostul de baghetă, alunul are alte întrebuințări, deloc liniştitoare, aşa cum vom vedea mai departe. ,,În bagheta magică, ne spune Cireşica, am introdus un ac lung din fier magnetizat, iar la mijloc am strâns-o în două inele. Unul de aur şi unul de aramă roşie".

Tot Mama Omida a intervenit şi în aceste momente, descântând bagheta timp de şapte zile, de la lună nouă începând. Dar, ne spune autoarea, „... cea mai înaltă putere a ei a fost hărăzită a fi abia atunci când eu voi împlini 33 de ani, vârsta patimilor lui Hristos ...". În trecăt fie notat, este vârsta pe care o are autoarea atunci când, întregii suflări din țara aceasta, ne oferă cartea cu secretul magiei sale. Din informațiile furnizate în lucrare, aşa s-ar zice.

Nici nu mai este locul să insistăm asupra comparației sugerate de către practiciana vrăjitoare între puterea ei şi patimile Domnului nostru Iisus Hristos. Aceste alăturări de „simboluri", aşa cum mereu am afirmat, sunt menite să producă haos şi îşi ating scopul, creând locuri de semnificații aberante, sau în cele mai multe cazuri, intenționat destructurante. Aparenta „sacralizare" a practicii vrăjitoreşti este, în ansamblul ei, o modalitate de a „desacraliza" viața, persoana umană, creația şi de a nega transcendența, adevărul revelației creştine.

Traseul inițiatic pe care vrăjitoarea în cauză îl are de parcurs este sugerat aici ca un „simbol" al patimilor, dar şi al lucrării Domnului Iisus Hristos, cu o împlinire identică, în viziunea Cireşicăi[86]. Putem vedea cum, în diferite momente ale vieții sale, autoarea are de trecut

---

86 - Să ne reamintim că vrăjitoarele „adevărate" sunt „născute, nu făcute", că ele sunt şi cele " întâi născute ". etc.

unele praguri, în care puterea ei se manifestă, îi sunt confirmate menirea şi „harul". Prima lecuire la 7 ani etc... Am mai putea nota încercarea celor 27 de zile, cu post şi rugăciune. Apoi, suirea la munte, pentru „marea chemare". Un întreg şir de praguri şi de popasuri, toate însoţite de acte rituale şi de prezenţa Mamei Omida. Renumele acesteia, în peisajul publicitar al magiei/ vrăjitoriei la noi este larg răspândit, el având de pe acum autoritatea unei referinţe de necontestat.

„Dacă veţi avea tăria şi îndrăzneala de a făuri o asemenea baghetă, trebuie să ştiţi că nu este voie să vă lăudaţi oricui că o aveţi şi nu o veţi putea oferi vreodată cuiva." „Totuşi, vrăjitoarea Cireşica ne spune că posedă această baghetă, iar despre puterile pe care le are, personal, suntem mereu ţinuţi la curent. Fiecare din aceste unelte este „ursită" unui element originar. Cu toate că aceste elemente „naturale" sunt „de nestăpânit şi de necontrolat" de putere omenească, ele par să asculte de puterea şi de voinţa vrăjitorului care le invocă. Faptul se explică numai prin aceea că puterile vrăjitorului „adevărat" sunt ele însele, supraomeneşti. Şi astfel, orice neînţelegere este lămurită, iar viitorii aspiranţi ai acestui statut excepţional pot fi încrezători în succesul iniţierii. Cartea este, aşa cum ştim deja, nu numai un ghid iniţiatic, ci şi un talisman, adică posedă „în sine" puterea de a investi, de a transmite şi păstra calităţile magico-vrăjitoreşti.

Este interesant procesul acesta la care aspirantul are acces, ca într-o autoiniţiere, lucru mai rar de găsit în contextul „universal" ale practicii propriu zise. Ştiut fiind că orice iniţiere are ca elemente obligatorii, măcar un maestru prezent, dacă nu chiar o asistenţă întreagă, cu funcţii bine precizate pentru fiecare membru al respectivei grupări sau instituţii. Desigur, suntem preveniţi

---

Totul, pentru o cât mai clară identificare cu credinţa creştină. Persoana imitată fiind aici Domnul nostru Iisus Hristos.

că nu tot conținutul tainic al practicii este comunicat prin acest mod de „inițiere", care, considerat în perspectiva unei piețe de desfacere/ consum, poate fi văzut ca un „know how" la îndemâna tuturor. Dealtfel, au mai apărut lucrări de acest tip şi la noi. Menționâm aici, pentru a ne opri mai târziu asupră-i, cartea, „Vrăjitoria se învață", ca autor, Mama Xenia. O concurentă a Mamei Omida?[87] Şansele sunt reduse, dat fiind prestigiul de care se bucură cea din urmă, chiar după moartea ei.

Explicațiile privind calitățile celor patru unelte de bază ale magiei, aşa cum le oferă Cireşica, sunt destul de confuze. Faptul nu trebuie să ne mire, doar domeniul explorat este, şi el, unul de maximă confuzie.

Aflăm, de pildă, despre baghetă. „... Bagheta este ursită focului, cel mai important element vrăjitoresc. Ea este puterea voastră, şi este folosită la invocările spirituale, protectoare ale vrăjilor".

Sunt ori nu sunt controlabile puterile invocate, sau țin ele de prezența/ simbolică în respectivele unelte? Autoarea ne previne că „... În tot timpul lucrărilor, ele trebuie să fie lângă tine, pentru ca forțele lor să fie mereu în echilibru". Iată deci afirmată valoarea simbolurilor, importanța semnificațiilor ce li se conferă. Nu trebuie să ne surprindă preluarea continuă a atâtor simboluri importante din acele domenii de viață care sunt esențiale unei culturi.

Este cazul simbolurilor creştine ortodoxe mereu „vânate" de către promotorii magiei/ vrăjitoriei din „țara aceasta a noastră".

Echilibrul elementelor originare este asigurat de prezența uneltelor, dar agentul operațional, vrăjitorul este cel care le armonizează. În calitatea lui de erou al unei cosmogonii potențial disruptive, mereu în nevoie de a fi

87 - S. Cochevelou, - Mama Xenia, (1999).

echilibrată. Dintre elementele originare, focul este cel mai important. Îi urmează, imediat, apa. Paharul o conţine, dar trebuie să fie amestecată cu sare şi cu cenuşă, pentru a putea fi folosită. Este rândul osului omenesc, „Osul unui mort este semnul pământului şi al corpului omenesc, trecător prin, pe şi sub pământ". Nu ni se spune nici aici cum şi de unde este luat acest os. În fine, cuţitul, ursit aerului, este cel care „taie şi împarte cerul de pământ …". În continuare, aflăm cum Mama Omida şi-a făcut propriul cuţit.

Operaţiunea, complicată, a reclamat multe cunoştinţe, apoi felurite obiecte, metale, substanţe, între care şi „sânge de cârtiţă", pentru a umezi cenuşa etc. Mai sunt necesare pentru buna desfăşurare a vrăjilor, „Douăsprezece lumânări de ceară albă, slujite în biserică", apoi două sfeşnice de sticlă ori din aramă, un recipient, parfumuri…

Magia neagră ne este şi ea dezvăluită, chiar dacă sumar. Beneficiem de unele precizări, dar şi de un text menit să „ursească" furca „aceea cu doi dinţi". „Odată descătuşate„ prin invocări eronate, „chemări nepotrivite", cum le spune autoarea, sau „prin ritualurile greşit înţelese", forţele infernale pot deveni periculoase pentru „neştiutori". Dar, prin magia neagră se pot obţine succese „strălucitoare" şi „putere aproape nelimitată".

Textul incantatoriu, „… adevăratul descântec de ursit furca magică", după definiţia dată de către autoare, este bogat în simbolica(?) numerelor, dar nu renunţă nici la simboluri de altă factură, între acestea fiind menţionat şi „centrul lumii":

,,Deschide cer, deschide pământ
Patruzeci şi patru de ani
Patruzeci şi patru de vieţi
Uneşte şi desparte,
Tot ce vreau, tot ce gândesc,
Fier de lună, fier de soare

Cum e apa, cum e focul,
Despărțite, dezbinate
Caută şi cercetează
Cheamă, strigă, vino şi adu
Şapte metale în venele pietrei
Şapte lumini în tăcere,
Douăsprezece pietre ale Sfintei Cetăți
Douăsprezece cuie de argint de magnet
Înțepate în centrul lumii
Zi învelită în noapte
Trăiți, domniți şi păziți
Acum şi pururea şi-n vecii vecilor
Amin!"

Elementele originare sunt iar solicitate, într-un fel de alchimie secretă, operațiune de îmbinare şi separare, subordonată, prin calitățile furcii magice, agentului vrăjitor, voinței şi intențiilor acestuia.

Cele douăsprezece pietre ale „Sfintei Cetăți" ne semnalează simbolica apocaliptică, Noul Ierusalim, iar cele douăsprezece cuie de argint magnetizat înțepate în centrul lumii pot fi deopotrivă cele douăsprezece porți, sau unele reprezentări menite să domnească, să păzească, în eternitate...

Am putea încerca o lectură mai amănunțită prin care, alăturarea de simboluri, dar şi cea de contexte întregi să probeze substituirea unor motive şi credințe creştine printr-un întreg sistem hibrid, dar ar fi un demers hazardat. Modelul propus de vrăjitoria/ magia şi de ocultul post-modern, este o problemă de „semnificare" a realului vieții, printr-un antropocentrism absolutizat, absurd şi tragic.

Contextul hibrid este mereu amplificat, iar crearea unei totale confuzii este metoda de lucru a specialiştilor ocultului. Reflectarea acestor procedee în mentalul colectiv, în practica şi experiența de viață, nu poate fi decât fidelă modelului oferit, chiar dacă variante locale se formează şi se dezvoltă impetuos. Aceste variante, dotate

cu oarecare „specificitate" culturală, vin să confirme, în coordonate mai uşor acceptabile de către mari segmente de populaţie, validitatea întregului ocult. Iar acesta este oferit ca noua situare a universului şi a omului, desigur, într-un plan de-a dreptul atot-împlinitor, prin sine şi pentru sine.

Aşa cum am mai spus aici, în repetate rânduri, poziţia vrăjitoriei/ magiei de factură subculturală este una marginală, în ceea ce priveşte calitatea elaborărilor şi expresiilor utilizate. Avem în aceste domenii şi magii şi vrăjitorii mult mai elaborate, elitare. Fenomenul nu este nou, nici nu are cum să fie eradicat din culturile prezente într-un univers tot mai agresiv reclamat de către om. Ceea ce este important însă, în cazul magiei/ vrăjitoriei vulgare, este tocmai acest caracter al ei, capacitatea de a se vulgariza. De a se extinde şi de a pătrunde în toate sistemele de valori, erodând sau atacând direct, conţinutul pozitiv al acestora. În acest fel, magia/ vrăjitoria este un model auto-generativ de haos, dar şi o parte a unui sistem general de a instaura haosul, în şi dincolo de orice specificitate identitară, culturală.

Tocmai acest avantaj al vrăjitoriei vulgare a fost sesizat de către practicienele de la noi, atât de intens mediatizate, până şi pe posturile naţionale de televiziune. Participarea acestor specialiste-profesioniste la întruniri internaţionale, distincţiile ce le sunt acordate de aceste instanţe „spirituale", vin să le afirme calităţile de agenţi activi în instaurarea unei „noi ere" de pace şi de belşug. Ar fi inutil ca toate ofertele de intervenţie vrăjitorească să fie exprimate într-o limbă „aleasă", în structuri clare, logice şi chiar simbolic perfect sau măcar acceptabil întocmite. Imaginarul colectiv n-ar avea ce face cu o atare ofertă, ea ar rămâne fără efect şi fără participarea solicitanţilor/ beneficiari. Or, aşa cum de asemenea am mai spus, participarea publicului consumator este factorul dinamic specific pentru ocultul magico/ vrăjitoresc.

Implicarea directă, personală cu tot ceea ce acest pact poate comporta.

Suntem informaţi că, în practicile vrăjitoreşti „de mâna stângă", cele care utilizează furca cu doi dinţi sunt printre cele mai periculoase. Ele trebuie făcute cu mare atenţie şi numai în cazuri de mare nevoie. Tot aici suntem lămuriţi ce înseamnă de fapt magia neagră. „Magia neagră înseamnă de fapt chemarea anumitor spirite şi obligarea acestora să îţi dea ascultare în ceea ce le ceri. Asta nu este un lucru rău sau un păcat ...". Avem deci, fără echivoc, afirmată factura pozitivă a magiei negre. Invocarea acelor spirite, apoi subordonarea lor, exercitarea deplinei voinţe a agentului, totul nu este nici lucru rău şi nici păcat. Mai departe, natura unică a celor două magii/ vrăjitorii este, fără intenţie(?), afirmată de către autoarea lucrării. Introducerea unei categorii atât de sensibile cum este „păcatul", necesită precizări. Iată-le.

„... Păcatul începe atunci când ceri un lucru rău sau un lucru nedrept. Căci poţi cere vindecări şi izbânzi, noroc şi fericire, dar poţi invoca sprijinul forţelor nevăzute şi pentru a blestema, a lega şi a distruge un duşman. Totul constă în a şti ce să faci cu magia neagră".

Din nou, puterea şi opţiunile agentului vrăjitor sunt cele care vor decide natura actului, iar acesta, în sine, nu este rău, nici nu este în vreun fel sau altul legat de păcat. Cunoaşterea de care vrăjitorul dispune, îl va situa în locul pe care-l va alege pentru sine, dar şi pentru ceilalţi, în toate împrejurările.

Explicând, dar nu în profunzime, unele acte în contextul de intervenţie mai amplu, Cireşica descrie cercul magic şi calităţile lui de protecţie şi exercitare a voinţei agentului[88]. Cercul acesta este „loc între lumi", unde şi

88 - Pentru sensul unor simboluri importante, V. R. Guenon (1997), Eliade, (1994), Ctin. Stolnici - Bălăceanu, (1997). În toate „mitologiile populare" simbolurile se regăsesc cu înţelesuri variate, simultane, dar şi cu semnificaţii ce se modifică în timp.

timpul se opreşte. Ca în basme, dar cu alte înţelesuri pentru cele ce vor urma. „Energiile malefice sunt oprite la marginea acestui cerc, ca în faţa unei bariere invizibile, iar forţele pe care le invocaţi sunt sporite în interiorul acestui loc protejat. Cercul este semnul puterii voastre şi trebuie să fie de culoare albă …”. Semn şi instrument în acelaşi timp, dar şi într-un timp suspendat, cercul magic reclamă şi unele unelte pe care imagistica populară despre vrăjitorie le cunoaşte. Vătraiul. Nou.

Este necesară şi tămâie, sfinţită, ne spune autoarea. Şi mai trebuie „… şapte cuie ce au fost bătute în sicriul unui copil …”. Multe din elementele acestea macabre nu ne sunt prezentate mai explicit - cum, de unde provin ele? Nu contravin ele respectului datorat celor morţi, nu sunt ele potrivnice culturii populare în tradiţiile creştine? Prezenţa acestor elemente, oase, dinte, obiecte etc., este frecventă în vrăjitoria actuală, iar impresia pe care o produc poate fi deliberat vizată, doar totul este „între lumi”.

Invocarea ce se face din interiorul cercului este simplă, numai că trebuie repetată de trei ori, cu voce tare:

„Duh de aer şi de foc,
Iveşte-te şi stai în loc
De la mine pân la tine
De la apă până la apă
De la cer până la pământ
De la lună până la soare
Luni şi marţi şi miercuri
Joi, vineri şi sâmbătă
De la unu la doi
De la trei la patru
Acum şi de nouă ori”.

De fiecare dată când este rostită formula, se aruncă o monedă învelită, în afara cercului. Spiritul invocat o va lua, astfel el va fi plătit şi nu va cauza nici un neajuns vrăjitorului. Totuşi, după ce se sting lumânările care au

fost aprinse, precum şi focul, este bine să mai fie spuse „următoarele" pentru a fi ferit de rele:

„Tatăl nostru ceresc
Mamă preacurată
Spirit al spiritelor
Număr al tuturor numerelor
Aşează-te, stai,
Şi-mi arată calea.
Amin."

Textul de mai sus ridică, sau ar putea să ridice, probleme serioase unui cercetător dispus să înțeleagă care este forța invocată de către vrăjitorul operant. Formula inițială este preluată, chiar dacă nu identic, din rugăciunea Tatăl Nostru. Referința la o „Mamă preacurată", sugerează un apel la Sfânta Fecioară Maria, numită frecvent în credințele şi practicile creştine populare Preacurata. Cât despre spiritul tuturor spiritelor, şi despre numărul tuturor numerelor, lectura este la libera alegere. Cine este acel spirit, care este acel număr?

Are textul acesta, de factură din nou intenționat confuză, pretenții de elaborare a unui „ocultism elitar", se vrea, cumva, mic fragment de literatură esoterică? Este menționată şi calea, e drept, nu cu majusculă, iar încheierea este cea obişnuită, ,,Amin".

„... Atât despre magia neagră", ne spune autoarea, deşi „în interiorul cercului se mai pot face multe alte lucrări, dar despre acestea nu se poate vorbi în auzul tuturor şi ele se învață numai cu mare trudă şi har deosebit". Pentru practicarea magiei este necesar „harul", fie că este magia neagră, fie că este cea albă. Este subliniată mereu această condiție „haric㔍, pentru a legitima magia/ vrăjitoria şi odată cu ea, statutul agentului respectiv.

Despre calitățile conferite de magia albă, aflăm că acestea se desfăşoară prin mai multe tipuri de intervenții. Farmece, descântece şi vrăji, la acestea mai adăugându-

se magia vindecătoare cu ierburi şi cu băuturi descântate. Cam încurcate aceste felurite acte şi denumiri, dar Cireşica le mai lămureşte în alte capitole. Important este să înțelegem care este sursa puterilor la lucru în magia albă. „Magia albă are puteri nelimitate şi este transmisă de forțele naturale şi de energia cerească, prin mâinile şi sufletul vrăjitoarei …".

Puterile nelimitate, în temeiul cărora vrăjitorul poate întreprinde tot ce vrea, sunt transmise de forțe naturale (să înțelegem fizice?) dar şi de energia cerească. Aceasta ar trebui înțeleasă cum? În funcție de natura agentului invocat, sau, nu cumva este chiar „harul" de care beneficiază vrăjitorul şi care este „dat lui" de către Dumnezeu?

Tipurile de intervenție menționate aici de către autoare nu sunt deloc neglijabile prin efectele ce le au. „Farmecele, descântecele şi vrăjile sunt cele care duc şi aduc la distanță voința vrăjitoarei şi nasc iubiri sau ură". Cât de albă mai rămâne magia prestată prin aceste acte, depinde de punctul de vedere al celui care o face, dar şi de acela al solicitantului. Factorul operațional este voința vrăjitoarei. Insistența asupra voinței este evidentă, ceea ce indică semnificația majoră a liberului arbitru. Homo Invictus pe care-l „întrupează" vrăjitorul, cu toate atributele de rigoare, nu se ascunde ci se oferă, tuturor şi fiecăruia.

Multe din practicile menționate în aceste capitole ale cărții sunt prezente în mediul popular citadin actual. Legări şi dezlegări, înnodări, toate spre „… sporul casei, iubire, bărbăție, noroc şi ghinion, pentru linişte şi înțelegere, sau pentru ceartă şi despărțire".

Obiectele, ca şi actul propriu zis, sunt simple, tocmai pentru a fi la îndemâna oricui şi lesne de executat într-un spațiu atât de „social alăturat" cum este blocul, de pildă. Aceste practici îşi au şi ele precedentele tradiționale în cultura rurală, dar le regăsim acum adaptate vieții de la

oraş şi extrem de răspândite. Fenomenul este în plină expansiune, fără să fie compensat prin calitatea procesului de educaţie generală[89].

Un aspect al acestei probleme, expansiunea fără precedent a doctrinelor şi practicilor oculte – între care, la loc de cinste este şi vrăjitoria, prin impactul ce-l are asupra mentalităţii maselor – este cooptarea generaţiilor tinere în experierea unor „trăiri" paralele realităţii.

Educaţia primită în mediul familial este, de cele mai multe ori, deficitară, din multe puncte de vedere. Implicarea tinerilor în modalităţi specifice de sociabilitate ale mediului urban, nu este nici ea una predominant pozitivă. Dificultăţile de integrare socio-profesională, cum este cazul la noi în ţară în actualitate, vin şi ele să completeze, dacă mai era nevoie, dezorientarea tinerilor şi prin aceasta, tendinţele de „evadare", sau, cele de răzvrătire, de refuz.

Măsurile „luate" de către autorităţile politice nu vor izbuti niciodată să controleze astfel de „fenomene", ori să le oprească. De altfel, o observare atentă a mediului şi modului de „formare" a generaţiilor în succesiune accelerată ar indica multe alte probleme şi întrebări referitor la „etica politică" locală.

Odată cu „adecvarea" generaţiilor tinere la noile modalităţi de comunicare, între care şi mediatizarea ocultului, vechile modele „magice" sunt abandonate în favoarea unora cât mai „actuale" şi mai sofisticate[90].

---

89 - Un fenomen care tinde să se generalizeze,este absenţa din mass media a unor programe educative pentru toate vârstele. Divertismentul ieftin şi vulgar, mesajele de violenţă, obscenitatea, scene din cele mai oribile, toate acestea concurează în a umple spaţiul de comunicare mediatizată, fără nici o consideraţie pentru bunul simţ, cu atât mai puţin pentru cultură.

90 - Are loc şi un fenomen sui generis pe care l-am putea vedea ca o „ritualizare mediatică". Pragurile de existenţă sunt în direct „televizate", căpătând astfel o semnificaţie exemplară, (simbolică prin popularizare). În unele cazuri, astfel de momente

Specificul local este înlocuit cu unul universal, astfel încât amatorii sau solicitanţii să fie oricând şi oriunde „liberi" şi încrezători în ofertele ce li se fac. Faptul este bine reprezentat la noi, prin publicitatea tot mai „la zi" a vrăjitoriei, ca şi prin conţinutul practicilor la care recurg profesionistele. O tot mai rapidă şi profundă întrepătrundere între toate ramurile ocultului este de pe acum vizibilă, şi se poate chiar anticipa apariţia unor tehnici, practici şi „discipline" pe care fantasticul tradiţional nici măcar nu le-a imaginat.

---

sunt cu totul imprevizibile, ex. „Propria înmormântare", anticipată şi transmisă în direct, la cererea „mortului" viu.

CAPITOLUL X

Deochiul de sine

Deocamdată, în textele ce se vor „descântece”, din repertoriul ce ne este furnizat de către vrăjitoarele de la noi, sunt de fapt, o imitare, de cele mai multe ori penibilă, a incantațiilor populare tradiționale. În cartea intitulată „Vrăjitoria se învață”, autor Mama Xenia, avem un astfel de text. Cum deochiului i se acordă, în orice vrăjitorie ce se respectă, un loc important, ne oprim şi noi la un descântec de deochi:

,,Fugi deochi,
Dintre ochi!
Cine te-a făcut,
Pe pat de zăcut,
Să te primească înapoi
Şi asta acum, nu mai apoi
Un ochi de sânge,
Celălalt de foc,
Un al treilea de apă, căci e înlăcrimat.
Cel de sânge îl stinge pe cel de foc,
Iar cel de apă îl spală pe cel de sânge.
Fugi deochi,
Dintre ochi!
Cum se potoleşte
Şi se liniştește
Vântul pe pământ,
Aşa (numele persoanei deocheate) să se potolească
Şi să se liniştească.
Să rămână curat,

Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca maică-sa ce l-a făcut, ca Dumnezeu ce l-a zidit.
Să nu rămâie răul
Nici ca un fir de mac,
În patru despicat
Şi-n mare aruncat.
Fugi deochi,
Dintre ochi,
Că eu te-oi sufla,
Şi tu vei crăpa!
De-i fi de la bărbat,
Fie blestemat!
De-i fi de la femei,
Ori de-i fi de la fete,
Pice a lor plete!
Ochii cei vătămători
De foc săgetători
Înveliţi să fie cu perdele albe
Să nu mai privească la obraze dalbe."

Textul acesta, la fel cu cele mai multe din repertoriul vrăjitoresc al practicienelor mediatizate, în majoritate „zdrobitoare", ţigănci, suferă de multe „rele". Un rău este cel al facturii simpliste şi precare a textului. Nici măcar o clipire de inspiraţie poetică, aşa cum, în incantaţiile populare se strecura geniul câte unui descântător „folcloric". Citǎm aici un fragment de acest tip care leagă şi dezleagă (parţial) incantaţiile tradiţionale de toate „genurile" patrimoniului arhaic etnic românesc:

,,Sub o salcie plecată,
Şade-o fată minunată,
Cu un ochi de foc
Şi unul de apă..."[91]

91 - Text cules de Radu Răutu în Maramureş.

Pentru un „anume" căruia i se descânta astfel, toate simbolurile de incantație prindeau o realitate simultană şi profund evocatoare. Avea loc o „imediatizare" a unui întreg de memorie înscrisă, cultural, în informații stocate, dar, niciodată inactivate total. Memoria pe care am numit-o de tip holografic.

Să reluăm mai îndeaproape aceste simboluri invocate aici. Salcia plecată, asociată cu principiile de viață, chiar dacă nu ocupă primul loc în mitologia populară ca pom al vieții şi axă a susținerii lumii. O găsim în multe practici ceremoniale, rituri de producere a ploii (îmbracă paparudele)[92], în unele practici negative, chiar cu caracter malefic, (înfigerea unei țepe în salcie, pentru a elimina, prin boală sau chiar prin moarte o femeie lăuză, cu scopul de a-i lua bărbatul)[93]. În ceremonialuri cu caracter religios, salcia împodobeşte porțile, este dusă, ca „mâțişori", la biserică să fie sfințită etc. În textul de mai sus, ea serveşte ca loc de popas al unei reprezentări mitice de prim ordin în sistemul popular care, în ciuda unei diversități deconcertante, este totuşi, comparabil cu un pantheon arhaic.

Fata minunată. Cum aceasta stă sub o salcie, putem deduce că este oarecum ascunsă, ferită de priviri obişnuite, dar nu lipsită de unele puteri ce-i sunt proprii. Aici, acestea sunt de vindecare. Nu este totdeauna cazul. Ursitoarele, care apar în toate ramurile creațiilor folclorice şi-au trimis şi aici una din surate. Întâlnim aceste doamne sub denumiri din cele mai variate, dar, toate cu un rost al lor, într-o cosmologie deloc indiferentă de situarea omului în lume şi în viață.

Aceste reprezentări, bine cunoscute şi încă prezente în imaginarul indo-european, se bucură şi la noi, la români, de o reputație complexă.

---

92 - Pt. Obiceiuri, V. S. FI. Marian, (1994).
93 - V. F. E. Lorinț , Bernabe, (1977).

Cât priveşte incantaţiile, acestea sunt foarte apropiate de basme şi, uneori, chiar de textele unor ritualuri funerare. În basme, ursitoarele facilitează, chiar dacă după unele intervenţii mai puţin binevoitoare, revenirea eroului în lumea realului, a vieţii. Ca şi în descântece, ele îşi propun să reintegreze o ordine existentă, esenţial favorabilă. Nu rareori, în basme, una din suratele acestor doamne, se oferă chiar ea unei existenţe pământeşti, alături de cel pe care-l iubeşte. Ileana Cosânzeana.

Ochiul de foc, lesne de recunoscut şi el, este soarele, lumina, focul vieţii. Alte texte de incantaţii tradiţionale ne vorbesc clar despre o „apă sfântă, curgătoare/ ce vii de la sfântul soare …", aşa că legătura dintre ochiul de foc şi cel de apă nu ne poate nicidecum speria. Cu atât mai puţin cu cât alte descântece le cheamă fără ocol pe „acele fete" care să dezlege cine ştie ce farmece rele.

În câteva rânduri avem o poveste întreagă, spusă ori nespusă, dar cunoscută celui care ştie cum să o asculte, adică să o citească, să o vadă pentru sine. Estetica vechilor creaţii folclorice era şi ea un procedeu cultural-cognitiv necesar unei pedagogii formative.

Nu se putea vorbi oricum despre semnificaţiile importante, iar simbolurile nu-şi puteau permite orice fel de îmbrăcare scornită de amatori.

Descântătorii rurali erau şi ei profesionişti, dar ai unor tradiţii şi ai unui patrimoniu cultural în care geniul personal îşi avea locul şi rostul. La fel ca povestitorii, ori ca poeţii. Dealtfel frontierele dintre folclorul ritual şi cel „liber" sunt inexistente[94].

Dacă vrem să ne referim, în continuare, la descântecele tradiţionale, n-avem decât să le căutăm şi în

---

94 - Putem întrevedea această uluitoare libertate a unor creaţii folclorice „monumentale", ca Miorița, sau Meşterul Manole, etc. Pentru cercetarea folclorului, V. N. Constantinescu, (1986)

balade, în doine, în strigături etc., şi le vom găsi, tot atât de active şi de eficace, chiar dacă în registre diferențiate de receptare şi de context social. În descântecul pe care îl prezentăm aici, unele desemnificări frapante pot fi imediat sesizate. Acel „cutare trebuie să rămână curat, luminat", formula este direct împrumutată din textele tradiționale, dar, ceva mai departe, lucrurile se complică …". „El" cel vizat, trebuie să fie „… ca argintul strecurat", dar şi „… ca maică-sa ce l-a făcut. Ca Dumnezeu ce l-a zidit". Descântecul tradițional rural nu afirmă şi nu cere niciodată ca omul, fie el şi vindecat, să fie… „… ca Dumnezeu ce l-a zidit …".

S-ar putea, desigur, obiecta că este doar o simplă greşeală de formulare, adică de limbă, în loc de „aşa cum …", să fi fost utilizat „ca …".

Numai că, o atare simplă inadvertență este semnificativă pentru întreg contextul actului magic. Dealtfel, în demersul vrăjitoresc, o condiție absolută a statutului agentului operațional (profesionist actual) este totdeauna implicată, chiar dacă există, în exercitarea acesteia, mai multe trepte de grad, sau de „puteri".

Tot referitor la deochi, avem, în cartea Cireşicăi, o observație pe care, din păcate, autoarea nu o explorează mai profund. Ce este deochiul?, se întreabă autoarea şi, tot ea, răspunde. „… Este o uitătură ori o vorbă care vatămă, om, copil, ori animal, şi este cel mai des fără voia celui care deoache. Deocheatul se poate face fără răutate, din plăcerea de a te mira sau de a lăuda peste măsură, fără nici un gând de a aduce vreun neajuns …". Iar mai departe, „… Unele persoane au această însuşire de când s-au născut, iar altele au căpătat-o de-a lungul vieții, din cauza anumitor împrejurări. Acestea se pot deochea şi ele singure atunci când se arată peste măsură de fericite de ele însele …". Observația despre care vorbeam, este acest deocheat de sine însuşi. Se produce o stare anume, condiționată de unele împrejurări, ori este o proprietate latentă, pe care,

cel în cauză, o activează într-un „atunci când" se arată peste măsură de fericit de sine însuşi?

În general, profesionistele întru ale vrăjitoriei devin bune cunoscătoare ale naturii umane, prin opţiunea ce au făcut-o, prin practica susţinută, ambele asigurându-le un nemijlocit contact cu solicitanţii. Este de la sine înţeles că, pentru a avea succes în întreprinderile respective, vrăjitoarele studiază (observă) mereu mediul în care ele sunt active, cel în care doresc să evolueze în continuare. Apartenenţa celor mai multe dintre aceste profesioniste la etnia ţigănească a avut şi are şi ea o importanţă deloc neglijabilă. Contactul dintre propria lor cultură şi cea a „înconjurimii", în marea ei majoritate a românilor, a trebuit să fie unul în permanenţă menţinut în termeni reciproc acceptabili. Ţiganii, mai ales femeile, au fost mereu într-o poziţie de observatori atenţi, dat fiind rolul ce-l reclamau de deţinători ai unor secrete şi tehnici privind fenomene mai greu explicabile. Impactul ca şi frecvenţa, locul vrăjitoriei asumate de către ţigănci nu a fost acelaşi în toate regiunile ţării, dar diferenţa culturală şi conştientizarea acesteia a fost mereu prezentă.

Fenomenul pe care-l constatăm în actualitate, prin prezenţa super-mediatizată a vrăjitoarelor ţigănci, ca şi prin formularea pe care ele o propun pentru profesiunea şi calităţile lor, este cu totul nou.

Oarecum, portretul pe care singure şi-l schiţează, ne face să ne oprim asupra observaţiei Cireşicăi referitoare la deochiul de sine. Multe din aceste femei par să fie atât „de fericite de ele însele", încât nu ar fi deloc exclus să treacă peste măsura păstrătoare de echilibru şi să se pomenească cu cine ştie ce neajunsuri. Cum scapă, ori cum se vindecă cineva de deochiul de sine, nu aflăm, iar problema este şi ea diferit considerată în diferite culturi, acestui deochi de sine conferindu-i-se semnificaţii diferite, dintre care, unele, deloc neglijabile, au o încărcătură spirituală certă.

Textele de descântece de deochi sunt structurate după un model larg răspândit în vrăjitoria populară. Ele nu au o funcție limitată la îndepărtarea acestui fel de rău, ci, aşa cum indică toate motivele din conținut, fac parte din „magia de re-integrare”[95], al cărei spectru nu este condiționat de o situație concretă, ci de o ieşire prealabilă din ordinea lucrurilor. Descântecele pe care le oferă, în cărțile de față, cele două profesioniste, sunt imitații ale acestui model, vulgarizate şi trunchiate, prin procedeul însuşi al preluării mecanice.

„... Sting toate strigările,
Toate pociturile,
Cum se sting tăciunii
Să se stingă deochiul
Toate căscăturile,
Toate uităturile
Sting ochii cei răi din cale
Şi gurile cele rele
Să n-aibă la ce se uita
Să n-aibă la ce striga
Să treacă de grija lui...”

Sau, alte formule, tot preluate din fondul popular, apoi combinate în moduri mai originale.

„Fugi ochi de deochi
Ieşi şi fugi din calea lui (numele de botez al persoanei deocheate)
Pe pământ pustiu
Unde vântul nu bate
Unde câinii nu latră
Şi cocoşii nu cântă.
Amin!”

Urmează, în cartea Cireşicăi, un descântec pe care potrivit afirmațiilor autoarei, ea l-a învățat de la Mama Omida, când avea doar şapte ani. Este un text curent

---

95 - V. F.E. Laurențiu 2, (1997)

întâlnit în practica populară, cu unele contribuţii inevitabile din partea specialistelor actuale.

,,Cine-a deocheat a crăpat
Cine-a râvnit a pleznit
De-o fi deocheat de femeie
Să-i crape ţâţele
Să-i curgă lacrimile
Să rămână târcavă
Să se mire lumea de ea
Cum s-a mirat de... (aici se rosteşte numele de botez al persoanei deocheate)
De-o fi deocheat de bărbat
Să-i crape boaşele
Să-i cadă părul
Să rămâie chel
Să se mire lumea de el
Cum s-a mirat de... (din nou se rosteşte numele de botez al celui deocheate)
De-o fi deocheat de fată mare
Să-i cadă coadele
Să-i crape ochii
Să rămâie târcavă
Să se mire lumea de ea
Cum s-a mirat de... (numele de botez al persoanei deocheate)
Ieşi deochetură,
Cu râvnitură, cu pleznitură
Ieşi din sufletul ei
Ieşi din trupul ei
Ieşi din corpul ei
Ieşi din creştetul capului
Din zgârciul nasului
Din faţa obrazului
Din dinţişori, din măselele
Din toate cheotoarelele
Să rămâie curată,

De deochetură scăpată.
Fugi deochetură
Că te-ajunge descântecul meu
Fugi din gene, din sprâncene,
Na, suflat-am, suflat deocheatul (acum suflați peste fruntea persoanei deocheate)
Am suflat răul din ea
Am suflat din corpul ei,
Din sufletul ei, din inima ei."

În incantațiile din fondul popular tradițional, legate direct sau mai liber de marile ceremonialuri, de sisteme de credințe şi de reprezentări mitice, nu întâlnim motivul intervenției agentului operațional asupra sufletului celui deocheat, sau lovit de alte rele.

În practica vrăjitorească, pe care ne-o prezintă autoarea lucrării „Secretele Magiei Mele", am fost însă informați că vrăjitoarea poate pătrunde în sufletul omului, pentru a-l controla, fie în bine, fie în rău. Vrăjitorul sătesc nu-şi aroga asemenea puteri.

Problema sufletului omului este altfel considerată în folclorul rural al comunităților tradiționale româneşti, nu numai în descântece, ci şi în basme, legende, doine, pentru a nu mai aminti textele care însoțeau marile ceremonialuri funerare.

O teologie populară este, desigur, prezentă în tradițiile orale ale comunităților rurale româneşti, cu formulări şi expresii pe care nu le putem totdeauna situa în respectarea strictă a credinței creştine, a dogmelor ortodoxiei. Totuşi, expresiile lecturii realității raportului dintre Creator şi omul ca suflet viu sunt dominate în orientarea esențială a trăirii spirituale a țăranilor noştri, de conştiența transcendenței şi simțul realității creației divine. Omul este făptură, el este conlucrător, dar niciodată, nici în vreun mod, creator de viață şi stăpân al sufletului semenului său. Teologia aceasta populară, mai cu seamă cea tradițională, rurală, era şi este încă, un corpus

de norme ce se înscrie şi el în pedagogia culturală formativă despre care am vorbit aici în repetate rânduri.

Ţăranul nu şi-a arogat niciodată dreptul şi ştiinţa (cunoaşterea) de a vorbi despre esenţa lui Dumnezeu. S-a mulţumit, ca laudă şi mulţumire dar şi în rugăciune de ajutor, să citească alcătuirile lucrării divine, să vadă în ele realitatea iubirii dumnezeieşti, a harului Domnului Iisus Hristos, precum şi neîncetata lucrare a Duhului Sfânt[96].

Întrepătrunderea dintre un fond arhaic (precreştin) şi credinţa creştină a fost un proces lent şi simultan celui de etnogeneză, iar coordonatele profund orientative şi integrative ale unei viziuni despre viaţă, univers, om, au fost şi sunt cele ale unei memorii identitare etnoculturale creştine. În contact cu vrăjitoria actuală, mediatizată şi tot mai avidă de o structurare logică şi un conţinut/ intenţii pozitive, solicitanţii nu vor sesiza elementele prin care actul magic şi textele ce-l acompaniază sunt incompatibile şi chiar agresiv ostile credinţei creştine şi cultului respectiv.

Magia, vrăjitoria, ocultul care invadează peisajul culturii globale, nu se valorizează, adică nu se „vând" datorită conţinutului lor exprimat în texte, orale, sau scrise, nici măcar prin varietatea aiuritoare a manifestărilor pe care le afişează. Toate aceste oferte sunt, prin ele însele, prezenţe ale unei strategii spirituale negative. Impactul lor destructurant, alienant şi generator de haos cultural este registrul cel mai evident. Dincolo de acest nivel, însă, se face lucrarea prin care omul este atras în abisul din care să nu mai poată ieşi. Păcatul orgoliului.

Chiar şi în formele extrem de banale şi de precare pe care le iau la noi (cazul fiindu-ne mai la îndemână), practicile vrăjitoreşti, este constant invocată religia creştină (şi Biserica Creştină Ortodoxă), prin simboluri majore, sau, prin altele, modeste în aparenţă.

---

96 - V. S. Mehedinţi, (1995). M. Eliade, (1992)

Oferta de ocult îşi justifică astfel o legitimitate spirituală, cu o eshatologie identică celei creştine, adevărate. Simbolurile, prin calitatea ce o au de a focaliza, imediat, nu numai atenția, ci şi „semnificarea" din partea celor care li se adresează, joacă un rol mereu necesar şi, ca în contextul vrăjitoresc/ magic actual, permit o strămutare profundă a întregului act cultural, a experienței trăite şi înțelese de către participanți. Magia/ vrăjitoria sunt fapte culturale, în, prin aceea că, ele sunt deliberat, conştient întreprinse, primind şi propunând sensuri ce nu rămân neutre, situări colective şi individuale care, la rândul lor se înscriu în modele autogenerative.

Dacă ar rămâne doar fenomene izolate, marginale, fără o integrare activă, mereu amplificată în mentalitățile şi în comportamentul comunităților vizate şi al individului, aceste procedee destructive spiritual şi fizic, nu ar reprezenta un risc pentru mersul istoriei şi al civilizației, nu s-ar adăuga, completându-le, modalităților de autodistrugere pe care şi le crează omul aşa zis post istoric.

Factura atât de penibilă a ofertelor magico/ vrăjitoreşti de la noi nu este o excepție în peisajul global al unei culturi cu serioase tendințe de subculturalitate. Pe măsură ce se produce o siguranță de sine a acestor „modele" de un nivel intelectual, educațional, pentru a nu mai menționa pe cel spiritual atât de scăzut, cererea din partea maselor dezorientate devine tot mai intensă, mai mare. Astfel, libertatea de circulație a unor motive, simboluri, devine, practic, nelimitată, iar necesitatea unei semnificări profunde este tot mai redusă, până la a fi cu totul neglijată.

Contextul actului de intervenție, şi, odată cu acesta, textele incantatorii, sunt ocazii şi locuri sub semnul unei anarhii conceptuale şi de expresie în actualitate.

Conjugarea acestor două componente ale unei creativități reale, (conceptualizarea şi expresia) în condiții de pervertire a lor, are drept consecință crearea unui haos

tare, că ele sunt moştenitoare ale condiţiei respective, că „sunt născute din trup de vrăjitoare", nu făcute etc.

Este interesant de notat cum, în practica magică/ vrăjitorească locală, textele şi actele se întrec în a se „moderniza" şi a deveni tot mai general valabile, universal eficace. În acest proces însă, este mereu prezent şi modelul local rural, cel „arhaic". Uşor de reperat, modelul acesta nu mai este nici el cel „de atunci, ori de acolo". Metamorfoza pe care o suferă îl „denaturează" în aşa măsură încât, un produs hibrid se constituie „ad hoc", cu nelimitate deschideri de formulări aberante şi un lexic din cele mai rudimentare. Totuşi, nu textele sunt acelea care vor să poarte semnele de „autenticitate" ale actului propriu zis, ci operaţiunile întreprinse. Aici se manifestă gama inepuizabilă a gesturilor, a recuzitei etc.

Cercetarea de teren, precum şi cea de arhivă, literatura de specialitate, indică toate, în ceea ce priveşte repertoriul tradiţional rural cu caracter magic, o superioritate netă a acelor incantaţii şi ritualuri care sunt de orientare am spune, pozitivă. Este vorba despre „o magie de integrare" şi de „reintegrare", în ordinea existentă a lumii şi a vieţii individului[97].

Echilibrarea raportului dintre acestea două realităţi. Actele care îşi propun intervenţii negative sunt nu numai inferioare numeric, în ceea ce priveşte textele, dar şi în conţinutul lor sunt mult mai simple, mai slab construite. O explicaţie poate fi, desigur, aceea că magia/ vrăjitoria rurală tradiţională nu avea cum să se înscrie în ceremonialurile colective, la care, ritmic, proceda comunitatea sătească, pentru bunul mers al lucrurilor. Toate aceste manifestări ample, ca şi cele legate de treptele vieţii personale, aveau, exclusiv, un caracter benefic, erau spre bine şi bună rânduială. Orientarea lor

97 - V. F.E. Lorinţ. J. Bernaba, (1977), R. Răutu.

mental şi emoţional, cu un potenţial enorm de propagare în mase. Deprinderea de a depinde de semnale şi nu de semnificaţii este o trăsătură caracteristică a tuturor modalităţilor de anihilare a libertăţii şi demnităţii omului. Acesta este şi scopul magiei/ vrăjitoriei, ca şi a-l tuturor celorlalte oferte de ocult.

În magie/ vrăjitorie, dependenţa de semnale şi diminuarea, abandonarea semnificării, a sensurilor simbolurilor, ca şi a proprietăţii acestora de a funcţiona cu o pluralitate cognitivă, sunt caracteristici generale. Se poate introduce orice element, fie el sugerat ca imbold la act, ori la reacţie emoţională, după cum se poate apela la simple improvizaţii fără nici o conotaţie precisă ceva, doar să umple un gol.

Or, tocmai acesta este riscul oricărui act „cultural", ieşit sau scos din coordonatele orientative ale memoriei culturale. Umplerea golurilor, deoarece „cultura" nu acceptă goluri, viduri de marcare a prezenţei umane. Înlocuirea simbolurilor cu semnale „primitive" este una din modalităţile de „marcare" destructivă în evoluţia unei culturi, fie ea locală, fie cu veleităţi universale şi universalizante.

Prin caracterul interactiv sau participativ prin excelenţă, întrucât, se adresează personal, individului, magia/ vrăjitoria are un aport incontestabil în accelerarea şi aprofundarea procesului de involuţie-primitivizare a culturilor contemporane. Substitutul de realitate, de libertate pe care-l oferă este astfel conceput, încât nici o altă opţiune să nu-l poată concura. Agenţii practicieni, în orice parte a lumii s-ar afla ei, - este vorba despre magia/ vrăjitoria actuală - sunt nu numai oficianţi ai intervenţiilor, transmiţători de calităţi excepţionale, purtători ai unor „daruri" sau ai unui „har", ci chiar garanţi absoluţi ai adevărului faptelor efectuate sau cu putinţă de efectuat. Aşa se şi explică de ce, vrăjitoarele de la noi susţin, sus şi

(intenționalitatea) a favorizat şi alăturarea, de multe ori neantagonică, la practicile proprii cultului creştin ortodox. În decursul secolelor, multe din aceste manifestări ceremoniale arhaice s-au topit în credința creştină, rostul lor devenind unul esențial religios.

De acest proces specific spațiului cultural al comunităților tradiționale rurale româneşti, a căutat şi caută să profite şi practica vrăjitorească profesionistă. În actualitate, magia/ vrăjitoria profesionistă şi mediatizată, se străduieşte din răsputeri să împace cele două mari direcții, „fidelitatea" față de o tradiție locală, predominant românească (şi fără conflict cu Biserica!), şi modernizarea cerută de o ambianță mediatică atât de propice unor afaceri în profesiunea „moştenită". Cum mentalul colectiv post tehno este condiționat sau dependent de un continuum al „noului", piața ocultului, în general, se echipează cu oferte tot mai „altfel", mai originale şi mai exotice. Şi din acest punct de vedere magia/ vrăjitoria se adaptează dinamicii psihocomerciale, profitând de avantajele pe care le are, local, în general. Dacă multe din doctrinele popularizate, sau, alte produse mai modeste în ținuta lor „ştiințifică" cer, totuşi, eforturi de elaborare, magia/ vrăjitoria se poate lesne dispensa de orice exercițiu mai serios de conceptualizare şi de structurare a „bunurilor" pe care le produce şi le vinde.

Am putea vedea, de ce nu, în aceasta, o mare artă, un mod de captare a celor mai evidente tendințe de orientare a psihologiei maselor populare şi nu numai a acestora. Ar fi, atunci, din partea agenților magico-vrăjitoreşti o probă de inteligență şi de pragmatism racordate la cerințele unei imensități de aşteptare şi utopie pe care omul epocii transculturale o proiectează dincolo de un imediat ce nu-l mai satisface.

În multe din incantațiile tradiționale din satele româneşti, formulele de scoatere a relelor (de multe feluri) conțineau date precise privind locurile unde aceste

neajunsuri să ajungă. Toate locurile numite erau sub un semn comun, acela al pustietății. Iar pustietatea era absența unei cosmicități echilibrate, favorabile, în care satul avea valoarea şi rostul unui microunivers.

Umanizarea acestei cosmogonii nu era una antropocentristă, întregul existent, tangibil, (lumea), era, la rândul lui, parte a creației divine[98]. În pustietatea menționată, toaca nu se mai auzea, clopotul nu mai răsuna, „popa" nu mai slujea etc. Spațiul des-creştinat era asimilat cu cel al unei realități dominate de toate relele ce hălăduiau prin lumea în ascultare față de Dumnezeu, încercând să o tulbure, ori să o ademenească, să o distrugă.

Cum ne este explicată puterea pe care o are vrăjitoria, prin reprezentantele ei de la noi? Putem găsi unele precizări tot în cartea „Secretele Magiei Mele", la capitolul intitulat, „Vrăjile".

Puterea de care dispune Cireşica, ne spune chiar ea, poate „îngenunchea" pe oricine, adică îşi poate supune şi poate dispune în mod absolut de orice pământean. Voința acestuia este spulberată, cum s-ar zice popular, e făcută praf şi risipită fără putință de a se mai aduna vreodată, omul fiind sub „mâna puterii vrăjitoarei". De la bun început, în cartea sa, autoarea ne-a explicat că voința este un factor esențial în alcătuirea unei personalități, prin urmare, omul ajuns sub puterea vrăjitorească e ca şi un „fără nume", un individ des-personalizat.

Avem aici, dacă încercăm să decodificăm, totuşi, unele încifrări ale actului magic-vrăjitoresc, termenul în opoziție cu cea mai intimă intenționalitate a practicii

---

98 - „Lumea este o poveste infinit mutilată" spune L. Blaga, (1997). Această viziune nu exprimă nici înțelesul, nici trăirea pe care țăranul român le-a dat şi le-a trăit. Poate că ceea ce filozoful a cugetat, altfel poetul le-a văzut cu adevărat, este înminunarea „acelor oameni" simpli, în fața creației divine. Tot Blaga spune despre poezia populară „...Şi nu ştie, cât de-adânc, / Taie-n inimă un cuvânt / Un cuvânt de unul spus / Altuia de vânt adus...".

respective. Magia/ vrăjitoria se bazează tocmai pe includerea-implicarea personală a solicitantului-receptor.

Acum, îl vedem pe acelaşi individ, implicat în calitatea sa de persoană într-un alt registru în care el nu mai are nici un alt rol, fiind întru totul sub „mâna puterii" agentului operator.

Oricare ar fi poziţia celui care apelează la acest agent, individul este un termen dominat, manipulabil, până la a fi deposedat de propria-i identitate. Redus şi adus la o condiţie de inconştienţă.

CAPITOLUL XI

În „puterea" vrăjitoarelor – Omul şi lumea

În expresiile cele mai vulgare pe care le ia, magia/ vrăjitoria actuală, la noi şi aiurea, nu ascultă de o structurare riguroasă, nici nu propune o conceptualizare a termenilor cu care operează. Prin aceste lacune, practica respectivă se autocoagulează ca un loc cognitiv dessemnificant şi generator de haos, confuzie, dar, aşa cum am mai spus, cu un coeficient extrem de ridicat de rezonanţă socială, în care memoria de emoţii deţine rolul central. Tot înţelepciunea populară, în alcătuirile ei complexe şi profund educative, ne spune că, atunci când „... vrea să-l pedepsească pe om, Dumnezeu îi ia minţile ..."[99].

Putem citi acest avertisment în perspectiva unei serioase sublinieri a importanţei raţiunii. Mintea, în termonologia populară.

---

99 - Oamenii din popor accentuează mereu importanţa minţii (a înţelepciunii) „Ursitoarea mi-a fost bună, dar mintea mi-a fost nebună", spune o altă zicătoare . Aici, „nebună" nu înseamnă boală mintală, ci contrarul cumînţeniei, al înţelepciunii. Despre importanţa raţiunii cu care Dumnezeu l-a înzestrat pe om : „Măsura noastră e mai puţin pusă, decât impusă. E mai angajată în absolut decât cea din Apus, şi nu cade niciodată în suficienţă". N. Noica, (1991)

În creațiile tradiționale, ca şi în expresiile lor prin gest, ritualuri atitudini etc., o arhitectură a memoriei culturale este vizibilă şi este fără încetare susținută activ. În toate aceste manifestări, fie ele abstracte, prin conținut, fie concrete, chiar fapte ale existenței celei mai simple, zilnice, referirile la rațiune sunt permanente. Ar fi o eroare să ne închipuim că, la noi în comunitățile rurale, trăirea credinței şi cultul creştin ortodox au indus o mistică a deposedării omului de rațiune, de libertate şi demnitate. Taina, sub al cărei semn se situează aceste trăiri ale oamenilor, care în rânduri fără număr ne-au precedat, este şi o conştientizare a statutului privilegiat de care omul se bucură în lume, în creație. Omul este înzestrat cu cunoaştere, cu putință de a cunoaşte. E singura făptură care are acest dar.

Ținerea de minte, aducerea aminte, luarea aminte, cele trei trepte reunite ale rațiunii, aşa cum o defineşte înțelepciunea populară, indică şi conțin prezența „tainei" a lucrării divine, a acelor energii necreate, izvorâte din Însuşi Creatorul. Văzutul cu ochii minții, despre care vorbeşte aceeaşi înțelepciune populară, este cel al cunoaşterii prin rațiune, dar el este apt, poate să se ridice, coborându-se, în inimă, la o altă treaptă. Apoi, prin văzutul cu ochii sufletului, poate să atingă realitatea esențială prin înțelepciunea dată de sus.

În mod obişnuit oamenii din popor nu vorbesc despre aceste lucruri, ei se mulțumesc să le trăiască, simplu, creştineşte nu elaborează concepte şi nu formulează doctrine sofisticate. Teologia lor este, aşa cum mai spus, un corpus de norme de viață, de înscriere profundă în acest dar ce ni s-a încredințat. Dacă dorim să vorbim despre o mistică a omului credincios, atunci o putem vedea ca act de conlucrare, în smerenie, cu iubirea lui Dumnezeu pentru creația Sa[100].

---

100 - „Suntem latini şi,în acelaşi timp, ortodocşi. Exista aici

Omul nu este aici un individ care să fie îngenuncheat, prin spulberarea voinţei sale, prin anihilarea libertăţii şi demnităţii sale ca persoană.

Oricare ar fi şi sunt demersurile întreprinse de către agenţii practicii magice-vrăjitoreşti pentru a sugera şi justifica o apropiere sau o concordanţă cu religia creştină şi cultul creştin ortodox, ele rămân modalităţi de agresiune a vieţii spirituale creştine, a Bisericii Ortodoxe. Iar Biserica este pentru neamul nostru singurul topos care se bucură de încredere permanentă, tocmai fiindcă este operă divino-umană.

Apar din nou, în explicaţiile pe care ni le furnizează lucrarea Cireşicăi, cele patru elemente originare ale universului, cu multitudinea lor de funcţii şi de calităţi. Toate, subordonate puterii şi voinţei vrăjitoarei, bineînţeles. „... Vraja poate fi transmisă prin puterea duhurilor, a gândului, poate fi dusă persoanei poate fi dată celui menit prin pământ, prin apă, prin aer sau prin foc". Adică prin oricare din elementele care sunt în stăpânirea unei vrăjitoare. Şi astfel, universul, cu ale sale elemente componente, dar şi în întocmirile sale active, devine obedient şi util în actele vrăjitoreşti.

Mai departe, aflăm că vraja nu poate fi, totuşi, transmisă, dacă nu sunt respectate instrucţiunile „ceremonialului din vechime", pe care, vrăjitoarele le cunosc, cu siguranţă şi prin „har", „ereditate" etc. Cum întocmirile lumii îi sunt cunoscute autoarei, în cele făcute ca şi în cele nefăcute, aflăm că există şapte mari puteri.

---

o sinteza originală, între spiritul latin deschis vesel şi luminos, şi spiritualitatea mistică, profunzimea Ortodoxiei..." Mai departe, Preot Stăniloae spune „...Ne deosebim de ceilalţi ortodocşi, de greci şi de ruşi, care sunt doar răsăriteni. La noi există o raţionalitate foarte latină, senină, comunicativă, vioaie, veselă şi care nu este nicidecum superficială sau abstractă. Ea îşi are rădăcinile în Dumnezeu, în taină, întrucât chiar şi în mister există o raţiune, un sens", D. Stăniloae, C. De Beauregard, (1995)

Iată cum ne sunt prezentate lucrurile. „... Lumea întreagă, cu toate ale ei, făcute şi nefăcute, se află sub stăpânirea vrăjitorească a şapte mari puteri (scaune ori domnii cum li se mai spune). De aceea, fiecare lucrare ce le este cerută de vrăjitor, trebuie să fie adresată puterii care o conduce". Oarecare confuzie, dar faptul acesta nici nu trebuie să ne surprindă, nici nu va diminua interesul solicitanţilor posibili pentru întreprinderea magico-vrăjitorească, de vreme ce, chiar aceste şapte mari puteri, au asupra lumii o „stăpânire vrăjitorească".

Cum s-au petrecut lucrurile la întocmirea lor, ne arată textul mai departe. „... Cele şapte domnii şi-au împărţit cerul, pământul şi lumea de dincolo şi fiecare a primit pentru sine o zi, o noapte, o stea şi o planetă ...". Din nou o schiţare de cosmogonie, cu aluzii de orientare astrologică, pentru a nu neglija una din ramurile ocultului şi ale vrăjitoriei. Mai departe, explicaţiile devin încă mai ,,profunde", deoarece. „... Tot aşa, pentru fiecare putere în parte, corespunde o culoare din curcubeu, câte o însuşire specifică, câte un viciu, un păcat şi o virtute". Stranie ,,încărcătură" de calităţi ale numitelor puteri dar să nu ne mirăm, deoarece am fost avizaţi că stăpânirea lor este vrăjitorească.

Dacă ne-am aventura să interpretăm simbolurile rătăcite prin acest context, ne-am pierde fără putinţă de a ne regăsi, nici unii pe alţii, nici fiecare pe sine. Totuşi, aceste simboluri nu sunt luate, sau mai bine zis, nu sunt lăsate la voia întâmplării. Se face, în contextul iniţiatic ce ne este oferit, o alăturare a lor din, care deducem că viciul, păcatul şi virtutea sunt conţinute în însuşiri specifice, proprii fiecărei din cele şapte mari puteri. Cât despre curcubeu, rostul lui este sugerat prin succesiunea şi rolul culorilor, tot un fel de alchimie cosmică de amestec secret şi accesibil doar agentului vrăjitor.

„Mama Omida mi-a destăinuit numele ascunse ale celor şapte domnii ale lumii, cărora ea le spunea

Ťîncepătoriiť magiei albe sau negre. Acestea sunt Anael, Gabriel, Orbiel, Zadiel, Saniel, Mihael şi Rafael, iar invocarea lor şi rostirea acestor nume trebuie să o faceţi cu mare grijă şi nu în auzul tuturor".

O dată cu o nouă sau noi cosmogonii, era de aşteptat să avem dezvăluite şi secretele unei noi angelologii, cu referiri fără cea mai mică jenă, la Vechiul Testament, ca şi la Noul Testament[101].

Zeităţile pantheonului arhaic (grec sau latin), sunt şi ele prezente, cu tot cu planetele ce le poartă numele, dar şi cu alte însuşiri pe care, tot ştiinţa vrăjitorească ni le explică. Un asemenea mixaj ar fi de invidiat pentru orice spectacol de absurd, dar când scena este universul şi încă în cele ale sale făcute şi nefăcute, lucrurile se mai schimbă, şi o lectură a textului „didactic" este edificatoare, dar nu în sensul dorit de către agenţii vrăjitori.

Pentru un public cu un nivel de educaţie foarte scăzut, asemenea elucubraţii pot fi dotate cu sensuri sau, mai ales, cu funcţii reale. Combinate cu atâtea alte formulări ale ocultului mediatic, în spaţiul receptor se produc cadre de referinţă originale (!), din cele mai surprinzătoare dar şi generatoare de confuzie şi haos. Atunci când aceste cadre de referinţe sunt astfel sugerate, încât apelul să fie de natură majoră (rezolvare de probleme serioase, etc…), creditul lor creşte, fără să mai fie loc de vreo considerare logică, sau măcar cât de cât coerentă. Dimpotrivă, aşa cum mereu am insistat, modelul în sine este unul creator de dezorientare profundă, pentru individ, pentru colectivităţi.

O stare generalizată de dezorientare, instalată în masele populare, în special în cele urbane, se manifestă social intens. Densitatea populaţiei este un factor de un dinamism considerabil, dar nu şi neapărat pozitiv, benefic.

---

101 - V. Angiologie, Maica Alexandra. V. Sfântul Dionisie...

În condiții de mizerie materială, sau de în-sărăcire graduală, cum este cazul acum în România, acest mediu uman devine de o vulnerabilitate extremă. Manifestările nu vor fi mereu evidente, proteste, mişcări, agresivitate etc. Ele pot, tot aşa de bine, să se producă în planurile emoționale, mentale, comportamentale ale indivizilor, fără să se mai exprime deschis. În conflict cu situațiile, cu condițiile de viață, aceste manifestări pot deveni extrem de dăunătoare.

Haosul cultural despre care vorbeam mai sus, poate avea şi are consecințe de ordin spiritual/ existențial. Un spațiu dominat de absențe de referințe clare şi apte să asigure o situare a omului în „normalitate", va avea asupra indivizilor (şi grupurilor) nu numai un impact de teamă, ci şi o oarecare fascinație, tradusă apoi, prin încercări haotice de găsire de soluții. Lucrurile pot, tot aşa de uşor, intra în alte coordonate de receptare printr-o tentație de a lăsa totul în urmă, de a ieşi, pur şi simplu din lume, din viață.

Creşterea coeficientului de sinucideri este continuă, ca şi aceea a unor atitudini de cedare prin acceptarea tuturor şi oricăror modalități de „salvare".

Aceste situații ale unei culturi, deloc excepționale în istorie, sunt văzute ca stări de criză, dar explicațiile ce li se dau nu mai au cum să fie întru totul plauzibile. Fenomenul se cere analizat pe loc-timp, deoarece el îşi conține simultan cauzele şi consecințele, iar haosul cognitiv nu este străin de nici unele din acestea[102].

---

102 - Educarea maselor de către elite este o condiție sine qua non a echilibrului unei culturi. Necesitatea unei educații religioase, chiar referitoare la semnificația actelor de cult este evidentă în mediile populare la noi şi nu numai. „Succesul" unor forme de sociabilitate din cele mai „exotice", precum şi cel al diferitelor culte, în special al celor neo-protestante, se explică şi prin aderarea mecanică a credincioşilor ortodocşi la viața religioasă în timp ce „sectanții", vin cu „lămuriri" la tot. Ar trebuie, de

Atunci când, aşa cum este situaţia acum la noi (şi nu numai), coordonatele orientative profunde ale memoriei colective culturale sunt vizate, printr-o agresiune plurivalentă, de factură diferită, dar în ultimă instanţă focalizate destructiv, efectele sunt evidente, iar consecinţele mai îndepărtate se profilează şi mai îngrijorător.

Avem, în fenomenul magiei/ vrăjitoriei mediatizate atât de asiduu, unul din aceşti factori de agresiune care, sub forme/ expresii de ţinută intelectuală/ culturală de-a dreptul lamentabile, exercită un impact simultan extins şi profund, asupra viziunii şi atitudinilor referitoare la viaţă, la condiţia umană, la raportul omului cu divinitatea, dar şi cu cele imediat înconjurătoare[103].

Sunt specificate în cartea Cireşicăi şi unele recomandări referitoare la lucrările cu puterile vrăjitoreşti. Indicaţiile date de către autoare trebuie respectate cu strictеţe, bine memorate. „... Toate cele ce urmează căutaţi nu doar să le citiţi, ci şi să le memoraţi bine, pentru ca nu cumva, din neatenţie, să faceţi vreo greşeală în lucrurile ce le veţi încerca. Altfel, mare primejdie vă poate aştepta. Primejdia vrăjilor este aceea că ele se pot întoarce împotriva rostitorului şi făcătorului lor, iar uitarea poate aduce după sine pierderea puterilor şi legarea sufletului în iad. Atenţie mare, aşadar!".

---

asemenea adâncită cercetarea cauzelor concrete care favorizează proliferarea cultelor şi, în multe cazuri, produc rupturi în comunităţile locale, inclusiv în cele rurale.

103 - Cât despre educaţia ecologică, la noi situaţia este de-a dreptul catastrofală. Ecologia nu este o simplă materie de studiu, sau o specialitate universitară. Este o atitudine cultural-civică, pe care toţi trebuie să o deprindă concret, social. Cazuri grave ce au loc în actualitate, V. Roşia Montană, Delta, etc. sunt rezultatul acestor carenţe, ale absenţei unei pedagogii culturale formative. Nu numai autorităţile, ci şi elitele ar trebui să se ocupe de aceste probleme.

Executarea actelor de vrăjitorie are şi ea opțiuni variate. Unele specialiste afirmă că regulile trebuie respectate fără abatere, ca o lecție. Altele, mai creative, spun că, după „pricepere şi după rost", (adică după intenția actului executat), vrăjitoarea poate schimba multe din cele ce trebuie făcute. Cât despre improvizația nelimitată pe care o putem constata în tot spectacolul ce ni-l oferă azi magia/ vrăjitoria, nu avem nici un motiv să ne îndoim de libertatea de care se bucură profesionistele din numita breaslă. Putem, de asemenea, presupune, iar cercetarea de teren confirmă faptul că, din totdeauna, codul gestic al actului de vrăjitorie a fost unul flexibil.

Este firesc pentru autoarea lucrării să-şi prezinte informațiile în toată valoarea lor de conținut şi de executare precisă. Neatenția, poate duce la erori, iar acestea, sunt susceptibile să producă situații periculoase. Una din aceste situații este bine cunoscută din întreg repertoriul practicii respective. Actul odată executat, din varii motive se poate îndrepta contra celui care-l face. ,,Tradițional", avem multe asemenea atenționări, între care, greşirea identificării persoanei care a trimis un rău. Aici, în recomandările Cireşicăi, este vorba despre executarea greşită sau incompletă a actului magic. Neatenția, dar şi uitarea în gest, în formula orală. S-ar zice că uitarea este chiar mai gravă, ea putând duce la pierderea puterilor, sau chiar la „legarea sufletului în iad".

În executarea lucrărilor vrăjitoreşti, înțelegem din textul acesta şi nu numai aici, că agentul operațional îşi riscă nu doar o situație momentană, ci chiar ,,salvarea" sufletului, prin legarea acestuia în iad. Din nou, dacă mai era nevoie, magia/ vrăjitoria îşi uneşte cele două fețe, pentru a ne dezvălui pe cea singură adevărată, a maleficului.

Planete, zeități, îngeri, arhangheli, precum şi alte ierarhii cereşti toate sunt incluse în prescrierile lucrărilor, aşa cum le propune autoarea cărții. Sunt şapte feluri de

lucrări vrăjitoreşti. Pe toate le regăsim, chiar dacă nu atât de bine „clasificate", în repertoriul tuturor vrăjitoarelor profesioniste actuale.

Vrăji de pedepsire şi de ispăşire (?). Apoi, cele de ghicire. Lucrări pentru „oamenii de stat". Am avut destule cazuri de astfel de intervenţii chiar în recentele evenimente din ţara noastră. Aceste lucrări sunt, ne spune Cireşica, „... pentru mărire şi ambiţie ...".

Vrăji de dragoste, cu elixire, filtre etc. Urmează lucrări prin care este căutat ,,adevărul", dar şi ştiinţa (cunoaşterea?) „însuşirilor plăcute oamenilor ...". Aici intervine şi o notă mai liniştitoare, oarecum. Bogăţia, care se poate obţine, dar şi pierde, cere şi ea lucrări anume, toate sub semnul Soarelui. Cele de ghicire, menţionate pe locul doi al clasificării, sunt sub semnul Lunii, ele fiind şi de „aflare a marilor mistere ...". Între cei doi aştri pare să fie o oarecare inegalitate, dar nu în avantajul Soarelui. În text avem şi Luna şi Soarele, cu majuscule. În fine, vrăjile cele mai periculoase. Iată cum le descrie autoarea. „Şi, în cele din urmă, cele mai rele, mai grele şi mai periculoase lucrări vrăjitoreşti, cele de blestem sau moarte sunt cerute semnului lui Saturn".

Mai aflăm, din informaţiile oferite în aceeaşi carte, că fiecare din arhangheli este purtător de puteri speciale, iar Gabriel, de pildă, „... aduce viaţă fără de moarte, secretul tinereţii[104] şi salvarea sufletelor păcătoase". Zilele săptămânii au şi ele anumite rânduieli în executarea vrăjilor, ca şi ceasurile zilei, ale nopţii şi locurile în care să fie făcute lucrările. „... Duminica nu este bine să faceţi vrăji, căci este ziua Domnului şi ele nu vor fi bine primite ...", se pot totuşi, obţine derogări, aşa cum putem vedea mai departe. „... Puteţi, în caz de mare nevoie să lucraţi

---

104 - Asemenea unui erou de basm popular, dar într-o ipostază împlinită „magic". Toată aceasta angeologie este în deplină concordanţa cu caraterul hibrid al cărţii/talisman.

cu puterile şi duminica, dar numai după apusul soarelui ori, şi mai bine, după ce este trecut de miezul nopții" (?).

Totuşi, un calendar tradițional creştin, nu trebuie strict respectat nici măcar după cum îl indică mai sus autoarea.

Pentru vrăjile de „făcut de fapt", în general ele sunt din cele rele sau măcar păgubitoare, iată ce aflăm. „... Timp de şapte duminici la rând, strângeți într-o oală mare nouă câte o cană de apă, luată din fântână chiar când se aude toaca de la biserică ...". Avem, tot pentru Făcutul de fapt, (titlul de capitol) „care aduce boală în casa şi în trupul duşmanului", un text de descântec. Cât despre „Zeama lucrăturii o veți arunca în poarta ori în pragul celui ce vreți a-l vrăji, aşa că el să calce în fapt şi să nu mai aibă leac". Invocarea agentului malefic este clar exprimată.

,,Drac şi ied împelițat
Copitat şi încodat
Du-te, du-te iute, iute,
Între ochi între sprâncene
De la inimă la gene
Fă-i de fapt şi de urât
Dă-i de dat şi de făcut"[105].

Imaginea celui invocat este inspirată din repertoriul cel mai comun, pentru a nu fi cumva confundat, este împelițat, copitat şi încodat.

Un alt procedeu „de făcut" este cel care utilizează frigarea. Este, ne asigură autoarea, o vrajă care, dacă este „bine făcută", nu dă greş niciodată. Cel vizat nu se poate apăra de ea în nici un fel. Atât de puternică este această lucrare, încât ea poate fi trimisă de la distanță. Omul lovit de vrajă nu ştie nici cine este cel care a trimis-o, nici măcar dacă este lucrarea cuiva. Aceeaşi vrajă are efect şi la „legatul" bărbatului sau al femeii. Deşi gestica este extrem

105 - Este un „făcut" care se „face" duminica, iar rostul lui este unul de magie neagra.

de simplă, înfigerea ţepuşei în pământul dinaintea pragului casei celui care este sub lucrare, rezultatele sunt extraordinare. „... În lumea vrăjitorească se cunosc puţine lucrări de magie albă care să fie mai puternice decât aceasta, fie că este făcută pentru rău sau pentru bine, căci este o lucrare legată de trei ori. Prin apă, foc şi pământ ...".

Magia numită albă poate fi deci practicată fie spre bine, fie spre rău. Poate că aşa se explică şi informaţiile de mai sus referitoare la lucrările de pedepsire şi de ispăşire? Important este că, între magia/ vrăjitoria albă şi cea neagră, în realitate nu se „străvede" nici o diferenţă.

În cartea pe care Sandrine Cochevelou o consacră magiei din România[106], aşa cum i-a fost explicată şi descrisă de către Mama Xenia, avem unele indicaţii şi despre „Influenţarea magică prin Ţpăpuşiţ". Suntem informaţi că aceste „păpuşi", numite şi „momâi", sunt „substanţe magice". Explicaţiile sunt astfel formulate, încât să fim convinşi că tot conţinutul datelor comunicate este unul ştiinţific şi nu un oarecare discurs vulgar. „... ŢPăpuşileţ mai sunt numite şi Ţmomâiţ, substanţe magice, făcute din obiecte ale victimei, sau din excreţiile acesteia, păpuşile sunt însă momâile care imită aspectul, omul asupra căruia se aruncă un farmec". Mai departe, în acelaşi stil pseudo-cult, ni se explică principiul care stă la baza acestor „substanţe magice", sau, care este chiar calitatea lor esenţială.

---

106 - Respectiva lucrare este intitulată sugestiv, „Vrăjitoria se învaţă. Despre magia neagră", Sandrine Cochevelou (una din cele două autoare), ne spune: „...Unele vrăjitoare foarte experimentate reuşesc chiar a-şi transfera voinţa în persoana pe care vor să o influenţeze, idenitificându-se cu ea într-un singur trup. Este un procedeu magic oarecum asemănător fenomenului posesiunii, practicat însă în scopuri malefice în magia neagră" . Mama Xenia, Sandrine Cochevelou, (1999).

„... Principiul acestora este simplu, fiecare obiect şi fiecare fiinţă vie are un Ťcorp astralť, un fluid energetic care dublează substanţa sa materială şi asigură integritatea acesteia din urmă". Doctrina ce este propusă aici se bazează, la rândul ei, pe acceptarea unei lumi paralele, care, energetic, garantează chiar integritatea universului manifest, cel tangibil. Totul se va rezuma, presupunem, la controlul pe care vrăjitorii iniţiaţi îl au asupra acestor registre ale vieţii şi asupra materiei, ca şi asupra ordinei sau „integrităţii lumilor".

Mai departe, explicaţii, simple cum se şi vor, ne introduc în mecanismul prin care se poate acţiona, cum s-ar spune, motorul actului vrăjitoresc. Este contactul, nu cu corpul fizic al celui vizat, ci cu o oricare părticică provenită din acest corp, sau, de ce nu, chiar cu obiectele ce i-au stat în preajmă. Interesant procedeu, deoarece, el deschide astfel pentru agentul operaţional, întreg spaţiul în care omul (oricine ar fi el) se mişcă, există. Mai mult, aflăm, din aceleaşi dezvăluiri că, prin influenţarea acestor dubluri energetice, puterea actului magic-vrăjitoresc este chiar mai mare. De ce?

Fiindcă orice element desprins din fiinţa respectivă, citim victimă, are proprietatea de a rămâne unitar.

Şi acum, iată cum se profilează rezultatele actului de intervenţie magică. Persoana în cauză poate fi influenţată, „în bine sau în rău". Iar întâlnim puterea absolută a agentului vrăjitor. „Influenţarea în bine prin vraja păpuşilor (momâilor) face obiectul unei ramuri a magiei terapeutice". În continuare, sunt descrise unele practici deloc „albe", deşi, autoarea ne-a asigurat că nu vor fi date explicaţii privind magia neagră, din două motive. Aceste practici malefice sunt periculoase, ele se pot întoarce asupra celui care le face, le încearcă, mai ales dacă nu este un adevărat cunoscător.

Puterea vrăjitoarei care le execută, trebuie să fie „imensă", ceea ce nu toţi agenţii respectivei bresle posedă.

Ştim că în corpul vrăjitoresc există ierarhii şi ranguri, iar acestea sunt stabilite după criterii greu de definit, dar bine cunoscute de specialistele care se întrec în a şi le apropria.

Tehnica utilizată, din câte ni se spune aici şi o putem regăsi în toate dezvăluirile de secrete magice, este aceea de a face păpuşii tot ceea ce vrei să sufere omul asupra căruia se aruncă vraja. Simplu.

Mai complicat este cadrul de operaţie, timp, loc, totul trebuind să respecte prescripţii stricte. Anumite nopţi, anumite ore, „formule incantatorii" speciale, în timp ce păpuşa este „lucrată". Pentru „farmecele de moarte", demersul este similar, dar incantaţiile sunt „foarte periculoase".

„Tot cu scop documentar Xenia mi-a oferit câteva reţete care ţin de această magie a păpuşilor". Între aceste „reţete" avem: cum se produce paguba unui duşman; cum se poate lovi un duşman aflat la distanţă. Ceva mai atenuat ca intenţie, procedee pentru a sili pe cineva să-ţi înapoieze ceva ce ţi-a luat. În loc de păpuşi, pot fi utilizate fotografii. Există, desigur, unele practici, tot magice, prin care este asigurată protecţia faţă de aceste păpuşi atât de periculoase. Cum aceste acte de apărare sunt foarte simple, le menţionăm aici.

Dacă există bănuieli că s-au făcut vrăji asupră-ţi cu păpuşi, trebuie să fie arse zilnic, în casă, tămâie şi laur, iar cu „nuiaua magică de alun", „trasezi conturul uşii casei tale". Puţin oţet de vin roşu, cu care să fie stropite colţurile camerelor. „Se ştie că oţetul este una dintre cele mai puternice substanţe atunci când eşti ameninţat de farmece".

Pentru lucrarea magică cu ajutorul fotografiilor, avem şi textul unei formule orale care trebuie să însoţească actul. „... Pentru a-ţi chinui un duşman, iei fotografia sa, o înţepi cu ace de argint la nivelul capului, inimii şi ficatului; în acelaşi timp, rosteşti următoarea formulă magică. Îţi iau o picătură de sânge din creier, căci şi aşa

nu-ți va mai trebui. Îți iau o picătură de sânge din inimă, fiindcă bătăile ei îți vor părea mai grele decât izbiturile în porțile iadului. Îți iau o picătură de sânge din ficat, căci împunsăturile lui vor fi mai ascuțite decât cuțitul în vintre".

Unele din elementele la care se recurge în acest tip de acte magice prezintă o certă similitudine cu tehnici de tortură, fizică sau spirituală, emoțională, mentală. Picătura de sânge din creier, care, „şi aşa" nu-i va mai fi de trebuință celui vizat de vrajă. Apoi, picătura de sânge din inimă, prin luarea căreia „izbiturile în porțile iadului" nu-i vor părea mai grele bietului om supus acestei intervenții. În fine, ficatul totdeauna considerat şi el un organ vital, va acționa prin „împunsături", care vor fi mai ascuțite decât cele făcute de un cuțit „în vintre". Rezultatul unei asemenea intervenții nu poate fi decât moartea, anihilarea celui care este vizat.

În text avem şi unele considerații referitoare la consecințe, dar ele sunt mai atenuate, oarecum. „Astfel duşmanul tău va suferi de dureri îngrozitoare şi îi va pieri tot cheful de viață. Pentru a-l scăpa de suferință, puteți face şi trimite un spiriduş cu misiunea precisă de a-l însănătoşi". Despre spiriduşi şi „facerea" lor, vom vorbi mai departe, parcurgând alte etape din dezvăluirile ce ne sunt făcute.

Prezentatoarea/ coautor al cărții, ne relatează, pentru a ne mai linişti, că „Nu trebuie uitat că toate aceste tehnici, aflate la granițele magiei negre, sunt foarte periculoase, fiindcă energiile negative se pot întoarce împotriva vrăjitoarei". Putem şi noi spera, că nu multe din aceste „dăruite" profesioniste se încumetă să procedeze la atari intervenții de graniță. Cum ar fi cele care trec de respectivele granițe, nici nu ne place să ne oprim cu gândul.

Citim mai departe că... „De aceea, Xenia, nu le recomandă nimănui. După spusele ei, nu a practicat asemenea farmece decât în situație precisă, când un om

era amenințat cu moartea; pentru a-l salva pe acesta, Xenia a acceptat să-l Ťlucrezeť magic pe inamicul său, până când acesta a renunțat la Ťplanurile sale criminaleť ,,Un întreg scenariu dramatic, la limitele unei tragedii. Deşi ne sunt descrise, tehnicile acestea de „lucrare" nu ne sunt recomandate. Ele sunt însă, în puterea vrăjitoarei şi între alte multe cunoştințe pe care ea şi suratele ei le dețin. Un avertisment de luat în considerare. Libertatea de intervenție nu este limitată, la urma urmei, voința este un factor definitoriu al personalității, mai ales pentru cei care sunt interesați să practice magia/ vrăjitoria. Încă din titlul cărții am văzut că „Vrăjitoria se învață". În total acord cu cartea scrisă de Cireşica, „Secretele Magiei Mele", cei doi termeni, magie/ vrăjitorie sunt complementari, tot aşa cum magic şi vrăjitoreşte, intervențiile „albe" ori „negre" sunt fețe ale aceleaşi esențe malefice.

Mult mai complexe sunt datele ce ne provin din cartea Cireşicăi, atunci când ea vorbeşte despre „păpuşi" şi vrăjile ce pot fi trimise prin acestea. Mai întâi, aflăm că această lucrare nu poate fi făcută decât la zile anume, iar zilele sunt şi ele tributare cererii pe care agentul o va face. Vraja prezintă, aşa cum deja ştim, mari pericole pentru rostitor, acesta fiind şi „făcător", în acelaşi timp.

O singură dată se poate face vrăjirea păpuşilor, ea nu se poate repeta, nici nu ar fi nevoie, are efect permanent. Se „stinge" ori „se desface" prin renunțarea la legătură, sau prin „datul înapoi a plății cerute".

Păpuşa vrăjită se poate deplasa oriunde, ea merge pe urmele celui vizat, „... căci trimiterea ei merge după cel ce-i este destinat, oriunde ar călca acesta". Nu este o simplă imixtiune în destinul cuiva, ci, după cum vedem, o adevărată dispunere de soarta omului. „Păpuşile cu mare putere pot chiar stăpâni pe cel numit în somn, în trezie, în casa lui sau a altora, şi chiar în locuri sfinte". Dacă prin aceste locuri sfinte se înțeleg şi bisericile, putem deduce, odată mai mult, că supremația vrăjitoriei asupra religiei,

credinţei şi cultului creştin este incontestabilă. Este, aşa cum suntem informaţi aici, chiar o chestiune de destin al omului, aflat şi el, sub „mâna puterii" vrăjitoarei.

O cale, dar numai cu efecte temporare, există pentru a opri vraja prin păpuşi. Tot prin magie, în acte de replică. Se face o altă păpuşă, tot descântată, plămădită din pământ negru, ars o zi şi o noapte în foc de cărbune de lemn. Odată pregătită, păpuşa de întors, sau, mai exact, de oprit din cale-i pe cealaltă, este dusă la cimitir. Acolo, este trecută, de nouă ori, „peste marginea unei gropi proaspăt săpată". Trecerea se face la capătul gropii şi numai în sensul contrar mersului acelor de ceasornic. „Pentru că aşa se desfăşoară (chiar dacă numai pentru o perioadă), aţa cu care a fost legată prima păpuşă".

La „facerea" păpuşilor sunt urmate unele prescripţii.

Materialul din care este făcută păpuşa poate fi variat: cârpe legate în formă de om, paie, ceară de lumânare roşie, rădăcină de plantă, os de animal, săpun preparat fără sodă, lut moale, nears, chiar şi o „păpuşică de jucărie". Important este ca păpuşa să fie bine marcată având cap, cu trăsăturile feţei, mâini, picioare, numai cu culoare neagră, ne spune autoarea. Păpuşa trebuie făcută numai de către cel care o urseşte şi, mai aflăm din text, „... cel mai bine este să conţină ceva din trupul sau de pe lângă trupul celui ce urmează a fi legat de păpuşă".

Acest „ceva", care este menit să garanteze şansele actului magic, poate fi, sânge, lacrimi, stropi de urină, fire de păr ... „... Dacă nu aveţi fluide ale corpului, puteţi folosi la confecţionarea păpuşii o bucată dintr-un obiect de îmbrăcăminte care a venit în contact direct cu aceste fluide ...". Este prevăzut şi cazul în care acest „ceva" nu poate fi deloc obţinut, nici măcar prin intermediul unui obiect al persoanei vizate.

Vraja poate fi, totuşi, executată, păpuşa poate fi „făcută" şi suntem informaţi cum. Materia utilizată este

ceara roşie, de lumânare, nu oricare, ci una „arsă” în biserică, la botez ori la nuntă. Un amestec cu miere, ulei, boabe de vâsc, praf de lemn putregăit. Ne sunt comunicate şi cantitățile necesare. Se mai picură în acel amestec, după ce s-a îngroşat, „nouă picături de lapte de mamă şi formați un fel de turtiță. După ce se răceşte, scobiți în lumânare o găurică, la unul din capete, atât cât să intre turtița făcută, iar la celălalt capăt, într-o altă adâncitură, puneți un bănuț mic, vechi, ca plată pentru trecerea gropii”. Mai trebuie să menționăm că din lumânarea „arsă în biserică”, se iau cam 15-20 cm. Ea este, din câte se înțelege, corpul celui vizat de vrajă. Cum sunt sugerate atât începutul, cât şi sfârşitul omului, vraja poate acționa în orice moment al mersului vieții pământeşti, având astfel, calitatea de a-l controla pe cel vizat, de la „leagăn la mormânt”. (n.n.) Cu tot aspectul lor straniu şi chiar macabru, aceste vrăji prin păpuşi, în general utilizate „pentru cele rele”, după cum spune chiar autoarea, pot fi folosite „la orice trimitere de vrajă la distanță, chiar şi pentru cele de vindecare, de apropiere, de dragoste, şi de spor, adresate direct unei persoane ce nu poate fi de față”. În ceea ce priveşte caracterul lor ambivalent, pozitiv-negativ, vrăjile de trimitere prin păpuşi nu fac excepție de la regula generală a magiei-vrăjitoriei ca instrument al unei opțiuni malefice.

Nu numai destinul este susceptibil să fie stăpânit prin magie, în cele de mai sus am văzut că şi corpul omului este vizat, iar explicațiile ce ne sunt date, indică, precis, care părți, organe, membre, sunt supuse cărei puteri. Planetele şi zeitățile îşi împart teritoriul cu claritatea pe care ar invidia-o orice mitologie cultă. Totul, pentru ca, la păpuşă, să poată fi demarcate, precis, acele zone sau puncte ce se vor influențate, după cum am aflat, pozitiv, sau negativ. Nu mai insistăm aici asupra acestor diviziuni, mulțumindu-ne să semnalăm, că al treilea ochi, cel al spiritului, se află între sprâncene şi este sub stăpânirea Lunii.

În perioada de pregătire a păpuşii, agentul poate sau trebuie să postească, dar nu mai mult de o zi, pentru a nu fi într-o stare de „nervozitate". „O prescripţie încă mai serioasă se referă la consumul de carne. Tot înaintea lucrărilor cu păpuşi nu este bine să consumaţi carne, căci carnea este jertfă, iar vraja păpuşii este şi ea jertfă şi nu trebuie făcute două plăţi la aceeaşi lucrare". Ca şi problemele privind puterile vrăjitorului asupra sufletului omului, şi aici, referitor la „jertfă", conţinutul şi scopul magiei ridică grave semne de întrebare, al căror răspuns nu poate fi decât unul[107].

---

107 - Pentru a înţelege sensul jertfei în credinţa creştin ortodoxă, V. Constantin Galeriu, (1991). „...Jertfa personală e autentică pentru că e totală. Viaţa întreagă, trup şi suflet dedicată lui Dumnezeu. În Hristos e o identitate absolută între arhiereu şi jertfă, între cel ce o aduce şi cel ce se aduce. El e preot şi jertfă. Jertfa Lui e trupul Lui, e firea umană purtată de o Persoană divină, iar persoana divină se identifică cu firea umana însuşită aşa cum e identică cu firea Sa divină. Într-însa e sublimată ultima rămăşiţă egoistă. Şi în însăşi aceasta oferire personală completă e deschisă uşa pentru împlinirea fiinţei umane. ...". Iar mai departe citim : „...Jertfa Domnului, moartea Lui ca jertfă reprezintă acest moment al perfecţiunii totale. Moment final în care ideea divină despre om, programul dat lui de Creator pe pământ încă înainte de cădere (Fac. I,28), e realizat în plinătate de Iisus Hristos şi oferit ca pîrgă a creaţiei judecăţii Tatălui, realizat într-o asemnea perfecţiune încât se poate spune că în Hrsstos eshatologia e deja împlinită şi moartea Lui e Judecata Judecăţii (Sf. Maxim Mărturisitorul). Din acest punct de limită, creaţia intră cu Hristos într-o altă ordine de existenţă, în veacul învierii".

CAPITOLUL XII

De la ghioc la internet

Demersul magic este înscris, activ, în lucrarea satanică.

Orice apel la cultul creştin, în speță cel ortodox, este simplu procedeu de strategie, menit să asigure credibilitate întreprinderii de vrăjitorie. Universalitatea unor procedee, cum este şi cel al „păpuşilor", este, totdeauna, adaptată şi unor trăsături specifice ale culturilor locale. Totuşi, exotismul îşi are şi el rolul în multe practici şi în modalitățile de popularizare a lor.

Vânătoarea de simboluri la care recurge practica magico-vrăjitorească este permanentă, nici nu are cum să fie altfel, deoarece atât actele cât şi formulele orale, contextul cu recuzita necesară, totul reclamă o tot mai pregnantă actualizare. Nu este deloc simplu, nici uşor, să se țină pasul cu un proces de universalizare a ocultului, apoi cu sincronizarea la modalitățile magice care se înscriu în acesta, la adaptarea unor cerințe „ştiințifice", tot mai exigente şi ele, precum şi la o situație locală dinamică, din toate punctele de vedere. La noi, deocamdată, pare să se mențină o oarecare atmosferă „arhaică", atât în gestică şi recuzita vrăjitorească profesională, cât şi în formulele orale care o susțin. Fenomenul s-ar explica prin culoarea locală a culturii de masă, cerințele nefiind încă prea exigente şi prea sofisticate. Putem, totuşi, avansa ipoteza că lucrurile se

vor schimba, iar comunicarea informaţională prin reţele tot mai perfecţionate, îşi va spune cuvântul, magic.

Materialul pe care ni-l furnizează cultura de tarabă, nu este unul prea variat, în ciuda numărului enorm de produse care-l oferă. O redundanţă se face simţită tot mai stăruitor, şi nu este un fapt care să consolideze succesul de până acum. Publicul receptor are la dispoziţie noi mijloace de informare şi de acţiune, pe care, peste puţin timp, va fi tentat să le utilizeze, fie şi pentru „noul" lor, dar şi din cauza unei posibile stări de suprasaturare. Problemele de acest fel nu sunt însă, din păcate, de natură să ne liniştească în ceea ce priveşte orientarea psiho-socială a culturii de masă şi a producătorilor, consumatorilor acesteia.

Odată cu succesiunea de generaţii adecvate noilor reţele in-formative, va prima opţiunea de act, aşa cum am mai spus, memoria de acţiune, sau de eveniment. Iar dacă evenimentul/ actul nu se produce în plan general, economic, social, educaţional etc., atunci el se „autogenerează" în propriile-i moduri şi în propriul mediu[108].

S-ar putea să asistăm la o „magicizare-învrăjitorire" a mentalităţilor şi comportamentelor sociale ale maselor

---

108 - În ţara noastră, cultul satanic este prezent, mai cu seama în grupurile de tineri şi chiar de copii. Nu este vorba despre organizări strict întocmite „ritual", ci de forme de alienare socială din cele mai grave, cu consecinţe deseori tragice. Şi în aceste probleme nu numai poliţia ar trebui să intervină, apoi justiţia, ci mai ales instituţiile de educaţie, de culturalizare profundă şi benefic semnificativă. Mediatizarea acestor tipuri de manifestări nu rezolvă problemele, dimpotrivă, de multe ori contribuie la proliferarea unor manifestări antisociale, prin imitaţie mecanică din partea unor copii ce nu mai au un model pozitiv care să-i influenţeze şi să-i încurajeze. Din simplă bravură, aceste grupuri de delicvenţi, de cele mai multe ori minori, procedază la profanarea de cimitire, monumente, răzvratindu-se împotriva unor simboluri, când de fapt, ei nu se acceptă pe ei înşişi, încă un fenomen care tinde să amplifice degradarea la care este prinsă societatea romanească.

prea puțin educate şi deloc mulțumite cu situația lor. La acest „salt calitativ" contribuie, intenționat sau nu, şi oferta imensă şi agresivă de magic şi vrăjitoresc, ieftin, submediocru, de un absurd nociv, dar cu atât mai prolific.

Accesibilitatea ofertei de ocult este un termen de prim ordin în sociabilitatea cultural-cognitivă de masă. Tocmai caracterul cultural cognitiv al acestei sociabilizări determină înclinarea sau mutația(?) memoriei colective înspre act/ eveniment şi mereu, în detrimentul semnificărilor, atribuirii de sensuri, înțelesuri, resimțite ca necesare unui echilibru personal şi colectiv. Sociabilitatea cultural cognitivă este şi situarea comunităților în existență, în univers, întregul viziunii acelor oameni despre ei înşişi despre ceilalți (sine-celălalt) este memoria identitară fără de care nici o umanizare a socialului nu este asigurată, omenirea nefiind o simplă specie biofizică.

Ar fi interesant de întreprins un studiu de antropologie culturală asupra sociabilității cultural/ cognitive pe care o propune ocultul în actualitate şi, între ramurile lui, magia/ vrăjitoria. Cum ar arăta societatea umană, local, general, dacă acele coordonate ce-i sunt trasate de către vrăjitori ar fi orientative pentru memoria colectivă, pentru comportamentul şi mentalitățile oamenilor? Totul ar părea o utopie tragicomică? Poate, dar nu este mai puțin real faptul că, aceste coordonate sunt la lucru, iar mediatizarea le susține fără nici o reticență „cognitivă", pentru a nu mai menționa etica, morala, sau chiar bunul simț.

Tabloul unei asemenea culturi a cărei cognitivitate/ sociabilitate ar fi cea avansată de către vrăjitorie ar părea o imagine răsturnată a unei normalități pe care, totuşi, oamenii o pot crea, asigura şi perpetua, cu toată varietatea formelor locale pe care le-ar lua o stare pre-delir.

În capitolul referitor la „facerea" şi utilizarea păpuşilor ca procedeu de intervenție vrăjitorească,

autoarea lucrării pe care o parcurgem aici, ca un exemplu de exoterism (Secretele Magei Mele, de Cireşica), ne dă indicaţii precise cum trebuie întreprinsă „lucrarea". În camera magică, rezervată numai vrăjitoarei şi nimănui altcuiva, se trasează cercul magic. În alb sau roşu, în aşa fel ca linia să nu fie complet închisă, „... pentru a lăsa o cale de intrare duhului chemat". În centrul cercului, cu atenţie, ca nu cumva marginile lui să fie atinse cu corpul sau cu hainele, se aşează păpuşa confecţionată după prescrierele anterioare. Acoperită cu o bucată de mătase roşie, păpuşa este lăsată acolo până a doua zi...

Este prima etapă a vrăjirii.

Înainte de răsăritul soarelui, păpuşa trebuie descoperită şi stropită cu „apă magnetizată şi neîncepută". Despre simbolica atât de complexă şi universală a cercului, putem să ne documentăm oricând, fie din materiale de arhive, de teren sau din lucrări ştiinţifice.

Păpuşa ca imagine a omului, nu este nici ea mai puţin celebră. Din indicaţiile date de autoarea lucrării, putem chiar să ne facem o idee despre răspândirea ei în lumea oamenilor şi nu numai în magie. Păpuşa poate fi confecţionată din orice material, lucru pe care toţi copiii, de pe toate meridianele, îl ştiu foarte bine. Acum iat-o şi ca jucărie, prinsă în vrăji şi nu din cele mai neînsemnate. Trist destin, dar nu este singuratic. În actele magice-vrăjitoreşti, simbolurile sunt mereu „sortite" să treacă de la un rost bun, la altele, deloc prielnice nici celor care le-au imaginat, nici celor care le întâlnesc în astfel de împrejurări cum sunt cele întocmite de agenţii magico/vrăjitori.

Apa, nelipsită din toate ceremonialurile importante legate de viaţă, este aici dotată cu calităţi multiple. Una, magnetizarea, este de factură mai recentă, împrumutată din practici „magice" la modă, mai ales de profil medical(?). Cealaltă calitate, „apa neîncepută", este preluată, pentru a mări credibilitatea actului, din rituri

populare, unde o găsim frecvent, cu sau fără alte recomandări, dar, în general, în compania unor măiestre versuri ca de cântec. Sensul acestei calități este acela al unui act inițial, prin care, totul se vrea așezat în ordinea naturală a lumii, dar așa cum aceasta a fost întocmită și creată de către Dumnezeu.

Presupunem că aici, stropirea păpușii este gestul prin care ea este adusă la viață. Ca imagine-dublu a unei persoane umane. Următoarele gesturi sunt mai puțin simple, iar cele trebuincioase pot ridica unele dificultăți pentru agentul aflat la lucru. Sau... poate că nu. Să vedem.

Se pregăteşte într-un vas de lut, (simbolul pământului), „o strachină nouă", ne spune autoarea, următorul amestec. Câteva fire de „năvalnic" și de „rodul pământului" se presară deasupra sare pură, descântată, și ... Aici intervine un element oarecum mai neașteptat, pentru cei care nu sunt deprinși cu aceste îndeletniciri. Cele din strachină trebuie stropite cu șapte sau cu nouă picături de sânge „de la o cârtiță sau de la un șarpe de casă".

Intervin și alte prescripții, deloc lesne de respectat. Animalul care este astfel sacrificat, trebuie să fi fost prins doar cu o zi înainte și să fi fost ținut la întuneric. Și apoi, partea cea mai importantă a gesturilor pregătitoare. „În timp ce picurați sângele, chemați de șapte sau de nouă ori (în funcție de câte picături de sânge puneți), cu glas tare, numele puterii ce voiți să ia în stăpânire sufletul și trupul celui vrăjit. De aici încolo, puteți începe vraja propriu zisă".

Operațiunea de vrăjire a păpușii este destul de simplă, spune Cireşica.

Nu sunt necesare incantații speciale, se poate cere „în cuvinte simple" cele ce agentul vrea să le facă. Cu precizarea că, trebuie numită „partea de corp ce doriți a fi atinsă". Tehnica, este cea de împungere „Pentru a lucra păpuşa" sunt necesare două sau trei ace lungi de 10-15

cm., dar, „... făcute special pentru aceasta, din argint descântat". La nevoie, în lipsa acestor instrumente special făcute se pot utiliza ace obişnuite, sau se pot folosi oase de peşte.

În ceea ce o priveşte, Cireşica a avut acele acelea şi încă primite în dar, de fapt, moştenite. „... Cel mai bine se lucrează cu ace trase dintr-un ban vechi de argint, (operaţiunea se face de către un meşteşugar la un atelier de lăcătuşerie) găsit sau dezgropat din pământ, aşa cum sunt acele mele, pe care le-am moştenit de la mama şi mătuşa mea şi care sunt făurite dintr-o monedă dezgropată şi găsită după semne într-o poiană din pădurea Baciului".

Autobiografia autoarei continuă, ori de câte ori este vorba despre lucruri sau lucrări importante. Putem deduce că înzestrarea unei vrăjitoare este nu numai o chestiune de „har", de „ereditate", de „naştere din trup de vrăjitoare" etc., dar ţine şi de natura şi de originea instrumentelor cu care ea lucrează. Şi în această privinţă, Cireşica, este pe deplin înzestrată şi, probabil, fiecare din profesionistele care se prezintă pe piaţa vrăjitoriei are propriile sale atuuri.

Regăsim aici şi unele date ale geografiei în-vrăjite, Pădurea Baciului, cum îi spune Cireşica: în care, în împrejurări pentru ea, majore vrăjitoarea şi-a desăvârşit înzestrarea.

Este de la sine înţeles că păpuşii i se face ceea ce se vrea pentru omul vizat. Ce se poate obţine? „Prin înţepături se pot trimite dureri groaznice în locul în care înfigeţi acul, boli ale organelor respective, bubă, vrăjmăşie, friguri, brâncă, turbă sau şi mai rău. Despre acest „şi mai rău", nu avem aici alte precizări. Dar, după cum am fost deja informaţi, actele magice pot provoca şi moartea. Mai aflăm, în partea descriptivă a actului respectiv că acul este ţinut în păpuşă, atâta timp cât agentul operaţional doreşte să-l aibe în stăpânire pe cel vizat. Orice dubiu este înlăturat, este adevărat, păpuşile pot fi utile şi pentru a provoca moartea cuiva. „... Păpuşile se pot ursi şi pentru

moarte, ele se pot îngropa în locuri părăsite, dar aceasta nu sfătuim pe nimeni să facă, şi mai ales pe începătorii în ale vrăjitoriei, căci îţi trebuie mare stăpânire de sine".

Înţelegem că pentru cei avansaţi în iniţierile necesare, pentru cei care posedă o mare stăpânire de sine, actul acesta poate fi executat iar rezultatul este obţinut. Puterea sau „stăpânirea" asupra persoanei spre care este îndreptată vraja, nu are, de fapt, nici o limită.

Soartă, trup, suflet, sănătate, boală, noroc, fericire, greutăţi etc., totul face parte din aria de acţiune şi, desigur, de cunoaştere a vrăjitorului. În universul material, ca şi în cel spiritual, toate componentele sunt la dispoziţia acestei tagme supra-umane, dar şi supraordonatoare a „tainelor".

Într-un alt capitol al cărţii care a fost în „topul" vânzărilor, măcar prin tirajul anunţat, avem importante informaţii despre un alt fel de păpuşă. Tot una pentru „ursit", dar... este: „Păpuşa vie" sau „Samca"[109]. Cum se face o asemenea păpuşă? Materia primă este chiar lutul, sau, cum ne spune Cireşica, „un boţ de argilă neagră". Aduce cumva cu alte locuri cunoscute nouă, sau...

Poate că da, devreme ce, din acest boţ de argilă, trebuie modelată o formă omenească... Ritul care se vrea tot mai bine explicat, prevede şi locul de unde să fie luată argila. Un cimitir părăsit, în care nimeni nu a mai fost înmormântat vreme de opt ani.

Toate aceste prescripţii sunt pentru etapele ce preced modelarea în formă omenească, se înţelege de la sine, dar autoarea a anticipat rostul principal al „Samcăi", adică relaţiile cu omul aflat în atenţia actantului magic. Lutul este plasat în cercul magic, element important al actelor vrăjitoreşti, pe care îl ştim din capitolele precedente. Urmează gestul cel mai semnificativ, prin care,

---

109 - Pentru Samca şi alte asemenea reprezentări cu valenţe multiple v. lucrările de mitologie populară citate în biblio.

presupunem, se asigură păpuşii viitoare, chiar principiul vital.

Iată cum. Lutul, rotunjit „ca o turtiţă", plasată în cerc, va primi şapte picături din sângele vrăjitorului operant[110]. Din degetul la care acesta s-a înţepat, cu vârful cuţitului. O dată operaţiunea executată, se trece la modelarea păpuşii.

Turtiţa este împăturită în două, apoi în patru, nu ştim dacă şi „împăturirile" au un sens prin numărul lor, putem presupune că da, deşi suntem informaţi că este împăturită acea turtiţă, ca o plăcintă. Se aruncă, în afara cercului un ban sau un obiect de argint, se spun versurile: „Cu argint te-oi hăznui,/ Până la mine oi veni,/ Ca oaia la miel,/ Ca vaca la viţel".

Incantaţia este simplă, are unele referiri la un mediu rural, dar „plata" aceea în argint, este mai specific inclusă în contextul citadin şi în practicile vrăjitoreşti de breaslă. Oricum, împăturirea lutului (argilei) se face încă de patru ori, de fiecare dată fiind aruncată afară din cerc o altă plată. După care, se procedează la modelarea Samcăi.

Deoarece avem aici, în detaliu, descrierea unui rit de magie neagră, provocată prin „trimitere" de la distanţă, reproducem şi un pasaj de maximă semnificaţie. „Acum modelaţi forma omenească din bucata de lut muiată cu sânge, dar fiţi foarte atenţi ca, de data aceasta, să nu îi faceţi nici o trăsătură feţei. Nici ochi, nici gură, nimic. Este singura vrajă cu păpuşi la care nu se lucrează cu niciun chip figura. Altfel, samca, odată venită, nu mai poate fi trimisă înapoi căci păpuşa vie îşi schimbă înfăţişarea şi

---

110 - Semnarea sau pecetluirea unui legământ prin sânge este procedeu cunoscut în toate culturile. Aici, este interesant procedeul prin care, chiar agentul magic dă „viaţă" păpuşii respective, care devine astfel un alter ego al său. În unele rituri populare tradiţionale rurale, se cunoşteau acte de „înfrăţire" pe grupuri de generaţii, în care se practica îmbinarea de sânge, cu valoare simbolică importantă.

nu-i mai poți nimeri niciodată primele trăsături pe care i le-ai făcut, ca să te desparți de ea".

În calitatea sa de creator de „păpuşă vie", vrăjitorul îşi ia unele măsuri de precauție în raporturile cu propria-i creatură. Cum samca se poate schimba, devenind de nerecunoscut, chiar pentru cel care-a „făcut-o", ea ar rămâne legată de acesta, pentru totdeauna. Lucru nedorit, evident, fiindcă s-ar putea ca samca să ia unele inițiative pe cont propriu.

Se procedează şi la o „ardere" a păpuşii, „pe lemne de tei uscat". Şi după ce această operațiune s-a efectuat, este oferită o „plată", simbolic, o bucată de pâine ori de aluat dospit, sunt trecute pe deasupra jarului. „În acelaşi timp, folosind furca cu doi dinți, înțepați cu mâna stângă păpuşa zicând:

„Samcă ce coace,
Samcă ce sparge
De 99 de chipuri
De 99 de neamuri
Pomenii te pomenesc[111]
Cu pâine, cu sare
Cu cărbune de tei
Cu bani de argint
Să te duci să te aduci
Pe la cap te-oi înconjura
Şi-n pământ te-oi îngropa
Mergi pe cale, pe cărare
În creerii capului
În fața obrazului
Pe sub piele, pe sub carne
Şi prin os, prin trup în jos

---

111 - A pomeni, aici cu sensul, probabil, de a oferi, a da, a da de pomană.

Îl împunge şi-l străpunge
Până-n mal de moarte-l duce".

„La ultimele cuvinte plătiţi chemarea şi ursitul păpuşii vii care de acum încolo va căpăta viaţă, aruncând în jar pâinea şi banul de argint, luaţi cu un vătrai nou păpuşa aşa încinsă cum este şi părăsiţi apoi repede cercul magic cu ea cu tot …". Totuşi, vraja nu este încă terminată. Textul este simplu, imitaţie precară a unor descântece rurale, amestecând elemente majore, de tipul „pe cale, pe cărare", cu altele, din incantaţii „medicale", sau, introducând date specifice acestui tip de intervenţii, cum ar fi, „să te duci, să te aduci". Plata se face pentru două operaţiuni, chemarea şi ursirea păpuşii. Se sugerează astfel, o prezenţă dublă, cea a imaginii prin păpuşă, a celui vizat de către vrajă şi, cea a unui duh care este invitat, invocat. Oricum, datele rămân confuze, aşa cum se şi cere într-o astfel de „iniţiere". Conjugarea unui gest de „dare de viaţă", cu cel al unei „îngropări", ne indică proprietăţile încredinţate Samcăi, de a fi vie, simbolic moartă, re-înviată, şi, extrem de periculoase în a fi utilizate. Ritul de „îngropare" a unei păpuşi de lut nu este nici el ignorat de unele ceremonii arhaice, populare, mai ales din cele legate de agricultură, de ploi, ori de secetă[112]. Aici însă, avem de-a face cu „magia neagră", aşa cum ne-o dezvăluie o profesionistă.

Fără ca agentul să fie văzut de cineva, va duce samca să o îngroape, nu oriunde, ci, la rădăcina unui stejar. La lumina lunii, între primul şi al doilea cântat al cocoşului, alt element rural care reglează momente ale intervenţiei vrăjitoreşti. Precizarea este importantă, primul cântat o trezeşte pe samcă, iar dacă pe cel de-al doilea nu-l aude, atunci va rămâne (vie) trează, atâta timp

---

112 - Pentru Caloian, v. Mitologia populară, la cap. rituri de ploaie, de fecunditate naturală, legată şi de cea umană

cât vrăjitorul are nevoie de ea. Mare putere are deci şi timpul, sau, măcar importanţă ca şi locul, iar dacă acestea nu sunt respectate, întreaga acţiune ar fi compromisă? Multe din indicaţiile ce ne sunt date de către aceste specialiste întru ale vrăjitoriei, includ elemente ce nu mai au cum să fie la îndemâna bieţilor citadini care ar dori să-şi însuşească măcar unele din secretele practicii respective. În ceea ce le priveşte pe vrăjitoarele de rang, însă, lucrurile stau altfel. Am văzut că, fără dificultate, ele se pot deplasa oriunde, oricând, pot intra în case, se pot face nevăzute, pătrund prin ziduri etc. Într-un fel, nu prea îndepărtat, aceste calităţi le fac asemănătoare chiar Samcăi.

Iar ritualul continuă. Cenuşa rămasă după arderea păpuşii trebuie strânsă într-un vas de sticlă, acoperit. În timp ce este rostită vraja, prin care se trimite păpuşa vie, se presară din cenuşă în direcţia „în care locuieşte persoana pe care o vrăjiţi". Şi Samcăi i se spune clar, precis, ce are de făcut, la fel ca şi celorlalte păpuşi. Există şi o formulă finală, „Dat, plătit şi făcut".

Când nu mai are nevoie de Samcă, vrăjitorul trebuie să o „dezgroape" iar, pentru „... a-i lua sufletul înapoi, trebuie să o spargeţi cu o piatră încălzită la soare". Operaţiunea se face după apusul soarelui, respectându-se norme binecunoscute, să nu se întoarcă deloc capul, să nu se vorbească pe cale etc. Casa trebuie şi ea protejată, se închid uşile, ferestrele, pe prag şi pe pervaz se pun boabe de tămâie şi cătei de usturoi... Samca trebuie spartă cu mâna dreaptă, ca nu cumva „... să ajungă înapoi şi să se întrupeze, căci atunci ar scăpa de sub puterea voastră".

Trimiterea „păpuşilor", aşa cum am menţionat deja, este cunoscută peste tot, luând forme relativ diferite în culturile populare, în funcţie de sistemele de credinţe, reprezentări, dar, păstrând avantajul de a fi, oriunde, o imagine a omului. La noi în ţară, practica era utilizată pentru vrăjile de alungat „străina" dintr-un menaj pe cale

să se „rupă” din cauza unei alte femei. Aceasta era, bineînţeles, străina. Numai că, aşa cum se face în toate riturile magice, mai cu seamă în cele care vizează direct omul şi relaţiile lui cu ceilalţi, lucrurile pot fi şi „luate întors”, adică femeia „cu cununie” să fie vizată prin trimiterea păpuşii. Să fie ea, pe locul străinei[113].

Odată cu perfecţionarea mijloacelor de transport, „păpuşa”, de obicei confecţionată din cârpe, era mai rezistentă la orice şocuri, era trimisă cât mai departe, cu trenul. Ideea fiind că, îndepărtarea de locul în care se petreceau întâmplările ajută la rezolvarea problemei.

Că şi acest tip de vrăji era mai mult practicat între „muieri”, pare să fie un argument pentru înclinarea balanţei magico-vrăjitoreşti înspre lumea feminină. „Se bat în vrăji ca împăraţii în oşti …”, îi spune unui coleg o femeie din Gorj, chiar anii trecuţi. (Radu Răutu, 1970)

Mediatizarea acestor practici, fie ele de „mâna dreaptă” ori de „mâna stângă” este un fenomen nou, iar rezonanţa lui, în mediile populare, este, aşa cum ne indică şi cercetarea de teren, imensă.

Chiar trimiterea de păpuşi, dacă este făcută „pe dreptate” va fi văzută ca justificată, iar recurgerea la agentul vrăjitor va fi considerată fapt normal, sau necesar. Concurenţa, în mentalitatea populară şi nu numai, dintre actele vrăjitoreşti şi cele medicale sau „bisericeşti” este şi ea văzută ca un lucru firesc.

Încet, încet, imaginarul colectiv pare să se orienteze tot mai mult înspre soluţii „noi”, cu rezultate certe, dat fiind natura lor supranaturală dar atât de concretă, totuşi. În ceea ce priveşte mediatizarea vrăjilor, tocmai acest caracter al lor ambiguu şi bipolar, le face mai atrăgătoare.

---

113 - Rituri cu finalitate negativă, sau chiar malefică existau şi în comunităţile rurale tradiţionale. Acestea nu erau însă niciodată executate în raport cu întreg grupul social, nici de către indivizi cu un statut bine definit. V. F. E. Lorinţ, Y. Barnabe (1977)

Cunoştinţele deţinute de către vrăjitori, iată-le şi „bun comun", iar aplicarea lor în contextul existenţei personale nu ridică prea mari dificultăţi.

Păpuşile, arhaice sau post-moderne, la noi sau aiurea, nu sunt singurele, nici cele mai frecvent utilizate instrumente de „trimitere" a vrăjilor la distanţă. În cartea despre magia Mamei Xenia, prezentată de Sandrine Cochevelou, avem un capitol interesant. Este „Influenţarea magică prin spiriduşi". Spiriduşul, mai numit şi „omuşor" sau „drăcuşor", este ne spun cele două coautoare, o „entitate energetică", făurită de vrăjitoare. Ce vrea să zică, exact, faptul de a fi „făurit", nu ştim, dar, să explorăm în continuare relatarea. Odată făurit, spiriduşul este pus sub comanda celei care-l va utiliza, pentru a transmite influenţe magice la mari distanţe. Interesant este faptul că vrăjitoarea nu trebuie să lucreze decât la facerea spiriduşului şi la „lansarea sa către ţintă, apoi spiriduşul se ocupă singur de misiunea ce i-a fost încredinţată, fiindcă, pentru a fi mai exacţi, spiriduşul este format doar din misiunea sa".

Dat fiind acest statut special al spiriduşului, procedeele de fabricare a lui sunt nenumărate. Acestea par să fie în funcţie de calităţile şi de cunoştinţele extra-senzoriale ale celor care-l „fac".

Unele vrăjitoare, aflăm din text, intră în transă profundă şi, concentrându-şi energia „între palmele mâinilor întinse, prin degajarea energetică extrem de intensă", reuşesc să formeze un nucleu de „forţă", în afara propriului corp. Nucleul acesta poate lua forma unui balon şi este îndreptat către „ţintă" adică înspre persoana vizată. În timpul acesta, vrăjitoarea continuă să se concentreze asupra misiunii pe care spiriduşul o are de îndeplinit, precum şi asupra celui vizat.

Există totuşi şi procedee care, după informaţiile oferite de Sandrine Cochevelou, vin dintr-un fond arhaic, specific întregului spaţiu balcanic. Este tehnica la care

recurge şi Mama Xenia. „Cu nouă zile înainte de Paştele ortodox, se ia un ou de la o găină neagră (ouat în acea zi). El trebuie clocit de către o femeie, la subţioară. În noaptea de Înviere, vrăjitoarea ţine oul în mână şi spune: „Şi al meu a înviat". Apoi îngroapă oul lângă un stejar şi se întoarce în casă.

Putem, încă de pe acum nota unele elemente comune între trimiterea prin spiriduşi şi cea făcută prin păpuşi. Referitor la momentul pe care-l reprezintă Paştele, vom reveni mai departe.

Este clar demersul de desacralizare şi blasfemie pe care practicile magice şi vrăjitoreşti îl întreprind în procesul de agresare a religiei şi cultului creştin ortodox şi nu numai. Îngroparea oului este un rit arhaic, cunoscut la noi mai ales din obiceiurile cu caracter agrar. Legat de Sărbătoarea Sfintelor Paşti, în ziua în care începea aratul, se îngropa la capul holdei un ou roşu, pentru asigurarea unei bune recolte.

Revenind la spiriduşul făcut de vrăjitoare, „acesta prinde viaţă, există, ne spun coautoarele, din momentul în care fraza (de mai sus – n.n.), a fost rostită (dacă totul a fost îndeplinit cum trebuie) şi oul nu mai este necesar în această etapă a procedurii magice …". Începe, în schimb, efortul de concentrare pe care trebuie să-l facă vrăjitoarea.

„Ea trebuie să facă simţită prezenţa spiriduşului, care bântuie în casă, imaterial şi invizibil. În prima noapte după Paşte, ea se concentrează în interiorul cercului magic (pentru a fi protejată de orice influenţă externă) şi cheamă spiriduşul alături de ea".

Odată prezent sau pe cale a fi adus, spiriduşului trebuie să i se dea o formă. Aceasta este conturată, tot prin concentrare, în „mintea vrăjitoarei". Spre deosebire de „păpuşă", forma spiriduşului poate fi şi aceea a unui balon, „un glob" energetic, foarte luminos, precizează textul, sau, orice altă formă. „Prin această operaţiune, entitatea energetică încă neprecizată capătă o alcătuire coerentă".

Operațiunea fiind alcătuirea, cât mai clară a formei date entității, în mintea vrăjitoarei. Mai departe, suntem informați că, „În timp ce-l vizualizează, vrăjitoarea îi dă viață rostind următoarea incantație".

Aici, etapele şi rezultatele obținute par să nu se armonizeze, dar confuzia este oricând binevenită, iar vrăjitoria este o artă a acestei stări psiho-mentale. Cum spiriduşul a început să existe în clipa în care acea formulă lapidară a fost rostită „Şi al meu a înviat", ce sens mai are sau ascunde(?) incantația ce-i dă acum viață?

Textul ne oferă unele lămuriri, dar toate sunt hazardate. Un indiciu ar fi antropomorfizarea respectivei entități, prin forța gândului şi a cuvântului, reunite.

,,Tu care n-ai gură,
Ochi şi nici picioare,
Tu trebuie să vorbeşti
Pentru mine,
Să vezi
Pentru mine,
Să mergi pentru mine.
De aceea gură îți fac,
Cu dinți ce muşcă,
Ochi ce văd dincolo de lume
Şi picioare ca să alergi
Unde te trimit eu.
Eu te fac,
Tu mă asculți,
Fiindcă ai ieşit din oul
Clocit de mine,
Viața ta e fără de sfârşit
Atâta timp cât oul nu se sparge."

Spiriduşul astfel antropomorfizat, fie şi metafizic, dă semne că este prezent, prin obiecte ce se mişcă singure, prin şoapte ce se aud…

Dar, numai dacă vrăjitoarea a reuşit să intre „… în starea psihică potrivită". Relația dintre entitate şi vrăjitoare

este menţinută şi prin ofrande pe care spiriduşul le primeşte din partea celei care l-a făcut. Acestea sunt fructe proaspete, miere, miez de nucă, totul într-un vas de lut în formă de ou.

Pentru a trimite spiriduşul, trebuie aleasă o zi anume, mai bine zis, o noapte cu lună plină. Şi această etapă implică multă concentrare, vrăjitoarea trebuie să vizualizeze atât entitatea cât şi „imaginea persoanei pe care vrea să o influenţeze". „Procedurile de trimitere nu încep decât în clipa în care ţinta este văzută în minte cu claritate. Atunci vrăjitoarea rosteşte următoarea formulă:

,,Eu te-am făcut
Eu te trimit
Asupra lui (numele persoanei)
Ca să... (scopul acţiunii de influenţare)
De nu-mi dai ascultare,
Viaţa ţi-o voi lua
La fel de uşor precum ţi-am dat-o.
Din ou ai ieşit,
Prin ou trăieşti,
Oul de l-oi sparge,
Fum te vei face".

Toate indicaţiile sunt date pentru ca trimiterea să fie făcută în ordine. Actul are loc în cercul magic, neînchis, aşa cum am văzut şi în cartea Cireşicăi. Numai după trimitere se închide cercul, şi, ne spune Sandrine Cochevelou „... aspect foarte important, vrăjitoarea nu trebuie să se mai gândească la spiriduş sau la misiunea pe care i-a încredinţat-o. În caz contrar, entitatea energetică ar putea fi chemată înapoi". Fără voie, desigur. Nu se fac mai mult de trei încercări de trimitere, dacă se întâmplă ca acestea să nu reuşească de la început.

Şi acum, ce se poate face dacă entitatea nu pleacă unde este trimisă nici după a treia încercare? Soluţia finală. Se sparge oul. Tot noaptea are loc şi această operaţiune. Cu multe măsuri de protecţie.

În casă se lasă mai multe ofrande ca de obicei, este turnat în vasul în formă de ou şi puțin vin roşu. Vrăjitoarea iese pe furiş şi, imediat ce ajunge la locul unde este îngropat oul, îl scoate din pământ şi-l sparge. Fără zăbavă. „Ca nu cumva spiriduşul să ajungă la el". Este, după cum putem să ne dăm seama, un adevărat duel între vrăjitoare şi creatura sa, un „care pe care" de al cărui rezultat depinde înclinarea puterilor…

Iată ce s-ar întâmpla dacă entitatea ar ajunge la ou. S-ar putea întrupa. Alt element pe care l-am văzut şi la păpuşa samcă. Mai mult, spiriduşul poate deveni „o ființă malefică, întoarsă împotriva persoanei care l-a făurit". În acelaşi capitol, ca explicații finale, suntem informați că, de fapt, spiriduşul trebuie (ar trebui) trimis numai pentru lucruri bune. Probabil de aceea este utilizat termenul de „influențare" a cuiva. „Deci, dacă faceți un spiriduş, este bine să-i încredințați doar sarcini blajine, față de „victimă"; puteți de pildă, să-l trimiteți pentru a căpăta simpatia unei persoane care vă antipatizează, pentru a înmuia ura unui duşman, pentru a forța pe cineva să vă înapoieze o datorie, sau chiar în magia de înfluențare erotică, pentru a câştiga dragostea cuiva …".

Spiriduşul este un simplu executant, s-ar zice, numai că, lucrurile sunt mai complicate şi se pot chiar modifica esențial. Deocamdată, trimiterea este văzută ca o acțiune de magie „spre bine". Multe depind de precizia gesturilor care trebuie executate. Dacă oul nu este spart înainte ca „entitatea energetică" să ajungă la el, aceasta se poate transforma într-un „spiriduş" malefic, prin „întrupare". El ia, îşi asumă, prin ce putere(?), o condiție fizică. Şi atunci? Voința celei care l-a făcut nu mai are putere asupră-i. Creatura este mai puternică decât cel care a făurit-o. Cum se desfăşoară duelul, nu ştim, dar putem presupune că nu este unul prea elegant. Oul acela clocit şi îngropat, trebuie dezgropat şi spart, chiar dacă misiunea încredințată

spiriduşului a reuşit. Altminteri entitatea rătăceşte fără scop şi poate deveni malefică...[114]

În cele două lucrări, avem, aşa cum am constatat, explicaţii privind practica vrăjitoriei, indicaţii referitoare la procesul de iniţiere pe care un neofit trebuie să-l parcurgă pentru a deveni, la rândul său, un agent cunoscător şi investit cu calităţile necesare. Toate aceste date sunt comunicate în scopul declarat al răspândirii vrăjitoriei. În realitate, se afirmă şi se induce o imagine a unei caste superioare, la care, cu toate strădaniile personale, nu oricine poate avea acces.

O ierarhie este mereu activă, una de ordin ontologic, nu istoric, sau chiar iniţiatic. În actualitate, din casta respectivă fac parte, cu certă majoritate, femei de origine etnică ţigănească.

Ceea ce nu înseamnă că ele deţin monopolul total al vrăjitoriei şi magiei. În materialele publicitare, am avut şi prilejul să găsim şi vrăjitoare care ţineau să menţioneze că sunt romînce. Pentru a se deosebi, fără îndoială, şi a-şi mări astfel credibilitatea. În cazul în care, unii solicitanţi ar dori să fie respectată şi o reprezentare mai echilibrată etnic.

În alte ramuri ale ocultului, mai elaborate (!), propria noastră etnie este bine reprezentantă. Aici, predomină bărbaţii; s-ar zice că lor le este rezervată o funcţie superioară. Marii maeştri ai unor „şcoli" de diferite orientări şi modalităţi de iniţiere sunt şi ei prezenţi în mediatizarea intensă şi prolifică a fenomenului. O oarecare specializare cu conotaţii calitative pare să se profileze, fără să se producă însă o confruntare făţişă între categoriile esoterice din peisajul nostru cultural. Femeile la vrăjitorie,

---

114 - Este o relaţie de tipul Maestrul şi Monstrul. Motivul este bine cunoscut în toate tradiţiile culturale, inclusiv în cele „elitare", iar mass media îl valorizează fără încetare, în noi şi noi expresii.

bărbații la ocultul superior? Oricum, şi pentru unii şi pentru alții, principiul de piață liberă este valabil şi onorat. Totodată, exoterismul practicat cu perseverență, este şi o cale de inițiere în respectivele opțiuni oculte. O cale şi o primă etapă. Nici o aderare multiplă nu este exclusă, după cum, nici trecerea de la o ramură la altele nu este prohibită. De la ghioc la Internet, toate modalitățile sunt la îndemână pentru a-l ferici pe cel în căutare şi în nevoie de soluții garantate.[115]

Unele explicații ce ne sunt date în lucrarea prezentată de Sandrine Cochevelou au şi ele un caracter deliberat sofisticat. Se utilizează concepte împrumutate din toate ştiințele umane, şi chiar din arii ce lărgesc orizontul celui doritor să se inițieze. „O privire înapoi către precedentele încarnări" este titlul unui capitol. Să vedem unele din formulările atât de savant întocmite, în care, Eul superior (cu majusculă în text), individualitatea nemuritoare, sufletul şi existențele anterioare, fac împreună casă bună şi instructivă. „Această operațiune magică te ajută să-ți cunoşti Eul superior, individualitatea nemuritoare cunoscută de noi sub numele de suflet". Mai departe, aflăm că acele crâmpeie ce sunt văzute, de fapt, nu sunt din existențele anterioare ale persoanei respective ci ale sufletului nemuritor pe care persoana îl „reprezintă".

Elementul prin care este realizată această incursiune în existențele anterioare este apa. Nu oricare, ci apa neîncepută. Acestei ape şi actelor magice legate de utilizarea ei îi este consacrat un capitol mai larg, în care este inclus şi cel menționat mai sus. Luată imediat după miezul nopții dintr-o fântână sau de la un izvor, apa aceasta arată cele viitoare. „Prin urmare, magia apei neîncepute

---

115 - Asemenea secte sau grupări sunt foarte numeroase la noi şi iau forme din cele mai variate şi imprevizibile, cu serioase valențe de imoralitate şi agresivitate. De exemplu Secta Bivolaru.

este una divinatorie, ca şi ghicitul în cafea, despre care va fi vorba în alt capitol".

Cu toate virtuţile apei neîncepute, tehnicile legate de acest element, aflăm tot din cartea Sandrinei Cochevelou, sunt oarecum riscante. Apa, după cum se ştie de când e lumea lume, este înşelătoare. Nu se comportă altfel, nici în solicitările de magie/ vrăjitorie. Pot să se reflecte în apă imagini nedorite... „Dacă este vorba de imagini înfricoşătoare, interpretate ca prevestiri nefaste, (ceea ce nu sunt întotdeauna), acestea pot avea un efect negativ foarte puternic, influenţând consultantul şi putând chiar modifica viitorul, care de multe ori nu e atât de negru precum apare în apă". S-ar putea înţelege că starea emoţională a celui care se încumetă să recurgă la acest tip de divinaţie are o pondere în chiar alcătuirea ulterioară a faptelor de viaţă. Aşa că, agentul operaţional al prezentei iniţieri, procedează şi la unele tehnici de psihoterapie preventivă.

Vrăjitoarele, ne spune Sandrine Cochevelou, „preferă datul în bobi sau ghicitul în cafea pentru a afla viitorul, fiindcă aceste procedee permit o interpretare mai exactă, dar tehnicile apei neîncepute nu sunt de lepădat". De ce? Fiindcă această apă poate servi în tehnici de autoinfluenţare, în caz de boală, sau de vreo „obişnuinţă nesănătoasă". „Tot astfel poţi căpăta talente noi, sau poţi să-ţi sporeşti capacităţile de orice fel". În aceste situaţii, apa este încă mai vrăjitoreşte pregătită, iar recomandările de rigoare sunt enumerate începând de la momentul scoaterii apei, la vasul în care se aduce, la felul cum trebuie păstrată şi cu ce amestec este îmbogăţită...". ,,Iei alcool de 70 de grade şi Aurum D6 (tinctură de aur folosită în homeopatie); le adaugi câteva picături de ulei de trandafiri şi pui amestecul în apă. Acest amestec este un deosebit de puternic catalizator al forţelor astrale şi va favoriza apariţia, în apă, a imaginilor pe care le aştepţi".

Este de la sine înțeles că „influențarea” poate viza şi o altă persoană, nu numai pe cel care execută operațiunea. „Imaginează-ți chipul persoanei pe care vrei să o influențezi reflectat în apă. Trebuie să vezi suprafața apei ca un ecran de televizor, pe care pot apărea figurile sau obiectele dorite. Această capacitate de a vizualiza este valabilă pentru orice ritual magic în care se foloseşte apa neîncepută. După mai multe exerciții de imaginație, vei reuşi să ajungi la această stare în care mintea ta poate da naştere unor imagini”. Exercițiul nu este astfel epuizat. O stare de maximă concentrare este necesară, mintea trebuind să fie „golită de orice”. „Fixezi un punct de pe suprafața apei şi nu laşi nici un gând să te tulbure. Trebuie să realizezi un vid interior absolut”.

Ne este indicată o modalitate de a depăşi acest prag. „Ieşi din această stare doar pentru a te auto-convinge că eşti în legătură mentală cu orice ființă vie, deci şi cu persoana care te interesează. Între tine şi acea persoană nu mai există nici bariere de timp, nici de spațiu. Când practici acest ritual, apa neîncepută funcționează ca o poartă peste timp şi spațiu, care te leagă direct de acea persoană”. Noaptea este mai favorabilă acestei practici, dat fiind că persoana vizată poate dormi în acest timp, iar somnul o face încă mai puțin rezistentă față de asemenea intervenții. Presupunând că este respectat şi fusul orar, ne spunem noi.

Coautoarea cărții compară acest tip de intervenții cu şedințele de hipnoză, dealtfel, toate prezentările pe care le face au această tendință multipolară, de raportare la cele mai moderne tehnici, la variatele discipline ştiințifice, dar şi la unele date ce țin de tradiții locale sau universale. Manualul acesta, „Vrăjitoria se învață”, se vrea un ghid cu valoare practică, dar şi de instruire teoretică, larg educativă. Din când în când, mai răzbate şi câte un loc mitic, cu bine cunoscute făpturi din basme, credințe etc. pentru a mai atenua tensiunea ce ar putea-o crea atâtea

informaţii de un adânc esoterism gata să se ofere celor interesaţi să-şi auto-modifice starea şi existenţa, prin magie/ vrăjitorie.

Tot privind la suprafaţa apei neîncepute, imaginile, ce apar ca rezultat al concentrării, pot fi de proveniență diferită. Unele sunt din cele care „se află în adâncurile psihismului personal, a le observa este o experienţă interesantă şi, mai ales, foarte utilă, căci te va ajuta să te cunoşti mult mai bine".

Dar magia apei neîncepute îşi dezvăluie şi alte mistere. Mult mai fascinante. Iată cum. „... Treptat vor dispare imaginile provenite din interiorul tău şi-şi vor face apariţia plăsmuiri ale unor entităţi energetice din lumea de dincolo. Cu puţină şansă, s-ar putea să vezi şi imaginea zânelor apei, sub forma lor luminoasă, aceea pe care o au pe celălalt tărâm". Şi incursiunea magică poate continua, aşa cum se întâmplă şi în basmul fantastic, numai că, acea creaţie arhaică are mai mult geniu. „Aceste imagini din apă sunt extrem de dinamice şi, de multe ori, se poate stabili o comunicare cu ele. Fiindcă în acest caz şi tu eşti văzut din partea cealaltă a apei".

Cum se comunică în atari circumstanţe, ce mesaje sunt împărtăşite, putem doar presupune. Zânele vin să ne ajute, cu desluşiri ale celor trecute, ale celor viitoare... Să sperăm că se limitează la atât. În basme, dar şi în credinţe etc. aceste doamne nu prea respectă hotarele dintre lumi, ele dau buzna când te aştepţi mai puţin sau chiar deloc, aici, în acest tărâm. De ce? E drept, incantaţiile tradiţionale ale satelor noastre se sileau, însoţind actele magice necesare, să rezolve astfel de „întâlniri" nedorite. Numai că, bietul „vizat" de intenţia zânească nu era cu totul transbordat în lumea de dincolo. El se afla tot dincoace, iar ajutorul decisiv venea, de cele mai multe ori, prin intervenţia unei persoane din credinţele creştine. Cel mai adesea, de la Maica Domnului.

În basmul fantastic însă, spre deosebire de actul de descântat, eroul pătrundea în teritoriul prohibit dar necesar să fie străbătut pentru reorientarea lui de om prin fire şi menire. Întoarcerea, cine nu o ştie, deloc uşoară, dar totdeauna realizată. Chiar dacă, uneori, mesagerul dintre lumi se mai înfrupta cu vreo bucată din trupul celui pe care-l purta… [116]

Încă mai adânc ne însoţesc în aceste exerciţii de cunoaştere proprii fondului nostru cultural, ceremonialurile şi creaţiile orale funerare. O altă lume şi ele, cu basmul, cu incantaţiile, cu imaginaţia noastră oare(?), pierdută, şi, pe care, să o înşelăm în noi înşine prin substituirea ce ne-o oferă ocultul actual cu atâtea subculturi încât nici măcar haosul nu le mai poate conţine?

Nu numai apa neîncepută este un bun mediu pentru citirea viitorului. Sandrine Cochevelou menţionează, printre tehnicile ce i-au fost comunicate de către Mama Xenia, ghicitul în cafea şi datul în bobi. Pe acesta din urmă îl putem, fără rezerve, integra în fondul vechi de credinţe şi practici magice, pentru toate regiunile ţării. În patrimoniul rural, desigur. Textele care ne-au parvenit însă, însoţind acest ghicit, sunt şi ele, ca multe altele, de largă circulaţie şi uniformizate, ceea ce indică o preluare a gesticii, o simplificare a ei, şi, mai ales, o „prelucrare" a unor formule orale locale care vor fi existat cu mult timp în urmă.[117]

---

116 - În basme, mesagerul dintre lumi, purtătorul eroului pe cale de întoarcere, era, de obicei , o Pajură. Trebuia să i dea un tribut, sub pretext de hrană, iar acest tribut era o parte din corpul drumeţului ce revenea să-şi împlinească destinul de om. Ca şi alte motive îmbrăcate simbolic, şi acesta este unul profund tulburător, el poate fi lesne apropiat, ca sens, de itinerarul parcurs de către fiul de împărat din „Tinereţe fără bătrâneţe..".

117 - Aceste texte au ca început invocări de tip agrar, fapt nu lipsit de importanţă referitor la spiritualitatea românilor. „...Voi, patruzeci şi unu de bobi / Cum ştiţi a încolţi / Şi a răsări / Pământul a împodobi / Şi ţara a hrăni / Aşa să ştiţi / Mie-mi arată / De soarta

Ghicitul în cafea, extrem de răspândit în actualitate în oraşe, îşi face loc şi la sate, odată cu modernizarea tehnicilor de scrutare a celor pe care viitorul le ascunde, dar le şi face accesibile. Contextul actului este orientat, în general, înspre fapte referitoare la viaţa personală, a familiei, profesiune etc. Oarecum, un act mai modest, dacă îl comparăm cu alte procedee utilizate de către profesionistele dedicate vrăjitoriei. Ghicitul în cafea poate fi întreprins de oricine, oriunde, deşi, ne spune Sandrine Cochevelou, o pregătire specială este necesară dacă se doreşte o citire aprofundată şi credibilă. În ajutorul unei atari lecturi, vine şi repertoriul interpretărilor pe care „cititorul" poate să le aplice, după cum acestea sunt închipuite de zaţul de cafea pe fundul şi pe pereţii vasului. Figuri.

De notat şi faptul că acest adevărat mic dicţionar de simboluri bine desenate dealtfel, include şi multe imagini care nu sunt familiare peisajului de la noi. Rechin. Maimuţă. Balenă. Pentru unele din aceste figuri, ne spune co-autoarea, tradiţia populară are propriile sale criterii de clasificare şi citire. Iată ce citim la „Peşte". „În general prevesteşte o invitaţie. Peşte mare (în care tradiţia populară include şi balena, deşi aceasta este mamifer) – fericire de scurtă durată. Rechin: amic pretenţios".

Lectura figurilor geometrice, aşa cum este oferită de către micul dicţionar, ar deruta pe cei mai savanţi interpreţi ai vechilor simboluri universale, fie ei moderni, fie din secole demult trecute.

Sunt interesante informaţiile pe care ni le oferă Cireşica, în cartea sa, referitor la ghicit, la felul cum acesta se prezintă şi este, pentru ea. Dealtfel, aşa cum arată şi titlul cărţii, toate datele sunt cele ale unei experienţe personale. „Cineva mi-a spus că trebuie să scriu pe hârtie

---

lui (cutare) ... etc. Formule frecvent găsite de noi în Oltenia, Mehedinţi chiar,dacă sunt introduse şi modificări.

previziunile mele. Nu fac asta, eu spun la câțiva oameni care după aceea spun şi ei mai departe tot ce se adevereşte". Este cel mai inteligent procedeu de mediatizare, mai ales, că, aşa cum am mai spus, comunicarea directă este specificul esențial al actului vrăjitoresc.

Omul, individul, să fie implicat, altfel, totul riscă să devină întreprindere abstractă, speculativă. Cunoaşterea viitorului şi apoi, confirmarea datelor „prevăzute" este fapt tot atât de legitim unei comunități ca şi fiecărui membru al acesteia.

Odată cu dezvoltarea culturii informaționale, o globalizare a previziunilor se intensifică şi local. Fiecare loc este parte a acestui spațiu de tip nou, ca atare, şi „vizionarii" de toate felurile vor fi abilitați de către mentalitatea populară să se pronunțe, în cunoştință de cauză, despre orice, oriunde, oricând. Cum, în cazul vrăjitoriei, – iar situația de la noi din țară nu face excepție – profesioniştii sunt nu numai clarvăzători etc., ci şi agenți de intervenție dotați cu un redutabil potențial, ei îşi asumă şi „menirea" de a modifica, a echilibra, a domina forțele naturale, istorice, supranaturale, în interesul lumii întregi.

Să vedem, deocamdată, ce ne mai spune Cireşica despre ghicit. „... Eu ştiu bine că pe mine cărțile nu mă mint. Dacă s-a întâmplat odată să mă mintă, atunci eu sunt vinovată că n-am făcut rostul cum trebuie. Dar când am făcut încă odată şi încă odată, adevărul mi s-a arătat". Ca şi în cazul altor acte magice, şi pentru ghicitul în cărți, respectarea regulilor este strictă, altfel, rezultatul este compromis. Ce anume este acest „rost" care nu a fost făcut cum trebuie, nu ştim cu precizie; poate să fie, eventual, acordarea intențiilor agentului cu cele care sunt păstrate în cripticul viitor?

„... Şi mă roagă vrăjitoarele mai tinere să le spun şi lor cum se face să ghiceşti ce va fi. Eu nu pot să le învăț, pentru că asta nu e de la mine, mie îmi vine şi nu ştiu de unde, poate de la harul meu moştenit, că Mama Omida

simţea harul şi poate că ea mă ajută de-acolo de unde e ea acum". Mai departe, după ce deplânge neîncrederea unora în spusele cărţilor, ale prezicerilor în general, Cireşica notează că, după ce faptele anunţate au loc, acei oameni, miraţi, vin la ea din proprie iniţiativă, recunoscând valoarea divinaţiei.

„Eu nu prezic lucruri mărunte. Astea nu se cer prezise". Cireşica nu face excepţie în ceea ce priveşte importanţa lucrurilor pe care le poate prezice. Toate suratele ei întru ale divinaţiei şi vrăjitoriei în general, sunt înclinate să dezvăluie evenimente majore, schimbări, fenomene naturale, totul referitor la planetă, la omenire. Stadiul unei divinaţii modeste, domestice, strict intime pare să fie depăşit şi înlocuit cu intervenţii destinate să dezvăluie mistere şi întreg mersul timpului, al celui pământesc, dar şi al celui dintre lumi.

„... Eu mă feresc să spun ceva ce-i sperie pe oameni, dar spun că şi la noi o să fie un cutremur mare cu multe prăbuşiri şi cu multă suferinţă. Eu dau în cărţi pentru asta şi îmi iese mereu la fel... ŤVădť evenimente, oameni, situaţii. Semnele din cărţi mi se lipesc de degete, câteodată parcă vin singure sub ochii mei tocmai acelea care trebuie să mă anunţe ceva. Parcă am magnet la degete şi le atrag pe acelea care spun adevărul. Dar nu pot face decât în anumite condiţii preziceri. Trebuie să fie linişte în jur, eu să fiu odihnită, să nu aud pe nimeni şi atunci iese cum trebuie ...".

Conlucrarea dintre agentul vrăjitor ghicitor şi instrumentele pe care le utilizează este şi ea diferită de la caz la caz. Pentru autoarea cărţii „Secretele Magiei Mele", participarea cărţilor este evidentă, acestea „vin" chiar spre ea, pentru a-i semnala ce este important şi a-i spune „adevărul". Condiţia specială pe care o are Cireşica, prin „har", prin „moştenire", dar şi prin transfer de putere şi cunoaştere din partea unui iniţiator maestru (Mama

Omida), se manifestă şi în actul divinatoriu. Semnele din cărți care i se lipesc de degete, atestă acest „dar".

În practica magico/ vrăjitorească ne-profesională, ghicitul în cărți este foarte răspândit. Mai mult chiar decât „uitatul" în ceaşca de cafea. Pentru aceste lecturi de acum populare, nu trebuie cunoştințe speciale, există un cod care este aplicat, deşi, cifrul lui nu este strict stabilit. Practicile respective sunt curente în spațiul domestic, între vecini, prieteni, la serviciu (cafeaua) şi sunt privilegiul sexului feminin. Recursul la vrăjitoare nu este totuşi marginalizat, dat fiind că acestea „ştiu" şi „fac" multe „altele".

CAPITOLUL XIII

Infantilizare culturală: purtăm şi talismane

Între aceste multe „altele", după cum aflăm şi din cartea Cireşicăi, vrăjitoarele pot întreprinde acţiuni de îndepărtare a unor lucrări diavoleşti sau de magie neagră. „Descântec contra celor diavoleşti sau descântec contra magiei negre" este titlul unui capitol al lucrării care a bătut topul publicațiilor de carte în anul 2000. Este vorba, după cum ne informează autoarea, despre un descântec foarte puternic. Cu toate că el poate „îndepărta lucrările trimise prin magie neagră, lucrările făcute cu diavolul, precum şi cele trimise prin invocaţii şi chemări de spirite necurate …", descântecul îşi va arăta puterea numai dacă „… ştiţi sigur că vi s-a făcut o vrajă şi dacă se cunoaşte persoana trimițătorului, dar fără a şti neapărat ce anume lucrare ori trimitere vi s-a destinat".

Condiţii imposibil de îndeplinit. Care necunoscător ar putea şti cu certitudine cine i-a „făcut" ceva, sau, măcar, dacă i s-a făcut ceva de acest soi. Este evident, recomandabil, dacă nu chiar necesar, ajutorul unei specialiste. Presupunând că omul în nevoie ar fi sigur că respectă condițiile de mai sus, descântecul trebuie însoțit, bineînțeles şi de unele acte rituale. În acestea, odată mai mult, elemente creştine vin să se combine cu cele magice-vrăjitoreşti, ceea ce respectă specificul local, şi, potrivit „părerilor" despre intervențiile magice, asigură acestora un surplus de eficiență şi de credibilitate.

Ritualul este foarte simplu, ca şi textul oral dealtfel. O mână de sare „descântată" se presară în fața pragului.

În faţa fiecărei intrări în casă se face o cruce cu cuţitul magic, pe podea, la uşi, geamuri, la gura sobei etc. La fiecare gest, textul descântecului trebuie rostit, fără a se omite numele celui care se cere vindecat, apărat etc.

Aşa cum vom vedea, descântecul cu pricina este preluat din incantaţii populare de mare circulaţie, numai că, aşa cum se întâmplă mereu, conţinutul este contaminat prin contribuţii „originale profesionale", iar nararea epică este mediocră. Sărăcirea conţinutului acestor creaţii se accentuează, pe măsură ce repertoriul vrăjitoresc actual se instalează în peisajul tot mai larg al unor subculturi agresive şi de o vulgaritate altfel greu de imaginat.

„Tu şarpe, belea urâtă,
Cu solzii de aur, cu gură balaur,
Ieşi din corpul ei,
Ieşi din sufletul ei, ieşi din inima ei,
Du-te pe rătăciri rătăcite
Şi pe tălpile plesnite,
În corpul ei să nu mai staţi,
Şi să-i luaţi pe toţi cei fraţi,
Încălţaţi, încolţuraţi
De 99 de ori blestemaţi
Unde ciobanul nu paşte,
Unde cocoşii nu cântă,
Unde vântul nu bate,
Şi toaca nu toacă.
Acolo să staţi,
Acolo să beţi, acolo să mâncaţi."

Puterea descântecului ţine atâta timp cât vraja cea trimisă nu se schimbă. Dacă intervine însă altă vrajă, act de magie neagră şi sunt semne că, în casă, răul este mereu prezent, atunci, toată operaţiunea trebuie repetată, ca „să-şi sporească puterea". Proveniența rurală a acestei incantaţii rudimentare este evidentă, un întreg context specific este menţionat şi, prin intervenţia respectivă,

investit cu o calitate activă, de a resorbi răul produs, prin opoziție. Este spațiul din afara satului. Satul având, în toate creațiile folclorice tradiționale, valoarea unui model cosmic pozitiv.

,,În sufletul, în casa şi-n temeiul lui (aici rostiți numele întreg cu cel de botez şi cu toate numele pe care le poartă persoana respectivă) să nu mai staţi"[118].

Cât despre balaurul amintit aici, eronat „cu gură balaur", îl putem găsi frecvent în toată lumea imaginarului colectiv arhaic, dar de cele mai multe ori, cu alte îndeletniciri. În ceea ce priveşte sufletul omului, lucrurile sunt mult mai sensibile, în creațiile tradiționale, altfel este văzută relația între solicitant şi agent, dintre omul vizat şi actul de intervenție.

Cu disponibilitatea pe care o manifestă, de a se adecva unei practici şi unei condiții ontologice excepționale, aşa cum acestea se regăsesc azi, peste tot, vrăjitoarele de la noi vin mereu cu contribuții variate.

Între acestea, tot mai frecvent, sunt menționate talismanele. Făcute, desigur, de către profesionistele breslei respective. Cireşica nu face excepție, în cartea sa avem la dispoziție un întreg capitol referitor la aceste „apărătoare", cum le numeşte autoarea.

Numai „marile vrăjitoare" pot face astfel de obiecte, numai că, este mare concurența şi, s-ar zice, că în spațiul nostru atât de încercat prin tentațiile de ocult, magie, vrăjitorie etc., aceste profesioniste aparțin, toate, categoriei superioare.

Un talisman gata făcut şi cumpărat, ar fi curată şarlatanie, aflăm din textul ce este consacrat acestei

---

118 - „...Une mergi tu, şarpe / Laure , Balaure / Cu ochii ca talerele / Cu solzii ca galbenii / Cu nouzeci şi nouă / De cozi împroşcătoare / Cu nouăzecişi nouă de picioare mergătoare / Cu nouăzeci şi nouă / De aripi zburătoare / Cu nouăzeci şi nouă de coarne-mpungătoare / Cu nouzeci şi nouă de limbi muşcătoare

probleme. Persoana şi talismanul, este o relaţie strict delimitată, iar purtarea lui trebuie începută după ce individul respectiv a trecut printr-o vrajă de desfacere, executată de către vrăjitoarea de rang înalt. Sunt posibile, totuşi, unele concesii în ceea ce priveşte executarea (facerea) talismanelor.

Talismanele pot fi făcute şi de către cel care doreşte să aibă unul. Acestea au efect limitat, în anumite probleme, nu sunt „apărătoare" pentru orice fel de agresiuni.

„Talismanul cel mare, purtător al semnului lui Solomon dă celui care îl poartă putere fără margini, asupra celor făcute şi nefăcute şi chiar asupra diavolului[119], dar îl şi poate pierde, dacă acesta nu are putere şi nu îşi cunoaşte limitele. În lume nu sunt, la ora aceasta, decât zece talismane cu acest semn, iar la noi în România se ştie numai despre două vrăjitoare care au puterile date de magia regelui Solomon. Una sunt eu, care am moştenit semnul regesc, iar despre cealaltă îmi este oprit a vă spune cine este şi unde este, căci sunt reguli de tăcere şi jurăminte ce nu pot fi încălcate".

Şi aici, esoterismul cel mai profund se îmbină cu un exoterism generos prin acesta din urmă fiind asigurat, tot lectorul, că autoarea vorbeşte în cunoştinţă de cauză, ba mai mult, că ea înseşi posedă acel semn regesc al unei puteri totale. După ce este descrisă tehnica de fabricare a

---

...". Text cules de R. Răutu, Maramureş, 1971. Avem aici o măiastră imagine de mit, basm, descântec, ilustrând geniul popular cu nemărginirile sale artistice dar şi filozofice. Este un loc cognitiv în care timp, loc, simţire, destin, se regăsec activ şi creativ, pentru omul persoană, acum fata care-şi cheamă / aduce ursitul. În nici una din lamentabilele imitaţii la care procedează vrăjitoarele actuale „profesioniste", nu vom întâlni măcar o urmă de frumos şi de încântare „cultural în-născută".

119 - Aici, acest talisman pare să fie comparat, ca putere, în intenţia vrăjitoarei, cu crucea creştină. În popor avem expresii ca „Ucigă-l Crucea", sau, „Ucigă-l Toaca..." pentru a alunga diavolul, fără a i se pronunţa numele.

unui talisman, suntem, din nou, avizaţi că: „Însăşi cartea aceasta este un talisman. Puterile mele magice există în ea nu numai ca informaţii, ci şi ca energie pozitivă răsfrântă de mine asupra volumului pe care-l aveţi în mână". O mai bună publicitate ar fi dificil de imaginat. Câteva precizări făcute mai sus, par să fie acum contrazise în recomandările finale pe care le face autoarea. Astfel, un talisman poate fi, totuşi, lăsat moştenire, dar numai unei rude de sânge şi, odată această condiţie respectată, el îşi păstrează puterea sute de ani. Apoi, intervine o altă precizare menită să producă oarecare confuzie. Moştenitorul poate fi şi altcineva, dacă a împlinit deja treizeci de ani... Situaţii în care, cu certitudine, orice vrăjitoare de rang înalt ar şti cum să se descurce, dacă ar fi consultată în această problemă.

Simbolurile, care pot fi presărate pe talismanele confecţionate de către viitorul lor purtător, sunt variate şi numeroase. În enumerarea ce o face autoarea, locul nr. 1 îl deţine crucea, „forma de cruce". Mai sunt menţionate, şarpele încolăcit, păianjenul cu şase picioare, săgeata cu vârful în sus, casa, apoi, „forma de stea cu şase colţuri". Acest simbol beneficiază şi de o precizare referitor la cei care nu trebuie să-l vadă. Este vorba despre „fecioare" şi despre „copii". „... căci duhurile ce îl stăpânesc le-ar aduce acestora nefericire şi el şi-ar pierde forţa de protecţie". Talismanul respectiv este însă unul important, deoarece „... – înlătură suflarea tuturor duhurilor rele şi protejează pe purtător de puterea magiei negre". Ar fi vorba, deci, despre calităţi potenţial opuse pe care talismanul acesta le-ar putea pune în acţiune.

Unele din profesionistele breslei vrăjitoreşti, şi ele nu sunt puţine, au găsit terenuri relativ ne-explorate până acum. Perfecţionarea tehnicilor de comunicare facilitează acest progres „magic" şi îl înscrie, fără echivoc, între cele mai performante modalităţi de realizare personală. Cum este, de exemplu, obţinerea de vize pentru „spaţiul

Schengen". Publicitatea nu se limitează totdeauna la anunţuri de la rubrica diverse, nici nu recurge la publicarea unor lucrări de iniţiere scrise de către vrăjitoare. Sunt multe reportaje, articole de ziar, care îi ţin la curent pe cei interesaţi, cu toate posibilităţile ce le stau la îndemână. Dacă... în cazul pe care-l prezentăm aici, dacă dispun de valută.

„Vrăjitoarea Samuela descântă de vize pentru Occident" este titlul unui reportaj, din ziarul Naţional, de joi, 21 Decembrie, 2000.

Tehnica, ne spune reporterul Viorel Ilişoi, este simplă. „... Descântecul de viză este o litanie boscorodită deasupra mâinii în care clientul ţine un şomoiog de dolari. Neapărat de dolari, că altfel descântecul nu se prinde. Merge şi pe mărci, dar nu e tot atât de sigur.

Nici leii nu sunt de lepădat, dar în cazul ăsta Samuela trebuie să apeleze la descântecul extrem, o chestie care-i ia timp şi o secătuieşte de energii. Ţinând în poalele înflorate mâna clientului, populată de dolari, Samuela îngână descântecul (din care nu se înţelege mare lucru), apoi stinge în borcanul cu urină două grăunţe de cărbune încins, mestecând cu câteva paie de mătură. Face câteva cruci deasupra paşaportului, zgârie cu unghia traseul pe o hartă a Europei, întinsă pe măsuţa japoneză, ia dolarii şi descântecul e gata. Dacă nu e apăsat de mari păcate, în scurt timp clientul va obţine viza".

Descrierea momentului şi a locului este realistă. Scena pare să ne fie cunoscută, totuşi, iată că Samuela, tot prin magie albă, desigur, introduce elemente ce plasează acţiunea, prin efectul ei, în dimensiuni simultan spaţiale şi politice, existenţiale. Un secret, îl informează ea pe reporter, ea însăşi a descoperit acest descântec de vize, după un congres al vrăjitoarelor ţinut în India... Cu mare grijă, ea păstrează secretul scris pe câteva foi de hârtie, închise între coperte metalice, acestea fiind la rândul lor, încuiate cu un lacăt ce nu se poate descuia. Cheia, o ţine

vrăjitoarea în sân. Cine s-ar încumeta să descuie lacătul cu pricina, ar trebui să cunoască o vrajă tot atât de secretă. O adevărată competiție de esoterism monopolizat.

Samuela explică şi ea cum stau lucrurile. „Ce vedem, vedem. Lumea e mai mult ce nu se vede de oameni. Eu am moştenit harul de a vedea în adâncime şi să fac lucrurile să meargă cu descântece de magie albă. Dacă omul vrea din inimă să meargă în Schengen şi nu are păcate mari față de dreptatea lui Dumnezeu, eu pot să descânt de viză şi cărările se deschid".

Reporterul vrea să afle şi părerea unora dintre solicitanții prezenți.

Iată ce a înregistrat: „... Nu veneam şi la Samuela dacă nu mă pisa nevastă-mea, că eu nu cred în astea... Dar încerc şi aşa, că îmi mor copiii de foame. De-aşi ajunge în Italia sau în Grecia, sau în Germania, aş rămâne acolo să muncesc la negru, dar uite că nu pot să capăt viză. De un an mă chinui. După ce am dat şpăgi fără rezultat, hai, mi-a zis nevasta, încearcă şi la Samuela, că cică cine a fost la ea a primit viză... Nu mă mir că sunt atâția fraieri care vin la Samuela. Sărăcia, dom' le, îi prosteşte pe oameni de vin aici să plătească farmece de viză".

Un comentariu final din partea aceluiaşi reporter, cât se poate de reprezentativ pentru starea în care se află oamenii de rând de la noi şi nu numai ei... „Nici nu-ți vine a crede câți români disperați vin la Samuela. Celularul ei nu mai tace, ca şi cum nimeni nu mai vrea să stea în țara asta, parcă toți şi-ar face programare la farmecele despre care se spune că pot desface până şi directivele Uniunii Europene. Stă asta în puterile Samuelei, care nici măcar nu este una dintre adevăratele fiice ale mamei Omida. Că dacă ar fi fost ...".

Aşa cum am mai spus, impactul diferitelor forme de subcultură este, în actualitate, imens la noi în țară în mediile populației obişnuite. Fenomenul nu poate fi nici controlat, nici oprit. Dimpotrivă, este amplificat şi

fundamentat de un întreg complex de strategii, în care demersuri de sorginte politică, financiară, de monopolizare a tuturor ramurilor de activitate economică de către grupuri bine coagulate şi extrem de agresive se reunesc şi se consolidează. Cultura, în sensul cel mai „simplu" al termenului, este fapt conştient, nu fenomen spontan, nici un atuu deţinut exclusiv de categoriile elitare, oricare ar fi nivelul de pregătire şi de orgoliu al acestora.

Pe măsură ce masele alunecă înspre o des-culturalizare, în ritm accelerat, alte şi alte probleme devin tot mai acute. Nu este în joc numai o pierdere de identitate etnică sau religioasă, este pericol chiar în complexul de modalităţi prin care o comunitate (sau un grup de comunităţi vieţuind împreună) îşi formulează şi integrează condiţia necesară de luciditate (culturală) pentru a putea supravieţui, în structuri echilibrate şi favorabile individului şi corpului social în ansamblul său.

Am putea vorbi, fără prea multe reticenţe ştiinţifice, despre continuitatea, la noi, a unor modele de substituire, sau de imitare (şi una şi alta, de fapt) a unor sisteme modele ce au fost timp de decenii în lucru şi în proces de perfecţionare, cu rezultate de necontestat în toate domeniile de viaţă şi de activitate. Consecinţe dezastruoase. Modelele acestea se pot, foarte bine, adăposti în condiţii modificate, dar nu în profunzime. În speţă, întreg sistemul comunist, persistând în noile „realităţi" ale tranziţiei prin care „tranzităm".

În acest sistem amplu şi foarte suplu ca posibilităţi de adecvare, sunt prezente şi active subsisteme care se întrepătrund, fără să se anuleze unul pe altul, fără să se „conturbe" în intenţionalitatea lor fundamentală, dimpotrivă, venind, fiecare din ele, cu propriul potenţial de generativitate, pentru a susţine şi îmbogăţi sistemul de bază, sau „originar".

Conştientizarea pe care o armonizare a vieţii unei comunităţi o reclamă, nu este nici ea un dat invariabil, iar

în conlucrarea dintre subsistemele în prezență, variabilitatea acestei conştientizări (lucidități) poate atinge grade foarte ridicate.

Toate formele de subcultură, în plina lor expansiune şi aprofundare, pătrund în subsistemele active, mentalități, atitudini, opțiuni, scară de valori, modalități de socializare sau de sociabilitate etc. În ceea ce priveşte ideologia comunistă ea, ca toate celelalte componente ale sistemului de bază (sistemul matcă), se metamorfozează fără să-şi renege esența, reuşind să o fecundeze după cerințele unor situații de moment. Procesul nu este unul imediat detectabil, numai consecințele îl „semnalează", dar nici acestea, nu în termeni care să poată fi contracarați cu uşurință. De fapt, realitatea cu care se operează în acest proces este memoria culturală a corpului social în întregul său[120].

Antrenarea tuturor componentelor memoriei culturale în angrenajul de manipulare constantă şi de erodare a conştientizării necesare, nu are cum să fie sesizată de către cei care fac obiectul uman, materia acestei întreprinderi nefaste. Ca atare, reacțiile vor fi din cele mai puțin capabile să mențină un echilibru, să asigure o dezvoltare, să producă o adaptare care să nu fie destructurantă/ degradantă, la condițiile unei culturi informaționale globalizate. O adaptare participativă, dar şi creativă, în termeni definitorii ai unei identități specifice locale.

Procesul acesta de vulgarizare şi des-semnificare pe care-l putem constata nu numai la noi în țară, se afirmă cu

---

120 - În această constă „geniul" strategiilor nefaste pe care le suportăm şi acum. Pre-lucrarea continuă, profundă, brutală sau subtilă, dar mereu „perfectibilă" a modurilor în care comunitățile umane îşi semnifică lumea, existența, ecoul, timpul, în care ele trăiesc şi se definesc. Orgoliul, cu cele două dimensiuni ale sale, puterea şi averea, nu-şi cedează niciodată locul, nu-şi neagă esența. V. şi Alain Beçanson, (1999), Cap. V.

tot mai multă aroganţă, bazat tocmai pe facilităţile de adecvare/ aderare pe care le oferă maselor şi chiar unor grupuri care se vor de un statut superior din punct de vedere social, economic, educaţional, ştiinţific etc. Nu fac excepţie nici acele cercuri sau opţiuni de vocaţie psihospirituală, care împânzesc peisajul global, cu o dezinvoltură uluitoare, sub aparenţa unei libertăţi de alegere în cunoştinţă de cauză. Improvizaţia este la ordinea zilei, iar inmaturizarea generaţiilor „culturale" este luată drept un simptom şi argument de progres şi de realizare nu lipsite de un „motor" eshatologic mereu alimentat prin subculturile generatoare de haos.

Infantilizarea culturală generală, cu înclinaţiile ei înspre ludic (despre care am mai vorbit aici) nu este evidentă în toate domeniile de viaţă şi de activitate, nu la fel de evidentă. Dimpotrivă, procesul încopilăririi poate îmbrăca forme care nu numai că-l disimulează dar îl şi produc/ fecundează mereu. Tot în câmpul acesta al subculturilor îl putem sesiza, chiar dacă ele avansează, deseori, în domenii pe care le considerăm, „tradiţional", elitare sau ştiinţifice. Unele tendinţe de regăsire a unei identităţi arhaice, de reînviere a unor atitudini şi manifestări din „acel timp" al rădăcinilor spirituale etc., alcătuiesc azi un întreg context de preocupări şi manifestări „la modă". Un exemplu este la noi reînvierea tracismului, până la o scriere mitic retroactivă a „istoriei neamului". În expresiile lor populare, aceste opţiuni sau tendinţe se transformă lesne în atitudini şi manifestări cu caracter de cult, de „doctrine", de asumare de identităţi supraadăugate şi tot atât de iluzorii pe cât sunt de improvizate.

În acest câmp imens al unor metamorfozări rapide şi imprevizibile prin consecinţele lor, se mişcă, în largul ei, magia/ vrăjitoria profitând de degradarea culturală la care societatea noastră românească este supusă. La o primă vedere, suntem înclinaţi să considerăm fenomenul

respectiv (magia/ vrăjitoria) o componentă minoră a stării culturale generale, numai că, nu putem evalua cantitativ acest tip de fapte culturale. Ele îşi afirmă importanţa prin caracterul lor reprezentativ. Ele sunt ilustrative, prezintă sau reproduc imaginea generală nu a unui peisaj exterior perceput, sau ştiinţific „obiectivizat", ci a unei realităţi trăite, asumate, de un întreg corp social, chiar dacă în moduri şi grade diferite. Adevăraţi formatori de opinii şi mentalităţi se recrutează din rândurile celor care se impun şi se disting în toate formele de subcultură. Iar prestigiul lor creşte, ca şi rolul pe care-l au în societate. Mulţi devin personalităţi publice, la care nu numai că se apelează în mass-media, dar sunt şi consideraţi ca autorităţi în varii domenii sau, în plan general[121]. Cu magia şi vrăjitoria lucrurile stau la fel, chiar dacă vrem să vedem aceste activităţi ca ţinând de cele mai vulgare formulări şi atitudini ale unei culturi de masă dominată de subculturi.

Vorbind despre ingeniozitate, putem vedea cum această calitate umană intervine de fiecare dată când, în ritm cu evenimente globale dar şi cu ecou local, profesionistele magiei/ vrăjitoriei procedează la acţiuni spre „binele" nostru al tuturor. Nimic din ce este semnalat în mass-media, sau care preocupă societatea, nu este trecut cu vederea.

Este şi cazul al războiului din Afganistan. „La Galaţi, Sfatul Vrăjitoarelor susţine că „teroriştii nu vor fi nimiciţi" (este titlul unui articol din 11 oct. 2001 din ziarul Naţional). Vom vedea care este gradul de ingeniozitate la care ajung profesionistele acestea, introducând elemente tot mai originale, prin urmare mai susceptibile de a fi şi eficiente în „ritualurile" performate.

---

121 - Cazul ideologului comunist semnalat aici, de manieră originală de către una din vedetele vrăjitoriei actuale, este tipic, dar nu unic. Mediatizat fără întrerupere ca profet al trecutului, prin chiar prezenţa sa „în ecran" include acest trecut în prezent, în viitor fapt ce este un propriu inalienabil al timpului.

Reporterul Laura Gurău ne informează că…

Toată această relatare este interesantă prin actualitatea ei, prin raportarea la unele dimensiuni eshatologice, ca şi prin conţinutul „magic" primitiv şi vulgar. Un exemplu de produs subcultural local. „Mihaela, Elena, Maria, Ioana, Roxana şi alte vrăjitoare puternice din Galaţi s-au întâlnit la malul Dunării şi al Brateşului pentru a descânta apele şi pentru a alunga răul, de frica războiului din Afganistan. Femeile spun că erau curioase să afle care va fi soarta României, cu atât mai mult cu cât au şi ele familii, copii de crescut …". Motivaţia este de acum bine cunoscută, fiind invocată cu prilejul oricărei adunări de acest gen, în care, vrăjitoarele puternice intervin prompt.

Le-am găsit tot în plină activitate şi în timpul războiului din Kosovo din Iugoslavia, tot cu preocuparea de a păzi ţara şi prin aceasta, propriile familii. Acum însă, la Galaţi, dar şi la malul apelor, vrăjitoarele au încercat şi să „lege gândurile Fiarei". Într-o luptă directă cu Fiara, ele au luat două ulcioare, două lumânări, nişte ierburi, şi au procedat la actul magic…

„… Am citit în globul de cristal viitorul României", redă reporterul spusele Mihaelei, „cea mai puternică dintre vrăjitoare", care continuă astfel. „… Lumea nu trebuie să-şi piardă credinţa în Dumnezeu. Războiul va dura foarte mulţi ani, multe ţări vor fi implicate în acest conflict. Am văzut boli puternice, care vor afecta mulţi oameni. Şi România va avea de suferit, din punct de vedere material. Dar suferinţa nu este aproape …". Un adevărat discurs politic, bine pus la punct cu ultimele date, durata, prezenţa unor epidemii posibile etc. Apoi, un element de încurajare, suferinţa nefiind aproape, ceea ce lasă loc speranţei, iar lumea nu trebuie să-şi piardă credinţa în Dumnezeu, ne spune vrăjitoarea, ca purtătoare de cunoaştere prin har!, aşa cum sunt cele mai puternice şi mai în rang dintre aceste profesioniste.

Aflăm din materialul publicat că şi Mihaela este o regină a Magiei.

De boli, temute şi ele potrivit celor văzute de adunarea vrăjitorească, a descântat Maria. Iată textul, banal şi el, dar aplicat circumstanţei respective. „... Tu, şarpe balaur, cu solzii de aur,-Tu unde ai intrat, prin descântec te-am alungat,-Tu, şarpe balaur cu solzii de aur, Cu coada porneşte, -Cu gura grăieşte, Unde-a fost patimă şi necaz,-Să rămână curat, luminat,-Ca ulciorul fermecat, şi globul cristalizat".

Nu prea se înţelege din textul acesta dacă şarpele este vinovat, dacă tot el poate interveni pentru alungarea răului, dar găsim, în schimb „globul cristalizat" între termeni simbolizând puritatea şi condiţia benefică iniţială a locurilor, a oamenilor. Îmbinarea în acelaşi „ritual" a elementelor de prezicere, de vindecare-curăţire, de alungare a răului şi de „legare" nu a oricăror agenţi malefici sau umani ci, chiar a Fiarei ne este lămurită.

„... Am încercat, prin descântecele noastre, să ferim România de tot ce este rău. Să legăm gândurile Fiarei, să nu se gândească la ţara noastră", citează reporterul din spusele Mihaelei. Pentru legarea „gândurilor rele", Mihaela a utilizat nouă papiote de aţă şi a amestecat apa din nouă ulcioare... însoţind actul de un text incantatoriu, tot atât de confuz şi de sărac. „... Cum se potoleşte vântul cu pământul,/ Soarele din cer şi focul din cuptor,/ Aşa să se potolească răul din preajma noastră,/ Să rămânem căstoşi(?), mănoşi/ Ca fagul de miere(?), Ca pâinea în căpăstele,/ Aşa să rămânem noi,/ Curaţi şi luminaţi,/ Cum e cristalul, ca ulciorul botezat".

Descântarea apelor, a fumului din coşurile caselor, legarea gândurilor Fiarei, toate aceste elemente figurează un univers cosmic, domestic, dar şi supranatural, aşa cum stă, de obicei, în „puterea" vrăjitoarelor. Aici, relatează reporterul, vrăjitoarele s-au arătat îngrijorate de războiul din Afganistan, dar şi de puterea fără de margini a „Fiarei".

Poate că tocmai de aceea, cum este vorba despre o legare, dar nu ştim dacă este cu un verdict definitiv, vrăjitoarele din Galaţi îşi propun să se întâlnească tot la două săptămâni, pentru a afla, „care mai este soarta României".

Cum lectura pe care ele o întreprind nu este izvorâtă din simplă curiozitate –, deşi nici acest imbold nu a fost uitat –, ci este necesară pentru intervenţii majore privind chiar destinul ţării, vrăjitoarele se înfăţişează şi se oferă, activ, ca prezenţe supra-umane, care iau pe seama lor loc şi timp, vieţi şi mistere. Mai rămâne să-şi menţină acest statut cu totul excepţional, să-l doteze mereu cu alte noi calităţi, investituri, contând pe accelerarea şi aprofundarea erodării culturale şi materiale în care suntem tot mai „angajaţi".

Este sau, ar trebui să fie de necrezut (de neimaginat), nivelul la care aceste forme de subcultură, prin promotorii lor, cum este şi cazul vrăjitoarelor profesioniste de tip nou (!), desconsideră condiţia de cultură, educaţie, bun simţ a societăţii româneşti în ansamblul ei. Şi totuşi, aceste produse degradante sunt tot mai numeroase şi mai agresive, cu o rezonanţă tot mai mare în masele populare şi, concomitent, cu un proces de reducere calitativă şi numerică a elitelor, pentru care un cod etic ar trebui să fie orientativ şi focalizant[122].

---

122 - Acest cod etic ar putea, ar trebui să fie cel al elitelor, în rostul lor de educare, de în-omenire a societăţii în ansamblul ei. Cum s-ar putea, de pildă, proceda concret, la o "umanizare" a acelor "caste de partid şi de stat", în care, prin care, ideologizarea până la „ştergerea memoriei culturale" sinonimă cu „spălarea creerului" are loc cu o continuitate de „neabătut" la noi vizând întregul corp social? Putem să aspirăm de ce nu, la o „cruciadă" de anvergură din partea elitelor noastre, în totalitatea lor, pentru a produce un fenomen (fapt) de conştientizare a numitelor caste, în paralel cu o eliminare graduală a invaziei auto-generative de subculturi. Memoria de asiăraţii nu are cum să fie subordonată până la anihilare, ea este intrinsecă omului persoană, dar poate fi cultivată cultural / social, cu responsabilitate şi chiar abnegaţie.

Memoria culturală este un bun comun, în ciuda complexității sale, ea păstrează unele coordonate care o definesc şi o orientează, dotând-o cu acel specific despre care am vorbit mereu aici. O identitate etnoculturală, în care memoria aceasta devine un mod de a vedea dar şi de a clădi lumea oamenilor, şi de a explora şi încerca să explice realitățile esențiale. Putem vorbi despre cultură ca despre o anume arhitectură a memoriei, în formele, stilurile pe care societățile le creează şi le aleg, pentru a se afirma şi a se recunoaşte, a se perpetua, în loc şi în timp. În interiorul memoriei, sau dacă vrem, al acestei arhitecturi deloc rigide, simbolurile sunt locuri cognitive în care, prin care, sensurile (semnificațiile) proprii culturii respective, ca şi cele de anvergură universală valabilă, nu sunt nici limitate, nici epuizate.

Formele de subcultură care invadează spațiul global şi cel local specific, sunt, toate, de o condiție ce presupune din partea celor care le propagă, o desconsiderare atât de flagrantă a corpului social, încât acesta pare să fi suferit o metamorfozare continuă, de la calitatea de comunitate, la cea de mulțime, apoi de masă, iar în ultimul episod, de la masă la turmă.

Destinul simbolurilor atât de aprig vânate, se degradează şi el, chiar într-un fel, am spune, paradoxal, de la derizoriul subcultural, oarecum inevitabil, la un tragic ce se afirmă tot mai ostentativ, tot mai arogant şi dominator. Dacă acest paradox mai menține în conținutul său un nucleu de posibilă semnificare necesară, fără de care nici o arhitectură nu poate dăinui, nu în calitatea ei de memorie culturală, este o interogare profundă şi nu doar întrebare retorică[123].

---

123 - Mircea Eliade se arată încrezător, sau chiar opitimist în ceea ce priveşte potențialul de regenerare a unor culturi / societăți, chiar în situații ce pot fi considerate „de limită". Nu avem cum să ştim dacă, aceeşi viziune ar avans-o acum în condițiile din țara noastră. Poate că da...

Apariţia, proliferarea unor modele generatoare de haos cultural/ cognitiv este unul din factorii importanţi, în unele cazuri decisivi, în procesul de involuţie şi dispariţie a unor culturi, civilizaţii. O atare situaţie o indică şi erodarea rapidă despre care vorbeam aici. Pentru a nu mai aminti faptul că marile mituri s-au tot oprit asupra acestor avertismente, dar nu cu prea mare succes[124].

Magia de vindecare este un capitol asupra căruia vrăjitoarele profesioniste stăruie îndelung. Acest interes pentru sănătatea omului a existat în toate culturile, fie în expresiile lor elitiste, ştiinţifice, fie în cele populare cu tradiţii arhaice, în care, elementele de intervenţie „lecuitoare" propriu-zise erau inextricabil cuprinse într-un context larg, de credinţe, rituri, superstiţii etc.

În mediul rural tradiţional de la noi, chiar denumirile date acestor agenţi indicau rolul pe care-l aveau în comunitate: vindecători, doftoroi, moaşe, babe etc. Nu totdeauna aceşti practicanţi erau dublaţi în îndeletnicirile lor şi de o funcţie de vrăjitori, ghicitori, etc. Ei puteau fi, foarte bine, simpli cunoscători ai unor repertorii străvechi, moştenite fie din familie, fie acumulate din propriu interes, talent. Nici vrăjitorii satului, acreditaţi cu statutul respectiv, nu erau neapărat şi practicanţi ai magiei medicale.

Cât priveşte unele cunoştinţe necesare pentru intervenţii imediate, în casă, în vecini, se recurgea şi se recurge încă, la patrimoniul colectiv cu toată gama lui de

---

124 - Mitologiile post istorice care se prefigurează acum, la a căror elaborare asistăm conştient sau inconştient, participăm, se orientează spre un viitor „al actului, al faptei". Într-un prezent de „nemărginiri", nu exemplaritatea mitului este cultivată ci natura lui concretă, esenţa lui palpabilă, materializată. Virtualul cu toată amploarea pe care o ia, este ajutător, un mijloc tehnic asemenea oricărui instrument în sine neutru. În epoca postehnică, se instaurează astfel o an-istoricitate sau o eternizare a lui Homo Invictus, erou culturalizator şi simultan, demiurg.

elemente şi structuri, de ordin material sau simbolic, îmbinate şi armonizate în formule mai mult sau mai puțin elaborate. Pentru neajunsurile în care erau implicate, în mod „evident", intervenții majore provenite din registre ce erau „dincolo", de lumea aceasta: magia medicală era şi ea profund ancorată în sistemele de credințe, de reprezentări, iar actele performate se complicau cu un adevărat ritual, însoțit, frecvent, de incantații orale de o mare măiestrie artistică. Este cazul descântecului „de fapt", al celui de „luat din iele" etc.

CAPITOLUL XIV

Pierderea oralității sau tăcerea memoriei

Nu există, în creațiile orale tradiționale, numite de către noi „magice", o frontieră care să separe textele de descântece de cele care însoțeau ceremonialele colective sau domestice, prilejuri importante ale vieții sociale şi familiale, personale. Toată oralitatea tradițională se afla sub semnul unei coerențe profunde, iar formele, expresiile pe care le îmbrăca, veneau şi ele să întregească un patrimoniu spiritual, artistic, de norme morale, de comandamente etice, cu un cuvânt, să ofere creatorilor lor universul pe care ştiau şi aspirau să-l semnifice, după puterea şi rostul date omului să o facă. Folclorul liber, cel care pare să iasă din parametrii acestui mod de a proceda creativ, educativ, cu un recurs nu numai frecvent dar şi esențial (orientativ) la cele mai subtile sisteme de credințe şi valori, aderă şi el la peisajul specific, identitar, utilizând concesiile ce i se fac, în beneficiul întregului de situare şi permanentă regăsire în lume, în existență[125].

---

125 - Vulgarizarea, fără precedent, a folclorului liber nu este doar o problemă a degradării creațiilor orale populare tradiționale. Este vorba despre un proces care acoperă întreg spațiul cultural de creativitate, în expresiile, în manifestările, în conținutul creațiilor din toate domeniile. Oralitatea, ca dimensiune esențială a creației de mare circulație, fie mediatizată, fie prezentată sub alte forme, îşi pierde iremediabil calitatea de factor educativ şi rolul de mediu de comunicare personalizată.

În acest folclor liber, liric, epic, dramatic, sau cum vom vrea să-l catalogăm, semnificările sapienţiale (specifice) nu sunt absente, dimpotrivă, ele sunt, de multe ori, accentuate, prin modalităţi care sub beneficiul unor licenţe aparente, se pot adresa, încă mai direct, atât comunităţii, cât şi individului, sau grupurilor constitutive, pe sex, generaţii, funcţii sociale, condiţie economică, profesie etc., etc. Toate aceste feţe ale creaţiei orale (şi nu numai) sunt într-o anume viziune, semnalări rotative cu infinite valenţe, iar simbolurile sunt, pe aceste feţe, spuse sculptat, în varii dimensiuni şi intensităţi modulate.

Ar fi imposibil ca un simbol integrat în câmpul creaţiilor folclorice tradiţionale să fie extras din întregul acestuia şi singularizat în ceea ce priveşte semnificaţia şi funcţia lui, unidirecţionat. Să urmărim un exemplu, încercând totodată, să subliniem, şi aici, caracterul haotic, arbitrar şi subcultural al vrăjitoriei profesionale atât de „bine" mediatizată în actualitate. Fântâna. Am putea deschide un vast repertoriu de „preluări", dar nu este în intenţia noastră să adoptăm un astfel de demers.

În textele funerare (din Oltenia), în „Brad", avem ceea ce am putea numi iniţierea ce o propune pomul vieţii odată tăiat şi adus jos, în sat. „... Şi ei că m-au luat,/ Tot din vale-n vale,/ Cu cetina-n cale,/ Să le fiu de jale,/ Cu poale lăsate,/ A jale de moarte./ Eu dacă ştiam,/ Nu mai răsăream,/ Eu de-aşi fi ştiut, / N-aşi mai fi crescut,/ Când m-au doborât,/ Pe min''m-au minţit,/ C-au zis că m-or pune,/ Zână la fântână,/ Călători să vină,/ Şi-au zis că m-or pune,/ Tălpoaie de casă ..."[126].

Periplul iniţiatic pe care-l reiterează bradul funerar este cu popasuri cumulând mereu alte şi alte noduri ce se cer decodate, dar, numai cu o pregătire prealabilă şi nu

---

126 - Pentru acest tip de creaţii V. biblio, referitor la ceremonialurile funerare, în special S.Fl. Marian, (1995) M. Kahane, L. Georgescu, (1988).

din cele mai la îndemâna oricui. Simbolurile, alăturate semnificativ, sau luate aparte, reţin pelerinul lector sau, în cazul riturilor, pe cel activ, pentru a-i dezvălui un nivel de înţeles şi a-i asigura un pas mai departe pe cale. Aici, pomul vieţii, devenit şi maestru iniţiator se referă la un fapt aparent reprobabil. A fost minţit de către cei care l-au doborât. Cheia este chiar în acest reproş ce se face, tot cu rost iniţiatic. De fapt, acelaşi brad, pom al vieţii, este ridicat la fântână, este aşezat la talpă de casă, este punte între lumi şi este, în acestea toate, fără ruptură, însoţitor omului altfel însingurat şi temător, sau, puţin ştiutor.

Fântâna este izvor. Pomul este zâna ei. La Dobriţa, chiar în mijlocul satului, în anii de cercetare pe care i-am făcut acolo, era, culcat, lângă o fântână, un stâlp. În întregime sculptat ca un timp fără durată, marcat în cele mai vii motive ornamentale simbolice. Mi-au spus oamenii că era, „înainte" ridicat, era „o zână".

În alte texte de acelaşi gen, bradul spune că era pus „zână la fântână, Să scot apă lină". Era legătura dintre lumi, cu adâncurile şi înalturile lor, dar toate vii, şi toate accesibile, măcar în parte.

Aceleaşi motive erau sculptate, încă, pe stâlpii porţilor la curte, sau mai rar, puteau fi văzute pe uşile caselor vechi. Peste ele, spuneau oamenii, „trece soarele" ziua „de se vede rostul". Cu atât mai clar se putea vedea „rostul" pe zâna de la fântână, ridicată şi în trecere de timp, dar şi în loc mijloc de lume, satul.

Era, pentru un ochi mai obişnuit cu cele ale unei perioade nu uşor de petrecut, anii de teroare comunistă, simbolic şi faptul că pomul zână era şi el doborât, abandonat şi golit de rost. Dar mai era acolo.

Despre fântână aflăm mereu câte ceva şi din alte creaţii populare vechi, orale şi pline de înţelesuri. Ca şi izvorul de apă, păzit de o „zână" şi aceste înţelesuri sunt păzite de către alte şi alte simboluri, toate legate între ele, aşa cum apa este legată de pământ, de cer, de soarele-foc

şi de aerul străbătător. Nu de puţine ori, prin crainici cu nume, dar şi din cei fără nume, vânturi care bat şi răzbat. În fântânile din basme se adâncesc balauri, aşteptând – în ce temeiuri de pătrunderi de semnificaţii? – luptele cu cei „voinici", în căutare şi ei, de împliniri de rost.

În colinde[127], „... merge Lina la fântână,-cu găleţile pe mână,-... ,,este fata de măritat, care-şi afirmă astfel, la izvor, pragul la care a ajuns în mersul vieţii şi al rostului său feminin. În descântec, ca şi în acte, sunt menţionate nenumărate „duceri" la fântână pentru a scoate apă „neîncepută". Şi fiindcă este luată în zori, dar şi ca apă curată, neatinsă de cele ale lumii dinafară, mai puţin limpede în alcătuiri şi alegeri. Folclorul liber, ne oferă versuri de doină, de baladă, unele legate de dragoste şi dor, altele cu motive de-a dreptul cosmologice, aşa cum sunt ele aplicate unor realităţi obişnuite. „... Dar cine l-a fermecat?/ Mândruliţa din acel sat,/ Cu trei maci din trei grădini,/ Cu apă din trei fântâni"[128]. Sau, cu balada, în plină simbolică dinamică. „... Sfântu Crivăţ/ Din fântână că-mi ieşea,/ De-ncălţat şi de-mbrăcat,/ Până-n cer este-nălţat...". Într-un anume fel şi apa din fântână este apă „întâlnită", aşa cum este ea numită la „două izvoare", numai că aici, este apa din adânc, cu apa din înalt. Oricând în ascultare de alte rânduiri cu putinţă.

În aşa zisele descântece ale vrăjitoarelor actuale, apa este mereu menţionată ca unul din elementele cu care aceste profesioniste lucrează şi, pe care le cheamă, le domină, cu voinţa şi cu ştiinţa lor. Bietul „vrăjitor" sătesc nu-şi aroga atâta putere, nici atâta cunoaştere. Mai degrabă am putea spune că el se orienta înspre o înscriere în lume-loc şi în viaţă-timp, fără să sminteasc ă acele întocmiri care au fost create şi sunt susţinute prin puterea lui Dumnezeu.

---

127 - Pentru colinde V.
128 - Pt. Balade, V.

Cât despre apa scoasă din fântână (ori din mai multe), pentru executarea atâtor practici, în chiar ziua respectivă, faptul este arbitrar introdus în context. Din peisajul în care se desfăşoară activitatea acestor vrăjitoare atât de moderne, fântâna este absentă cu simbolica ei cu tot.

Urmărirea unui simbol prins într-un act incantatoriu, fie el acompaniat de o creaţie orală sistematizată, de formule relativ libere, sau executat doar prin unele gesturi, este totdeauna un exerciţiu ce se constituie în elaborare paralelă celei pe care o are în obiectiv. Este imposibil, oricare ar fi efortul depus, ca simbolul să fie „înhăţat" şi ţinut în laţ pentru a fi examinat, explicat, despuiat de cele mai importante înţelesuri pe care le poartă, aşa cum ştie el, adică fără oprelişti. Odată observat, simbolul pătrunde în observatorul uman şi produce, prin şi în acesta, simbolizare. Declanşează propria-i calitate de parcă anume ar fi aşteptat să facă acest lucru. Orice urmărire de simbol(uri) este şi întâlnire cu sine însuşi pentru cel care întreprinde vânătoarea.

Aşa se şi face că, folclorul, marele maestru al artei de a crea simboluri, (servindu-se de memoria culturală, în toate dimensiunile acesteia, sesizabile sau ocultate), nu le fixează, nici nu le privează de infinitatea de semnificaţii pe care o pot oferi, de însuşirea „iniţială" pe care o posedă. Includerea unui simbol (sau, a unei alăturări de simboluri), într-un cod pe care cineva, (în cazul nostru vrăjitoarele profesioniste), îl vrea coerent şi eficace, (pentru o comunicare cu ceilalţi, cu celălalt), nu poate avea drept rezultat decât producerea unui context haotic sau total aberant, dacă nu este respectat şi codul din care respectivul simbol a fost extras.

Altfel spus, folclorul, (vezi şi sensul etimologic al termenului) nu este un peisaj fără sistematizări profunde ci, mai degrabă martor şi creator al şi de memorie culturală, iar aceasta, la rându-i, este şi lucrează, ca o modalitate specifică de clădire a unei lumi, a unui univers

cu timpurile şi locurile lor. Este memoria culturală, simbol al umanizării.

Orice simbol pe care am vrea să-l urmărim aşa cum este el, arbitrar introdus, în vrăjitoria profesională de către specialistele actuale, vine să confirme precaritatea întreprinderii respective. Valenţele practic infinite de semnificare/ semnificaţii de care dispune simbolul, constă tocmai în aptitudinea lui de a sintetiza ansamblul (sistemul informaţional sau de coduri continuu focalizate) din care a venit, a fost „împrumutat". Unele simboluri (sau alăturări) au o pondere mai mare în memoria culturală în care sunt active, „specificate", altele se situează la nivele mai modeste, dar niciodată total pasive. Întâlnirea dintre simboluri, chiar în interiorul aceleaşi culturi (memorii culturale) nu este neapărat armonioasă.

După cum nu este armonioasă nici pentru grupurile ce alcătuiesc un corp social, nici măcar pentru omul luat individual. Locurile de control, sau centrele de echilibrare necesare unei relativ bune desfăşurări a vieţii personale, sociale etc., sunt totdeauna multiple, la rândul lor, mai mult sau mai puţin armonizate, dar, tinzând să fie astfel.

Aşa cum am mai spus, în cultura noastră rurală, tradiţională, specifică, dar nu lipsită de vulnerabilitate, aceste locuri de echilibrare profundă, spirituală, etică, morală, estetică, au fost şi continuă încă, să fie cele ale credinţei creştine ortodoxe. Pedagogia culturală, despre care mereu am vorbit aici, este şi ea ancorată în religia şi în cultul creştin ortodox, alcătuind, nu doar un corpus de norme ci, coordonate esenţiale orientative în chiar înscrierea noastră în istorie şi în viaţă[129].

Nu putem proceda aici, nici nu stă în intenţia noastră, la o repertorie masivă a preluării de simboluri de către vrăjitoria actuală, din patrimoniul cultural tradiţional

---

129 - Aşa se explică agresiunea continuă şi concertată, brutală până la teroare, împotriva credinţei şi cultului creştin, a

rural. Am menționat doar faptul că acest fond arhaic, popular, cu variile sale expresii folclorice, a fost şi este unul din „cadrele de referință" şi de inspirație a noii vrăjitorii atât de active azi. Că acest patrimoniu tradițional este reinterpretat şi pervertit, prin lectura ce i se face şi prin fizionomia ce i se alcătuieşte, este evident. Nu acesta este însă exercițiul cel mai agresiv la care recurge vrăjitoria actuală prin profesionistele sale, ca şi întreg corpul propagator şi creator de ocult(ism).

Simbolurile arbitrar preluate, re-integrare şi re-situate ca semnificații şi funcții în demersul vrăjitoresc sunt, în ordinea importanței lor, cele ale religiei, credinței şi cultului creştin ortodox. Procedeul este nu unul de directă confruntare sau măcar de critică, ci, se prezintă ca fiind o probă de deplină concordanță cu trăirea religioasă, cu toate rânduielile cerute de Biserică şi, chiar ca un factor ce vine să completeze şi să întărească tot ce ține de religie şi de actele de cult. Se procedează, intenționat, la o osmoză a religiei cu magia/ vrăjitoria, cu accent asupra unei naturi esențiale comune, inextricabile a acestor realități.

Ca atare, nu compararea repertoriului vrăjitoresc actual profesionalizat cu modele pe care le putem sesiza în patrimoniul tradițional rural ne va ajuta la înțelegerea fenomenului magico/ vrăjitoresc, ci, modul în care acesta se raportează la credință, religie, cult, în țara noastră, la ortodoxie. Iată un exemplu din cele mai simple sau, din cele mai ilustrative.

„... Celebra lecuitoare (vindecătoare) Sandra, lecuieşte, dezleagă orice fel de farmece, cu puteri deosebite în postul Crăciunului, rezolvă la prima şedință". (*Ziua*, 29 Nov. 2001) Anunțul continuă să apară şi în zilele

---

vieții creştine în deceniile de comunism. Acest proces continuă şi azi în/ prin „laicizarea" societății în ansamblul ei. O dovadă este că ministerul culturii şi al cultelor este unul şi acelaşi, element reprezentativ pentru această stare de lucruri.

următoare. Va fi oare publicat pe toată perioada postului? În aceeaşi rubrică „Diverse", alte anunţuri privind serviciile care „rezolvă" atâtea şi atât de eficient, ne mai spun. „... Clarvăzătoarea şi tămăduitoarea Speranţa din Bucureşti apărută pe multe posturi TV prin plantele ei cu care vindecă alcoolismul, impotenţa, scoate argintul viu, dezleagă farmece şi cununii, împreunează familii, redresează firme, ajută în orice domeniu, garantând „rezolvarea" ". Apoi, un altul, cu o recomandare încă mai convingătoare (!). „... Vindecătoarea de orice problemă, Mama Laurenţia, în vârstă de 70 de ani, care a fost invitată la emisiunea Surprize-Surprize, rezolvă orice fel de problemă". În textul acestui anunţ, sunt trei locuri marcate în majuscule: VINDECĂTOAREA, MAMA LAURENŢIA... şi SURPRIZE-SURPRIZE... Prin urmare, surpriză este şi faptul în sine, nu e puţin lucru ca la o emisiune atât de intens emoţională şi socio-semnificativă, o VINDECĂTOARE să fie invitată. Cât de util este acest procedeu în ceea ce priveşte calitatea emisiunilor de acest tip şi altele, fenomenul ţine de studierea procesului mediatic în manipularea memoriei culturale a maselor populare. Putem citi, în degradarea pedagogiei culturale necesare, sau, şi mai simplu, în erodarea educaţiei publicului receptor.

Un verb pe care s-ar zice că profesionistele vrăjitoriei l-au deprins recent, este „a rezolva". Cu precara lor cunoaştere a limbii române, nimic n-ar trebui să ne „surprindă". Şi totuşi... Înainte de a pătrunde în vocabularul de „specialitate" al vrăjitoarelor, buclucaşul verb a făcut carieră în limba de lemn a perioadei de teroare comunistă, apoi, s-a refugiat, dar foarte activ, în limba „găştilor" de cartier şi a lumii interlope. De unde anume s-au inspirat profesionistele vrăjitoare, nu mai putem şti, nu avem cum „să rezolvăm problema".

Vulgarizarea limbii vorbite azi la noi, nu numai în mediile populare, este un fapt curent, la proliferarea căruia

contribuie, în bună măsură, mass-media, mai cu seamă, televiziunea. Elitele continuă să se dezică, în formule extrem de rafinate, de vulgarizare şi de „vulg", iar acesta din urmă, poporul, cum nu are mijloacele necesare pentru a ajunge din urmă, sau, măcar pentru a urma exemplul elitarilor, se afundă, tot mai mult, într-o condiție de subcultură, în care, vulgarizarea limbii nu este singurul instrument, dar este unul de mare importanță.

Am putea crede, de ce nu, că vrăjitoria cu repertoriul ei oral, atât cel formalizat în texte, cât şi cel de însoțire necesară a actelor executate, nu are prea mult de-a face cu acest proces de vulgarizare a limbii. Contribuția ei ar fi una minoră, mai ales că, aşa cum am menționat, vocabularul acestor profesioniste este sărac şi de un nivel extrem de modest. În unele „lucrări" pe care vrăjitoarele le oferă, vocabularul şi stilul se complică, tot atât sau tot aşa cum se complică şi conținutul datelor comunicate, până la a deveni haotice. Condiție sine qua non a unei inițieri de acest tip, de această calitate. Condiție care asigură vrăjitoriei un impact considerabil, prin adecvarea ei la contextul cultural-subcultural din care „fenomenul" face parte, în care breasla aspiră să se integreze tot mai profund şi mai amplu.

Cum arcul de intervenție al magiei/ vrăjitoriei este, practic, nelimitat, „rezolvă orice problemă", în procesul de comunicare dintre agentul ofertant şi solicitantul beneficiar, toate domeniile de activitate, de viață, vor fi incluse, în termenii propuşi de către profesioniştii respectivi (în cazul acesta, vrăjitoarele). Modelul haotic al ofertei vrăjitoreşti devine astfel el însuşi un cadru de referință tot mai accesibil, mai pe „înțeles", iar absența semnificațiilor (înțelesurilor) se transformă în calitate. Se produce un cod de lectură şi de acțiune (inter-acțiune), prin care grupuri şi indivizi vor comunica şi se vor identifica, fără ca o nevoie de semnificație profundă, echilibrantă, să mai fie resimțită.

Nu vrăjitoria, (luată izolat aici ca obiect sau exemplu de studiu), este factor determinant în procesul de dezorientare şi erodare a memoriei culturale în societatea românească. Ea face parte, aşa cum am menţionat, dintr-un context dinamic şi complex, situându-se în registrele cele mai „primitive" ale ofertelor de ocultism. O gnoză de tip nou, în care convergenţa dintre descoperirile ştiinţifice, uluitoarea dezvoltare-perfecţionare a instrumentelor de lucru, a celor de cercetare-comunicare, nu putea să nu-şi caute şi să nu-şi asigure forme specifice de „popularizare", de antrenare a maselor.

Proliferarea ocultismului a fost şi continuă să fie constituentă a dinamicii socio-culturale, numai că, orice fenomen de acest tip, extrem de „prolific", nu se va limita niciodată la o antrenare mecanică a corpului social, sau a unor segmente ale acestuia.

Comportamentul, atitudinile direct exprimate, nu rămân simple manifestări, acte „spontane" şi oricând susceptibile de resorbţie. Manifestările sunt produse ale unor modificări mai greu sesizabile care, în prealabil, s-au instalat în mentalitatea şi în felul de a vedea şi de a asuma realitatea înconjurătoare, adică situarea în loc, timp, viaţă, lume etc. Putem spune, în memoria culturală a comunităţilor. Or, această memorie nu este un dat imuabil, iar faptul de a fi identitară unei comunităţi sau alteia nu o face mai puţin vulnerabilă, ba chiar dimpotrivă. Aşa cum am spus, memoria culturală poate fi şi este – într-un continuum de asumare/ conştientizare ce-i este propriu, specific, – „agresată" din interior, ca şi din exterior. Condiţiile în care această agresiune se produce pot fi extrem de variate, dar vulnerabilitatea memoriei culturale o expune unor riscuri ce nu pot fi evitate sau minimizate.

Revenind la situaţia de la noi din ţară, prin proliferarea ocultismului din care, cu titlu cert de subcultură activă, face parte şi vrăjitoria, putem constata pe viu vulnerabilitatea memoriei culturale a societăţii

româneşti. Ca într-un dialog fără parteneri reali, creşterea exponențială a factorilor de risc nu este, la noi, conştientizată şi stăvilită, compensată creativ şi responsabil. O probă, chiar dacă nu una cu caracter major ca pondere, o indică şi vrăjitoria, prin impactul ce-l are asupra comunității, în diversele ei componente. Pe de o parte, categoriile populare de consumatori de oferte magico/ vrăjitoreşti, pe de altă parte, mediatizarea continuă ce se face acestei oferte. Cum, în cultura informațională în care ne aflăm, mass-media formează una din căile de excelentă performanță, impactul exercitat de către magie/ vrăjitorie este susținut, promovat, dar şi „semnificat" în peisajul general al culturii. Dintr-un simplu fapt marginal, magia/ vrăjitoria (şi tot complexul de ocultism) devine ca un cadru de referință, un „model" la care se poate oricând recurge, pentru o mai eficace şi mai „reală" integrare în viață, în societate.

Se produce astfel, ca printr-un demers de inversiune, o desconştientizare (culturală), în care proliferarea unor tipare „noi" devine suficientă pentru a crea o cognitivitate culturală adecvată şi adecvantă societății global informaționale. Ca într-un exercițiu de cultivare a automatismelor, de robotizare a maselor umane[130].

Are loc, am putea spune, o înlocuire a omului (persoanei), cu o imagine (o părere) a lui, iar acestei „făcături" (sau plăsmuiri) îi sunt permise toate libertățile, fără nici o limită, fără nici o „oprelişte" care ar proveni din adevărul ființei sale, de suflet viu. Procesul acesta de substituire a omului cu o proiecție virtuală este menit să-l „dispenseze" pe individ de orice problematică a unei opțiuni în care raportarea la transcendență să fie esențială. Este eliberarea în neant. Iar neantul cultural este locul haosului.

---

130 - Vezi şi W. Angelsdorf, (s.a.) cap. II el spune că: „..suntem conectați tot timpul ".

Dacă în publicitatea ce se face intervenţiilor magico-vrăjitoreşti formulele sunt lapidare, iar prezentările Tv sunt de un nivel ce pare a nici nu merita să fie catalogat în vreun fel, conţinutul lor are/ este un „model" ce poate fi, totuşi, sesizat şi recunoscut. Este chiar modelul generator de haos, prin fiecare din elementele lui, dar şi prin ansamblul său, prin locul ce i se consacră în alcătuirea spaţiului de „înregistrare" şi „asumare" a culturii. Cum lucrează acest model, în mentalitatea colectivă, cu ce efecte, cu ce tendinţe de dezvoltare ulterioară, nu putem decât să avansăm unele ipoteze, deloc îmbucurătoare. Este de la sine înţeles că, odată „eliberat", „modelul haotic nu mai este controlabil. Astfel, eliberarea devine garantul existenţei sale, iar proliferarea este consecinţa şi cauza întrunite pentru a-l universaliza şi adapta în locuri şi momente. Această „nouă gnoză", perfect corespunzătoare unora mai puţin sau deloc noi, propune şi susţine activ, exoteric, adică popular şi universal, o antropogonie şi o antropologie simultane.

Este o ofertă căreia i se rezistă greu, mai cu seamă acum, în condiţii în care atâtea alte lucruri pot fi astfel obţinute. O zestre uriaşă pare să fie la îndemâna omului acestor „vremi", o zestre în care bunurile materiale sunt gata să fie însuşite, aşteaptă doar o perfecţionare spirituală, ca mijloc de „înfericire" şi continuă depăşire a unei dependenţe de trandescendent. Este gnoza lui Homo Homini Faber. În acest statut, persoana este sieşi suficientă şi umanului proprie, dar nu în calitatea ei de a fi unică, de neimitat, de neînlocuit, ci ca parte a unui întreg iminent şi autogenerator de (?!) viu, de „conştientă" panteistă.

Într-un astfel de „model", toate marile cuceriri ale ştiinţei actuale aduc cu ele, cu voie, sau fără, un întreg sau nesfârşit cortegiu de modalităţi de autogenerativitate, un fel de clonare a tot… Ca atare, clonarea omului, nu ar fi, contrar a ceea ce ne-am putea teme, un pericol prin semnalarea vreunui „terminus", ci, ar putea fi, un început

de act „demiurgic" a cărui esență-realitate nu poate fi pusă sub semn de întrebare, ea fiind opera demonică, în toată strălucirea ei luciferică, mincinoasă şi ucigătoare.

Magia/ vrăjitoria, în formele sale cele mai vulgare, aşa cum le ia în actualitate şi nu numai la noi, se ridică la un coeficient remarcabil de răspuns la aceste cerințe comune oricăror modalități de proclamare a imperiului imanenței, de instituire a unui absolut uman, fără alți termeni de comparație sau de competiție. Toată avalanşa aceasta de gnoză subculturală face parte dintr-un imens curent de desacralizare ale cărui constituente se întrepătrund şi se fecundează între ele, fără încetare, pentru a produce o nouă ordine, total încredințată ,,geniului" uman. Oroarea şi fascinația au făcut din totdeauna casă bună, formând o pereche ce-şi caută legitimitatea în acapararea puterii depline. Iar cea dintâi şi cea mai importantă treaptă de cucerire a puterii este cea asupra omului însuşi, asupra semenului. Fără această primă înstăpânire, totul ar fi lipsit de sens, de conținut, de mijloace. De realitate. Or, pentru agentul operator, puterea este realitatea, ea îi conferă nu numai un statut social ci, o condiție ontică „alta", nu extrasă din, ci esențială celei umane. De fapt, supraumane[131].

Puterea este termenul de referință primă şi ultimă şi în definirea condiției de vrăjitor-vrăjitoare. Mijloacele sau modurile în care puterea este moştenită, acumulată etc., nu mai sunt determinante, de vreme ce, odată intrat în posesia ei, nimic nu-i mai este interzis sau imposibil agentului respectiv. În unele practici vrăjitoreşti, cum am văzut chiar din exemplele prezentate aici, imaginea omului este de prim ordin. Păpuşile, Păpuşa Vie, Omuşorul, Spiriduşul etc. Toate acestea sunt trimiteri clare

---

131 - V. şi T. Todorov, (1996), cap. despre Beția Puterii. Problema Memoriei Recuperate se pune stringent şi acum la noi, precum şi importanța rolului adevăratelor elite.

la exercitarea puterii asupra fiinţei umane. Chiar fără aceste simboluri atât de explicite, interacţiunea magico/vrăjitorească îşi află rostul în ea înşeşi, prin prezenţa celui care intervine, prin prezenţa celui care o solicită, prin prezenţa celui care este vizat, direct, sau indirect.

Astfel, actul magic nu mai este doar un dialog între doi parteneri, ci o întâlnire a multora, una care se vrea şi se impune ca a tuturor, a oricui, fără excepţie. O întâlnire creatoare de rânduiri noi, toate subordonate puterii şi voinţei, opţiunii vrăjitorului: dominarea omului.

În practicile pe care le-am prezentat aici, succint, păpuşa vie sau spiriduşul, omuşorul, sunt dotaţi cu calităţi plurivalente. Ei (ele) pot fi entităţi vii care duc cu ele, în ele, puterea dată de către vrăjitoare, sau pot fi, chiar victima spre care entitatea este dirijată.

În tot contextul actului magico-vrăjitoresc, umanul este prezent şi utilizat, el este lumea şi este viaţa, celelalte componente ale universului iau şi ele parte la intervenţia în curs, dar nu o determină, se mulţumesc doar să o înconjoare, să o susţină. Chiar şi oul (cosmic) clocit la subţioară de către vrăjitoare, (ouat în chiar acea zi, de o găină neagră), este sub puterea celei care îl foloseşte, pentru ca apoi, tot după voinţa sa, să-l spargă şi astfel, să-l anihileze. La fel se petrec lucrurile şi cu samca, păpuşa vie, şi ea îngropată, apoi sfărâmată. Este nu numai în puterea vrăjitoarei să anihileze propria creatură, ci şi în interesul său să o facă. Altfel, acea creatură s-ar putea emancipa, elibera de sub controlul agentului vrăjitor şi s-ar putea întoarce împotriva acestuia. Situaţie de evitat, cu orice preţ. Oricum, în tagma vrăjitorească, suntem de asemenea informaţi, există o ierarhie a puterilor pe care respectivii specialişti le deţin şi le exercită. Putem deci presupune că, în situaţii extreme, cele mai puternice vrăjitoare intervin spre „rezolvarea" problemelor, chiar dacă acestea sunt din cele mai grave ori greu de imaginat. Cum ar fi şi scăparea de sub control a păpuşilor vii. În

ceea ce priveşte victimele unor asemenea „trimiteri", soluția se află tot în intervenția vrăjitorească. Cel care simte, crede, ori vede că i se întâmplă aşa ceva, trebuie să „apeleze" la profesionistele de acum omniprezente şi iar se „rezolvă". Am aflat deja că, acolo unde nici preoții, nici medicii nu mai ştiu sau nu mai pot să facă ceva care să-i ajute pe bieții oameni în suferință şi necazuri de tot felul, puterea vrăjitoarelor este cea care are ultimul cuvânt.[132]

„Athena! Celebra rezolvatoare a diferitelor probleme. Fiica Reginei magiei albe, Maria Câmpina vă ajută". Urmează numerele de telefon. (*Ziua*, 5 dec. 2001) Tot în baza puterilor de care vrăjitoarele actuale dispun, ele se definesc acum şi printr-un termen cu totul nou, chiar previzibil. Acela de „rezolvatoare". Ce alți termeni vor veni să completeze aceste „titulaturi", nu ştim. Este un teren ce se oferă tuturor „inspirațiilor", iar acestea sunt, desigur, magice şi „de abia aşteptătoare" să „îmbogățească" limba română şi să contribuie şi în acest fel, la „binele" oamenilor şi al țării.

---

132 - Dintr-un anunț publicitar aflam că „preoții şi călugării" neputând ajuta pe cei în nevoi spirituale sau de altă natură, „îi trimit" la vrăjitoare. (?).

CAPITOLUL XV

Fețele minciunii. Batjocorirea tradiției

În lucrarea (!) intitulată „Vrăjitoria se învață", ni se spune că... „Sandrine Cochevelou a descoperit secretele magice ale Mamei Xenia" (este un text de pe coperta cărții), cu ajutorul unui intermediar. „... De la primele noastre întâlniri am vorbit prin intermediul Alexandrei Ververa, o tânără bucureşteană fără ajutorul căreia, atât ca interpret, cât şi ca sfetnic în ale magiei, această carte n-ar fi putut apărea...„ Lacuna ar fi fost considerabilă, în contextul de „informare" a publicului occidental, asupra realităților societății româneşti. Cartea se deschide cu o prefață. Este „Prefața Ediției franceze", intitulată aceasta „Magie e la Roumanie", iar în nota de la această primă pagină de text, titlul este tradus, „Magie în stil românesc". Chiar şi noi, românii, de aici fiind, aflăm multe şi de toate din cartea ce ni se oferă, putem învăța nu numai vrăjitoria, ci şi despre noi înşine, lucruri pe care altfel nu le-am fi putut descoperi, nici înțelege. Imaginea ce ni se propune este atât de „originală", încât rămânem cu totul fermecați, sub putere de descântec, desigur, tradus din română în franceză şi, iar, din franceză în română, aşa cum şi trebuie să fie un cod magic adevărat, cu multe, nenumărate chei.

„În timpul în care şatra se aşeza la marginea vreunui sat şi bărbații negociau prețul cazanelor din cupru sau puneau ursul să danseze în fața copiilor satului, țigăncile mergeau din casă în casă şi ghiceau în plamă, în bobi sau în cafea ...".

Tabloul este diferit de cele pe care le cunoaştem din cercetarea de teren, din materialele de arhivă etc. Ţigăncile nu mergeau „din casă în casă", de parcă ar fi fost vorba despre un ceremonial ciclic şi bine integrat în tradiţiile rurale. Fiind practicante ale unor tehnici de ghicit, ele erau, eventual, consultate în aceste împrejurări de contact cu „şătrarii", sau, cu „ursarii" din care, ne spune Sandrine Cochevelou face parte şi Mama Xenia.

Ţiganii aceştia erau nomazi, ca atare prezenţa lor nu avea cum să fie semnificativă în peisajul magico-vrăjitoresc al mediului rural românesc. Era o prezenţă trecătoare, dotată cu unele funcţii, pe care comunitatea sătească le definea, după felul ei de a vedea şi citi lumea şi viaţa. Tehnicile de ghicit, cu excepţia ascultatului ghiocului, erau cele vechi, practicate din totdeauna, datul în bobi, de pildă. Cărţile, apoi ghicitul în cafea, nu erau frecvente în lumea rurală, iar ţărăncile nu ar fi stat la un „uitat în ceaşcă" cu ţiganca de şatră, fie şi pentru simplul motiv că în case, nu se bea cafea. Ghicitul în palmă era, de multe ori, privit cu rezervă de către sătence, contactul fizic nefiind „prevăzut" de obiceiurile locale. Practica aceasta era mai răspândită la oraş, amatorii de ghicit fiind aici mai emancipaţi în alegerea modalităţilor de a-şi afla viitorul.

Mai departe, aflăm că: „... Tot ele făceau farmece sau descântau, adică desfăceau farmecele cărora căzuseră pradă sătenii. Ele aveau şi rolul de vraci, încercând să vindece, prin mijloace vechi de când lumea, mai toate bolile de care sufereau ţăranii". „Ele" sunt ţigăncile, desigur. Ele ne sunt prezentate aici, nu ştim în baza căror documentări, ca având un rol important şi benefic în viaţa comunităţilor rurale. Le vedem ca agenţi practicanţi de magie albă, de vreme ce „desfăceau farmecele cărora le căzuseră pradă sătenii". Să încercăm doar să ne închipuim un atare „model" de contact cultural nu în orice domeniu, cum ar fi schimbul de bunuri, cazane, contra bani, ghicit

contra alimente etc., ci, în plan spiritual, ferire, dezlegare de farmece. Ciudat tablou, comunitatea rurală, bine închegată cu sistemele ei de credințe, de practici, cu mentalități şi comportamente bine întemeiate, recurgând la intervenția unor nomazi cu care, sporadic, venea în contact.

Lucrurile se petereceau mai curând „invers", contactul cu nomazii, atât de „străini", de „altfel", era înconjurat de un întreg ansamblu de superstiții, de care nici măcar țiganii de vatră nu erau exceptați. Satul avea modalitățile sale de „vrăjitorie" fie ea de bine, fie de rele. Nu mai revenim asupra acestor trăsături cultural specifice mediului rural românesc tradițional. Existau, desigur, situații în care în sat erau țigănci vrăjitoare, dar nici acestea nu erau personaje cu rol major, nici nu erau dotate cu calități preponderent pozitive. Cât despre nomadele care vindecau... era şi este puțin probabil ca țăranii să le încredințeze aceste rosturi. „... Ele aveau şi rolul de vraci... etc", este tot o fabulație asupra căreia nu ne mai oprim.

Prezența şatrei era, conform autoarelor cărții, un prilej de inițiere sui generis pentru satele noastre, în secretele magiei-vrăjitoriei. „... Astfel, fetele din sat Ťfurauť tehnicile magice ale țigăncilor, fiindcă, aşa cum mi-a confirmat şi Xenia, vrăjitoria nu se poate deprinde la fel de uşor ca tricotatul sau orice alt meşteşug, ci se Ťprindeť cu coada ochiului, urmărind atent fiecare mişcare a Ťbabeiť care Ťştieť şi trăgând cu urechea la fiecare şoaptă din descântec". Tabloul este tot mai amplu şi mai dinamic, iată acum fetele din satul românesc furând tehnici şi descântece magico-vrăjitoreşti de la țigănci. Rolul de maeştri inițiatori al acestor nomade (sau chiar sedentare) era astfel unul de prim ordin, din câte putem deduce din informațiile furnizate de cele trei colaboratoare ale lucrării „Vrăjitoria se învață".

O iniţiere prin metode indirecte, dar ţinute cu atât mai eficace, acest mod de a învăţa descântatul pe furate este frecvent menţionat în tradiţii rurale, numai că, în acestea, semnificaţia este diferită. Aşa cum am spus deja, conform normelor sociale tradiţionale specifice mediului rural românesc, calitatea de vrăjitoare, descântătoare, ghicitoare, bobăreasă, doftoroaie etc., etc., nu se moştenea, nu se transmitea prin dar, nici prin „har" nu era primită. Era o chestiune de opţiune personală, de talent şi, totdeauna, situată într-o poziţie marginală în raport cu dinamica structurilor specifice, sociale, spirituale, artistice.

Cât despre tinerele fete, în satele noastre, ele aveau, ca grup de sex şi de vârstă, multiple modalităţi de integrare şi de afirmare, menite să le confirme statutul, să le asigure trecerea de praguri şi de condiţie, atât ca persoane, cât şi ca generaţie. Toate aceste modalităţi armonios cuprinse în tradiţii, nu puteau fi izolate de viaţa de obşte a satului, ele veneau să o întregească, cu expresii de o sensibilitate şi de o calitate estetică de-a dreptul uluitoare. Ar fi un exerciţiu de o precaritate penibilă, să încercăm să ne imaginăm aceste rânduri de fete tinere învăţând, pe furate, de la ţigăncile nomade tehnici magice şi cine mai ştie ce.

Grupurile de „sorute", intrarea în horă, şezătorile[133], toate cu gesturile lor, de o sobrietate şi de o putere de sugestie admirabile, sunt elemente ale unei viziuni şi ale unor atitudini altfel deprinse şi învăţate, sunt componente şi ele, ale acelei pedagogii culturale despre care am vorbit mereu în acest studiu. Nici ghicitul sau aflarea viitorului nu erau lucruri necunoscute obiceiurilor şi sistemelor de

---

133 - „...Toarceţi fetelor / Toarceţi dragelor / Că din a noastră ceată / Se mărită o fată..."; text de la şezători, Făgăraş, ilustrând importanţa grupurilor de vârstă, simbolica arhaică în care ele se exprimau. Aici torsul este o îndeletnicire legată şi de semnificaţiile destinului care se împlineşte.

credințe ale satelor, iar pentru tinerele fete ele nu erau domenii interzise sau ignorate. Vrăjile de dragoste, de măritat, apoi colindele de fată mare, toate ne vin din acest patrimoniu peste vremi dar nu şi peste firea culturală. A „fi"-ul cultural[134].

Încă mai aberante sunt afirmațiile autoarelor atunci când se referă la descântec. La incantațiile orale care însoțesc gesturile executate. Descântecele populare, rurale, sunt, în marea lor majoritate, preluări mai mult sau mai puțin fidele, ale unor texte integrate marilor ceremoniale tradiționale. Fondul sau patrimoniul arhaic nu a fost şi nici nu avea cum să fie păstrat şi transmis în ansamblul lui. Un atare patrimoniu nu era un întreg sistematizat după criterii stricte, iar dorința noastră de a-l vedea ca atare, nu are cum să fie satisfăcută decât prin construirea de modele care, în realitate, nu au existat. Prezența unor elemente nu ne poate ajuta să reconstruim integral un ceremonial, oricare ar fi fost el, funerar, de nuntă, de naştere etc. Tot ceea ce putem obține, este o oarecare pătrundere care să ne fie nouă „cunoscută" în felul acelor strămoşi de a vedea lumea, viața şi toate cele ale omului cu mărginirile lor. Cum ne recunoaştem în aceste alcătuiri şi înțelesuri, depinde de fiecare din noi şi de „vămile vremilor" prin care trecem. Am putea spune, de ce nu, că arhetipurile sunt indicatoare, dar ele nu sunt modelatoare, nu sunt generatoare de memorie culturală identitară.

Nu înseamnă că idealizăm lumea satelor româneşti tradiționale, atunci când, la vămile vremilor prin care trecem, încercăm să nu plătim prea scump mersul înainte, oricum inevitabil, cu popasuri, dar nu cu opriri. Astfel de popasuri sunt învățăturile din vechime, sub formele lor atât de variate şi de ascunse, uneori. De parcă ar vrea să

---

134 - Pentru obiceiurile de peste an, V. I. Ghinoiu, (1997)

facă şi ele ceea ce nu este cu putinţă, să nu treacă. Sau, măcar să nu se piardă. Să nu se rătăcească. „Uitarea duce la rătăcire", îmi spunea odată o femeie din Gorj. Ar fi ca un fel de popas steril, pustiu. Un pustiu aşa cum îl înfăţişează chiar şi unele descântece vechi, locuri şi vremi fără semn de omenie şi de cunoaştere descoperită prin înţelepciunea de sus, făcută şi ea cunoscută celor mulţi, prin „oamenii cuminţi şi buni", prin credinţa şi cultul creştin.

Studiile de istorie, fie ele axate pe cercetarea faptelor concrete, de eveniment, progres tehnic etc., fie pe viaţa spirituală a diferitelor societăţi, culturi, nu au cum să refacă situarea acelor oameni în modul în care ei înşişi au făcut-o, au trăit-o, chiar dacă locul şi timpul au fost atunci ca şi acum, acolo ca şi aici, nu numai martori, ci şi „realităţi" semnificate, pentru fiecare individ, pentru comunităţi de neam, de popoare, de alte alcătuiri de întâlniri omeneşti.

Etnogeneza neamului nostru a fost una creştină, iar acest specific nu are cum să fie eludat, ceea ce nu înseamnă că el este invulnerabil în timp, loc, conştientizare necesară dăinuirii şi prezervării identităţii. Patrimoniul arhaic, precreştin, nu a dispărut, nici nu a fost ocultat în întregime de către memoria colectivă/ culturală. Orientarea profundă însă, a vieţii spirituale şi odată cu aceasta a celei sociale, a fost asigurată de către religia creştină ortodoxă.

Folclorul (ne referim aici în special la cel rural/ tradiţional) în toate ramificaţiile sale, reflectă acest specific de creştinism activ, chiar dacă nu în aceleaşi expresii, nu cu aceeaşi claritate. Datele acelei străbune înţelepciuni răzbat de dincolo de forme. Integrarea marilor ceremonialuri în contextul religios creştin ortodox a fost un proces oarecum firesc, o căutare de apropiere de esenţa prezentă prin taină, de realitatea acesteia. Caracterul agrar predominant al societăţii româneşti, stabilitatea populaţiei, în ciuda atâtor încercări şi agresiuni, au contribuit la

integrarea armonioasă a unui patrimoniu arhaic în trăirea creştin ortodoxă. Locul, timpul, au fost şi continuă să fie cele ale unei etnogeneze înbisericite.

Pentru omul modern care ne fascinează până a ne dezidentiza, toate aceste fapte par fie revolute, fie nesemnificative istoric, ştiinţific. Argumentele sunt mereu căutate în actualitatea covârşitoare şi deloc eliberatoare, aşa cum ea ar trebui, ar putea să fie. Situaţia pe care omul modern sau postmodern o alege este una a dezicerii de „vechi", ca şi a dezicerii de vulg, de mulţime, este aspiraţia elitistă, dar sub alte semne decât cel al alegerii hristice. Chiar proclamarea unei superiorităţi a tradiţiilor, în unele cazuri, este utilizată pentru a domina, a acapara, prin aservirea altuia sub diferite forme. Altfel spus, pentru putere, această fidelă aliată a orgoliului.

Încercarea practicii magico-vrăjitoreşti de a se prezenta ca fiind perfect compatibilă cu religia creştină, în cazul nostru cu cea ortodoxă, este un exerciţiu de strategie pe cât de asiduu, pe atât de aberant. Prin apropierea unor motive sau simboluri din patrimoniul arhaic, aceste practici vor să-şi legitimeze prezenţa într-un context etno-local. Ancorarea în religia dominantă, ar trebui, conform aceleiaşi strategii, să asigure credibilitatea practicii şi a tagmei vrăjitoarelor. Cum toate aceste manevre sunt mai lesne de desfăşurat în mediul citadin, pe „reginele magiei" le găsim în cartierele oraşelor, mai cu seamă în Capitală. Este de aşteptat ca, în curând, în repertoriul breslei să se producă mari modificări, pentru a-l face mai „adaptat" culturii şi comunicării informaţionale. Profesionistele vor renunţa, treptat, la paradigmele oferite atât de patrimoniul arhaic de proveniență rurală (pe care dealtfel l-au imitat precar), cât şi la pretinsa apartenenţă la credinţa creştină şi la unele din formele de cult ale acesteia, pentru a se plasa fără echivoc în peisajul universal al unei ,,ere noi", cea a unui om nou, fără apartenenţă, fără identitate.

Sărăcia textelor orale care acompaniază actul de intervenţie magico/ vrăjitorească este, de pe acum, un simptom al acestui proces evolutiv şi în plină expansiune. Actul magic nu va mai fi un ritual cu secvenţe succesive şi cu încercări strict formalizate, ci va deveni un mod de a „comunica", între parteneri cu roluri diferite, dar perfect armonizate în natura şi intenţionalitatea lor. Aşa se şi explică de ce, magia/ vrăjitoria este în actualitate un domeniu tot mai accesibil oricui, caracterizat printr-un exoterism feroce, o adevărată operă de democratizare a cunoaşterii şi a puterii. Dar, cum orice acţiune cu caracter exoteric trebuie să fie fondată pe un esoterism care să o justifice, nici vulgarizarea „noii" gnoze nu va fi (vreodată) modul ultim de comunicare, sau cel de organizare a lumii şi a omenirii.

O prefigurare a acestei stări a omului „rezolvat" ne-o oferă şi magia/ vrăjitoria în formele cele mai vulgare şi mai confuze cu putinţă, cum le găsim şi la noi în actualitate. Este ceea ce am putea numi o stare a „deochiului de sine". Rudimentele acestei condiţii formulate de către profesionistele breslei, nu au cum să sintetizeze sau să exprime natura şi conţinutul acestei stări spre care se tinde, nu numai fiindcă este un ţel, ci şi datorită faptului că ea se instalează (intrinsec) în firea omului, îl face sieşi făptură, prin tentaţia absolutului iluzoriu.

Vrăjitoarele profesioniste, cele pe care le regăsim mereu în spaţiul public local, fie el mediatizat sau activ „de la om la om", nu sunt, cu certitudine, atât de naive încât să creadă în propriile lor acţiuni, în conţinutul acestora. Ele nu lucrează în virtutea unei tradiţii, cu norme relativ bine închegate şi capabile să asigure o orientare într-un model recognoscibil celor care le solicită. Tot exerciţiul magico/ vrăjitoresc se bazează pe modul (modelul) de comunicare dintre agentul operaţional şi solicitantul implicat. Profesionistele acestui tip de

comunicare ştiu foarte bine că au un impact, prin prezența lor, prin imaginea acesteia, ca şi prin actele „povestite" în gest, în vorbă, asupra celor care le chestionează. Ele dau un răspuns, este un dialog anticipat, ale cărui reguli constă într-un pact reciproc acceptat şi aşteptat. Proiectarea majoră nu o face agentul magic, ci partenerul care, prin prezența sa, reprezintă un mediu socio-cultural.

Astfel, dintr-un aparent dezavantaj, haosul modelului la lucru, interactiv şi interactivat, este un factor de garanție a succesului, a ecoului în mase. La câte nivele se realizează proiecția, pentru fiecare din părți, pentru a se ajunge, la un „consens" lipsit de sensuri profunde, la un mecanism de adecvare superficială, în baza căruia, mai departe, în orice împrejurare, solicitantul să evolueze, el însuşi, dar şi cei care-i sunt parteneri sociali etc. ? Altfel spus, cum procedează fiecare din părți la constituirea unui model celuilalt acceptabil şi „util" ?

Inițiativa o are agentul magico/ vrăjitoresc, el vine cu propunerea gata făcută, dar şi gata să fie adaptată după condițiile care se modifică. Este un model deschis, în care actul propriu zis nu mai contează, ci, aşa cum am spus, faptul că el este aici, acum. Prin prezența agentului, desigur, prezență care, fără posibilitate de contestare, conferă realitate faptelor, oricare vor fi acestea. Oferta sugerează, conține şi realizarea faptelor, cele pe care, fără vreo oprelişte de opțiune, solicitantul le poate cere. Virtualitatea este compensată sau mascată de realitatea „fizică" a agentului dar şi de cea a beneficiarului, care se vede şi el înzestrat cu o libertate altfel nici măcar visată. El este cel care alege ce este de rezolvat, în ceea ce-l priveşte, oricare ar fi eticheta pe care agentul o va aplica actului ce va fi (este) executat. Deochiul de sine, pe care-l trăieşte agentul, este integrat şi de către beneficiarul (interactivat), cei doi, (sau mai mulți, în orice caz, împreună), fiind deopotrivă prezenți, individual, în experiența de putere şi de soluționare. Aici este pragul care

se cere trecut, locul în care, din care tentaţia se manifestă. Cine face, va face primul pas, rămâne o problemă de ordin secundar, iar partenerii au, fiecare din ei, gata formulate eventualele explicaţii şi pretexte de absolvire.

Ar fi desigur, interesant de studiat, cum anume în contexte culturale diferite se ajunge la stabilirea acestui prag de înţelegere între agentul magic şi agentul receptor. De obicei, este conţinutul actului care este luat în considerare, examinat, analizat, explicat, iar conlucrarea se bucură de puţină atenţie. De altfel, acelaşi exerciţiu de analiză calitativă extinsă ar putea fi aplicat şi în cazul altor moduri de întâlniri dintre agenţi operaţionali propriu zişi şi agenţii receptori. De exemplu, între activistul de partid şi membrii organizaţiei de bază, sau, între ideologul „elitist" şi „massa" căreia acesta i se adresează. Sau, între formulatorul de opinie şi publicul care se formează şi care, la rândul său, formează alţi formatori etc., în procesul de mediatizare tot mai sofisticat şi mai accelerat.

Comunicarea de tip informaţional globalizant, exclude sau minimalizează oralitatea ca loc de întâlnire privilegiat, iar magia/ vrăjitoria tot mai sumar verbalizată şi mai „amplu" simbolizată prin actul „nud", se prezintă ca o componentă cognitivă de necontestat a unei noi memorii culturale. Componenţa aceasta, deşi este, prin calitatea sa, dintre cele mai vulgare, prelucrează continuu date esenţiale ale memoriei culturale colective, individuale, identitare, dar şi generale.

În toate mass-media se constată, fără nici o dificultate, o vulgarizare tot mai accentuată, o obscenizare a comunicării orale, sub eticheta unei libertăţi totale de exprimare (exhibare !). Exoterismul pe care-l practică magia/ vrăjitoria este, de fapt, acelaşi, cu cel practicat de cele mai moderne şi chiar „elitare" instrumente-mijloace de comunicare/ informaţională actuale. Un mod straniu de mutare a esoterismului în „imagine" are loc, cu scânteietoare oferte de libertate regăsită, în fine, a Sinelui

colectiv sau universal. Nu o imagine încifrată, ci una, paradoxal, simbolică prin absență de simboluri. Omul Nud, al animalității reintegrate[135].

În vânătoarea de simboluri pe care o găsim la tot pasul în practicile magico/ vrăjitoreşti actuale de la noi, tocmai simbolurile sunt cele mai puțin luate în seamă de către profesionistele tagmei. În realitate, are loc o întreagă întreprindere (acțiune) de desimbolizare a tuturor simbolurilor. Nu este vorba numai de pierderea unor anumite înțelesuri pe care un simbol le-a avut şi le-a propus în mediul în care a evoluat în prealabil, căruia i-a aparținut, ca loc cognitiv important şi a participat la ansambluri magistrale de constituire a pedagogiei culturale implicate sau explicite. Nu este vorba nici despre înlocuiri de înțelesuri care se produc, ținând pasul cu schimbări generale ce au loc în viața comunității respective, social, tehnic, mentalități, educație etc.

„Dessimbolizarea" simbolurilor o putem mai curând vedea ca o desposedare a lor de calitatea ce le-a fost (ar trebui să le fie) intrinsecă, de a produce, prin simpla lor prezență, simbolizare, amplificarea arcului de gândire creativă, personală, aşa cum s-a realizat ea în memoria culturală pe care am denumit-o „de tip holografic". Este tipul de memorie care a caracterizat şi, în mare măsură (calitativă), continuă să caracterizeze comunitățile noastre rurale. Prezența „simplă" a simbolurilor nu este un sinonim de o independență a acestuia de orice asamblare, nici un simbol nu există singur, nici măcar singuratic. Totuşi, fără ca multitudinea de valențe pe care le are să

---

135 - Prezentarea în direct sau „pe viu" a oricăror experiențe intime, personale, individual sau în cuplu, de grup, propune un mod nou de „ritualizare" a unei memorii colective de „eliberare" în raport cu orice însemne culturale le-ar fi avut menite să asigure o traversare echilibrată a pragurilor de existență şi nu numai. Trebuie luate în considerare şi „ofertele" pe internet, cu larga lor audiență.

fie, în mod necesar, evidenţiate, de fiece dată, în fiece împrejurare simbolul prezent, oferit le oferă, într-o imediatitate semnificată de către receptorul prezent şi el, în consonanţă profundă.

Exprimat prin cuvânt, prin gest, obiect, sau doar sugerat, prin participare tăcută, simbolul încărcat cu înţelesuri împărtăşite, le conferă acestora rosturi de trăire şi de situare a persoanei şi a comunităţii fără de care omul nu se poate nici găsi, nici regăsi, nu are cum să se afle pe sine în cei care l-au precedat, nici cum să se dăruiască celor care-i vor urma. Asemenea omului persoană, simbolul nu există singur, nici nu ar putea exista astfel. De aici, dacă vrem să urmăm, sumar, un atare itinerar al mersului simbolului, în şi printr-o memorie culturală specifică, vom găsi, pe drum, la răspântii de orientare profundă, simboluri care sunt identificatoare chiar pentru om, ca OMUL[136].

În practica magico/ vrăjitorească de la noi, selectarea unor simboluri majore din viaţa spirituală a comunităţilor nu se face la întâmplare, chiar dacă acestea intră şi ele în procesul general, de dessimbolizare. Există şi o graduare a importanţei simbolurilor, de care, profesionistele tagmei vrăjitoreşti trebuie să ţină seama şi aşa şi fac. Pe de o parte, aşa cum am mai spus, pentru a mima o apartenenţă legitimă la peisajul cultural spiritual local românesc, creştin ortodox, apoi la cel arhaic, tradiţional rural etc., dar şi pentru a facilita demersul de desacralizare, necesar unei instituiri de stare nouă, complet eliberatoare, o promisiune eshatologică pe înţelesul oricui şi oricui deschisă. Fără o desacralizare a întregului trăirii persoanei şi comunităţii, nu s-ar obţine nici o instaurare viitoare a acestei ere de fericire pământească.

---

136 - Acele formule care deschid actul de intervenţie subliniază tocmai unicitatea fiecărei nersoane. Începutul invocat este cel al unei vieţi adică Omul din fiecare om.

În ciuda vulgarității şi a conținutului confuz, a precarității de expresie etc., a demersului magico/ vrăjitoresc, putem sesiza în el o întreprindere lucidă, chiar dacă unele din componentele acesteia ar scăpa profesionistelor care, tot mai mult, invadează spațiul public al societății româneşti. Există, desigur, cu mare pondere, dorința de câştig, aşa şi sunt percepute aceste vrăjitoare atât de abile în a-şi vinde marfa ,,magică", de către o mare parte a publicului vizat. Că societatea românească, este, în ansamblul ei, dar mai ales în mediul citadin popular, de o vulnerabilitate accentuată este un fapt ce nu poate fi negat. Vrăjitoria, sub orice formă, găseşte astfel un teren propice şi îl exploatează avid şi abil.

Din cartea Sandrinei Cochevelou le vedem pe vrăjitoarele țigănci ca „mame spirituale" ale comunității. Trebuie citit, comunitatea rurală românească, satul, în întregul lui... „La început m-a amuzat acest „mama" plasat în fața prenumelui, asemănător celebrelor „mameloi" preotesele cultului voodoo. Apoi mi-am dat seama că similitudinea provine de acelaşi rațiuni, vrăjitoarele sunt văzute ca mame spirituale ale comunității". Mai aflăm, din aceeaşi sursă, că, în satul tradițional, prezența vrăjitoarelor era de maximă semnificație şi utilitate, în momentele principale ale existenței omului. Datele ce ne sunt oferite de către aceste autoare sunt atât de contrafăcute în raport cu realitatea culturală tradițională (şi chiar actuală), încât nu ar merita nici măcar să fie luate în considerare... Dacă... dacă nu ar fi atât de mediatizate şi cu atâta suficiență afirmate.

Vrăjitoarele, ne spun respectivele autoare, erau chemate la naşterea copiilor, pentru a auzi, vedea, apoi pentru a domoli ursitoarele[137]. Or, fie şi numai pentru acest

---

137 - La niciunul din pragurile existenței, aşa cum erau acestea marcate tradițional în satele romaneşti, vrăjitoarele nu erau prezente în aceasta calitate. Toate aceste momente erau bine stabilite

exemplu, informaţiile sunt aberante. Ceremonialurile care însoţeau naşterea, ca şi primele praguri ale vieţii copilului, au fost cele ale întregului grup de popoare şi culturi europene. Nici la naştere, nici la nuntă, nici la moarte, vrăjitoarele (vrăjitorii rurali) nu erau chemate, nu aveau nici un rol, iar ca acestea să fi fost dintre ţigăncile nomade (sau sedentarizate), era imposibil. Faptul ar fi contravenit tuturor coordonatelor tradiţionale care indicau mersul şi sensul vieţii, aici, în lumea pământească, în lumea cealaltă, sau de dincolo.

Mai suntem informaţi în lucrarea respectivă că... „vrăjitoarele clasifică relele în cinci categorii, deşi toate se află scrise în ursită şi au fost rostite de cele trei ursitoare: de la Dumnezeu de la Sfânta Maria, de la Sfântele zile grele, de la ale sfinte". Iată cum, fără echivoc, vom găsi aici divinitatea, chiar pe Dumenezeu ca trimiţător sau făcător de rele. El le-ar înscrie deci în ursită. Apoi, la fel procedează şi Sfânta Maria. Cum ar mai recunoaşte un solicitant oarecare credinţa şi tradiţiile în care a fost crescut? Numai dacă ar proceda la o răsturnare a tot ceea ce ştie, a fost educat să respecte şi să urmeze.

Mai departe citim „... Dintre toate acestea, numai ultimele patru categorii de rele pot fi combătute prin practici magice. Deci, ursita propriu-zisă nu poate fi schimbată, fiindcă ea conţine şi porunci de la Dumnezeu, dar vrăjitoarele o pot îmblânzi, modifica în aspectele ei mai puţin importante. Iată şi poruncile dumnezeieşti între cele rele asupra omului, ba chiar între cele care nu mai pot fi „combătute".

---

ceremonial şi practic, participanţii aveau rosturi ştiute şi respectate. Materialul documentar este imens, iar unele obiceiuri se mai păstrează încă, chiar dacă cu modificări importante. Pentru documentare pot fi consultate arhivele Institutului de Etnografie şi Folclor, Constantin Brăiloiu, Bucureşti. Ca şi arhivele altor instituţii de profil din ţară. pt. lit. V. S.FI. Marian, (1997), V. T. Pamfilie, (1995) etc.

CAPITOLUL XVI

Limba veche Şi-nțeleaptă - înțelepciunea pe viu

„Cutare să rămână curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Cum Maica Domnului
L-a lăsat,
Că în ziua în care
O născut,
Nici o nevoie nu o avut ...".

Asemenea formule de încheiere sunt foarte frecvente în incantațiile orale tradiționale ale satelor noastre. Altele, se referă direct la Dumnezeu, după cum urmează: „Descântecul de la mine, - Leacul de la Dumnezeu". Prezența Maicii Domnului este decisivă în incantațiile de reintegrare în ordinea inițială, favorabilă, pe care voința divină a instaurat-o în lume, în viața omului. Textele de acest tip sunt dintre cele mai ample şi mai frumoase, unele situându-se în spațiul ce cuprinde deopotrivă motive mitice, basmul fantastic, balade sau, apropiindu-se de textele ceremoniale ale „petrecerii" sufletului pe drumul către lumea cealaltă. Nu conținutul concret al acestor creații ne interesează aici, ci apartenența lor, integrală, la patrimoniul spiritual al mediului rural românesc, în alcătuirile lui tradiționale.

Or, în acest patrimoniu, prezența şi rolul vrăjitoarelor, aşa cum ne sunt descrise, propuse în actualitate, nu erau incluse. Cu atât mai puțin, cele care erau de etnie țigănească ar fi putut fi implicate în

desfăşurarea acestor integrări, acestor situări pe care, întreg folclorul le conţinea şi le asigura, în modalităţi specifice şi aparent, prea puţin legate între ele, dar reale prin însăşi purtătorii lor, cu o coeziune de fond ce era trăită.

,,A plecat cutare,
Pe cale,
Pe cărare,
A plecat să muncească,
Să se hrănească,
S-a întâlnit
Cu Bunele
Cu Frumoasele,
În cale.
În braţe îl luară,
Pe pământ îl aruncară,
Oasele îi sfărâmară,
Îl lăsară plângând,
Văitându-se,
Maica Sfântă din cer coborî,
Şi îl întrebă:
Ce ai tu cutare,
De ce plângi,
De ce te vaiţi,
Ce să am,
Maică Sfântă Marie,
Am plecat pe cale,
Pe cărare,
Să muncesc,
Să mă hrănesc.
M-am întâlnit
Cu Frumoasele,
Cu Bunele
În cale.
Pe braţe mă luară
De pământ mă aruncară,

Oasele îmi sfărâmară,
Sângele îmi băură...
Taci tu, cutare,
Nu te plânge,
Nu te văita,
Că eu le-oi plesni,
Şi eu te-oi face,
Mai sănătos
De cum ai fost...
Maica Sfântă porni,
Pe cale,
Pe cărare,
Ea se întâlni
Cu via în cale.
Bună ziua, viță de vie,
Mulțumim dumitale,
Maica Sfântă Marie.
N-ai văzut,
N-ai cunoscut,
Bunele Frumoasele?
Le-am cunoscut,
La zidul cel mare,
Ele mâncau,
Se ospătau,
La mese întinse,
Cu făclii aprinse...
Maica Sfânta Marie
Drept înainte mergea,
La zid ajungea,
Din bici ea plesnea,
Zidul se crăpa,
Inimi că găsea,
În năframă le lega,
La cutare ea venea,
Cutare nu le primea,
Că era inimă de găină.

Altă inimă cerea, de miel de lapte.
Maica Domnului cale întoarsă făcea,
Şi bine ea căuta,
Inima lui cutare o găsea,
Şi la cutare ea venea.
El se bucura
Şi se vindeca.
El tot punea,
Putere la putere,
Sănătate la sănătate,
Râs la râs,
Mâncare la mâncare,
Băutură la băutură,
Odihnă la odihnă..." [138]

În alte incantaţii, de acelaşi tip, vizând o integrare sau o reintegrare într-o condiţie originară benefică, formulele de început sunt şi mai semnificative. Un „cutare", totdeauna spus pe nume, pe cel de botez, este precedat de locuri şi mai „a luare aminte". „A plecat începutul/ De la casa lui,/ De la masa lui,...". O situare ce nu pretează la confuzii, este vorba, despre loc, despre timp. Timpul ca început, iar locul ca masă, casă, toate acestea simboluri de ordin metafizic profund şi cuprinzător. Este începutul lumii, este lumea prin casa invocată, prin masa de adunare, de hrănire şi de dăinuire[139].

În descântecele în care se deschide invocaţia cu un timp şi cu un loc numite pe nume de „cutare", omul este prezent, prin persoana respectivă, dar în statutul său ontic

---

138 - Text cules de autor, Dobriţa, Gorj, 1968.

139 - Motivul „Mesei" are o rezonanţă simbolică profundă fără ca valenţele să-i poată fi epuizate sau repertoriate. Masa Ursitoarelor, la naştere, dar şi la nuntă, chiar şi la moarte, conform unor date de teren. Masa de voie bună, apoi, masa de voie rea, după cum spune cântecul: „... La masă de voie bună / Mulţi prieteni de-ai mei s-adună / La masă de voie rea /, S-alegea care venea / ...". Apoi, Masa Tăcerii.

dăruit, creat. De obicei, textele mai complete, ne şi spun că: „A plecat cutare,/ Pe cale, pe cărare,/ Pe drumul cel mare,/ Pe cărare neumblată,/ Pe rouă nescuturată, Cărarea a călcat-o,/ Roua a scuturat-o,/ Când a fost la mijloc de cale, de cărare,/ S-a întâlnit…”.

Toate aceste simboluri, regrupate în alcătuiri diferite, potrivit contextului ceremonial în care se rostuiesc, păstrează sensuri majore, pe care le oferă şi le deschid altor înțelegeri şi trăiri, după putința de pătrundere a fiecăruia, dar fiecăruia continuând să fie îndrumători. Prin ținere de minte, aducere aminte, luare aminte. În creațiile libere de un context ritual, aceleaşi simboluri, motive, înțelesuri, se vor împărtăşite şi mereu actualizate. Ele nu părăsesc „drumul cel mare” chiar dacă acesta pare aşa de larg şi de ocolit.

Este drumul sau calea vieții, cea a lumii şi a omului prin în lume. Cu fiecare om începutul se face, într-un fel tainic, unic şi minunat, pe cărarea neumblată, pe roua nescuturată, toate gata să-l primească pe cel călător şi prea puțin ştiutor. Trecând prin lume, pe cărarea lui, ca toți cei trecători prin viață, omul calcă acea cărare, scutură roua, este trecerea lui, este semnul acestei treceri. El însuşi este purtător de semn de viață, este viu. Mersul lasă urme, acestea pot fi apoi văzute, învățate şi urmate, dacă…

La mijloc de cale, de cărare, are loc întâlnirea. Răscruce. Pentru fiecare, pentru toți, pe rând. Incantațiile, chiar cele mai elaborate, nu procedează la o decodificare a conținutului exprimat prin motive, prin simboluri. Dimpotrivă, par să încarce nararea cu detalii şi precizări ce pot lesne deveni derutante. Este una din proprietățile textelor „inițiatice”, sau ale altora, cu valoare educativă mai modestă. În creațiile tradiționale orale, descântecele sunt invadate uneori de astfel de aglomerări. Lectorul, ca şi solicitantul actului vor fi tentați să întreprindă o citire după cum se pricep, sau cred că se pricep. În orice caz, vor aplica un cod personal, subiectiv pe care-l vor ține ca

fiind valabil. În comunitățile tradiționale rurale, cele mai multe din incantațiile de acest tip, integrare-reintegrare, erau executate chiar de către beneficiar. Erau formule orale care însoțeau gesturile rituale, în circumstanțe de viață, praguri, sau momente. Unele aveau un caracter social larg, pe grupuri de sex, de vârstă, altele, trebuia să fie executate personal, individual.

Omul, persoana, pe drumul cel mare, pe cale şi pe cărare, era astfel mereu în exercițiu de integrare şi de reintegrare, cu lumea, cu viața, cu înțelesurile acestora şi cu propriul său rost, destin, soartă. Destin cu răscruci, dar nu unul cu predeterminări de neclintit. Credințele populare ale țăranilor vorbesc despre crearea lumii de către Dumnezeu, în temeiul unei ordini, de armonie, de sfințenie, de binefacere. Dintre toate creaturile, făpturile, omul este singurul care are putință de cunoaştere, de înțelepciune… Despre acest dar este omul mereu avizat şi pe calea cea mare şi pe cărarea personală.

În descântece (chiar şi în ele!), la răscruci cu primejdii nu din cele mai neînsemnate, omul, trântit pe jos, cu oasele rupte, ba chiar cu „inima" furată, cu toată puterea luată şi nu este vorba doar despre forța fizică, nu conteneşte să strige, să se vaite… Cere. În multe incantații ni se spune că: „Nime-n lume nu-l auzea,/ Numai Maica Domnului din cer îl auzea,/ Pe scară de argint cobora/ La cutare venea-Şi-l întreba…".

În descântecul pe care l-am citat aici ca exemplu, Maica Domnului vine, îl întreabă pe cel în suferință ce anume l-a adus în asemenea stare. Sfânta Maria, Maica Domnului, ştia, de bună seamă, dar voia să audă chiar din gura celui în nevoie, cum vede el însuşi acest loc al unei răscruci de mare încercare, de întâlnire cu cele ale unor alte lumi. Aici, sub închipuiri de Bunele, Frumoasele… În alte texte, aceste doamne sunt numite în nenumărate

feluri[140], dar, o scenă de intervenție negativă, primejdioasă, este descrisă, cu acelaşi consecințe. Omul este, aparent, învins. Mai departe, lupta nu o duce el ci chiar Maica Domnului. Aici, în textul citat de către noi, Sfânta Maria face cale întoarsă, se urcă spre înțelesurile adânci, în locuri la care cel călător n-avea cum să ajungă singur. Acolo, este un zid, iar în zid, sunt inimi. După o primă încercare, pentru a vedea dacă omul îşi recunoaşte inima, cea dăruită lui, sau dacă este tot în nevoie şi rătăcire, Maica Domnului îi aduce „inima de miel", adică inima nevinovată, cu care, în ziua ce-o născut, nici o nevoie n-o avut... În incantația aceasta, chiar omul în nevoie face gestul de a-şi cere inima cea adevărată: „... Cutare nu le primea,/ Că era inimă de găină,/ Altă inimă cerea,/ De miel de lapte...". La vederea acestei inimi, omul se bucură, apoi se vindecă şi de cele trupeşti. Trece de răscruce, sau iese din ea.

Din cercetarea de teren, întreprinsă în toate regiunile țării, ca şi din informații bibliografice şi de arhivă, putem sesiza un aspect oarecum neaşteptat. Practicile tradiționale rurale, descântatul, atunci când este acompaniat de texte (incantații) ample, elaborate şi bogate în conținutul lor simbolic, sunt relativ sărace în ceea ce priveşte gesturile propriu-zise. Acestea tind să fie mai curând simple, repetitive, şi nu întru totul la înălțimea formulelor orale, ba chiar oarecum în contra-timp de semnificații cu acestea[141].

---

140 - Sub unele denumiri ce le sunt date, pe care le împrumută, este greu să identificăm aceste doamne, zâne, ursitoare, cum este cazul Zorilor din ceremonialurile funerare, din cântecele de şezătoare, etc. „Voi Zorilor, Zori / Toate trei Surori / Voi să nu pripiți / Ca să răsăriți..." Răspunsul Zorilor este şi el edificator: „Voi muierilor, voi nu vă rugați / Dără voi de noi / Ci voi să vă rugați / Mâine pe plecare" De Galbenul Soare / Că El e mai mare..." Aici, doamnele sunt Surorile Soarelui... În descântece, ursitorile apar sub nenumărate înfățişări, de parcă ar vrea să ne semnaleze nenumăratele opriri, înaintări şi posibilități pe care le avem.

141 - Faptul poate fi văzut ca un argument referitor la desprinderea acestui tip de incantații din marile ceremonialuri

Este binecunoscută, sau ar trebui să fie, bogăţia extraordinară a limbii populare, tradiţionale româneşti, în care, aşa cum am mai spus, există (sau existau) două registre întrepătrunse. Un registru ceremonial, altul, cel de fiecare zi. Ca şi alte creaţii orale, incantaţiile numite şi descântece, tind, încearcă şi ele să se menţină în registrul cel „ales", în care, simbolurile să fie purtătoare de înţelesuri adânci, dar să şi „ştie" să vorbească frumos. Iată încă o dimensiune a memoriei culturale identitare în care, nu vrăjitoarele de azi au acces şi cunoaştere. O estetică a memoriei culturale a fost mereu în acţiune, iar expresii ca acestea „nu e bine", „nu e frumos", au fost şi mai sunt încă îngemănate în firea noastră. Dacă avem ţinere de minte, aducere aminte şi luare aminte.

Descântecele şi practicile de alte tipuri, cele de rele, sau de greu, de moarte chiar, nu sunt însoţite de texte ample, în schimb ele au o desfăşurare mai complicată de acte, multe fiind chiar de durată. În psihologia colectivă, în societatea românească actuală, nu un spirit optimist, plin de speranţă, de bună înţelegere domneşte. Individul ca şi grupurile, masele se resimt de o dezorientare, descurajare sau chiar mai rău, de disperare. Reacţiile sunt diferite, desigur, dar starea generală nu este una pozitivă. În astfel de condiţii, practica magic-vrăjitorească are toate şansele să se dezvolte, rapid, profund şi ramificat.

Faptul acesta a fost perfect înţeles de către profesionistele breslei şi nu numai de către ele. Situaţia este exploatată din plin, constituindu-se un teritoriu paralel realităţii dar aparţinând, totuşi, acesteia: o realitate de nedorit, nefirească şi profund dăunătoare. Ca fapt cultural marginal prin conţinutul său, ca şi prin expresii, de o

---

colective destinate asigurării bunei desfăşurări a vieţii satului. În acelaşi timp, această gestică relativ simplă, poate fi justificată prin executarea rituală chiar de către persoană în cauză, beneficiarul actului.

vulgaritate greu de concurat, magia/ vrăjitoria actuală rămâne un fenomen negativ, a cărui natură demonică nu are cum să fie negată. „Unele vrăjitoare foarte experimentate reuşesc chiar să-şi transfere voința în persoana pe care vor să o influențeze, identificându-se cu ea într-un singur trup. Este un procedeu magic oarecum asemănător fenomenului posesiunii, practicat însă în scopuri malefice în magia neagră", ne informează Sandrina C., preluând şi interpretând datele furnizate de Mama Xenia. Am văzut şi în relatările făcute de către Cireşica, că „Magia neagră înseamnă de fapt chemarea anumitor spirite şi obligarea acestora să îți dea ascultare în ceea ce le ceri. Asta nu este un lucru rău sau un păcat. Păcatul începe atunci când ceri un lucru rău sau un lucru nedrept. Căci poți cere vindecări, şi izbânzi, noroc şi fericire, dar poți invoca sprijinul forțelor nevăzute şi pentru a blestema, a lega şi a distruge un duşman. Totul constă în a şti ce să faci cu magia neagră". Prin urmare, magia neagră nu mai este neagră, iar spiritele ajutătoare pot fi şi bune şi rele, după cum sunt solicitate şi conduse de către agentul magic, fără nici o deosebire, ceea ce e bine poate fi şi rău, ceea ce este demonic, poate fi benefic, totul spre o cât mai mare confuzie şi totală nediferențiere.

CAPITOLUL XVII

Instituționalizarea vrăjitoriei: loc şi timp înstăpânite. O nouă geografie şi o nouă istorie

Din afirmațiile făcute de Rodica Gh. cu prilejul unei discuții în programul Credo (TVR 2), am văzut că: „ ... ceea ce face o vrăjitoare cu magie neagră, cu duhurile Necuratului şi cu incantațiile cu Necuratul, un preot nu poate să dezlege. Dar eu, cu magia albă, cu descântecul meu, eu dezleg ...". Aici, vedem o încercare de a delimita cele două magii, deşi lucrurile nu sunt chiar atât de simple, de vreme ce totul depinde de opțiunile agentului magic şi de cererile ce-i sunt adresate. În acelaşi program, o tânără vrăjitoare afirma: „... Eu am un loc sacru, care în acel loc nu poate să intre nimeni, decât numai eu... Harul acesta vine de la Dumnezeu, şi noi totdeauna-l pomenim pe Dumnezeu în descântece ...". (v. p...) Cu alte cuvinte, în virtutea acelui „har" care le este dat chiar de către Dumnezeu, vrăjitoarele pot face orice, absolut tot, au cale liberă şi nici o oprelişte.

Un conflict deschis cu clerul, oricare ar fi denominația acestuia, este evitat, mai cu seamă cu cel creştin-ortodox[142]. Cum din religia creştină, cu precădere din cea ortodoxă, sunt preluate-vânate cele mai importante simboluri, discursul magico/ vrăjitoresc se construieşte în jurul acestora, cu incursiuni stăruitoare chiar în registre despre care, respectivele profesioniste n-au nici cea mai

142 - Totuşi, în ultimul timp, profesionistele se plâng că sunt „persecutate" de către unii preoți.

vagă idee. Repetarea unor termeni este pur mecanică menită să producă un efect de ecou imediat în mintea celor care solicită intervenţia, „Folosim crucea, busuiocul, aiazmă …”, spune o altă tânără în acelaşi program TV.

În aceeaşi emisiune, Rodica Gh. mai spunea: „… Şi vreau să vă spun că am avut şi relevaţii (!). Ceea ce face o vrăjitoare cu magie neagră, şi despărţeşte o casă, şi leagă cununii, şi trimite argint viu, prin puterea mea şi prin darul meu pe care-l am, eu dezleg cel rău. Eu nu fac rău, este o luptă foarte mare a celor – vreau să vă spun că este această luptă. Sunt vrăjitoarele de magie neagră, şi vrăjitoarele de magie albă …”

În toate ofertele prezentate, aceste profesioniste se declară ca practiciene ale magiei albe, desigur. Regine, prinţese etc. Cât despre lupta dintre cele două tabere, pare să fie tot un artificiu, de vreme ce atâtea cunoştinţe sunt cu generozitate comunicate celor care vor să se iniţieze în secretele vrăjitoriei fie ea albă ori neagră. Lupta, „foarte mare”, este bine întreţinută din ambele părţi ea devine, astfel un principiu al întocmirilor de lumi, dar şi de viaţă a oamenilor, a tuturor, a fiecăruia. Singure, oarecum „firesc”, „dar perfect” justificat, stau deasupra acestor realităţi, doar vrăjitoarele. Rânduite şi ele, în trepte ierarhice, după cunoaştere, putere, moştenire şi iniţiere etc. Problema se complică, dar numai într-un plan minor, cel al arogării de însuşiri, de ranguri, de ascendenţă, calitatea de agent magic rămâne, totuşi, intactă.

O concurenţă este necesară, pentru a suscita interesul local, pentru a acoperi tot spaţiul civic, în fine, pentru a avea şi noi o piaţă liberă, măcar în cele ale vrăjitoriei. Clientul poate alege, se poate orienta, documenta, apoi, decide. Mai mult, dacă, eventual, nu este mulţumit cu rezultatele obţinute, are la dispoziţie, oricând, alte profesioniste. El poate apela la serviciile unei vrăjitoare care lucrează individual, de la ea de acasă, (adresă, telefon, totul este furnizat) sau, tot aşa de bine,

poate să se adreseze unor şcoli, academii, institute etc., ale aceleiaşi profesiuni. Peste tot, profesionistele sunt de etnie rromă, dar nu sunt excluse nici unele excepţii.

Pentru o bună organizare şi desfăşurare a intervenţiei magico/ vrăjitoreşti, profesionistele se întâlnesc periodic, după un calendar al lor, dar se întrunesc şi în momente pe care le consideră foarte importante sau critice pentru lume, pentru ţară. Nimic nu le este indiferent. De vreme ce chiar statutul lor, cu totul excepţional, le permite să modifice prezent, trecut, viitor. În bine, după cum ne asigură ele fără încetare. Calendarul vrăjitoarelor nu este prea riguros stabilit. O suprapunere de specific local poate fi sesizată cu uşurinţă, atât pentru datele ce se referă la tradiţii populare arhaice, cât şi pentru cele care sunt proprii calendarului creştin ortodox. Amestecul de informaţii nu surprinde, fiecare vrăjitoare venind cu interpretări personale, menite să confere mai multă credibilitate practicilor sale. În unele cazuri, se regăsesc şi tendinţe de a integra acest calendar, într-un tablou mai larg, cel al unei vrăjitorii continentale, sau, chiar de anvergură globală. De fiecare dată, în astfel de situaţii, vrăjitoarele de la noi au fost recunoscute, unanim de către breasla la lucru, ca fiind de mare valoare şi, au fost (sunt) recompensate după rânduielile cuvenite. Ba cu un titlu, ba cu câte un obiect-simbol al poziţiei ierarhice în cadrul breslei. Aşa s-au petrecut lucrurile ce acel fus, nevăzut de ochi de muritor de rând, despre care am vorbit deja aici. Cu ce puteri vine acest obiect pentru cea (cel care) îl posedă, este greu de imaginat, dacă nu chiar imposibil. Căci, aşa cum fusul nu poate fi văzut, de ce ar fi toate aceste puteri ştiute, ori bănuite?[143] Secretele pot fi comunicate, în parte, dar misterul ultim, el trebuie păstrat.

---

143 - Recent, fusul miraculos apare şi în fotografiile din unele anunţuri publicitare, fiind reclamat ca aparţinând celei înfăţişate .

Altfel, cine ştie, poate că ar fi atinse chiar darurile pe care le au aceste ursitoare actuale care le „închipuie", de ce nu?, pe cele dinainte…

Vrăjitoarele de la noi se declară, toate cunoscătoare şi lucrătoare prin ursire. Ele ursesc tot, om, lucru, animal, plantă, elementele originare, duhuri şi arătări, morţi şi vii, lumi inferioare, lumi superioare… Într-un fel, chiar dacă nu prea clar, aceste profesioniste se vor surorile mai mici în vreme, dar mai mari în faptă, ale zânelor din fondul de credinţe al popoarelor europene. Firul, pe care una îl toarce, îl scoate din caierul de pe furcă, alta, a doua, îl adună pe fus, iar a treia, îl curmă, (Ursitoarea, Soarta, Moartea, cum sunt ele numite de către unii clasici ai folcloristicii şi mitologiei noastre populare), este chiar timpul.

În ceea ce priveşte rostul acestor zâne, ele, conform aceloraşi credinţe, sunt preocupate, în primul rând, de om. Faptul nu simplifică situaţia acestuia în lume, dar o indică, oarecum, iar ursitoarele comunică acest lucru. Firul, asupra căruia se insistă în trei feluri, este chiar timpul, simbolizat foarte frumos, e drept, prin torsul lui. Rămas pe caier, ce s-ar fi întâmplat cu timpul adunat şi legat de furcă, dar înţepenit astfel, ca sub semn de neputinţă? N-ar fi existat, dar atunci, s-ar fi contrazis chiar biata noastră înţelepciune strămoşească, poporul care zice între multe altele că, „niciodată nu a fost să nu fie …".

Or, în măiestria aceleaşi înţelepciuni, este şi obiceiul ce-l are de a oferi paradoxuri, ca locuri de oprire şi de luare aminte. Simbolizarea aceasta este chiar ea una din cele câte zâne?, dintr-un niciodată care le-a adunat pe toate… Şi nu numai pe cele trei aici numite, ca ursitoare… Este mereu zâna care vine peste număr, peste rând, peste timp şi peste loc sau eveniment. „A plecat începutul …". Sau, de ce nu, „A fost odată, ca niciodată …". Iar mai departe, „… Că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti …". Firul timp, firul poveste, poveste adevărată, de lume, de om, de

viață… Vrăjitoarele, substitute ale zânelor şi nu numai ale lor, nu au cheia încăperii aceleia pecetluite, a câte şi ea? – în care stă ascuns ba un răspuns a bine, ba unul de desfăşurare dramatică, dar toate, sub puterea cheii de decodificare. Memoria culturală păstrează această cheie, mai cu străşnicie decât orice alt simbol izolat. Este atât de egoistă această memorie, încât preferă, de multe ori, să facă pierdută cheia, decât să o încredinţeze oricum şi oricând. Nu simbolurile luate separat se pornesc să tacă, ci simbolizarea ca dat cultural-spiritual tace şi se scufundă într-un „odată ca niciodată". Din acest loc, orice devine accesibil ca nucleu de haos posibil şi autogenerator. Culturile tradiţionale şi memoria care le-a fecundat şi reprezentat nu au creat haotic, nici spontan. Calitatea procesului de simbolizare nu este dată numai prin nivelul de abstractizare la care se ridică, ci este conţinută şi păstrată în crearea unei pedagogii formative, prezentă în toate domeniile de viaţă.

Ursitoarele nu sunt singurele simboluri sau ansambluri de simboluri pe care vrăjitoarele le vânează în fel şi chip, mai pe faţă, sau, mai discret, sau cu bună ştiinţă, mecanic. În orice caz, aceste profesioniste ale magiei sunt prezente pe tot firul tras din caier, adunat pe fus şi chiar tăiat la un moment dat. Magie albă, magie neagră, după alegere şi voie a celor care le practică şi pot „ursi" omul de la naştere şi până la moarte. Referinţele sugerate pe ici pe colo, privind unele limite ale intervenţiei vrăjitoreşti, sunt mai mult pentru a atenua percepţia fenomenului de către cei care vor să ştie, să poată lucra, sau măcar să se sprijine pe actul vrăjitoresc.

Incursiunile în sistemele populare de reprezentări, de la cele cu simboluri majore, cum sunt ursitoarele, zânele, soarta etc., până la cele mai modeste, sunt frecvente şi le sunt necesare, vrăjitoarele nu pot face deocamdată abstracţie de ele. Dar preluarea nu se vrea fidelă, nici nu ar avea cum să fie. „Ursitul" aşa cum este prezentat de

către profesionistele actuale, este actul propriu-zis, de intervenții magice. Este rostul vrăjitoarei executante şi plenipotențiare. Ceea ce, ursitoarele pantheonului popular nu puteau face. Ele se mulțumeau, cel puțin în această ipostază, să anunțe, să dezvăluie ce şi cum.

Un alt teritoriu din plin explorat de către vrăjitoarele profesioniste este astrologia. Nu ca ştiință de sine stătătoare, nici ca instrument izolat de cunoaştere, ci ca mijloc complementar de intervenție în practica magică. Un întreg tablou de astro-vrăjitorie ne este prezentat şi în lucrările menționate, iar vrăjitoarele mai puțin preocupate de un nivel elevat al activităților lor, cunosc şi ele destule asemenea „potriviri" între cele de pe pământ, din lumea omului şi lumea plantelor, a stelelor. Un rol important îl are Luna, mereu invocată şi gata să prezideze la actele executate sub protecția „Sa". Semnele de zodiac, cel acceptat pe la noi, sunt şi ele acordate la aceste complexe dinamice şi de mare influență pentru oameni, pentru destinul personal, dar şi pentru mersul istoriei, al lumii.

Cu toate acestea, vrăjitoarele nu sunt simpli astrologi, chiar dacă ele ştiu să „facă şi horoscopul" celui care le solicită. După cum ne spun chiar ele, „semne" li se arată, ar trebui să le vadă oricine, poate că le văd şi alții, dar nu le pot „citi". Nu este vorba despre o citire ca de carte, ci de una de „dar". De aceea, de fiece dată când asemenea semne se „arată", vrăjitoarele se adună şi procedează la „vrăji" de apărare, de îndepărtare, de anulare chiar a pericolelor ce ar putea cădea peste lume, peste țară. Molime, războaie, secetă, inundații, catastrofe naturale de alt fel, sau chiar din cele supranaturale, „pornite de duşmani".

Există între aceste profesioniste, o permanentă colaborare, un fel de pact ale cărui norme intră în acțiune la momente pe care ele le prevăd şi le cântăresc. Că intervențiile lor sunt de o importanță majoră, nimeni nu se mai poate îndoi. Timpul, cu toate cele ale lui, oricum ar

fi el de față, nu este ferit de puterea magico/ vrăjitorească. Nici trecerea, nici curgerea spre înapoi, nici cea spre înainte, nu-l pot scoate de sub ascultarea acestor atotştiutoare, nu cu totul.

Fără o înstăpânire asupra locului, (spațiului) manipularea timpului ar fi trunchiată. Aşa cum există un calendar al vrăjitoarelor, există şi o ordine a locurilor pe care numai ele o cunosc cu adevărat. În această ordine intră, după criterii „secrete", locuri cu încărcătură benefică şi altele, cu încărcătură malefică. Şi unele şi altele îşi pot mări sau diminua puterea, după cum îşi pot modifica şi calitatea pe care o au, trecând de la „de bine" la „de rău". Sau, de la locuri „sfinte", la locuri „spurcate" etc. Tocmai din cauza acestei stări nesigure, sau intermitente uneori, vrăjitoarele acționează şi asupra locurilor. În mai multe moduri. Mai întâi, prin a le cunoaşte din cele învățate de la precursoarele lor. Apoi, ajungând să le poată identifica, după caracteristici speciale, unele din acestea sub pecete de mare secret. Un alt mod de a controla locul (locurile), este acțiunea magică propriu-zisă, special dotată cu asemenea tehnici şi cunoştințe. Aici intră în joc simbolurile, printre care, cercul magic se bucură de o poziție privilegiată.

Pentru diferitele tipuri de farmece, vrăji etc., se potrivesc unele locuri comune, pentru altele, locurile sunt şi ele anumite. Semnificația se face nu numai pentru peisajul natural, ci şi pentru spațiul domestic, fie gospodăria, casa, ulița/ strada, palierul, apartamentul etc. Procesul acesta de strămutare magico/ vrăjitorească de la un timp rural tradițional, la un timp citadin, în plină mutație, de la un spațiu rural la unul de oraş, merită o atenție deosebită, chiar dacă nu numai din punctul de vedere al magiei/ vrăjitoriei. Este vorba, din orice perspectivă am aborda problema, despre situarea cultural/ cognitivă a omului, ca individ, grup sau comunitate mai largă.

Cum locul/ spaţiul oferă atâtea posibilităţi şi este şi el, în continuă expansiune de semnificări şi de locuiri, vrăjitoarele actuale se preocupă serios de aceste probleme şi le rezolvă în moduri foarte concrete şi utile. Am văzut deja cum profesionistele acestea se deplasează, fie firesc, fie prin mijloace mai puţin naturale, peste tot, într-o ubicuitate încă nu pe deplin explicată profanilor. În ordinea naturală însă, le putem urmări fie în Asia, fie în Europa, cu funcţii pe care le împart cu suratele lor de pe acele meleaguri, la întâlniri, adunări, congrese etc. Este un fel de for universal care pare să se constituie, sau care s-a constituit deja, mai eficace şi mai armonios activ decât multe alte încercări de asamblare umană, culturale, politice, ştiinţifice, religioase etc.

Din datele ce ne sunt oferite de vrăjitoarele de la noi, aflăm, adică înţelegem că acest for, este unul dacă nu exclusiv, măcar dominat de elementul feminin. Femeile sunt cele care îl anunţă, îl alcătuiesc şi acţionează prin el. Aceste adunări globale nu sunt doar simple reuniuni ci, aşa cum am mai spus, cu prilejul lor sunt stabilite ranguri se conferă funcţii şi se oferă simboluri ale unui statut în cadrul breslei. Cum natura activităţii acestor participante este mai mult decât o simplă profesiune, (îndeletnicire), rostul forului este şi el unul cu totul excepţional în lume. Dacă am şti mai concret ce anume se face atunci şi acolo, am regăsi toate trăsăturile caracteristice practicii vrăjitoreşti de la noi (cea actuală), dar cu un coeficient încă mai ridicat de eficienţă şi de o anvergură fără termen de comparaţie în orice alt domeniu.

La noi, vrăjitoarele procedează, cu multă perseverenţă, la o reaşezare a ţării pe „locuri sfinte”. Simultan cu reaşezarea politică, în calitate de sfătuitoare sau de agenţi activi ai oamenilor care lucrează din greu în aceste funcţii. Cele mai mari vrăjitoare au fost sau sunt, conform spuselor lor, mereu solicitate de către oamenii politici, aflaţi la putere, foşti, sau viitori. În calitate de

prezicătoare, chiar dacă ele nu au avut un rol determinant în opțiunile acestor mai mari ai zilei, contribuția magică nu a fost (nu este) neglijată. Iată deci, că şi aici prezența feminină este meritorie, iar tagma are un rol activ (indirect dar şi subtil), ca profesiune instituționalizată tacit. Pe regiuni, pe județe, pe zone, vrăjitoarele sunt fie organizate, fie oricând gata să se regrupeze acoperind tot spațiul țării.

Este şi o expansiune a unei magii/ vrăjitorii post-tehno, citadină, eteroclită, dar şi a unei încercări de modificare a percepției pe care publicul receptor o are (a avut-o) despre acelaşi spațiu, un fel de împărțire/ sudare pe alte criterii, în baza altor înțelesuri. Este ca un fel de țară nouă, preludiu al lumii noi... Cum aceste vrăjitoare se întrunesc periodic, dar şi la momente de cumpănă, le găsim stăpâne pe locuri şi timp, aidoma zânelor cu atâtea denumiri, îndeletniciri şi chiar firi... Numai că, aici nu mai este vorba despre legende, despre mitologii şi închipuiri măiestre, ci de o acțiune (acte) prin care virtualul nu-şi propune să dubleze (metafizic) realul, ci tinde să-l domine pur şi simplu în biata lui materialitate.

„Locurile sfinte", pe care ni le indică vrăjitoarele sunt „inspirate" fie din legende, fie din tradiții istorice, toate cu o susținută intenție de etnicitate confirmată. Este România, este „țara asta a noastră", este cea a dacilor etc., etc. De fiecare dată însă, fiecare loc este cunoscut, cercetat şi folosit (benefic) de către una sau mai multe practiciene. Ele îşi confirmă aici rolul, dar îşi sporesc şi puterile. Ba chiar intervin în revalorizarea unora dintre locurile cam părăsite ori uitate de către localnici. Este un proces de „colonizare" spirituală, istorică, culturală, dar, în toate acestea, cu o apăsată afirmare a condiției vrăjitoarelor actuale. O rescriere a locurilor şi vremilor, necesară potrivit acestor profesioniste, pentru a fi garantată chiar dăinuirea noastră a tuturor. Aşa se şi explică, măcar în parte, dorința lor de a ne comunica multe şi mari secrete ale cunoaşterii şi puterilor de care ele dispun.

Am văzut cum Cireşica ne-a lămurit fapte uluitoare petrecute la locuri speciale, Muntele Săpânța (!), Pădurea Baciului... În ceea ce o priveşte pe Mama Xenia, ea a comunicat cu generozitate Sandrinei Cochevelou unele din „locurile sfinte", de la noi din țară. „... Acestea sunt zone în care rețeaua energetică a pământului este echilibrată aproape perfect. În aceste locuri, din cele mai vechi timpuri, s-au observat efecte benefice asupra sănătății oamenilor şi animalelor. De asemenea, viața vegetală este mult stimulată". Mai departe, aflăm că: „Aceste locuri sunt adevărate temple. Ele prezintă şi avantajul de a fi, de cele mai multe ori destul de greu accesibile. Spre deosebire de puțurile energetice, locurile sfinte se întâlnesc în special pe platourile înalte ale munților şi în zone deluroase împădurite". „... Xenia afirmă că în România există mai multe locuri extraordinar de bune, din punct de vedere energetic, favorabile magiei: ele se află, în afară de masivul Tarcău, deja amintit, pe platourile înalte ale munților Retezat, Cândrel, Piatra Craiului, Întorsăturili şi, poate cel mai puternic centru energetic din România, în masivul Ceahlău"[144].

144 - Se procedează astfel, simbolic, dar asiduu, la o înstăpânire de ordin spiritual, superioară celei lumeşti. Locurile ca şi timpul sunt în puterea vrăjitoarelor în toata țara.

CAPITOLUL XVIII
Exerciții de luciditate necesară. Despre credință şi cultură

Arhitectura memoriei culturale nu este o operă împlinită, pe care, cei care au proiectat-o şi au realizat-o, să o poată contempla şi să se regăsească în ea aşa cum se ştiu, ori cum ar vrea să fie. Şi totuşi, această memorie culturală este un mod anume de a clădi lumea cea culturală, locuirea ei, de a o traversa în generații succesive, sub înțelesuri cunoscute şi împărtăşite. Este conştiența că omul nu are cum să fie înlocuit nici măcar de propria sa imagine, aceea pe care şi-o propune mereu, fără să se identifice total cu ea.

În exercițiul acesta de luciditate necesară, societățile umane se înscriu în culturi variate, unele cu o mai mare capacitate de consecvență în raport cu tradițiile şi cu normele acestora, altele cu o accentuată tendință de perpetuă modificare, atât în expresii evidente, cât şi în opțiuni majore de înțelesuri ascunse atribuite realității concrete, sau celei abstracte. În acest loc (exercițiu) se manifestă şi lucrează prima din cele patru legi despre care ne vorbeşte părintele Cleopa, nu într-o singură cultură, ci în toate culturile din toate timpurile[145].

„... Patru legi sunt după care Dumnezeu va judeca tot pământul. Nu una, ci patru. Şi nimeni nu poate scăpa de urgia şi dreptatea lui Dumnezeu, fie chinez, fie

---

145 - V. Preot Cleopa, (1995).

brahman, fie budist, fie creştin, fie mahomedan, fie evreu, fiindcă Dumnezeu este drept, cum zice Apostolul: Dumnezeu este drept şi tot omul mincinos. Dumnezeu deoarece este drept, a pus legile acestea, ca pe toţi să-i judece după dreptate. Auzi? Patru legi. Legea cea dintâi este legea firii sau legea conştiinţei. Prin această lege a mustrat Dumnezeu pe Cain, când a omorât pe fratele său Abel. Că auzi ce spune Scriptura: ŤAtât era mustrat de conştiinţă că a căzut în deznădejde şi a strigat aşa: Mai mare este greşeala mea, decât a mi se ierta mieť„.

În pedagogia (culturală), formativă, pe care memoria culturală a mediului rural românesc a formulat-o şi a propus-o fără încetare, în rânduri şi rânduri de oameni, coordonatele orientative profunde au fost şi sunt (încă), cele creştin-ortodoxe. Fondul arhaic, precreştin nu a dispărut, nici nu a fost adoptat mecanic; el a persistat ca o specificitate, o afirmare de identitate europeană dar nu a păstrat şi nu a focalizat în aceşti oameni legea dintâi, cea a conştiinţei, fără ca ea să nu fie sub pecetea celei de a patra legi. „A doua lege stă în faţa noastră veşnic, cum arată Sfântul Grigorie de Nissa, şi care, ca o trâmbiţă din înaltul cerului răsună pururea şi ne arată pe Dumnezeu, este legea zidirii… Deci, a doua lege care ne stă tuturor în faţă este Legea zidirilor, sau a creaţiei. Că prin contemplarea naturală în duh, noi ne suim de la raţiunile lucrurilor, la Ziditorul lor”. Este citirea sau Văzutul cu ochii minţii, despre care şi pedagogia culturală tradiţională, cea populară ne vorbeşte fie mai răspicat, fie mai ocolit, dar fără întrerupere, după putinţa de înţelegere a omului şi a fiecărui om. În lectura aceasta, creaţiile folclorice nu se limitează doar la cele orale, ci, aşa cum viaţa există în lumea creată, în atâtea făpturi, ele se îmbracă în toate formele de care mintea se poate bucura şi în care omul se poate regăsi neînstrăinat.

Prima şi cea de a doua lege sunt unite inextricabil, iar tradiţiile au încercat să le păstreze astfel, în esenţa lor

de taină, dar şi în lucrarea lor descifrabilă. Pedagogia folclorului nostru, în modalităţi mai greu abordabile, mai discrete, afirmă că Dumnezeu a făcut (creat) lumea în temeiul unor legi, iar în această creaţie, omul are un rost (destin) aparte; este singura făptură care ştie că poate cunoaşte. Şi singura care, în ordinea divină a zidirii, este investită cu privilegiul responsabilităţii, prin darul cu care a fost înzestrat.

Ne spune mai departe părintele Cleopa: „... A treia lege este Legea scrisă, dată de Dumnezeu lui Moise pe Muntele Sinai, adică cele zece porunci şi tot Vechiul Testament, după care va fi judecat poporul ales, adică evreii". Prin această a treia lege, ne apropiem şi mai mult de înţelegerea propriilor noastre moşteniri. Memoria, cultura (populară) a românilor s-a alcătuit esenţial, în temeiul celei de a patra legi, despre care, părintele ne spune: „A patra şi ultima lege, este Legea Darului, Legea desăvârşirii, Legea dragostei lui Iisus Hristos, adică Sfânta Evanghelie. După această lege dumnezeiască vor fi judecaţi toţi creştinii botezaţi în numele Preasfintei Treimi".

În arhitectura memoriei culturale a satelor româneşti, nu vom regăsi un corpus bine legat al învăţăturilor Bisericii Creştine Ortodoxe, o carte întregită, în care, nimic străin credinţei şi cultului să nu se fi strecurat sau rămas din alte timpuri. Folclorul, fie el cel al creaţiilor orale, fie cel al altor expresii, nu s-a constituit strict, bine integrat sau cuprins între norme şi interdicţii, cu toate recomandările prescrise ca obligaţii, cu toate interdicţiile menţionate ca sancţiuni posibile. Memoria culturală este o realitate omenească, vulnerabilă prin însuşi acest caracter, imperfectă şi sensibilă propriei sale imperfecţiuni, până la a se perverti într-o iluzie a unui absolut în care, totul este sieşi origine şi fiinţare.

Nu prezenţa unui fond arhaic precreştin, în memoria culturală tradiţională a mediului rural românesc este cea

care a periclitat orientarea esențială a trăirii (firii) acelor oameni. Aşa cum am mai spus, procesul de etnogeneză a neamului nostru este şi cel al unei naşteri în creştinism, ca neam creştin. Arhitectura memoriei culturale s-a întocmit în aceste coordonate spirituale, profunde şi inefabile. Dacă vrem să sesizăm aceste coordonate prin procedeele cunoaşterii ştiințifice, nu vom putea niciodată să scoatem din rafturile memoriei culturale acea carte pe care o căutăm, pentru a-i repertoria cuprinsul, pe capitole, paragrafe şi enunțuri categorice, cu valoarea de motto-uri savante.

Fondul arhaic, precreştin, nu mai avem cum să-l reconstituim în ansamblul său, nici să-l mai recitim în toate ramificațiile de sensuri de trăiri pe care le va fi avut, nu numai pentru neamul nostru, ci şi pentru celelalte neamuri (popoare) europene, aparținând aceluiaşi mare grup cultural. Fiecare generație, ca atare şi a noastră, are timpul ei cu cele moştenite, cu cele pe care le face cu propriile-i mâini, cu propria-i minte, căutând să se înscrie, în lume, în viață, în aşa fel, încât să-i fie bine şi să lase în urmă-i semne de orientare şi de mărturie, cât mai clar îndrumătoare. Aşa cum se ştie (şi se recunoaşte) ca venind din trecut, fiecare generație se trăieşte şi în viitor, prin urmaşi. Timpul ei este unul care-i aparține, este unul care-i scapă, prin trecut, prin viitor, iar în prezent, contopind pe cele două, fără vreo posibilă licență. În învățăturile părintelui Cleopa, acea primă lege despre care el ne vorbeşte, conține şi memento-ul pe care Dumnezeu l-a dezvăluit şi dăruit omului Conştiința. În studiul acesta, sumar şi fără pretenții, am menționat referitor la arhitectura memoriei culturale a strămoşilor noştri (țăranii, în primul rând), că aceşti oameni au încercat, au ştiut să valorizeze darul acesta al conştiinței transcedenței, bucurându-se şi de simțul realității, existența reală a lumii create şi ea de către Dumnezeu.

Datele acestea ale unei „teologii şi ale unei antropologii populare" nu le putem nici epuiza, nici reproduce cu fidelitatea cu care le-au purtat, în chiar sufletul, în mintea, în inima lor, strămoşii noştri, pe rânduri de oameni. Nu fără greutate, nu fără ocoluri, nu fără temeri, dar cu conştiinţa mântuirii, a adevărului întru lucrarea iubirii şi a păcii a Sfintei Treimi. Un alt părinte îndrumător al generaţiei noastre, Dumitru Stăniloae, vorbind despre conştiinţă ne spune următoarele[146].

„... Trebuie să acordăm o mare importanţă vieţii legate de Dumnezeu, expresiei sacrului în viaţă. Nu este vorba de magie. ,,Magia" este absenţa ideii unui Dumnezeu personal, e expresia unui panteism orb. Dar Dumnezeu este prezent pretutindeni şi sfinţeşte totul. De la El primim totul şi Lui îi aducem totul. El îşi revarsă lucrarea peste toţi".

„Aceste sărbători şi aceste gesturi, aceste binecuvântări şi aceste ritualuri îngăduie comunicarea cu Dumnezeu şi cu sfinţii. Spiritualitatea înseamnă astfel şi răspândirea credinţei, conştiinţa legăturii cu Dumnezeu. Omul are o viaţă foarte bogată, o viaţă plină neîncetat de Dumnezeu. Întreaga viaţă a omului trebuie să fie sfinţită, umplută de Dumnezeu. Chiar şi acţiunea socială, chiar dacă mă duc la un om pentru a-i da un ajutor, a-i da un lucru, a-l îmbrăca, a-l ajuta, îmi fac semnul Crucii. Nu se poate face acţiune socială fără Dumnezeu – fără conştiinţa de a fi însoţit de Dumnezeu...".

În legea a patra, cea a Darului, Legea Desăvârşirii, este conţinută şi ne este dată Legea dragostei lui Iisus Hristos. În trăirea creştinească a neamului nostru, această lege era ţinută a fi Văzutul cu ochii inimii. Este (era) conştiinţa de a avea o inimă curată. Pentru a fi în chiar legea vieţii. „Dar această conştiinţă nu este o abstracţiune.

---

146 - Preot D. Stăniloaie, Costa de Beauregard, (1995).

Conştiinţa se manifestă prin semne, prin gesturi, în toate acţiunile noastre. Gesturile noastre, mişcarea membrelor noastre spre natură, spre ceilalţi, sunt manifestările unei asemenea conştiinţe. O realitate pur interioară nu se interesează de univers şi de ceilalţi ...".

Toate acţiunile noastre, ca oameni, ca persoană, ca aparţinători unei comunităţi, nu sunt ele chiar cultura? Actul cultural nu este un gest conştient, nu se înscrie el în conştiinţă (cea a legii întâi)? Iar pentru noi, creştini ortodocşi, nu este cultura manifestarea acestei conştiinţe despre care ne vorbeşte astfel părintele D. Stăniloaie? „... Dacă această lume este rea şi plină de duhuri rele, nu pot lucra atunci în ea în slujba lui Dumnezeu. Dumnezeu însă mă ajută. El este prezent. El stăpâneşte, se află peste tot. Tot astfel, lăuntrul meu nu este separat de manifestările mele care se orientează spre oameni şi spre locurile acestei lumi, care pătrund în lucrările acestei lumi... De aceea, tot ce este exterior este important. Interiorul omului a fost separat în mod artificial de exteriorul său. Atunci nu mai trebuie să vorbesc? De ce să vorbesc? Deoarece cuvântul este o manifestare. Trebuie să păstrez oare totul în sufletul meu?".

Aceste îndrumări ale unei înţelepciuni dăruite omului, au fost mereu primite şi urmate de către strămoşii noştri. Ei le-au dat „faptă" adică manifestare, fie gest, fie cuvânt, fie în „lucruri îndreptate către natură, sau către ceilalţi". Şi toate aceste înfăptuiri au fost, prin trăirea comuniunii creştine, care este Biserica, aşezate în iubirea lui Iisus Hristos, spre rodirea care să dureze. Cuvântul este manifestare, iar acei oameni care ne-au „premers", au înţeles acest lucru mai bine decât noi, cei contemporani unei vremi care batjocoreşte cuvântul şi vorbirea.

Folclorul nostru tradiţional este bogat în manifestări de o ţinută exemplară, iar multe din creaţiile orale, dar şi din felul de a se spune celuilalt, erau adevărate modele de conştiinţă aleasă, una care se voia împărtăşită, căci se ştia

cea a unui văzut cu ochii unei inimi curate. A se spune celuilalt este memoria de semnificare. Omul ştie că poate atribui (da) sensuri, înțelesuri, şi el trăieşte această necesitate, (lege) o asumă şi o însemnează. Purtător al dăruirii de iubire divină, omul este, poate fi, împreună lucrător al ei cu însuşi Creatorul, cu Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Fiul Omului.

În culturile creştin ortodoxe, cum este şi cultura tradițională a neamului nostru, nu o teologie rigidă s-a împământenit în comunitățile umane, mai ales în cele rurale, ci o trăire, un „văzut" mistic, am spune, de o covârşitoare simplitate şi în credință şi în faptă. O contemplare activă în trăirea tainei şi primirea-dăruirea luminii. Îmbrăcarea acestei trăiri prin acte şi prin semne şi ele grăitoare, nu este una de „protocol" lumesc, ci se situează, odată cu oamenii aceia, în lucrarea mereu prezentă, vie, a energiilor izvorâte din Creatorul a toate, celor văzute şi nevăzute[147].

În țările de religie creştin ortodoxă, între care şi a noastră, în civilizata Europă, teroarea comunistă a luat forme din cele mai barbare. Nu a fost şi nu este nici azi o întâmplare. Agresarea religiei creştine ortodoxe nu este un mit iscodit din cine ştie ce închipuiri nerealiste, sau din complexe de inferioritate, din stări de angoasă colectivă etc. A fost şi este o realitate, una de care comunitățile sunt conştiente, pe care o traversează şi acum. Dacă modalitățile de agresiune sunt diferite, dacă ele iau forme în funcție de „contexte istorice diferite", fondul lor nu se modifică nu se dezice de scopurile, de intențiile „originare". În calea înstăpânirii lucrării împotrivitoare şi destructive (nimicitoare), stă fără să poată fi înlăturată credința creştină şi, în mărturisirea ei adevărată, Ortodoxia.

---

147 - V. N. Crainic, (1993) vorbind despre poezia rituală a bisericii noastre, el spune „....Această poezie o vedem transpusă viu în trăirea strămbunilor noştri ...".

„... Religia nu este ceva privat, despre care nu se vorbeşte, ceva între Dumnezeu şi mine ...". Omul trebuie să fie întreg în comunicarea Sa şi să simtă nevoia să arate ceea ce simte. Religia implică comunicarea. De ce vorbeşte Hristos? De ce Fiul lui Dumnezeu a luat trup omenesc ? De ce vorbesc Apostolii? De ce ne rugăm împreună? Ne aflăm la polul opus al individualismului care este în întregime nerealist şi nu corespunde vieţii omului. Viaţa omului este manifestare. În această manifestare se vede omul, se vede faţa sa, se vede Dumnezeu în cuvintele sale, se vede în gesturile sale dacă face ceva bun. „Oare pot să mă rup de trupul meu, să mă comport altfel în trupul meu, într-un mod întinat, scandalos, deşi sunt fiinţa care crede? ...".

Prin aceste cuvinte părintele Stăniloae ne indică şi existenţa acelui cod de comportament al strămoşilor noştri, pe care ei l-au cunoscut, respectat, l-au înscris în pedagogia culturală în expresii de o varietate infinită, dar, fără să se îndepărteze de miezul viu al învăţăturii, fără să separe credinţa de faptă şi acestea de omul care este cu ceilalţi, lucrător, dăruitor şi primitor. Aşa cum am spus aici în repetate rânduri, folclorul nu este numai suma creaţiilor orale, în imensa şi frumoasa lor ramificaţie, este şi codul care înlesneşte cunoaşterea unui întreg, cel al unei stări, un mod de a fi, ştiinţă de a fi şi de a se trăi...

„... Cum vom putea propovădui Numele lui Dumnezeu, adică Împărăţia Cerurilor, dacă disprețuim exteriorul, comportamentul, manifestarea? Atunci unde este Împărăţia lui Dumnezeu pe care trebuie să o pregătim, dacă religia este doar o afacere privată între Dumnezeu şi mine? De ce să ne rugăm pentru iertarea păcatelor? De ce să spunem că vor fi fericiţi făcătorii de pace, cei milostivi? Cum să ne arătăm milostivirea, dacă nu prin gesturi exterioare, în toate manifestările Evangheliei?"

Satul tradiţional românesc era (mai este încă dar mai slăbit omeneşte) rânduit, spiritual, profund, viu, în jurul

Bisericii. Cultura noastră tradiţională era o cultură în pridvorul Bisericii, iar memoria colectivă în toate dimensiunile ei (semnificare, act, emoţii, estetică, aspiraţii etc.) era implicată în elaborarea unei pedagogii adânci, şi real accesibilă fiecăruia. Omul, cel individual era o persoană, unică, de neînlocuit, de neimitat[148]. Nu era văzut şi nici tratat ca o clonă a unui model aplicat fără altă realitate decât cea a unei integrări într-un univers panteist. În aşezarea ei, ţara, în ciuda tuturor „vămilor istoriei" a avut întregimea ei spirituală, tocmai în acest caracter al memoriei culturale a neamului.

Biserica fie cea în mijloc de sat, fie cea prezentă în mănăstirile mereu ridicate primejduite şi iar înălţate, s-a menţinut (ţinut locului) şi a trăit făcând să trăiască neamul, în rânduri de oameni. „Religia este lumea limbajului, a manifestării. Prin aceasta ea manifestă şi produce un om nou. Lumea va vedea că el este creştin, că este un om al lui Dumnezeu. Altfel, unde este lumina pe care o răspândeşte? "Aşa să lumineze lumina voastră, înaintea oamenilor, ca văzând ei faptele voastre cele bune să-L laude pe Tatăl vostru din ceruriť (Matei, 15, 14)".

În actualitate, se pune accentul pe o societate-cultură globală a comunicării, a informaţiei continue şi fluide. O universalizare-globalizare a unui model de cunoaştere şi de comportament. Este strădania de a obţine un om nou, proces la care, tot mai accelerat îşi aduc contribuţia ştiinţele din toate domeniile. Cum se înscrie în cele patru legi despre care vorbeşte părintele Cleopa, sau în cele de mai sus arătate nouă de către părintele Dumitru Stăniloaie, acest efort conjugat al ştiinţelor şi al faptei de „facere" a omului şi a lumii, a vieţii? Ce pot vedea trăitorii acestei experienţe tot mai uluitoare, pe care

---

148 - V. Preot D. Stăniloaie, (1987) referitor la Persoană. Panteism. Reîncarnare. Pentru harul venit prin Domnul nostru Iisus Hristos. Iubirea.

o suportă, fără să mai fie întrebaţi? Fără să mai aibe loc şi timp de a se spune unul altuia, pe viu, fără intermedierea unui ecran de proiectare iluzorie?

Despre necesitatea faptei, a conştiinţei acesteia, care trebuie păstrată, prin cultură, prin memorie, părintele Dumitru Stăniloae ne arată prin chiar cuvintele Domnului Iisus Hristos. „Hristos ne spune cum să arătăm lumina: ŤFlămând am fost şi însetat şi aţi venit să mă vedeţiť (Matei, 25, 35)". Mai spune părintele tot aici: „Dar aceste comportamente trebuie să decurgă din credinţă, din iubirea lui Dumnezeu în noi. Altfel, de ce le-am mai face ? Ce mă împinge să o fac?". Răspunsul este cel pe care Domnul Iisus Hristos ni l-a oferit, prin porunca iubirii, porunca cea nouă. „Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiţi unul pe altul aşa cum v-am iubit Eu pe voi. Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, de veţi avea iubire unii pentru alţii". (Ioan, 13, 34-35)

Lectura activă a poruncii desăvârşirii, a iubirii, în comunităţile rurale româneşti ortodoxe, nu s-a întreprins individual, cu pretenţia fiecăruia de a putea pătrunde în înţelesurile adânci, de a le putea apoi „lămuri" şi celorlalţi, în esenţa lor lucrătoare. Citirea (sau văzutul) nu era una oarbă, ci smerită, ascultătoare, nu surdă sau orgolioasă, ci respectuoasă faţă de tradiţie şi de îndrumările date de Biserică prin preoţi şi ierarhi, prin monahi. Această citire (văzut) era apoi arătată, în comunitate, de către acei oameni înţelepţi şi buni, care, fără să aibe un statut instituţionalizat în structurile sociale ale satului, erau ei înşişi martori ai culturii şi trezviei, îndrumători prin sfat şi prin faptă.

Nu vom putea să realizăm, oricât ne-am strădui, ce a fost (şi continuă să fie) comunismul în istoria neamului nostru şi a poporului care trăieşte în ţara noastră, dacă nu ne raportăm la aceste orientări esenţiale ale memoriei culturale tradiţionale, care au fost creştine şi încreştinătoare. Tot aşa, nu vom realiza ce este, în

actualitate, procesul de laicizare la care se subscrie de către toate structurile puterilor din stat, cu o tenacitate şi o consecvenţă ce exclud orice (pretext) scuză de inconştienţă. Este un proces conştient, deliberat, bine sistematizat, de abolire a tradiţiilor esenţial aparţinătoare religiei, credinţei, cultului creştin ortodox. Este, de asemenea, un proces cu un caracter general de descreştinare şi de desacralizare.

Instaurarea unei lecturi şi a unei ordini în care modelele de haos să fie promovate şi susţinute în cele mai sofisticate expresii ale lor, dar şi în cele mai brutale, mai vulgare, mai accesibile. Tot acest proces, toate aceste demersuri, oricare ar fi formele în care ele se prezintă, au un singur ţel, eliminarea din firea omului a conştiinţei transcendenţei divine. Eliminarea lui Dumnezeu ca putere lucrătoare.

„... Avem nevoie de o teologie foarte concretă, de o teologie a experienţei. Ne hrănim din această teologie practică, pretutindeni şi în fiecare moment. Este conştiinţa generală a Bisericii". Acest adevăr l-au înţeles mai bine şi l-au pus în lucru strămoşii noştri, atunci când, pentru a avea o memorie cu ţinere de minte şi luare aminte, s-au străduit să aşeze toate cele ale culturii într-o îmbisericire pentru ei şi pentru urmaşi.

Mai departe, părintele nostru Dumitru Stăniloae ne spune: „Teologia trebuie să fie fidelă tradiţiei nu doar reproducând formulele care le-am moştenit, ci şi degajând observaţii noi, expresii noi adaptate diferitelor circumstanţe şi situaţii specifice omului de astăzi. Astfel, teologia trebuie să fie mereu actuală, mereu nouă, aşa cum omul este mereu nou. Dar el se mişcă mereu în acelaşi abis infinit al puterii şi al iubirii lui Dumnezeu pentru noi manifestat în Hristos". Abisul infinit despre care ne vorbeşte aici Preot Dumitru Stăniloae nu este haos. Nici vreun haos primordial, nici cel care se instaurează prin „înnoirea" laicizată a lumii şi a omului. Înnoirea adevărată

este cea a desăvârşirii întru Fiul lui Dumnezeu, Fiul Omului, iar pentru om, este îndumnezeirea lui. Atunci când menţionează şi adaptarea unei teologii practice la diferitele circumstanţe şi situaţii specifice omului de astăzi, părintele nu se referă la o adaptare a credinţei şi a cultului, a trăirii potrivit lumii în toate cele ale ei, ci la continuitatea prezenţei lucrării divine, în creaţie şi în om, prin/ întru iubirea lui Dumnezeu pentru noi.

„... Dumnezeu lucrează cu adevărat astăzi ca şi ieri. Este prezent, răspunde la orice cerinţe ale omului de astăzi. Răspunde omului de ştiinţă, problemei ştiinţei care îndepărtează pe mulţi oameni de credinţă, care pune probleme noi. Astăzi, există atâţia oameni care se îndoiesc că vor afla răspunsurile în Dumnezeu (Dumnezeu rămâne necunoscut). Dar dacă omul face experienţa lui Dumnezeu, el descoperă că de fapt Dumnezeu se adresează conştiinţei şi inimii lui, şi atunci îi răspunde ...". Acest răspuns al lui Dumnezeu este şi chemare, căci totul de la Dumnezeu ne vine, „Toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit". Dacă vrem să ne adresăm prin întrebări ce ne frământă, pentru a avea răspunsuri prin ştiinţe, oricât ar fi acestea de avansate, ce vom descoperi? Iată ce ne spune părintele Dumitru Stăniloae: „... Ştiinţa nu înlătură misterul omului şi al lumii, ci îl accentuează. Complexitatea din ce în ce mai mare descoperită de ştiinţă arată tot mai mult limitele puterii naturii omeneşti. Ea pune mereu noi probleme inexplicabile, dacă nu depăşim umanul într-un absolut plin de înţelepciuni cuprinzând în el însuşi virtualitatea unei complexităţi infinite".

Or, ceea ce se face azi, de cele mai multe ori, prin ştiinţe, este o raportare a fiecărui moment al descoperirii la un absolut uman la posibilităţile naturii umane de cunoaştere, dar şi de acţiune, de intervenţie. Este o raportare care vrea, alege să conţină în ea înseşi toate răspunsurile, adică toată puterea.

Acest tip de raportare, propriu nu numai unei viziuni panteiste, imanente, ci, în primul rând, unei opțiuni de act şi de situare în univers, în existență, este pus în aplicare tot mai frecvent, cu rezultate tot mai spectaculoase. Rezultate ce sunt, totodată, consecințe, lucrătoare şi ele, dar nu înspre o aşezare în lucrarea iubirii şi a păcii, ci în cea împotrivitoare în care, binele şi răul, adevărul şi minciuna, nu mai sunt deosebite. Ca atare, nici viața şi moartea nu mai sunt, ele se „confundă" şi se „topesc" într-un haos fascinant şi oricând, azi, posibil de integrat prin cunoaşterea mereu „perfecționată". Ştiința şi aplicațiile ei, incontestabile, probate, puse în aplicare, sunt tot mai apte să ofere nu numai întrebări, ci şi răspunsuri, soluții şi căi, iar toate acestea se înscriu în istorie, în timp, în spațiu, căutând să facă abstracție de adevărul că „... Spațiul şi timpul au fost create de Dumnezeu întru început. Ele nu sunt deci, nici infinite, nici veşnice. Dar, ca toate dimensiunile creaturii, ele sunt chemate la transfigurare". Şi acest adevăr, în felul lor simplu, direct şi smerit, sub îndrumarea păstorilor lor sufleteşti, strămoşii noştri l-au înțeles mai bine, mai viu. S-au încredințat pe ei înşişi, locul, vremea lor, iubirii întru Hristos, cu toate cele ale vieții. O lume pe care au locuit-o şi au petrecut-o întru sfințire şi spre sfințenie.

În aceste coordonate putem sesiza înțelesurile profunde pe care chiar şi înțelepciunea populară ni le transmite, pe care noi, cei ai unei lumi tot mai opace, le pătrundem cu greu, încet, sau le părăsim. Căutăm să le găsim explicații care să le banalizeze, să le înlocuim cu creații de o calitate atât de precară, încât numai o atrofiere a simțurilor sufletului o poate accepta. „Experiența iubirii cu Dumnezeu sau cu o altă ființă umană modifică timpul şi spațiul. Există ca un fel de calitate a spațiului şi timpului în raport cu inima conştientă a ființei umane ...". Iar regăsim aici acel văzut cu ochii inimii, în care orice minte omenească poate coborî pentru a vedea conştient, rațional.

Este evident, acum şi mai mult, că toate soluţiile propuse şi explorate, aplicate de structurile sociale-politice, într-un proces de secularizare intensă a „naturii umane" sunt sortite unui eşec tot mai apropiat, mai concret. Evoluţia acestor realităţi este nu numai rapidă, graduală, ci ea continuă prin rupturi profunde, pe care n-avem decât să le constatăm pe rânduri de oameni, pe generaţii, în contemporaneitate chiar la noi.

În cele spuse de Preot Dumitru Stăniloae avem şi o magistrală definire (nu definiţie) a culturii, pe care, precursorii noştri, legaţi de rânduieli tradiţionale, ar fi pătruns-o mai real, mai viu. „Timpul şi spaţiul rămân în acord cu natura pe care Dumnezeu a creat-o pentru ele. Dar se metamorfozează în funcţie de conştiinţa spirituală a fiinţei umane. La toate popoarele, cultura este expresia acestei metamorfoze pe care fiinţa umană o operează în spaţiu şi timp. Întrupându-se, Dumnezeu Însuşi Şi-a asumat această modalitate de transformare de către existenţa umană a spaţiului şi timpului pe care El le-a creat" („Mica dogmatică").

Dacă ne încumetăm să vedem, fără prea multă iluzie de atotînţelegere, cum au fost locuite şi parcurse spaţiul şi timpul în cultura populară a satelor noastre tradiţionale, cum s-a clădit, în vreme şi loc memoria, prin ce arhitectură spirituală a încercat omul acela să nu fie nici singur, nici atotputernic, vom ajunge să recunoaştem unele repere ale propriei noastre nevoi de metamorfozare? Avem încă această smerenie şi simplitate, sau vrem şi alegem să lucrăm într-un timp ce ne scapă mereu, într-un loc ce nu mai este primitor şi vrem să-l depăşim printr-o înstăpânire fără altă dimensionare decât cea a orgoliului? Omul care ni se propune azi, mai mult ca oricând, este cel al unei condiţii sieşi atotîmplinitoare. Un sumum fără termen de comparaţie sau de raportare, livrat unei fiinţări de hazard, destinat aceluiaşi sfârşit!

Pedagogia culturală formativă, ale cărei alcătuiri le regăsim şi în patrimoniul nostru folcloric, ca un corpus de norme spirituale, etice, morale, estetice, toate adunate în libertatea şi în creativitatea pe care Dumnezeu le-a dăruit omului, a fost un efort continuu de conştientizare a creşterii necesare omului, oamenilor. „Creştem în timp, nu am fost aşezaţi de la început în desăvârşirea unirii cu Dumnezeu. Suntem aşezaţi în existenţă spre a fi desăvârşiţi în fiinţa noastră şi în cele din urmă spre a fi consolidaţi într-o bunătate şi fericire veşnică în Dumnezeu".

„Cele din bătrâni„ sunt, în formularea pe care o dau ţăranii, în sensul pe care-l conferă (şi-l asumă) tradiţiei tocmai această cultivare conştientă a creşterii în timp, cu timpul, cu lumea, împreună. „Aşa am apucat", sau, „Aşa e bine", „Aşa se cade", „Aşa e obiceiul", toate acestea sunt locuri de reper într-o orientare spre creştere rodnică şi esenţială. „... Timpul este posibilitatea creşterii noastre în Dumnezeu. Această creştere depinde de un progres în dialogul cu Dumnezeu, ea se înfăptuieşte într-o legătură iubitoare cu El. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că avem nevoie de timp pentru a creşte în dialogul cu Dumnezeu, în iubirea de El, pentru a ne umple de Dumnezeu fără a ne confunda cu El în această iubire".

În tradiţiile noastre, aşa cum le-au trăit cei dinaintea noastră, nu se vorbea despre un mereu „înainte" ca despre un mers înainte ca despre un progres în tehnică, în civilizaţie materială de orice fel. Se vorbea însă, mai ales prin acte, prin fel de a fi, de dreptate, bunătate, de apropiere de Dumnezeu, prin credinţă, prin temere. Progresul despre care ne vorbeşte aici Preot Dumitru Stăniloae este acelaşi pe care căutau să-l atingă, sufleteşte, dar şi în conlucrarea umană oamenii acelor vremi de inimă curată. Mai curată.

Binele, adevărul, frumosul sunt permanenţe ale acestei pedagogii într-o cultură ce căuta mereu să se

apropie de definirea pe care o face şi aici părintele, pe care au făcut-o, fără răgaz, învățătorii neamului nostru şi ucenicii următori acestora. Atunci când vorbesc despre lumea în care trăim, oamenii care ne-au precedat, ca şi mulți din cei contemporani nouă, nu învinuiesc progresul tehnic, nici pe cel ştiințific, ca fapt negativ în sine. Ei spun că lumea s-a „spurcat", s-a îndepărtat de Dumnezeu, că nu mai cunoaşte frica, nici ruşinea, nici deosebire nu mai face între bine şi rău, între adevăr şi minciună. Omul este cel care strică lumea, nu se strică ea de la sine, nici nu se îndepărtează Dumnezeu de om. Omul o face, ca atare, el este cel care va răspunde.

În limba populară, „Lumea" are mai multe sensuri, ştim toți acest lucru. Este lumea ca întregul creat, sinonim de univers. Este lumea ca trecere în timp, este lumea ca oameni. Undeva toate aceste sensuri şi altele, mai poetice, se întretaie, par chiar să se suprapună. Lumea care se spurcă, este, în perspectiva pe care o propun credințele populare, cea a oamenilor. Lumea ca întreg, ca lucru făcut de către Dumnezeu, nu se poate spurca întru totul, nici în toate ale ei. Spurcarea este slăbirea acestui dialog cu Dumnezeu despre care vorbeşte părintele Dumitru Stăniloae. Este laicizarea, este proclamarea superiorității profanului asupra sfințeniei creației.

Tradițiile populare trăite, transpuse în norme, atitudini, mentalități, articulate în pedagogia culturală explicită sau implicită, nu puteau să rămână neschimbate, nu formau un sistem închis şi imuabil. Totuşi, în ele, se perpetuau opțiuni sau orientări profunde, ale căror locuri cognitive erau, puteau fi imediat recunoscute de către cei care aparțineau respectivei comunități. Pentru comunitățile rurale tradiționale româneşti, aceste locuri cognitive erau cele care cumulau, creativ, tocmai această posibilitate de recunoaştere şi de situare imediată în existență, în lume, în sensurile acestora, permanente, adică reale. O situare a persoanei, experiată ca atare, dar şi a dimensiunii de comuniune spirituală, nu mai puțin, nu

altfel reală şi adevărată, de trăire creştin ortodoxă. În această perspectivă am putea studia şi înțelege mai adânc, chiar în condițiile de azi atât de „laicizate", acea înțelepciune pe care o propuneau, dar o şi aplicau, simplu, strămoşii noştri, atunci când vorbeau despre Văzut, chiar dacă în termeni modeşti, în concepte pe care noi le credem azi simpliste.

În semnificarea locului, ca şi în cea a timpului, inextricabil unite, în comuniunea trăirii creştin ortodoxe, comunitățile săteşti au roit mereu în jurul Bisericii, de la cele mai modest înzestrate lăcaşuri, la cele mai împodobite mănăstiri. În această roire vom putea regăsi şi sensul istoriei şi cel al culturii, al identității noastre. O antropologie culturală aplicată realităților tradiționale şi contemporane de la noi, din perspectiva creştin ortodoxă, ne-ar putea ajuta simultan să ne cunoaştem, dar şi să fim mai buni lucrători în lucrarea păcii şi a iubirii. Am putea încerca să vedem, să înțelegem cum aceste învățături ale părinților sufleteşti şi ale părinților noştri trupeşti ne-au ținut, ne țin vii şi în stare de veghe. Am putea vedea mai clar, nu spre lauda noastră, cum ne-am putea feri de o asemenea cădere, nu prin noi înşine, ci prin iubirea divină, prin ajutorul lui Dumnezeu.

Văzutul despre care vorbesc şi învățătorii noştri bisericeşti şi cei ai tradițiilor noastre populare, țărani, femei şi bărbați, este acelaşi. Este memoria culturală, ancorată în credință şi în faptă, prin har. „Inima este sediul şi izvorul tuturor puterilor sufletului. Mintea care este partea cea mai fină a sufletului, îşi are sediul natural în mijlocul cel mai intim al inimii. Inima concentrează în sine totul, puterile sufletului şi puterile trupului. Inima este profunzimea indefinibilă a trupului şi a sufletului, în ea, mintea omului se poate adânci în adâncurile lui Dumnezeu. Omul întreg este legat de Dumnezeu prin inimă şi prin minte, această rădăcină a sufletului care îşi are sediul în El. Legătura conştientă cu Dumnezeu nu ne vine doar printr-un har.

Există o legătură naturală, dar nu mai suntem conştienţi de ea. Prin har devenim conştienţi de această prezenţă a lui Dumnezeu în noi. De aceea, este imposibil să-l reducem pe om la rău. Există totdeauna ceva bun în om".

Aceasta este învăţătura pentru ca omul să se cunoască pe sine, pentru a-l vedea şi a-l cunoaşte pe celălalt, dar nu este o învăţătură uşor de urmat, nici una în care să se poată uşor rămâne. Primirea, urmarea şi rămânerea în ea, formează indiscutabil o îndrumare unitară care nu este închipuită de către om, ci este prin har conştientizată de către el. „... Prin experienţa harului, omul se trezeşte ca dintr-un somn. Omul poate cădea într-un somn, într-o uitare de sine şi de Dumnezeu. Când se trezeşte la conştiinţa de sine însuşi, se trezeşte şi la un sentiment al prezenţei lui Dumnezeu în el. Este greu să ne imaginăm un om treaz fără Dumnezeu. Veghea legată de rugăciune are rolul de a ne trezi la noi înşine, la o descoperire de sine în întrepătrunderea cu Dumnezeu. Veghea nu este numai vigilenţa la asalturile lumii spirituale căzute; scopul ei este trezvia... Inima este un centru aflat la hotarul dintre Dumnezeu şi noi. Nu este numai un centru care uneşte trupul şi sufletul; în ea se găseşte harul divin pe care l-am primit prin Sfântul Botez. Inima a fost creată de Dumnezeu pentru a fi pururea îndreptată spre Dumnezeu şi a-L vedea. Dar dacă omul păcătuieşte, atunci el îl părăseşte pe Dumnezeu şi se întoarce spre creatură şi inima lui adoarme. Astfel, definiţia păcatului este dezorientarea minţii şi somnul inimii. Sfinţenia este o unire nesfârşită cu Dumnezeu a minţii care-şi are sediul într-o inimă întoarsă spre Creator".[149]

Lumea satelor româneşti a fost şi mai este încă, dar cu mari scăderi, cea a unei culturi şi memorii care au căutat, prin învăţături şi prin trăiri exemplare, să nu

---

149 - V. Preot D. Stăniloae, Costa De Beauregard, (1995)

întrerupă nici conştientizarea pe care o are omul prin văzutul cu mintea, nici apropierea de unirea cu Dumnezeu despre care vorbeşte aici părintele Dumitru Stăniloae. Sfinţenia trebuia să fie întreţinută, nu comemorativ, ci real, prin sfinţirea la care omul era chemat să procedeze, să creeze, în alcătuirile vieţii pentru sine, pentru cei de lângă el. Astfel, omul, persoana putea conlucra în permanenţă, într-o arvună promisă şi dăruită, în comuniune, în chiar lucrarea de pace şi iubire.

Omul acela nu se considera pe sine ca partener egal, întru totul îndreptăţit să reclame, să obţină ce i se cuvine de drept, ca în baza unui contract oarecare. Situarea lui în existenţă şi în lume, în toate dimensiunile acestora, era în smerenie, nu în mândrie, în rugăciune, nu într-o sau dintr-o poziţie de comandă ori de control, de influenţare a puterii divine, cu ajutorul unor instrumente lumeşti, omeneşti. Este dificil pentru noi, oamenii unei epoci tot mai laicizate, să avem o înţelegere profundă asupra a ceea ce am numi sistemele de valori ale acestor strămoşi. De obicei, ne mulţumim să le menţionăm, mecanic, ca într-un dicţionar de termeni, util uneia sau alteia dintre disciplinele noastre ştiinţifice. Uităm că suntem în prezenţa unei alte trăiri, care proceda la consfinţirea unei creaţii, tocmai pentru că această creaţie era (fără întrerupere) opera lui Dumnezeu. Iar omul se ştia şi căuta să fie, făptura lui Dumnezeu. El, omul, avea încredinţarea adevărului şi, prin Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Omului, avea şi încredinţarea vieţii.

CAPITOLUL XIX

Coborârea în inimă şi ridicarea prin har

Văzutul cu ochii sufletului, sau, după cum spune poporul, „văzutul în duh", nu era un scop în sine. Oamenii de rând, acel popor care în Sfânta Liturghie este numit „poporul care aşteaptă de la Tine mare şi mult milă", la rându-i, atribuia acel „văzut" unor preoţi şi monahi. In roirea în jurul Bisericii Creştine Ortodoxe, oamenii căutau apoi, în împrejurări importante, personale, sau la unele sărbători, să-i asculte, să-i solicite pe aceşti învăţători de adevăr şi de viaţă, să primească de la ei „un cuvânt de folos", nu pentru mulţumirea propriilor întrebări, ci pentru a fi, la rându-le, de folos.

În comuniune, acei oameni care ne-au precedat, cu multă grijă şi luare aminte, căutau să transpună, în viaţa de toate zilele, chiar realitatea acestor dimensiuni ale văzutului şi trăirii. Ei tindeau să facă din ei înşişi şi din comunitatea lor de loc şi de timp, (în care ar trebui să intrăm şi noi), o continuare (o neîntrerupere) a liturghiei. În tradiţiile populare, dacă nu le abordăm într-o perspectivă deliberat „obiectivă", ci le lăsăm să-şi pună şi realitatea lor subiectivă, vom regăsi coordonatele orientative creştine ale memoriei culturale identitare, dar şi cele ale slăbiciunii inerente oricărei treceri prin istorie.

Am putea spune, chiar dacă formularea ar părea forţată sau simplistă că, pentru aceşti strămoşi ai noştri, apocalipsa (descoperirea) era în lumină, în prezenţa permanentă a lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt, în înnoirea creaţiei şi nu în prăbuşirea acesteia într-un abis

haotic sau de nefiinţă. Viaţa nu era pentru ei în competiţie cu moartea, nici eternitatea în întrecere oarbă cu trecerea-istoria. Cunoaşterea nu era tributară cercetării prin instrumente ştiinţifice, raţiunea nu era mărginită de putinţele minţii şi de lucrările ordinei materiale. Coborârea în inimă era urcarea prin har, răspunsul la chemare, urmarea şi rămânerea în mişcarea fără sfârşit.

Însemnarea prin simboluri, aşa cum o mai vedem la sat, mai ales, este şi ea mărturie de conştienţă a absolutului transcendent, dar şi înscrierea în realitatea lumii, a creaţiei cu scopul de a realiza apropierea de Dumnezeu. Sfinţenia, despre care părintele nostru Dumitru Stăniloaie. ne spune că „... este o unire nesfârşită cu Dumnezeu a minţii care-şi are sediul într-o inimă întoarsă spre Creator". Nu oricare minte în acţiune, nu orice pretenţie şi încercare de cunoaştere, ci aceea care îşi are locul în inima întoarsă către Dumnezeu. Este un cuvânt de o profunzime şi de o frumuseţe covârşitoare. Inima întoarsă către Dumnezeu, faţa inimii. Către cea a Creatorului.

În limba populară se vorbeşte şi despre faţa locului, nu într-un sens concret (a fi prezent fizic undeva) ci într-o exprimare menită să îmbrace locul cu semnificaţii care să-i dea viaţă şi frumuseţe. Locul este lumea, de vreme ce loc este peste tot şi pentru toţi. Întoarsă către Dumnezeu, inima omului aduce o dată cu ea, această faţă a locului/ lume, ce care i-a şi fost încredinţată de la Facere. Inima curată, întoarsă, pune astfel chezăşie păstrării locului/ lume, în condiţia în care au fost dintru început. Aşa se face că se poate vorbi şi despre vremi de inimă curată, atunci când cei dinaintea noastră ne-au încredinţat din înţelepciunea lor de credinţă şi de faptă. Această înţelepciune au încercat strămoşii noştri să o trăiască, mintea ce-şi are locul în inima curată.

În toate timpurile au existat abateri şi încercări de răstălmăcire a învăţăturilor creştine ortodoxe, iar comunităţile săteşti, nu au putut fi nici ele ferite de astfel

de lucruri şi agresiuni. Nu este însă mai puțin adevărat că înțelepciunea cea adevărată şi-a găsit o continuitate în pedagogia formativă a memoriei culturale tradiționale, iar strămoşii noştri, cei mai mulți, au întipărit trecerea lor prin lume, printr-un fel de a fi care ne poate fi îndemn şi exemplu.

Prezența Bisericii Creştine Ortodoxe în mijlocul comunităților rurale, la noi a asigurat lumii satelor o coerență şi continuitate indeniabile, o ancorare în mărturisirea culturală tradițională de-a lungul atâtor timpuri altfel deloc prielnice, pe care şi azi le traversăm.

Dacă putem sau nu vorbi despre un „folclor" religios? Nu creațiile populare orale de orice factură (gen) sunt cele care atestă esențial o focalizare creştină a pedagogiei culturale formative despre care am amintit aici mereu. Chiar dacă numărul celor care sunt direct legate de credință şi de cult, şi a căror importanță nu poate fi negată, în rolul pe care l-au avut în respectiva pedagogie este mare. Aceste creații aparțin unui spațiu liber, deschis, în care mutații se produc mereu şi sensurile se resimt cu uşurință. Focalizarea a fost mereu conținută şi păstrată, conştient, prin comuniunea vie, prin trăirea credinței, sub îndrumarea Bisericii şi a oamenilor cuminți şi buni. Cumințenia este a minții, o spune şi cuvântul, bunătatea este a inimii, tot cuvântul o spune. De multe ori, în cele mai simple gesturi, saluturi, regăsim aceste locuri cognitive profunde şi orientative. „Bună ziua" (cu răspunsul cuvenit), „Bună să-ți fie inima". Sau, un alt salut din Munții Apuseni. „Drag în tine, şi-n sufletul tău". Adică, iubirea, să fie în ființa ta, în sufletul tău. Sunt formule edificatoare, pe care dacă le-am utiliza acum între noi, am risca să nu primim răspunsul potrivit, sau să rămânem fără răspuns. La fel stau lucrurile şi cu alte situații de viață în care, azi, cele odinioară orientative nu se mai găsesc.

Dacă spurcarea lumii vine din interior, este evident că o putem constata şi în exterior, în ceea ce ne înconjoară,

căci nu se pot separa cele două realităţi, iar priveliştea lumii în care ne aflăm nu o putem ignora, dar, putem să ne prefacem că nu o vedem. Că nu ne interesează. Că este doar a altora. A celuilalt. Participăm astfel la laicizarea lumii prin neiubirea lui Dumnezeu şi neiubirea aproapelui. Nu numai prin ceea ce facem, greşit, rău, urât, dar şi prin ceea ce nu facem creştineşte, în iubire, smerenie şi dăruire de sine.

În viaţa tradiţională a satelor, nu numai prilejurile consacrate erau însoţite de gesturi de trăire a comunităţii spirituale, ci toate momentele de convieţuire, întreaga dinamică socială era guvernată de aceste legi nescrise ale iubirii şi generozităţii. Se menţinea astfel o cumpănă a vremilor, în favoarea celor de inimă curată.

În actualitate este din ce în ce mai dificil să înţelegem acest mod de a trăi, acest fel de a fi, atât de pe poziţii „ştiinţifice", cât şi din perspectiva unei integrări moderne tot mai cuprinzătoare. Normele de comportament, ca şi coordonatele de definire a unor sisteme de valori, azi sunt dominate de procesul de occidentalizare, sinonim de proliferare a unor valori materiale, de succes social, de individualism excesiv ca model universal valabil. Lumea satelor este tot mai îndepărtată, nu numai în timp, ci şi în înţelesuri, mai cu seamă în acela de comuniune ortodoxă.

Vedem cum, pe ecranul memoriei colective, chiar şi la noi, ceea ce a fost această lume este proiectat ca un spectacol, fiind amestecate, fără intenţia vreunui discernământ, fapte şi trăiri, doar spre a fi văzute pentru pitorescul lor, pentru caracterul arhaic, păgân etc.

Între aceste oferte se face loc şi „manifestărilor religioase", într-un sincretism aiuritor pe care, bine mediatizată, memoria culturală îl va integra în coordonatele sale de orientare, adică, de dezorientare.

În spaţiul imens al unei culturi globale şi globalizante, ce-şi ocultează sau chiar îşi anihilează diversitatea, cea vie, trăită, memoria colectivă îşi erodează,

până la a o pierde complet, dimensiunea activă, creativă, de semnificare profundă, simțul înțelesurilor esențiale, raportarea la transcendentul sacru, absolut, necesitatea acestei raportări. Aportul unor savanți contemporani la exercițiul de a apropia ştiința de cunoaşterea totală, dar şi de putința de intervenție liberă în legile creației, se afirmă tot mai pregnant. Gnozele ştiințifice țin pasul cu descoperirile tot mai avansate, iar rezultatele concrete, palpabile, ale degradării peisajului general, fizic, uman sunt ignorate cu o indiferență pe care numai orgoliul o mai poate adăposti.

Între ofertele făcute azi la scară globală, pentru o realizare în apoteoză a omului şi a universului, cele „spirituale" dețin locul de frunte. Spre deosebire de elaborările savante, accesibile unor cercuri restrânse, elitare, aceste soluții „spirituale" sunt deschise tuturor şi pot fi aplicate, fără restricții, cu o deplină libertate de către individul devenit el însuşi realizator al propriului sine prin simpla integrare (confundare) în întregul panteist, indiferențiat.

Toate aceste oferte, elitare sau vulgare, sunt, prin natura lor, profund anticreştine. Ele sunt astfel, şi antiumane, tinzând să distrugă nu numai civilizația materială pe care o prezintă ca rezultat şi ca scop al acțiunilor lor, (bunăstarea generală), ci, în primul rând, înşăşi posibilitatea omului de a se mântui, prin conlucrarea cu Dumnezeu.[150]

---

150 - V. Preot D.Bădulescu, (2001).

CAPITOLUL XX
Strategii de descreŞtinare

În societatea românească, procesul de descreştinizare şi de însălbăticire se intensifică, în modalităţi atât de variate, încât, recunoaşterea unui caracter unitar este dificilă. Prinşi în acest proces în plină desfăşurare în toate domeniile de viaţă personală şi colectivă, oamenilor le este tot mai greu să aibe asupra faptelor o viziune cuprinzătoare şi, mai ales, să aplice, continuu, un discernământ prin care să se elibereze de aceste înlănţuiri, să se ferească de ele şi să-i ajute şi pe alţii (pe altul) să se ferească.

Cum această ţesătură de soluţii şi mijloace, oferite ca un „adevărat progres" şi fiecăruia la îndemână, este de multe ori foarte subtilă, în căutare de rezultate, imediate, concrete, verificabile, oamenii sunt pregătiţi să acţioneze, să utilizeze tot sau aproape tot ce le este oferit, ce le este sugerat sau, ce găsesc ei înşişi interesant.

O cultură în pridvorul Bisericii aşa cum au încercat să facă şi au izbutit, în bună măsură strămoşii noştri, pare acum un ideal tot mai îndepărtat. Pierderea unei trăiri de comuniune se adânceşte, iar o experiere a individualismului orb se instituie ca registru „normal" al vieţii. Pentru perspectiva eronată de a situa o cultură creştină doar într-un plan ideatic, comparabil cu o construcţie mitică, este tot mai frecventă şi mai acreditată, memoria colectivă (şi cea individuală) se orientează

istoric, imediat şi pragmatic.[151] De realizarea unor condiţii materiale satisfăcătoare sau chiar îndestulate depinde, în mentalitatea generală, şi bunăstarea spirituală, inclusiv cea creştină. Trăirea în comuniune este un termen cu valoare de asociere abstractă, dincolo de realitatea zilei de azi şi a celei de mâine. Gesturile rituale, prevăzute de cult, sau de norme tradiţionale vin să se înmulţească mecanic, ca o deprindere suficientă prin ea însăşi. O datorie oarecare, dar care are şi o semnificaţie aparte, socială, nu de puţine ori menită să ateste statutul celui care acţionează.

În toate categoriile corpului social vom regăsi aceleaşi reflexe de creştinism afişat, chiar dacă în expresii diferite după mediul respectiv. Vom regăsi în acest comportament toată gama de tentaţii şi de cedări pe care procesul de desacralizare şi de descreştinizare le conţine şi le amplifică. Situaţia de la noi este cât se poate de reprezentativă, cu un specific local, desigur. Toate aceste consideraţii par să fie oarecum artificial incluse aici, numai că, întreaga desprindere (înstrăinare) în care suntem prinşi şi la care subscriem, este şi o imensă proiecţie în virtual, în minciuna lucrării împotrivătoare şi nimicitoare pe care o întreprinde Ucigătorul de oameni şi Tatăl minciunii. Este un act demonic, vrăjitoresc, dar de proporţii uriaşe cu consecinţe pentru noi (şi nu numai) posibil tragice.

În ţara noastră, deteriorarea vieţii este evidentă, oricare ar fi domeniul spre care ne-am îndrepta atenţia. Laicizarea este vecină cu profanarea, iar descreştinarea cu păgânismul. Mizeria materială, deliberat întreţinută şi promovată politic (adică prin toate pârghiile puterii)

---

151 - O paradigmă pentru cercetarea multdisciplinară în ştiinţele umane ar putea fi: Memorie. Istorie. Conştiinţă. În situaţia de la noi din ţară, o atare abordare ne-ar ajuta să ieşim din modelele prestabilite „academic" şi, din păcate, încă atât de profund condiţionate de educaţia „materialist-istorică".

reduce populația (termenul este în sine semnificativ) la o stare de dezumanizare. În aceste condiții, o manipulare de orice tip este posibilă, iar persoana (omul persoană) este privat de orice mijloace de realizare, de împlinire creştinească. I se impune, sau i se oferă, un mediu înconjurător în care lucrarea iubirii şi a păcii este (deliberat) înlocuită de către cea a indiferenței sau a urii, a luptei, sau a unei concurențe fără scrupule, fără menajamente. Caracterul antihristic ale acestei lucrări este mascat sub forme din cele mai atrăgătoare, mai convingătoare, iar promotorii ei, nu puțini la număr, se propun ca exemple de reuşită şi modele de urmat. Biserica Ortodoxă este prezentată ca o instituție oarecare, iar promovarea „imaginii" ei este tot un termen dintr-o strategie variabilă. Prin această strategie, extrem de complexă dar şi eficace, se doreşte situarea, perceperea credinței creştine ortodoxe, a cultului respectiv ca simple fenomene aparținând culturii şi, de ce nu, chiar unei zone de spiritualitate indefinită, ocultă[152].

Sărăcia extremă la care sunt reduşi azi oamenii (proporțiile sunt de-a dreptul alarmante, pentru a nu mai vorbi despre totala lipsă de omenie a unei astfel de politici) la noi în țară, contribuie la deteriorarea raporturilor dintre ei, fiind compromise şi cele mai simple expresii de viață socială specifice tradițiilor creştine, sau proprii şi obiceiurilor moştenite, devenite şi ele un fel de a fi. Ospitalitatea, generozitatea, grija pentru cel în nevoie, respectarea celor bătrâni, protejarea copiilor. Mizeria devine, încet, încet, o parte a realității înconjurătoare, o dimensiune paralizantă, antrenând cu ea o întreagă „cultură" pe care societatea românească nu a cunoscut-o niciodată ca fenomen tipic. O cultură care se îmbină cu

---

152 - Numitul şi „activatul" Minister al Culturii şi al Cultelor dă „indicații înalților ierarhi ai Bisercii, deținând, fiind el însuşi parte a puterii politice reprezentând ,,Istoria".

modificările negative enumerate, creându-se un curs al vremii cu totul neprielnic şi fără perspective pentru „cei mulţi".

Dacă am proceda la o cercetare de teren, în aceste medii sociale numite „generic" defavorizate, cum ar trebuie să le stabilim, să le delimităm? Tinerii. Apoi, pensionarii, adică bătrânii. Copiii şi nu numai cei „ai străzii". Familiile numeroase, etc, etc. Cu o grilă prin care am vrea să vedem cum trăiesc aceşti oameni (fie şi numai adulţii), în aplicarea credinţei, speranţei a iubirii, cu ce anume pot ei să pună în lucru aceste însuşiri încredinţate omului (virtuţi) cum le transformă în faptă (act, eveniment etc.), ce rezultate am avea de notat? Întrebarea rămâne deschisă, sunt prea multe răspunsuri şi prea greu de acceptat. Fie şi pentru simplul motiv că nu este vorba despre un registru de reprezentări colective ce sunt sau ar fi repertoriate şi analizate, ci despre procesul de creare a culturii normale, echilibrate, benefice. Este caracterul conştient al culturii, este fapta fără de care credinţa este moartă, iar ca o neputinţă pentru aceşti mulţi, nu numai în ceea ce priveşte realizarea lor într-o viaţă de decenţă şi demnitate, ci chiar ca obligaţie vie, acea tindere către desăvârşire care este bunul omului dăruit cu ea, pe care, persoana nu o poate înfăptui fără să se raporteze la aproapele său.

Prin aceste constrângeri de natură diferită, focalizate într-o strategie profund antihristică, potrivnică întru totul culturii şi firii culturale a poporului român (a celui de rând), se urmăreşte, în continuare, metamorfozarea dorită de către precursorii construirii unei societăţi antropocentriste, de fapt, dezumanizate. Marasmul spiritual pe care-l putem constata fără efort în societatea noastră, dar şi într-un plan global, nu este nici el un proces spontan, nici nu-şi extrage potenţialul din realizări cu totul străine intervenţiei umane deliberate. Modelele de haos, despre care am vorbit aici în repetate

rânduri, se autogenerează, dar ele sunt şi mereu perfecţionate, tocmai pentru ca orice construire a unei culturi conştiente şi responsabile să fie contracarată, în toate formele pe care le-ar putea lua.

Marasmul spiritual nu este apanajul unei politici de întreţinere voită a unui regim, a unei societăţi „libere şi democratice". Acelaşi rezultat de prăbuşire spirituală se poate obţine şi prin instaurarea unor regimuri de dictatură, de diferite opţiuni, cum a fost la noi comunismul. Modalităţile, căile de producere de haos cultural şi dezumanizare nu sunt nici rigide, nici bine precizate. Ele se realizează gradual, în timp, în locuri, cu aceeaşi teribilă iluzie a omului care se vede, se proclamă şi se impune ca stăpân absolut, voind să anuleze orice raportare la divinitate, orice urmă de conştienţă a transcendenţei.

Vrăjitoria/ magia, în formele pe care le găsim acum la noi la tot pasul, face parte dintr-un proces în curs, situându-se la un nivel de vulgarizare care-i permite să fie tot mai accesibilă şi atractivă. Impactul pe care-l exercită asupra mentalităţilor, atitudinilor, în diverse segmente ale populaţiei este enorm. El continuă să crească, tocmai datorită nivelului precar al conţinutului acestor practici, atât în expresiile orale, cât şi în actele întreprinse de către profesionistele respective. Condiţiile de mizerie, tot mai accentuate şi ele, întregesc creditul de care beneficiază vrăjitoria, îl măresc, iar actanţii cei operaţionali direct, cei beneficiari, dar şi ei prezenţi, deci activi, se înţeleg tot mai concret, în funcţie de problemele noi care se semnalează şi se cer „rezolvate". Dacă alte forme ale ocultului sunt legate de un conţinut structurat, fie practic, fie teoretic, nu acelaşi lucru se întâmplă cu vrăjitoria/ magia vulgară. Aceasta este liberă, în toate, asigurându-şi astfel cea mai eficientă manieră de popularizare şi rentabilitate.

Dintre toate formele de ocultism care proliferează la noi într-un ritm tot mai accelerat, vrăjitoria este cea mai

dificil de „precizat" şi de sesizat, fiind asimilată cu atitudini şi gesturi din cele mai obişnuite, legate de fapte curente ale vieţii. Recursul la vrăjitoare pare unul normal, mai simplu, în orice caz mai direct, ca un act de iniţiativă personală dictat de unele probleme despre care nu totdeauna şi nu oricui se poate vorbi. În mentalitatea populară curentă, practica vrăjitorească este integrată atât unei dimensiuni emoţionale, cât şi unei necesităţi de ordin practic. La urma urmei, solicitantul nu vine la vrăjitoare cu cine ştie ce probleme sau chestiuni de ordin spiritual. Pentru el, intervenţia cerută este una normală, chiar dacă importantă ca eveniment. Altfel spus, problemele încredinţate rezolvării prin vrăjitorie nu sunt legate de sufletul omului, acelea ţin de o altă parte a vieţii, ţin de religie, de respectarea datinilor etc. Cum vrăjitoarele, fără excepţie, se reclamă ca fiind în total acord cu credinţa creştină şi cu cultul creştin ortodox, cum ele afişează cu atâta râvnă simbolurile creştine, solicitanţilor li se pare că totul este în ordine, eventual, cu mici neînsemnate abateri.

Din cercetarea de teren pe care o întreprindem mai cu seamă în mediul urban, putem vedea cum registrele de trăire spirituală creştină şi confuzia magico/ vrăjitorească se apropie tot mai mult, până la a se contopi, pentru mari segmente ale populaţiei de toate vârstele, aparţinând nu numai unor categorii cu o educaţie modestă. Se formează o viziune magico/ vrăjitorească despre viaţă şi despre lume, despre modul cum trebuie să se realizeze o convieţuire socială, viziune prin care, apartenenţa la Biserica Ortodoxă este masiv invadată de practici şi „credinţe" magico-vrăjitoreşti.

Procesul acesta se desfăşoară concomitent în două sensuri. Dinspre magie/ vrăjitorie înspre cultul creştin ortodox, cu introducerea a nenumărate practici necanonice, chiar şi în spaţiul liturgic. Dinspre cultul

creştin către practica imensă a magiei-vrăjitoriei pe care nimic nu o îngrădeşte.

Absorbirea credinţei creştine şi a cultului respectiv este de fapt marea miză a vrăjitoriei şi a oricărei forme de ocultism. Nici una din aceste modalităţi nu-şi propune să se confrunte „pe baricade" cu religia, cu diversele ei tradiţii locale. Tocmai de aceea şi la noi în ţară, imaginea promovată despre vrăjitorie şi despre vrăjitoare este una care „se alătură" credinţei şi cultului creştin, în primul rând, ortodoxiei, venind să o completeze, să răspundă omului şi nevoilor acestuia, spirituale, materiale acolo unde religia nu mai are soluţii, iar Biserica nu mai are mijloace, conform ofertei magico/ vrăjitoreşti.

În acest mod de destructurare a spiritualităţii noastre, vrăjitoria recurge la o altă strategie decât cea pe care a utilizat-o teroarea comunistă în anii nu demult trecuţi. Totuşi, atât pentru magie/ vrăjitorie cât şi pentru alte forme de ocultism, scopul nu este diferit de cel pe care-l urmărea şi comunizarea. În tiparul lor profund, esenţial, cele două strategii se întâlnesc, fără contradicţii majore, oricât de diferite par ele în expresiile ce le iau şi pe care le afişează. Faptul că „ideologia" comunistă „respinge" orice manifestare de „superstiţii", în care ar intra, desigur şi vrăjitoria, nu implică şi o altă natură pentru respectiva ideologie. Avem în ele două feţe ale aceleiaşi monstruozităţi iar faptul că se succed (la noi) cu o fluiditate practic neîntreruptă, este şi el edificator, chiar dacă magia/ vrăjitoria nu se situează printre factorii de maximă putere sau influenţă în dinamica socio-culturală actuală, rolul ei este important şi creşte mereu, formând unul din nucleele de haos cognitiv care se autogenerează nu spontan, ci cultural.

„De ce caută omul semne, minuni şi vindecări paranormale?", este întrebarea pe care ne-o pun şi căreia îi răspund în lucrarea cu acelaşi titlu, Părintele Adrian Făgeţeanu şi Părintele Mihail Stanciu. Iată ce ne spun cei

doi părinţi în răspunsul final al cărţii: „Pentru că omul s-a înstrăinat de Dumnezeu, nu mai păzeşte poruncile lui şi nu mai percepe corect înţelesurile dreptei credinţe în Hristos. A pierdut simţul, valoarea şi educaţia iubirii de Dumnezeu şi de semeni şi le desconsideră în detrimentul unor experienţe noi, senzaţionale, care exaltă mândria, egoismul şi idolatria omului. Iar când nu mai are frică de Dumnezeu, când nu vrea să iubească sincer pe alţii dăruindu-se, atunci omul caută alte căi de „spiritualitate", alte metode de fugă de la faţa lui Dumnezeu încercând să-şi satisfacă aspiraţia naturală după Dumnezeu, după iubire şi după fericire eternă prin metode mecanice sau magice, ori prin alte minuni şi puteri paranormale, pe care diavolul le oferă cu mână largă. Pentru că nu minciunile sunt dovada că cel care le săvârşeşte e de la Dumnezeu, ci sfinţenia vieţii şi a gândirii lui".[153]

Deceniile de teroare comunistă (şi de încercare barbară de colectivizare sufletească), au pregătit cu mare „artă" poporul român pentru revărsarea de descreştinizare care are loc azi. În plină desfăşurare a unor procese de acest tip de agresare a memoriei culturale în toate dimensiunile ei şi, mai ales, în cele mai profunde registre credinţa şi cultul creştin la noi, cei care sunt vizaţi nu au cum să realizeze ansamblul strategiilor în lucru, dar, personal şi colectiv, devin purtători ai consecinţelor acestora. În diferite moduri se resimt oamenii de intervenţiile ce sunt practicate asupra lor, în diferite moduri vor reacţiona, dar, o sustragere totală nu le este la îndemână. Celor mai mulţi dintre ei. Tocmai acest impact general este vizat şi este aplicat asupra corpului social în ansamblul lui, iar variaţiile obiectiv implicate, sunt, pe cât posibil, prevăzute adică planificate. Se anticipează astfel un control total, iar adecvarea individuală va face parte

153 - V. SCARA, Treapta IV

din sistemul strategic, la urma urmei, cu oameni, prin oameni se lucrează, nu cu entități metafizice.

În fiecare societate, comunități reunite ca neam, popor etc., cultura şi memoria colectivă iau forme specifice în care, toate registrele sunt prezente, iar conştientizarea profundă se realizează şi ea tot în modalități specifice, îmbracă expresii proprii. Între dimensiunile memoriei intră şi aspirațiile (aşa cum intră şi semnificarea, actul, emoțiile etc.). Acea încercare menționată de către ierom. Adrian Făgeţeanu şi Preot Mihail Stanciu, ca fiind aspirația naturală a omului după Dumnezeu, după iubire şi după fericire eternă. Este legea cea dintâi aşa cum a numit-o Preot Cleopa atunci când a vorbit despre cele patru legi în temeiul cărora omul trebuie să lucreze şi să trăiască. Or, tocmai această lege o agresează strategiile focalizate în lucrarea împotrivitoare, nu numai prin confruntare directă şi brutală ci şi prin minciună, înşelătorie şi manipulare extrem de elaborate. Aspirațiile legitime ale omului sunt vizate cu o perseverență fără deficiențe strategice majore, astfel concepută încât să includă toate aspectele vieții personale, sociale, de la cele spirituale, la cele mai practice, imediate.

Sistemele politice, fondate pe ideologii rigide şi susținute prin măsuri de control sau chiar de teroare (vezi comunismul), vin cu o întreagă „viziune" de promisiuni garantate, capabile să împlinească toate aspirațiile omenirii, deci şi ale comunităților asupra cărora se exercită respectiva „cale". La fel procedează şi sistemele de ofertă magico/ vrăjitorească, într-o inepuizabilă varietate a lor.

Vrăjitoria de care ne-am ocupat în acest eseu este şi ea o componentă a acestei viziuni şi îşi propune propriile modalități de realizare a aspirațiilor omului de atingere a ceea ce apare a fi şi ideal dar şi firesc, legitim. Raportarea la un scop, la un ideal, nu poate lipsi din nici o situare culturală a unei comunități. Se pot însă produce chiar şi

deliberat, condiţii în care tocmai aceste aşteptări, aspiraţii să fie infirmate, să fie practic trecute într-un plan de imposibilitate. Să fie transpuse în contrariul lor, iar memoria colectivă să-şi vadă compromise orice speranţe. Se instalează astfel o stare nefirească, de frică, de deznădejde, de disperare, o închidere de orizonturi în care omul se simte prins fără scăpare, ca un animal într-o capcană.

De la un registru de proiectare complex şi benefic pentru colectivitate prin elaborarea şi asumarea unui ideal, se ajunge la un registru în care vor domina emoţiile cu învecinarea deloc indiferentă a instinctelor, căci nu emoţiile prielnice echilibrului vor fi cele suscitate, ci cele care produc la rândul lor, manifestări de alienare profundă şi activă. Este pusă în lucru memoria de act, de producere de eveniment, în care, rezonanţa de contaminare (colectivizare) este puternică. Astfel, dimensiunea de semnificare, oricare ar mai fi ea, va căuta nu sensuri ci mai degrabă pretexte de intervenţie, iar simbolurile vor fi utilizate ca locuri de reacţie imediată şi, de cele mai multe ori, brutală.

În aceste condiţii, rezultate ale unor complexe de strategii de agresare şi degradare culturală generală, simbolurile se transformă şi ele negativ, devin doar semne, dar nu de reper constructiv şi orientativ ci de regrupare colectivă capabilă să intervină într-o situaţie dată. Acest lucru nu înseamnă că acea situaţie este evaluată, înţeleasă în rostul şi cauzele ei, ea este doar momentul în care reacţia se produce, uneori chiar dorită (indusă) să aibe loc. Putem de exemplu, urmări rolul unor simboluri religioase în evenimente politice, sociale de la manifestaţii simple, la unele violente, cu consecinţe enorme pentru întreaga societate[154].

---

154 - Un „bun exemplu" de acest tip sunt mineriadele reactivate şi ele dacă nu ritmic, dar totuşi suficient pentru „a fi" în istoria prezentului şi în memorie, desigur.

Dacă într-un plan concret al dinamicii sociale rolul (locul) simbolurilor este vulnerabil, cu atât mai mult va fi el sensibil în faptele culturale ce țin de viața spirituală, cum este şi magia/ vrăjitoria şi întreg cortegiul de ocultism. Un act de magie/ vrăjitorie nu se limitează la scopul imediat, precis al intervenției respective propuse de către agentul profesionist, sau cerută de către beneficiar. Prin natura sa, actul magic se adresează întregului cod de lectură pe care solicitantul îl posedă. Conştient sau nu, acest solicitant vine cu propriile descifrări şi, prin ele, pune în mişcare situarea sa personală în lume, viață, loc, timp, dar nu într-un mod indiferent, ci subiectiv, participativ, ca într-o experiență de fiece dată completă şi nouă, o experiență căreia i se livrează total.

Am putea chiar vorbi despre o „magicizare" la care solicitantul procedează pe loc, substituindu-se agentului magic „originar". Este un act de autoproiectare „spontană", de virtualizare a propriei realități umane şi raționale, conştiente. Chiar elementele de conştiență cu care solicitantul acum activ lucrează, sunt constituite în alăturări, în ansambluri „noi", prin care individul creează situarea ce şi-o aşteaptă şi o doreşte, pentru care a făcut apel la specialistul vrăjitor.

Rezultatul intervenției este astfel garantat nu de către agentul prim, ci prin însăşi natura actului, de către cel care l-a cerut şi l-a asumat. Prin această operațiune, intervenția vrăjitorească se face „reală", „veridică". Individul „vrăjit" este el însuşi dovada vie a „adevărului magic" pentru sine, pentru ceilalți. Profesioniştii magiei/ vrăjitoriei cunosc aceste lucruri, tocmai de aceea, o întreagă îmbrăcare a intervenției este necesară, în gesturi, dar şi o afirmare de statut special, la care, nu orice individ poate aspira. Simbolurile majore, în temeiul cărora acest statut este propriu doar celor „puțini", sunt prezentate ca aparținând unor dimensiuni spirituale, metafizice, la care numai cei „adevărați" au acces. În această categorie, cu

aceste funcţii sunt utilizate de către vrăjitoarele actuale de la noi, simbolurile religiei şi cultului creştin ortodox. Harul. Darul. Naşterea ca moştenitor de har. Apoi, simbolurile reprezentate şi prin obiecte, Crucea, Icoana. Altele, cu rol de instrumente în intervenţia magică, busuiocul, lumânarea etc. Imitarea unor acte rituale sau chiar unele taine creştine. Botezul. La prezenţa acestor simboluri, solicitantul va reacţiona prompt, dar în acelaşi timp, monopolul utilizării şi alegerii lor îl va păstra agentul operaţional profesionist.

Cel „vrăjit", pe parcurs, îşi va pierde noua condiţie asumată şi conferită, va trebui să revină la o altă „ şedinţă", la aceeaşi specialistă sau la o alta, poate încă mai puternică. Rangurile vrăjitoriei sunt şi ele într-o ierarhie, iar solicitantul va fi tot mai „capabil" să le evalueze. Încet, încet, cel care face apel la vrăjitorie nu numai că va fi dependent de aceste practici, dar îşi va crea un univers în funcţie de cele „descoperite" şi „trăite" sau „verificate". În acest univers el va căuta să-i introducă şi pe cei din jurul său, fie că o face deliberat, fie involuntar. Va căuta, de asemenea, să descopere în el însuşi, calităţi care să-i confirme noua stare şi să o menţină, sau caută aceste însuşiri la alţii, în situaţii chiar din cele mai obişnuite. Dacă nu le caută, poate să le „sesizeze" şi nu neapărat în lucruri bune, ci în cele mai periculoase. Atunci, „ştie, simte" că trebuie să se protejeze, să reacţioneze, de cele mai multe ori, tot prin acte magice-vrăjitoreşti.

Pentru a fi încă mai sigur că protecţia îi va fi asigurată, individul dependent de magie/ vrăjitorie va introduce în trăirea religioasă, în practica de cult, elemente ale experienţelor sale din acest domeniu, fără să mai realizeze că este în cauză chiar propria sa situare în raport cu credinţa în Dumnezeu şi cu comuniunea creştină căreia îi aparţine. „Cu toate că majoritatea românilor se declară creştini ortodocşi, care ţin la tradiţiile şi cultura noastră strămoşească, evlavia multora dintre ei este deviată spre

forme eronate de credință. Mai mult, este amestecată în motivația lor religioasă o anumită obsesie terorizantă a farmecelor şi a ŤfăcăturilorŤ necurate, care deseori îi paralizează în demersul lor rațional cu Dumnezeu. Relația lor de iubire cu Dumnezeu, liberă şi conştientă, care este astfel disprețuită şi chiar înlocuită cu o relație contractuală cu El, relație marcată pregnant de o frică de natură ocultă"[155].

Omul aflat sub influența magiei-vrăjitoriei, nu numai în calitate de solicitant, ci şi în cea de posibilă victimă, va fi mereu sub teroarea unei viziuni şi a unei stări de înstrăinare şi de singurătate. Oricine din jurul său poate fi bănuit ca fiind un factor purtător de puteri sau de intenții ostile, semenul devenind astfel un duşman potențial, relație care aduce cu ea neîncrederea, apoi chiar duşmănia, ura. Dacă pentru acest individ bântuit de temeri şi îndoieli, suspiciunea este permanentă, el nu mai este capabil nici să se dăruiască prin faptă şi sprijin de orice fel, celor din jurul său. Inevitabil, va deveni un egoist, chiar dacă această atitudine ar fi numită doar individualism şi ar fi „justificată", într-o morală socială actuală, ca normală pentru condițiile existente.

Ghemuit în sine însuşi, omul înstrăinat şi însingurat, tot sub influența unor experiențe magico-vrăjitoreşti, poate fi şi este tentat să iasă din această stare şi să pătrundă, mai adânc, în secretele vieții, ale lumii sau ale lumilor nevăzute chiar. Prin cunoaştere „privilegiată", desigur. De o asemenea cunoaştere se prevalează şi practicienii profesionişti ai vrăjitoriei, ba chiar sunt dornici să o împărtăşească şi celor mulți. Nu de puține ori, creştinul, astfel înstrăinat, va căuta să realizeze prin propriile-i explorări o consolidare a credinței sale, ca fiind cea

---

155 - V. SCARA, Treapta IV Preot A. Făgețeanu, Preot Stanciu, Nota 155

adevărată, bazată „exclusiv" pe raţiune. „Credinţa nu e doar o adeziune intelectuală la învăţătura creştină despre Dumnezeu, ci este un mod de viaţă susţinut de harul divin. Este acceptarea făgăduinţelor lui Dumnezeu, care se descoperă prin Iisus Hristos şi împlinirea poruncilor Lui în viaţă"[156]. În cercurile elitare ale unei societăţi, inclusiv la noi în ţară, acest mod de a se raporta intelectual la credinţă este frecvent. Aşa se face că, în locul unei vieţi în comuniune, avem adevărate caste cultural-cognitive, rupturi ale corpului social, cu separări ce refuză, practic, orice posibilitate de lucrare coerentă în spiritul iubirii, înţelegerii şi al păcii. Apartenenţa la Biserica Ortodoxă este o simplă declaraţie de principiu şi, nu de puţine ori, aceste elite emancipate se regăsesc mai lesne într-o identitate universal neutră şi într-o societate „deschisă" oricăror oferte de soluţii utopice.

Tentaţia puterii şi a cunoaşterii raţionale absolutizate nu este nouă în peisajul cultural al Europei, nici la noi nu este o necunoscută abia ivită de cine ştie unde. Odată cu hiperdezvoltarea culturii-comunicării informaţionale însă, cu rezultatele spectaculoase ale ştiinţelor în teorie şi aplicaţii, această tentaţie devine tot mai puternică, identificându-se cu „natura umană", ca într-un pact al omului cu sine, pentru sine, şi nu ca persoană, ci ca specie şi ca parte dintr-un cosmos el însuşi dotat cu conştienţă, unicitate şi întregime.

„... Credinţa foloseşte puterile raţiunii dar face omului sesizabile taine şi realităţi duhovniceşti şi dumnezeieşti superioare limitelor raţiunii şi, prin aceasta, dă omului un nou impuls în cunoaşterea lui Dumnezeu şi a lumii zidite de El. ŤPrin credinţa lucrătoare în iubireť" (*Galateni*, 5, 6), omul cunoaşte pe Dumnezeu, Cel ce este mai presus de toate, se uneşte iubitor şi înţelegător cu El, se face el însuşi templu al lui Dumnezeu"[157].

156 - Ibidem.
157 - Ibidem.

Aici, vom putea recunoaşte fără prea mare dificultate, influența prin care modul de viață numit „occidental" îşi face loc tot mai mult la noi, în ceea ce el are mai dăunător ca mijloc de descreştinizare atât pentru noi, cât şi pentru culturile occidentale.

Capitularea societății umane în fața tentațiilor de cunoaştere şi de putere prin valorizarea exclusivă a bunurilor materiale, a prestigiului social, a unui statut independent de orice legătură cu transcendentul, cu Dumnezeu. Aici, omul de cunoaştere, de ştiință, se întâlneşte cu magicianul, cu vrăjitorul, iar acesta este doar o replică a celui dintâi, întâlnirea fiind de fapt, o regăsire niciodată părăsită, dar mereu căutată: căderea prin orgoliu.

O învățătură accesibilă este totdeauna necesară, oricare ar fi cultura în interiorul căreia aceasta s-ar desfăşura şi s-ar dezvolta. Nu toți oamenii au aceeaşi putință de înțelegere, după cum, nici nu toți au aceeaşi capacitate de a învăța pe alții. O constituire de grupuri/ cercuri elitare, oricare ar fi nivelul acestora de educație intelectuală/ culturală, nu suplineşte nevoia de accesibilitate pe care societatea în ansamblul ei o are, spre care tinde, sau aspiră.

Omul vrea să ştie, el este dăruit cu putința de a cunoaşte, este dăruit, creat, cu conştiință şi cu conştiență. Izolarea orgolioasă a elitelor (cei care astfel se văd pe ei înşişi şi se aşează în societate), va diminua, inevitabil, accesibilitatea maselor (vulgului) chiar la acele informații culturale care nu țin nemijlocit de viața creştină, dar au o valoare de instruire necesară bunului mers al lucrurilor din societate, comunitate. Cât priveşte arogarea, din partea aceloraşi elite de a fi segmentul privilegiat al unei profunde, reale cunoaşteri şi practici spirituale creştine, ortodoxe, faptul nu va face decât să mărească vulnerabilitatea lor, ca şi pe aceea a masei de oameni care nu sunt parte a cercurilor privilegiate. Se accelerează şi

se aprofundează astfel descreştinizarea şi chiar dezumanizarea societăţii în ansamblul ei.

În masele populare va creşte nu credinţa, ci credulitatea, cu toate riscurile pe care aceasta le comportă. În lucrarea mai sus citată, părinţii Adrian şi Mihail ne spun: „... Credulitatea, însă, ca o acceptare simplă, fără discernământ şi fără rezerve a unor învăţături, este o atitudine nefirească şi păguboasă a omului leneş în cele ale vieţii morale şi spirituale. Acesta nu-şi foloseşte trezvia şi raţiunea în posibilităţile lor fireşti, ci le adoarme printr-o nepunere a lor în lucrare şi, prin aceasta, el decade din punct de vedere duhovnicesc spre forme inferioare de trăire religioasă, devenind o ţintă foarte uşor de atins de cei ce nu doresc mântuirea oamenilor”.[158]

Acest teren odată asigurat, iar o societate bine aşezată pe sisteme multiple şi eficiente de laicizare tocmai acest teren îl asigură, toate modalităţile de proliferare a ocultului sunt avantajate, între acestea prin natura ei atât de accesibilă (vulgară), magia/ vrăjitoria cu un potenţial enorm de autogenerativitate. Iată ce ne spun mai departe cei doi părinţi învăţători ai noştri... „Speculând astfel, neştiinţa şi naivitatea multora în materie de viaţă religioasă, numeroşi proroci şi vindecători apăruţi mai ales în ultimii zece ani, unii mai exotici, alţii mai tradiţionalişti, le explorează credulitatea într-un mod plin de viclenie. Iar oamenii slabi şi neştiutori care cad în plasa înşelării aruncată de aceşti impostori, pe lângă paguba materială suferită – nu mică, deseori îşi pierd şi sănătatea fizică şi spirituală. Şi încă nu sunt puţine cazurile de lepădare de ortodoxie şi, deci, de nădejdea mântuirii, chiar de deznădejde, prin care diavolul şi ucenicii lui îşi măresc palmaresul lor criminal”.[159]

---

158 - Ibidem.
159 - Ibidem.

Vrăjitoarele de la noi şi nu numai ele, ci şi alţi profesionişti întru ale magiei, ocultului, se erijează în toate posturile de cunoscători şi de vindecători, de prooroci, de salvatori şi de îndrumători-iniţiatori pe care omul le poate asuma. Aşa cum am văzut deja, vrăjitoarele îşi reclamă o apartenenţă prin „har" la această categorie privilegiată între toate, de a şti şi de a putea absolut tot, nimic nu le limitează aria de intervenţie şi nu le contracarează mijloacele, instrumentele de acţiune. Dincolo de bine şi de rău, ele „pot" să pătrundă chiar în sufletul omului şi să-l controleze, după propria lor voinţă. Astfel, ele devin oficianţi şi garanţi ai unei noi creaţii (Faceri) ai unei noi, alte creaturi. Acele practici atât de elocvent prezentate de către cele două autoare ale unor lucrări de iniţiere întru ale vrăjitoriei în care ne sunt împărtăşite secrete de maximă importanţă, chiar în acest loc strategic se opresc şi se oferă. Păpuşile, spiriduşii, Samca, sunt substitute ale omului, nu oricum, ci chiar în calitatea-statutul lui de persoană. Un enunţ ca acela „Şi al meu a înviat" nu ţine doar de actul magic mecanic, ci îşi propune să imite, de fapt, să înlocuiască, atât omul ca suflet viu, astfel creat de către Dumnezeu, cât şi omul prin jertfa Domnului nostru Iisus Hristos, răscumpărat. Biruinţa asupra morţii. Or, vrăjitoarele acestea şi nu numai ele, îşi arogă puterea de a decide asupra vieţii şi asupra morţii.

Magia/ vrăjitoria oferă căi şi mijloace de a „rezolva" totul, pentru toţi, pentru fiecare. Ni se spune, clar şi răspicat, că aceste vrăjitoare fac minuni, pe loc. Prin aceste oferte-soluţii este întreţinut şi exploatat falsul misticism în care, mulţi cred cu putere şi îl caută la tot pasul, fără să-şi mai dea seama că sunt în eroare şi se află pe un teren înşelător, primejdios, îl văd tot mai accesibil şi mai promiţător. „...Ca să dăm o definiţie aproximativă a falsului misticism, am putea spune că el este o dispoziţie a sufletului, care aşteaptă sau vede la tot pasul un miracol, caută sau vede necontenit vedenii şi îmbracă pe fiecare

persoană mai deosebită în aureolă supranaturală". (aici cei doi părinţi îl citează pe Preot D. Stăniloae)[160]

Vrăjitoarele au grijă să se arate ca persoane deosebite, în toate privinţele, aşa că, o aureolă supranaturală le este lesne atribuită, chiar dacă ea nu poate fi sesizată imediat de către ceilalţi oameni. În continuarea învăţăturilor ce ne sunt date în cartea părinţilor Adrian şi Mihail, sunt menţionate şi „... aparenţele atractive şi performanţele metafizice oferite de falsul misticism ...". Pentru solicitanţii unor intervenţii vrăjitoreşti, aceste performanţe devin fapte reale, de a căror natură „benefică" ei nu se îndoiesc. Iar atunci când, acelaşi solicitant face apel la intervenţia magică pentru un scop negativ, el va găsi totdeauna justificări care să-l achite în faţa propriei sale conştiinţe. De fapt, în locul acestei conştiinţe el va aşeza calitatea excepţională a agentului magic, iar în locul iubirii şi lucrării divine actul magic/ vrăjitoresc cu performanţele lui metafizice, ca adevăr. Dacă am încerca să alcătuim un repertoriu fie şi sumar al modalităţilor de prezentare şi ofertă a unor astfel de performanţe, ne-ar fi de-a dreptul imposibil. Odată mai mult, vom regăsi vrăjitoria în cele mai vulgare dar şi în cele mai larg răspândite modalităţi de ocult exploatând falsul misticism, dar şi amplificându-l fără încetare.

Tot în aceste învăţături, cei doi părinţi ne vorbesc despre viaţa spirituală în Ortodoxie. „Departe de apartenenţele atractive şi de performanţele metafizice excepţionale oferite de falsul misticism, viaţa spirituală în ortodoxie presupune o creştere morală a omului credincios, creştere fără de care orice experienţă religioasă a omului credincios, orice experienţă religioasă îşi pierde legitimarea".[161] Acest fapt era mai bine conştientizat de către oamenii care ne-au precedat în timp şi neam.

---

160 - Ibidem.
161 - Ibidem.

Întocmirea culturii şi îmbrăcarea ei într-o pedagogie formativă, avea ca nucleu esențial creşterea spirituală în ortodoxie. Acea cultură trăită în sisteme etice, morale, în credință şi în fapte, inseparabil unite.

În peisajul actual al culturii noastre, care ar fi coordonatele orientative şi care sunt consecințele noii sau noilor orientări ce ne sunt oferite? Dar exemplele? Modelele? Ar fi interesant, fără îndoială, să înregistrăm, într-o perspectivă de antropologie cultural cognitivă, procesul de succedare a modelelor pe care le-au validat societatea românească şi memoria noastră colectivă, din 1944, la zi, adică începutul anului 2002. Am putea probabil, constata, existența unor noncorcordanțe profunde, între orientarea socio-politică şi cea a memoriei culturale specifice sau (relativ) identitare. În procesul menționat, modelele în care s-au încadrat instituțiile şi faptele culturale direct dependente de acestea (educația, politica, sănătatea etc.), nu s-au alcătuit, nici nu s-au conformat unor coordonate tradiționale în temeiul cărora, deloc neglijabil, mai continuă să existe şi încearcă să se reconfirme memoria culturală ca dat inefabil dar real şi benefic.

Întreg contextul european, cu pronunțate localizări în părțile noastre s-a înscris (şi continuă să o facă), într-o perioadă de evenimente din cele mai marcante, nu numai politic-istoric, ci şi spiritual, cu consecințe nu din cele mai pozitive.

Tragediile, cu întreg cortegiul lor de crime şi orori, nu s-au putut cantona în justificări şi explicații, nici nu pot, chiar şi acum, să fie pur şi simplu asumate ca un trecut regretabil, să fie compensate prin spectaculoase realizări de ordin economic, tehnic etc.

Există, în ciuda fragmentărilor ei, o memorie culturală europeană, aşa cum există un fond comun al acestor popoare, oricare ar fi, într-un registru explicit, exprimarea lui. Această memorie a fost expusă unor şocuri

repetate, de intensitate uriaşă, într-un ritm pe care comunităţile nu puteau să-l integreze fără să se resimtă profund, în cele mai ocultate planuri ale condiţiei individuale dar şi colective. Memoria culturală nu a putut să se „conformeze" real, adevărat, acestor modificări brutale şi, în variate moduri, inumane, fără să fie silită să recurgă la false adecvări. Să caute, să încerce să arate a fi ceea ce nu este. Altfel spus, compromisul „necesar" cu dimensiunea de eveniment, de act imediat, concret, în detrimentul celei de semnificare esenţial necesară. Adevărul.

Am putea întrevedea în aceste momente, accelerat derulate, dar nu total eradicate nici unul din ele, o caracteristică a acestei perioade despre care vorbeam, instalarea unui model de comportament (de act, de manifestare) prin mimare. O deprindere, gradual însuşită, colectiv asumată şi, desigur, suportată în consecinţele ei.

Participarea mulţimilor (a maselor) la succesivele modele impuse cum au fost fascismul, comunismul, exprimă extrema vulnerabilitate a psihologiei colective, dar şi a memoriei culturale în ansamblul ei. Dimensiunea sau registrul de semnificare nu poate fi reprimat fără ca întreaga „personalitate" individ (cultural elaborat, şi el). Comunităţile acestui tip de memorie, cum a fost şi satul românesc tradiţional, prin elitele lor creative, dar şi printr-o anume factură de memorie (am numit-o de tip holografic), realizau importanţa idealizării, dar nu-şi situau experienţa de viaţă în modele virtuale. Exista, activă, orientativă, conştienţa realului şi a naturii speciale a virtualului.

În interiorul unui atare tip de memorie, într-o atare situare în loc, în timp, în viaţă, omul şi oamenii cultivau un grad înalt de simbolizare. Calitatea procesului de simbolizare era un fapt cultural deliberat constant asigurat, încredinţat, nu unor elite ale actului imediat, ci acelora care erau în stare să-l creeze şi să-l perpetueze. Mulţimilor

nu li se inducea mitul unei calități pe care ar avea-o de a crea, prin putere şi voință, cunoaştere şi statut general, comunitar, o realitate cu valoare de model absolut.

Nu este însă, mai puțin adevărat, că selectarea elitelor era şi ea un act cultural, dar unul de o natură cu severitate respectată şi mereu verificată, chiar prin ceea ce acei „oameni dăruiți" aduceau celor din jurul lor. Ei erau modelele şi exemplele, ideale dar şi reale, de urmat, dar şi de ascultat. Contrar a ceea ce s-ar putea crede, prin aceste moduri de cultivare a memoriei culturale, omul, individul nu era redus la un statut de număr într-o colectivitate amorfă sau dominată de coduri mecanice de gândire şi comportament. Dimpotrivă, era propus, concret, modelul de statut al condiției umane, recognoscibil în fiecare om, chiar dacă în nenumărate imagini.

Omul unei asemenea culturi nu era bolnav de fascinația istoriei active. Nici nu proiecta asupra realității o lectură din care să fie eliminată înțelegerea acesteia în raport cu o legitate ce nu-i era supusă, nu-i aparținea în exclusivitate.

Acea a doua lege despre care vorbeşte părintele Cleopa, într-un fel sau într-altul exprimată, nu era ignorată de culturile pe care le numim tradiționale, sau, de multe ori, primitive. Nu trebuie însă să uităm, sau să ne prefacem că putem, că avem dreptul să uităm, că monstruozitățile perioadei istorice la care ne referim aici, au întrecut orice închipuire, putând, eventual, să rivalizeze numai cu acele mituri sau creații „arhaice" prin care cei care le propuneau, încercau să-şi învețe contemporanii şi urmaşii, asupra a ceea ce nu trebuia să fie făcut, nu trebuia să poată fi adus în real.

Toate actele istorice din perioada în care suntem şi acum, sunt dotate cu o calitate instrinsecă de „real", cu o valoare de „modele" în curs de „realizare". Virtualul este conținut în natura lor, fără să mai fie sesizat în această calitate a lui. Chiar dacă este desemnat ca atare, virtualul

nu conteneşte de a fi produs şi de a se substitui realului printr-un exerciţiu de falsă autodesconspirare. Este şi exerciţiul la care procedează toate modelele de ocultism, inclusiv cel al magiei/ vrăjitoriei. Numai că, în condiţiile actuale ale unei dezvoltări şi perfecţionări nelimitate ale mijloacelor tehno-informaţionale, situaţiile pot fi aşa de natură încât, absenţa de modele să fie „norma", să constituie „normalitatea".

Cum în toate acestea elaborări oricare ar fi conţinutul lor de teorie, prevalează actul şi aderarea cât mai multor practicanţi sau măcar „acceptanţi", iar absenţa de modele devine realitate globală, memoria de act se instalează fără rival, iar istoria este mit trăit într-un „viu virtual", dar, natural şi cultural, antropofag. Una din „feţele" iluziei oferite fiind aceea că „masele" pot decide propriile lor opţiuni şi viitorul ce le aşteaptă.

Spre o astfel de falsă conştientizare acţionează şi magia/ vrăjitoria profesională, atât de bine organizată în ţara noastră şi nu din întâmplare. Putem sesiza în complexul de prezentare şi de practică a magiei-vrăjitoriei (de la noi, dar nu numai), mai multe nivele de situare a conţinutului acestui fenomen, toate într-o coerenţă de fond şi de intenţie. O coerenţă ce nu este rigidă, ci flexibilă, asigurându-se astfel şi universalizarea şi acreditarea locală a oricăror componente pe care şi le însuşeşte.

Magia/ vrăjitoria se prezintă ca fiind veche de când lumea, dar şi actuală, modernă şi mereu perfectibilă. Este acapararea unei legitimităţi în timp, adică şi în existenţă, în viaţa omului, a oamenilor. De asemenea, în istorie, în culturi şi comunităţi de orice tip. Într-o perfectă sincronizare, împreună cu timpul, magia/ vrăjitoria, prin promotorii săi mereu actuali, dar şi universal prezenţi îşi apropriază şi spaţiul, în toate dimensiunile lui, fizice, sau tangibile, metafizice, dar nu inaccesibile. Este asigurată astfel o transculturalitate în care, procesul de globalizare,mai ales în condiţiile tot mai favorabile de

perfecționare a rețelelor tehno-informaționale, va găsi un teren uman în plină aşteptare, dotat cu memorie colectivă de totală disponibilitate. În acest tip de memorie, şansele de a răspunde aspirațiilor, aşa cum sunt ele formulate şi deja înscrise în psihologia colectivă, devin tot mai „reale", concrete şi apropiate, adică la îndemână.

Jocul dintre relativ şi absolut este tot mai fascinant şi mai posibil, timp, spațiu, instrumente de acces şi producere a lor iată-le oferite, aşteptându-şi, la rându-le invitații şi creatorii. Unii şi aceeaşi. Unul şi acelaşi.

Colectivizarea sufletească despre care vorbea părintele nostru D. Stăniloae este şi acum stăruitor şi abil urmărită, dar cu consecințe din cele mai tragice cu putință. O atare colectivizare nu putea să facă abstracție de natura rațională a omului, aşa cum aceasta i-a fost dată de către Dumnezeu, de la Facere.

Agresarea subtilă a acestei calități-însuşiri a omului persoană, dar şi a celui al comuniunii hristice, nu are loc numai prin afluxul uriaş de informații la care el este supus-expus în actualitate. Operațiunea este mult mai complexă, în conținutul ei vizând, mai întâi de toate, orgoliul de care suferă omul şi pe care şi-l cultivă, prin înstrăinarea de raportul său personal cu Dumnezeul Persoană, cu Iisus Hristos, cu Duhul Sfânt.

Nu este un fapt lipsit de semnificație că, azi, (şi chiar de mai multe secole) societățile umane care ar trebui să fie cele mai apropiate de trăirea revelației hristice, sunt cele mai îndepărtate de ea, prin opțiunile pe care le formulează şi le urmează. Orgoliul se manifestă din plin în aceste culturi, nu numai în relațiile lor cu alte societăți, dar şi în interiorul lor, a fiecăreia dintre ele.

Marile descoperiri ştiințifice şi rezultatele lor aplicate, sau tot mai aplicabile, în acest spațiu al culturilor creştine se realizează azi, într-un ritm ce-şi propune şi chiar se declară, apt să asigure o altă lume, cu alte forme de

viaţă. Cu alte legi. Este omul care se erijează în Creator şi Atotstăpânitor, inclusiv asupra vieţii şi morţii.

Este transgresată astfel şi cea a patra lege despre care ne vorbeşte părintele Cleopa, nu numai de către comunităţi restrânse, ci chiar de către un ansamblu de neamuri şi popoare care, prin civilizaţia materială pe care au dezvoltat-o şi o dezvoltă, se vor un model de urmat şi de transplantat.

Asistăm, şi nu de manieră pasivă, la cultivarea acestui model, este aşa numitul proces de „occidentalizare", atât de asiduu susţinut la noi în ţară, dar prezent peste tot. Un model „deschis", propagator de absenţa de modele devenită mod de a proceda, apoi, mod sau fel de a fi.[162]

Legitimitatea în timp, nu are cum să se menţină sau chiar să fie instituită, fără expansiunea, propagarea în spaţiu, aici cel cultural – istoric, modelul „absenţei de modele" devenind universal geografic, sau global.

Or, pentru toate opţiunile de recurgere la memoria de act, eveniment, locul (spaţiul) cel fizic, concret, este un mediu mult mai prielnic, mai docil decât timpul care, prin natura sa, este mai independent, măcar aparent.

Memoria de act, de eveniment, devenită element major în mentalităţi şi comportament social, imprimă o dinamică de o energie uriaşă, comprimând timp şi loc într-o germinaţie de posibilităţi fără limite şi fără control posibil. Un fel de omenire livrată hazardului sau haosului. Şi aici, oferta de soluţii imediate şi totale intervine iar, fără ca răsturnarea ce se produce să mai poată fi sesizată, conştientizată. Această răsturnare fiind golul pe care, în mod „normal", cultura (act conştient) nu-l poate accepta.

---

162 - Nu trebuie neglijat, nici minimizat „succesul" pe care regimul de teroare comunistă l-a avut în ţara noastră. Nici

Într-o asemenea perspectivă, încă de pe acum operațională, situațiile actuale sunt doar o prefață a unor realități pe care omenirea nu are cum să le traverseze fără să-şi pericliteze rostul în lume şi în viață, în creație. Este ceea ce părinții noştri Adrian şi Mihail numesc falsul miticism, în care, omenirea se aventurează orbeşte şi grăbită. „Cauzele falsului misticism sunt multiple. De cele mai multe ori ele se conjugă în proporții diferite de la caz la caz, nuanțând într-un fel specific fiecare deviere mistică".[163] Această observație este valabilă atât pentru cazurile individuale, ca şi pentru situațiile care se produc în diferite comunități, culturi. „Unele sunt cauzele ivite dintr-o viață spirituală degenerată în superstiții şi practici oculte. „Mulți din cei care practică formele magiei şi ale superstiției socotesc că nu păcătuiesc față de Dumnezeu, ci chiar îl servesc. Ceea ce dă practicilor magice un caracter de fals misticism e convingerea celor ce recurg la ele că intră oarecum în contact cu lumea de dincolo, supranaturală" (cf. Preot D. Stăniloae, citat de autorii studiului). Or, tocmai această ofertă a contactului şi a ajutorului imediat ce vine din lumea nevăzută atrage pe mulți oameni spre domeniul magiei şi ocultismului. „Superstiția, erezia şi ateismul formează triada infernală cu care diavolul ameţeşte mințile oamenilor, deviindu-i de la dreapta credință în Dumnezeu spre multe căi de pierzanie veşnică".[164]

Peisajul acesta schițat mai sus de către autorii studiului dedicat „nevoii" omului de a recurge la magie/ vrăjitorie, este bine instalat la noi în țară şi tinde să se substituie unei trăiri creştine ortodoxe, împrumutând nu numai simboluri ale acesteia ci, mai ales, temeiurile ei.

---

consecințele şi transpunerea lui în modele adaptate noilor condiții istorice generale.

163 - V. Preot Făgeţeanu, Preot Stanciu, SCARA IV.

164 - Ibidem.

Raportul omului cu Dumnezeu, înscrierea omului în lucrarea divină, a iubirii şi a păcii. Falsul misticism este intens la lucru, atât prin înşelăciune bine mascată, cât şi prin agresiune directă, totul sub egida unei libertăți fără norme, fără opreliști, fie ele etice, morale, sau simple atitudini de comportament social.

Superstițiile sunt prezente în orice cultură, societate, ele vin dintr-un proces istoric de traversare a diferite moduri şi stadii de înțelegere a lumii, a realității, de a le simboliza şi a le asuma cultural.

La noi, aşa cum am menționat, un fond arhaic a persistat şi persistă, nu în ansambluri coerente, bine închegate şi ilustrând modele culturale care au fost „aşa" în trecut ci, doar frânturi mereu reproduse şi dotate cu alte sensuri sau cu alte funcții. În cazul procesului de proliferare a magiei/ vrăjitoriei la noi în țară, aşa cum este el în curs, aceste preluări sunt reaşezate intenționat, pentru a produce o viziune nouă, operațională şi cu mare potențial de contaminare sau de propagare. Superstițiile, aşa cum le regăsim în practicile magice/ vrăjitoreşti, prin caracterul lor „local" (identificabil), au un rol important în recrutarea de aderenți sau de solicitanți proveniți din toate categoriile sociale ale comunității.

Practicile oculte, din care fac parte şi magia şi vrăjitoria nu au cum să fie repertoriate, ele se multiplică fără încetare şi iau forme din cele mai variate, sub etichete dificil uneori de recunoscut. Fără excepție, aceste practici, oricare ar fi gradul lor de elaborare, converg în figurarea şi justificarea unei viziuni antropocentriste, profund anticreştine, laicizante şi dezumanizante. Ele se concentrează asupra memoriei culturale (dar şi asupra trăirii spirituale) de acțiune, de intervenție, creare de eveniment, de istorie sinonimă de progres, pentru a o absolutiza, a face din ea singura realitate umană singurul răspuns la toate întrebările şi singura soluție la toate problemele. Acest lucru l-au înțeles şi îl utilizează din plin

practicienii magiei/ vrăjitoriei/ ocultului şi la noi, iar eforturile lor sunt serios susţinute de o mediatizare ce contribuie la instalarea stării de confuzie generală, de marasm moral, de rătăcire spirituală.

Între cauzele falsului misticism, Preot Adrian şi Preot Mihail menţionează şi „crizele patologice, bolile şi deranjamentele psihice". Acestea produc falsul misticism dar îl şi alimentează. Unor stări de boală se datorează multe din aşa-numitele viziuni şi comunicări cu fiinţe din alte lumi. Ele sunt susţinute însă şi de o frământare religioasă în cei ce le produc ca şi în cei ce le acceptă, spre deosebire de manifestările ocultismului, care sunt lipsite de o frământare religioasă, deşi sunt însoţite şi ele de un fior al întâlnirii cu nevăzutul. „Dar dacă privim atent, observăm că şi frământarea religioasă la subiectele productoare de false viziuni, e bolnăvicioasă". (cf. Preot D. Stăniloae citat de autori)

Magia/ vrăjitoria în formele ei cele mai vulgare şi mai agresive, aşa cum este practicată şi susţinută la noi, combină toate aceste trăsături şi nu întâmplător. Tendinţa de a absorbi şi a neutraliza religia, credinţa, cultul Bisericii Ortodoxe, sugerează, pentru cei care aleg să recurgă la soluţiile oferite, posibilitatea comunicării cu alte lumi, prin actul vrăjitoresc, prin puterea-calitatea celui care-l execută. O executare nu străină, ci „intrinsec" sau firesc, cultural prezentă în experienţa religioasă, în frământările religioase ale solicitanţilor. Putem nota aici, influenţa enormă pe care o au sectele în actualitate, asupra unor oameni cu probleme de acest ordin mental, sau psiho-emoţional. Recrutarea lor este mult înlesnită, ca şi a celor care au un nivel modest de educaţie. „... Boala psihică, fie moştenită genetic, fie dezlănţuită în urma unor şocuri emoţionale, generează apoi în imaginaţia omului unele idei fixe, obsesii şi viziuni mai mult sau mai puţin religioase".

Am mai menţionat aici faptul că întregul poporului român, de-a lungul deceniilor de teroare comunistă, a fost supus unor şocuri culturale profunde, brutale, deliberate, cu scopul de a i se perturba trăirea religioasă, tradiţiile sau situarea în existenţă, în istorie. Operaţiunea aceasta similară, sau identică, cu producerea de fals misticism nu s-a întrerupt, ea îmbracă doar forme diferite, deşi nu mai puţin nocive.

Nici o strategie care vizează întregul unei societăţi/ culturi nu poate fi pusă în practică, fără ca ea să fie concentrată asupra omului/ persoană, asupra individului aparţinător acelei comunităţi. Modelul de haos pus în funcţie, lucrează tot atât de activ prin individ, ca şi prin colectivitate, aducându-i pe amândoi la un numitor comun, de masă amorfă, manipulabilă şi lipsită de orice mijloace de rezistenţă spirituală, morală, etică etc.

Dacă în ceea ce priveşte raportarea la transcendenţă a persoanei umane sunt vizate, pentru a fi abolite prin agresarea sistematică, drastică sau subtilă, religia, cultul, tradiţiile (la noi cele creştine), în ceea ce priveşte colectivitatea în ansamblul ei (neamul, poporul), intervenţiile sunt de natură politică, socială, educaţionale dar şi economice. Manipularea se realizează mizându-se pe trăsăturile generale, dar şi pe cele specifice, ale comunităţii respective, psihologia colectivă memoria culturală cu tot sistemul lor de rezervă de reprezentări şi componente.

„... Dar falsul misticism se întreţine nu numai prin halucinaţii, ci şi prin iluzii. La halucinaţie este mai întâi ideea, reprezentarea mintală apoi senzaţia, sau imaginea cu aparenţă de realitate. La iluzie este întâi o senzaţie reală şi apoi o idee, o reprezentare falsă despre ea, o interpretare greşită a ei. Dacă halucinaţia este apanajul celor bolnavi, iluzia nu presupune numai decât o boală" (autorii citează aici tot pe părintele D. Stăniloae), apoi continuă, vorbind despre iluzie. „... Ea apare în general

acolo unde este o percepție superficială a realității şi a vieții religioase, o confuzie şi o ignoranță propice răspândirii falsului misticism".[165] Toate aceste condiții sunt întrunite în societatea românească actuală, ele se propagă cu rapiditate şi antrenează segmente tot mai largi ale populației, chiar dacă la nivele diferite, în modalități diferite.

Iluzia construită şi oferită, fie ştiințific, fie magic, politic, economic este cea care „răspunde" sau încearcă cu succes înşelător să o facă, memoriei de aspirații, năzuinței omului şi comunităților de a se apropia de un țel benefic şi salvator. Superficialitatea, confuzia şi ignoranța sunt prezente cu prisosință în magia/ vrăjitoria actuală, ele alcătuiesc structurile dinamice ale acesteia, în baza cărora se declanşează acțiunea propriu-zisă, atât cea de ofertă, cât şi cea de receptare în reciprocitatea lor continuă.

Memoria sau componenta de aspirații a memoriei culturale individuale şi colective, este pârghia prin care devin active şi de mare impact alte trăsături ale psihologiei, ale naturii umane. În formularea culturală ce se conferă acestei dimensiuni, se vor regăsi multe din trăsăturile psihologiei exploatate cu artă şi pricepere de către cei care vizează instaurarea unei stări de confuzie şi de fals misticism.

„Între cauzele morale ale evlaviei false, amintim ignoranța, lăcomia şi prezumpția (închipuirea de sine). Deseori, magia, lăcomia şi prezumpția se întâlnesc în unul şi acelaşi impostor care, exploatând ignoranța poporului creştin, devine promotorul pe scară largă a unor experiențe şi fenomene paranormale", ne spun mai departe autorii lucrării. Cât despre aceste caracteristici, ele sunt evidente în practica magico/ vrăjitorească locală, ba sunt chiar prezentate drept calități. În cazul prezumpției, de

---

165 - Ibidem.

exemplu, imaginea de sine pe care o are şi o afişează întreaga breaslă vrăjitorească, dar şi fiecare din aceste practiciene. „Însă formele epidemice ale falsului misticism sunt un semn trist de înapoiere religioasă generală şi un certificat ruşinos pentru păstorii sufleteşti ai unui popor", afirmă autorii studiului.[166] Lăcomia nu mai este un secret pentru nimeni, iar solicitanţii acceptă faptul ca având o valoare „morală" deoarece un „serviciu trebuie plătit". Multe din aceste vrăjitoare nu ezită să fixeze costuri enorme pentru „rezolvarea problemelor". Insistând asupra prezumpţiei Preot Făgeţeanu şi Preot Stanciu, cu referiri ample la lucrările Preot D. Stăniloae, ne învaţă că închipuirea de sine este specifică oricărei forme de magie, prin urmare şi falsului misticism, şi vrăjitoriei, fie ea elaborată savant sau exprimată în modalităţi vulgare şi extrem de accesibile. „Căci în vreme ce mentalitatea religioasă cere smerit ajutorul lui Dumnezeu, mentalitatea magică, necunoscând pe Dumnezeu ca Persoană liberă, ci crezând doar în forţe impersonale, deci lipsite de libertate, socoteşte că poate dispune de ele, deci face pe credincios să se creadă superior lor ..." În acest fel este realizat un prozelitism social, omul fiind mereu expus unei tentaţii de orgoliu. Aşteptând doar să se ivească împrejurările potrivite, mulţi se lasă prinşi în aceste exerciţii prin care, semne şi minuni stau la îndemână, gata să semnaleze şi să ofere alte şi alte „realităţi".

O altă cauză morală a falsului misticism este „o teamă de viaţă". O putem sesiza la noi sub diferite forme, cu o răspândire tot mai mare, un proces la care contribuie, cu certitudine, şi „condiţiile" ce ne sunt impuse de către cei care se erijează în „făcători" de istorie, de destine personale şi de popor. Aparent, o astfel de teamă de viaţă, cu multiple aspecte, este opusă mentalităţii magice active, bazate pe intervenţie şi antropocentrism, sau panteism. În

166 Ibidem.

studiul menționat, autorii abordează problema din unghiul vieții morale care include, ca un arc imens, întregul comportament al omului, al comunității.

La noi în țară, se răspândeşte prin sectele neoprotestante, cu intensul lor prozelitism atât de dăunător, teoria răscumpărării care ne spun autorii studiului, proprie protestantismului, este izvorul comun de inspirație al acestor secte. Potrivit acestei doctrine, „... Mântuitorul Hristos a săvârşit totul pentru om, acesta neavând altceva de făcut decât să-L accepte formal ca Domn, fără nici o exercitare în sfințenie ...". De aici decurge o stare de oboseală, lipsă de curaj, ideea şi falsa mângâiere că Dumnezeu sau cine ştie ce forță supranaturală, face totul în locul omului ...".[167]

Apelul la magie şi la vrăjitorie, tot mai frecvent, este expresia acestei stări de teamă, de fugă de viață. De fals refugiu în credința creştină, omul fiind scutit de orice responsabilitate de orice efort personal, care să ducă la desăvârşire. Cei care oferă aceste soluții, chiar dacă în alte modalități, în fond ca şi agenții magiei, oferă soluții care rezolvă totul. La fel au procedat şi continuă să procedeze promotorii şi instauratorii unor condiții de dictatură şi de control tot sub forme diverse. Ieşirea de sub teroarea comunistă nu a însemnat pentru poporul nostru o schimbare profundă, foamea, frigul, frica, sunt mereu prezente şi, pentru cei mulți, ele contribuie, major la generalizarea stării de teamă, de fugă de viață, de refuz al realității.

Am revenit mereu asupra acestei continuități de producere a unei stări de mizerie în societatea românească, chiar dacă unele din componentele ei par să fie prea puțin legate între ele. Consecințele sunt vizibile, ele nu au cum să fie negate, nici ignorate. Ceea ce se face însă, la fel ca în magie, este manipularea uriaşă şi complex alcătuită,

---

167 - Ibidem.

mereu perfecţionată, a memoriei colective culturale. La noi, această memorie este nu numai vulnerabilă, ci, putem spune că este profund traumatizată. Starea societăţii (a naţiunii i se spune în termen ideologici) este, tocmai datorită acestor traume continui şi variate, extrem de receptivă la orice modalitate de refuz a realităţii. La orice cale de evadare şi de sustragere din „experienţa" ce nu se mai termină.

Recursul la supranaturalul care ne invadează şi timpul şi spaţiul, pentru a ne propune sau chiar impune (prin absenţa de conştientizare şi de mijloace practice, concrete de acţiune şi de rezistenţă), o soluţie fără nici un temei, este una din modalităţile de refuz a realităţii. „Omul trebuie să îmbrăţişeze realitatea şi în ea să lucreze. E greşit să o lase pe aceasta în seama lui Dumnezeu, iar el să se refugieze fricos, în lumea ireală a visurilor. Falsul misticism este în definitiv fuga de realitatea adevărată într-o falsă realitate. Fuga de realitatea creată de Dumnezeu, într-o realitate visată de om, o fugă de realitate prin care se ajunge la Dumnezeu într-una care n-are nici o ieşire, nici un drum spre Dumnezeu". [168]

Şi la noi, în actualitate, formele de fals misticism sunt nenumărate. Ele nu mai pot fi percepute, nici analizate separat, tendinţa de unificare pe care o conţin le asigură un sincretism de o complexitate aparent derutantă. „... Pe baza premizelor expuse mai înainte, se profilează o altă formă a falsului misticism, o formă cosmopolistă, o integrare globalizantă a tuturor spiritualităţilor păgâne (tradiţionale, orientale şi occidentale) în felurite sincretisme filosofico/ religioase care exaltă mândria antropocentrică şi spectacolul. Este într-adevăr, o mare performanţă să aduni într-o aceeaşi „nouă spiritualitate", raţionalismul sufocant şi sentimentalismul nebulos, activismul social şi imoralitatea, umanismul ateu şi

168 - Ibidem.

panteismul inuman, reunind teorii doctrinare contradictorii într-o sinteză care se propune treptat lumii ca „religia viitorului”.[169]

Tot ca stare de fericire globală se oferea şi comunismul, iar la noi în țară, s-au verificat unele din cele mai „eficiente” modalități de realizare a lui. Problema unei memorii culturale nu poate fi abordată numai la nivelul colectivității sau a colectivităților. Ea este, situată şi într-o stare sufletească a omului, a omului persoană unică, de neînlocuit, de neimitat. „Omul nu este nici doar trup, nici doar suflet, şi nici doar juxtapunerea lor, ci este o ființă unitară psihosomatică, o ființă personală frumoasă, zidită de Dumnezeu” după chipul Său, „cel veşnic viu” (*Facere* 1, 27), datorită acestei „negrăite legături dintre suflet şi trup, stările sufleteşti se manifestă în trup şi reciproc. Dumnezeu doreşte cu mare dor ca omul să fie şi „după asemănarea Sa” (*Facere* 1, 26), adică să trăiască viața lui Dumnezeu, viața veşnică şi fericită a comuniunii dumnezeieşti, iar această desăvârşire omul n-o poate trăi departe de Dumnezeu, în afara Dumnezeului Cel Viu şi iubitor de oameni. Omul nu-şi este lui şi izvor al vieții, ci a primit viața ca dar infinit de la Dumnezeu Cel Viu şi de viață dătător, de aceea starea vieții lui (de plinătate sau de împuținare) este dată de relația lui cu Dumnezeu. Cu cât omul se uneşte mai mult prin iubire (ca sinteză a tuturor virtuților) cu Ziditorul său, cu atât unitatea ființei sale se întăreşte prin prezența harului divin, cu atât trăieşte mai intens viața dumnezeiască, cu atât devine mai mult „părtaş dumnezeirii firii” (*Petru*, 1, 4). Aşadar, şi trupul devenind „templu al Duhului Sfânt” (I *Corinteni* 6, 19), se înduhovniceşte, se umple de har, ridicându-se peste limitele firii create. [170]

---

169 - Ibidem.
170 - Ibidem.

Memoria culturală, în expresiile sale, nu are întreagă în ea calitatea esenţială pe care Dumnezeu a dăruit-o omului persoană, încă de la Facere, conştiinţa. Nu este însă mai puţin adevărat că, pentru a fi acea fiinţă frumoasă, întreagă, omul poate şi prin memoria culturală să tindă a fi după „asemănarea Sa". Dacă ne-am încumeta să facem o cercetare de teren în diferite locuri din ţară, la sate, la oraşe, să aşezăm în juxtapunere aspecte tradiţionale şi actuale ale trăirii spirituale, am avea multe momente de descumpănire. Ar fi greu să mai sesizăm coordonatele orientative profunde care, prin coerenţa lor, prin sistemele de valori pe care le conţin şi le promovează, asigură o pedagogie formativă necesară unei memorii culturale garantă de identitate, echilibru şi în-omenire.

În parcurgerea de timp pe care o face, memoria culturală suferă modificări. Are loc o continuă erodare, chiar o destructurare a multor modalităţi pe care viaţa comunităţii le alege, le îmbracă, sau le suportă. În acelaşi proces însă, de traversare istorică, memoria culturală poate păstra o dimensiune constructivă, (ziditoare) ale cărei temeiuri nu se alterează, „nu se strică", „nu se smintesc" ar spune poporul, prin gura celor care-i păzesc înţelepciunea credinţei şi a faptei. Pentru neamul nostru, singurele temeiuri neschimbătoare au fost şi sunt cele ale Bisericii Ortodoxe, ale religiei în care neamul acesta s-a constituit istoric şi s-a zidit spiritual.

Creşterea, în-omenirea unei comunităţi, cum este şi neamul, nu poate fi fapt spontan, cu totul supus legilor naturii fizice, sau celor pe care raţiunea umană le formulează după bunul său plac, în funcţie de cuceririle pe care le face, tehnic, filozofic etc.

În-omenirea persoanei, a comunităţii, nu este suma rezultatelor obţinute prin demersuri antropocentriste sau panteiste, oricare ar fi potenţialul lor de proliferare şi de rezonanţă, capacitatea lor de autogenerativitate.

Consecințele acestor opțiuni sunt azi, poate mai evidente ca oricând nu numai local, ci chiar global.

În strategiile de dezintegrare a memoriei culturale a neamului nostru, magia/ vrăjitoria are un rol important, de care se achită cu reală artă, beneficiind şi de o mediatizare susținută. În contextul tot mai activ al producerii de subcultură, magia/ vrăjitoria îşi oferă soluțiile atât de accesibile oricărei înțelegeri şi oricărei aşteptări. Vulgaritatea este una din etichetele ce asigură succesul întreprinderii respective, un teren comun, în care solicitantul şi agentul se întâlnesc şi comunică, fără dificultate, fără oprelişti. Profesionistele breslei îşi perfecționează imaginea, pe măsură ce spațiul uman se lărgeşte şi el, iar receptivitatea se adânceşte, în confuzie şi haos cultural cognitiv.

Universalitatea de care se reclamă teoreticienii şi practicienii magiei-vrăjitoriei este şi ea una de o ținută atât de precară, încât, dacă nu ar fi mereu afişată, s-ar putea crede că este vorba despre poveşti din alte vremuri. În realitate, această identitate universală este, în intenția celor care şi-o arogă, sinonimă cu totala libertate de validitate fără putință de negare. Timp şi spațiu sunt instrumente docile, ele pot fi utilizate, sunt la dispoziția agenților şi, prin intermediul acestora, se fac „prielnice", sau „ostile" omului.

O identitate universală ar fi însă mai puțin utilă dacă nu ar fi însoțită şi de alte identități practice, mai uşor de recunoscut de către cei care recurg la serviciile specialiştilor. Vrăjitoarele de la noi, tot mai mult se prezintă şi cu o identitate europeană, pe care, de multe ori, o afirmă şi în legătură cu apartenența lor etnică. Cea mai amplu elaborată, însă, este identitatea locală, prin multiple imagini suprapuse, toate argumentate şi probate, verificabile.

Genealogia pe care fiecare vrăjitoare o invocă pentru sine, este cel puţin dublă, dacă nu multiplă. Predomină, o moştenire pe linie consangvină, directă, mai rar colaterală. Nu este niciodată neglijată relaţia prin „har", cu Dumnezeu. Astfel, aceste practiciene sunt sigure că vor fi acceptate de solicitanţii care aparţin credinţei creştine, fără prea mare dificultate. Cum în România predominată este cea creştin-ortodoxă, o etichetă ortodoxă este elaborată cu perseverenţă şi abilitate. În acest mod, vrăjitoarele-magiciene se declară în conformitate cu credinţa, cu cultul, cu Biserica şi cu „lucrurile bisericeşti". Nici una din ele nu se prezintă ca înfruntând Biserica şi rânduielile ei.

În vânătoarea de simboluri la care recurg fără încetare, vrăjitoarele se concentrează asupra celor spirituale, religioase, proprii credinţei şi cultului creştin ortodox. Crucea este mereu prezentă în actul magic ca element semnificativ al naturii „curate„ atât a intervenţiei, cât şi a agentului care o execută. Crucea indică, fără echivoc, caracterul „benefic" al practicii, toate aceste profesioniste asigurând publicul consumator de magie că, într-adevăr, ele lucrează numai cu magia albă. Faptul că sunt bune cunoscătoare şi a magiei negre, nu este negat. Această latură a vrăjitoriei este însă mai discret valorizată, iar simbolurile direct legate de ea nu sunt ostentativ afişate.

Într-o lectură mai stăruitoare a fenomenului, în formele pe care le dezvoltă la noi, putem, totuşi, vedea cum, magia neagră, cea de mână stângă, din locul modest pe care pare să-l aibe, se situează de fapt pe locul principal. Această magie este „vândută" ca o modalitate mai eficace de intervenţie, reclamând, din partea practicienilor o cunoaştere mai profundă a agenţilor, dar şi o calitate superioară a cunoaşterii, un har şi o „putere" mai mari. Şi prin aceste elemente, breasla vrăjitorească se distinge pe sine ca o castă şi nu ca o simplă regrupare de profesioniste

mai special dotate şi mai binevoitor aplecate spre nevoile oamenilor.

Privite prin aceste modalităţi de constituire şi de acţiune la care recurg şi pe care le amplifică fără încetare, imaginile despre vrăjitorie-magie se dotează cu dimensiuni mereu noi şi, din ce în ce, mai „semnificative". Astfel, din registrul memoriei culturale de act, (intervenţie, eveniment, gest etc.) imaginile se propun ca dimensiuni active ale memoriei de semnificare, intervenind direct, asupra sensurilor care trebuie induse în conştiinţa (memoria) colectivă. Este un procedeu inteligent eficace, iar „tăcerea" asupra magiei negre vine să sublinieze (implicit, dar cu atât mai apăsat), natura esoterică a magiei-vrăjitoriei. Nimeni din muritorii de rând nu ar putea uzurpa statutul excepţional al celor iniţiaţi, iar apariţia pe piaţă a unor cărţi nu are alte rosturi decât să confirme superioritatea castei respective, apoi să atragă segmente tot mai largi de populaţie înspre un mod anume de a percepe viaţa şi de a se situa în lume, potrivit celor ce le sunt dezvăluite. Pentru asigurarea unei identităţi locale, una care să fie şi credibilă, este necesară şi o oarecare continuitate. Problema este „rezolvată" fără prea mare dificultate de către breasla vrăjitorească şi nu numai într-un singur fel. Sunt utilizate mai multe formule, fiecare din aceste cu o capacitate specială de a capta atenţia celor interesaţi. Vechimea practicii nu este un argument inutil, numai că, ea nu poate suplini unele carenţe ale identităţii, deci, şi ale unei legitimităţi culturale locale. Fie ea veche de când lumea, ori peste tot în lume prezentă şi activă, pentru a fi validată aici, în locul acesta, cu oamenii lui, vrăjitoria trebuie înzestrată şi cu o moştenire autohtonă, în speţă românească.

Apartenenţa la o altă etnie, cum este cazul profesionistelor de la noi, în actualitate, în majoritate ţigănci, prezintă unele avantaje. Din contactele dintre

culturi face parte şi „diferența" conştientizată şi construirea imaginii „celuilalt", a „străinului".

În lumea satelor de la noi, şi nu numai, a circulat şi este încă activă o imagine a „străinului" care se referă la ţigani, deci şi la femeile de această etnie. Ele au fost şi sunt deseori văzute ca fiind „altfel", oarecum mai stranii, posedând unele calităţi cum ar fi ghicitul, dar şi vrăjitoria, aceasta din urmă nu neapărat benefică. Folclorul are, în toate regiunile ţării, asemenea „imagini" despre aceste femei care azi populează spaţiul mediatic până la sufocare cu modalităţi vulgare de magie/ vrăjitorie, dar sunt imagini relativ rare în creaţiile orale, ele ţin mai ales, de percepţia tradusă în atitudini, mentalităţi. În creaţiile orale, nu femeia ţigancă este prezentă, ci bărbatul ţigan.

Cum rezolvă această problemă de identitate locală vrăjitoarele de azi? Ele se reclamă ca fiind continuatoarele unei tradiţii a locurilor, în primul rând, a satelor româneşti. Ca şi în cazul religiei creştine ortodoxe, aceste profesioniste ale unei postmodernităţi accelerate, preiau simboluri din fondul arhaic popular, din toate domeniile lui, dar, în special, din magia/ vrăjitoria ţărănească. Cum nu peste tot în satele noastre vrăjitoria (specializată) era prezentă, efortul este concentrat asupra unei cât mai bune cunoaşteri a anumitor practici şi texte însoţitoare. Aşa se explică prezența în intervenţiile magicienilor/ vrăjitoare de azi, a numeroase elemente specifice mediului rural românesc tradiţional.

Preluarea (vânătoarea) este o operaţiune deliberată, numai că ea nu poate garanta o structurare a actului propriu-zis, nici a formulelor incantatorii, improvizate şi unele şi altele de o manieră, în care numai îndemânarea practicienilor şi credulitatea solicitanţilor pot, întrucâtva, să dea impresia unei acţiuni închegate.

Vrăjitoria aşa cum am spus, face parte dintr-un vast proces de dezvoltare a subculturilor simultan prezente în societatea actuală, inclusiv la noi în ţară. În condiţiile atât

de favorabile ale configurării unei culturi informaționale globale, autogenerativitatea modelelor care apar şi se dizolvă, lăsând loc altora, este o caracteristică de prim ordin. Schimbarea devine loc de reper cognitiv, iar modelele se propun/ anulează rapid instituind în memoria culturală globalizată modelul absenței unor modele. O condiție sau stare de confuzie, haos.

De aceste noi realități, magia/ vrăjitoria, prin reprezentanții săi, trebuie să țină seama, şi o face. Modelul participativ la haosul generalizat (sau pe cale să se generalizeze) se adaptează din mers, iar breasla respectivă, procedează, inteligent, la asigurarea viabilității, a continuității producerii lui, adică îl face autogenerativ. Prin ce mijloace? Chiar termenul respectiv ni le indică: necesitatea unor noi generații. Ca orice fenomen sau fapt cultural şi magia/ vrăjitoria (elaborarea ocultismului) trebuie să aibe proprii săi teoreticieni. Strategi ai modelării de gândire, de opinii etc. În mediatizarea magiei-vrăjitoriei îi putem vedea pe unii dintre aceştia, chiar dacă ei nu fac parte din corpul de breaslă propriu-zis. Sunt într-o condiție aparte, oarecum superioară, prin rolul ce şi-l asumă, de a favoriza persistența fenomenului şi a garanta „valoarea" lui. Un patronaj spiritual, dar şi ştiințific, dat fiind necesitatea unei conjugări a subculturilor cu modalitățile elitare de elaborare a culturii unei societăți, chiar a celei globale. Avem astfel, un adevărat itinerar inițiatic, sub îndrumarea unor mentori autorizați prin recunoaşterea lor de către rețelele informaționale tot mai sofisticate şi mai actuale-actualizante. Tipul de memorie colectivă căruia aceşti inițiatori i se adresează este unul sub comanda adecvării. O memorie a momentului, comparabilă cu un reflex, cu o deprindere. Un automatism cu față umană. Prezentăm aici un exemplu de o astfel de inițiere colectivă şi mediatizată ritmic.

„... Stimați telespectatori, ştiți foarte bine că în România trăiesc câteva vrăjitoare foarte bune, şi când spun

bune, mă gândesc la nişte experienţe pe care le-am făcut în calitate de scriitor preocupat de fenomenele paranormale. Invitata de astăzi, Aurelia, o cunoaştem deja – Aurelia, bine-ai venit ! sau bine-am venit eu, aşa, este una din cele mai importante. Ea ţine de fapt, de o ramură a magiei a cărei mentoră este într-adevăr celebra Regină a magiei albe. Maria Câmpina, aceeaşi Maria Câmpina care a avut şansa istorică de a prezice căderea cuplului Ceauşescu -, de altfel această predicţia a rămas celebră -, aceeaşi Regină Maria care a prezis foarte multe evenimente, inclusiv venirea la putere la Kremlin a lui Putin. Dar noi vorbim azi despre Aurelia …". Emisiunea *Cercul Vrăjitoarelor* (OTV, vineri, 18 ianuarie, 2002, ora 24) se bazează deja pe o anume iniţiere prealabilă a publicului receptor. Postul de TV respectiv este unul nou, dar, iată că participă şi el la promovarea acestor modalităţi culturale de tip informaţional şi, de ce nu, cât se poate de „educative". Scriitorul preocupat de paranormal ştie că în România trăiesc vrăjitoare foarte bune, ceea ce publicul ştie şi el. Cum să nu ştie, mai ales dacă este un public dependent de media? Ceea ce publicul ignoră, probabil, deci trebuie informat, este faptul că, scriitorul, el însuşi, a procedat la experienţe ştiinţifice cu unele din profesionistele pe care le prezintă, spre o mai mare credibilitate şi ecou mai larg în spaţiul public.

„… Cu Aurelia am făcut o seamă de teste foarte interesante, teste care seamănă oarecum cu Interpolul, şi Aurelia le-a trecut pe toate. Aceste teste se referă la două aspecte care ţin de cultură, de spiritualitate, ştiinţele magice, repet, „ ştiinţe", şi ele se referă în principal la ce (?!): se referă la natura hipnagogă şi la inducţia telepatică. Aurelia este una din acele magiciene, eu nu le spun vrăjitoare, ea deţine aceste puteri şi hipnagogice şi telepatice prin care a făcut – ca să spunem aşa – adevărate spectacole de reuşită …". Iată cum, magia/ vrăjitoria se alătură, „pe drept", culturii, chiar spiritualităţii nu oricum,

ca ştiinţă dar şi în baza calităţilor cu care este înzestrată vrăjitoarea respectivă, în cazul de faţă, Aurelia. Calităţile aceste sunt, „puterea", ceea ce chiar vrăjitoarele ne spun mereu, apoi „darul" şi, desigur, „harul". Este, astfel, confirmată, imaginea pe care profesionistele o avansează despre ele însele, fie prin mass-media, fie prin cărţi, sau, prin participarea directă. Cercul Vrăjitoarelor este un „act cultural", iar acreditarea lui este o modalitate de a-l susţine într-un context favorabil oricărei manipulări.

Mai aflăm cu prilejul aceluiaşi program, că vrăjitoarele/ magicienele de la noi practică o vrăjitorie-magie tradiţională. Adică o magie ce-şi are propriile rădăcini aici, în cultura poporului român şi în istoria lui. Mai suntem informaţi că această magie este foarte valoroasă, că merită să fie promovată. „Chiar dacă modul lor de a povesti este mai puţin obişnuit". În concepţia autorului, aceste vrăjitoare ne-au ajutat şi ne ajută să ne conservăm folclorul, prin urmare, şi fondul lui de înţelepciune, de artă, de specificacitate culturală, de memorie identitară.

Totuşi, se profilează şi unele schimbări. Orizontul magic tradiţional oricât l-ar tot „lumina" vrăjitoarele acestea, este prea greu de purtat în lucrări noi şi în „rezolvări" nu mai puţin moderne, aşa cum sunt acestea cerute. Este deci firesc, ca breasla vrăjitorească să se înnoiască şi ea, pentru a ţine pasul cu vremea. Arhaicul va fi gradual eliminat din repertoriul specializat al generaţiilor tinere de vrăjitoare, iar înlocuirea lui cu expresii post-tehno poate fi de acum prevăzută. Tradiţionalismul despre care ne vorbeşte I. Ţugui, nu are şanse de a se eterniza în magia modernă şi în vrăjitoria albă sau neagră, locală sau globală. De altfel, chiar practicienele ne arată, prin „ritualuri" şi programe TV cum se procedează în succesiunea de generaţii la predarea mandatului de purtătoare de „daruri" şi de „har". O cybermagie/ vrăjitorie este de pe acum operaţională, iar

recursul la „tradiţii" va fi unul tot mai „original", odată cu globalizarea unei memorii culturale în care semnificarea să fie sinonimă cu un delir colectiv.

Breasla vrăjitorească, cu tot caracterul „secret" al cunoştinţelor de care au parte membrele ei, îşi etalează cu generozitate şi cunoaşterea şi puterea, organizează adevărate spectacole mediatice cu intervenţiile magice la care procedează toate specialistele. Marele public nu le poate, desigur, însoţi la locurile „anumite", dar, poate să le consulte acasă, chiar dacă lungi liste de solicitanţi sunt înregistrate la cele mai „celebre" dintre practiciene. Cercul Vrăjitoarelor este, sau se vrea un ritual mediatic, în care, rolurile sunt bine distribuite, iar fenomenul îşi asigură continuitatea, îşi argumentează validitatea. Nu orice fapt cultural se bucură de aceste privilegii, nici nu are mijloacele de a fi atât de amplu susţinut de factorii de modelare ai memoriei colective. Amploarea pe care o ia promovarea ocultismului la noi, sub o diversitate năucitoare de forme/ expresii, tocmai acest scop îl are: să producă confuzie şi nu una oarecare, ci o dezorientare în coordonatele memoriei culturale, prin agresarea brutală a registrului de semnificare.

Cum ocultismul nu este singurul „fapt cultural" care se dezvoltă cu o intensitate uluitoare, întreg peisajul-spaţiul comunitar se resimte de multiplele modalităţi de distorsionare a realităţii (a realului). Nu este vorba numai despre o modificare a percepţiei acestei realităţi de o viziune diferită asupra acesteia odată cu schimbarea condiţiilor generale, istorice, tehnice etc. Are loc, chiar dacă fenomenul este mai subtil, mai dificil de sesizat, o instalare a unei alte situări a omului în raport cu realitatea, cu locul lui în viaţă, lume, societate, faţă de sine însuşi, în raport cu trandescendenţa. În noua stare pe care şi-o induce, graţie atâtor modalităţi de agresare şi manipulare omul se trăieşte şi se defineşte, ca parte a unui fals

trandescendent, o virtualitate sau un real abstract dar perfect integrabil şi „rezolvator".

În procesul acesta de proporţii uriaşe, omul cu toată importanţa pe care şi-o atribuie, devine un simplu individ, o entitate care se încredinţează total soluţiilor ce-i sunt oferite fără limite şi fără mari dificultăţi, sau eforturi din parte lui. Persoana este înlocuită cu insul fragment al unei mase, pe care, în cazul magiei-vrăjitoriei, oficiantele o au „la puterea mâinii".

Or, magia/ vrăjitoria este doar una din modalităţile de alienare culturală, spirituală, emoţională, mentală şi încă una din cele mai vulgare. Dacă vrăjitoria nu s-ar înscrie în întregul acestui peisaj post-modern în derivă de repere esenţiale, ea nu ar avea mare ecou, nici o mare adeziune în diferitele culturi, între care şi a noastră. Nu numai neopăgânismul pe care-l propune şi-l practică magia actuală este elementul nociv pe care vrăjitoria îl promovează, ci inocularea unei „alte lucidităţi" din care, înseşi conştiinţa cu care Dumnezeu l-a creat şi l-a înzestrat pe om este eliminată, treptat, abil, cu perseverenţă şi nemăsurat orgoliu.

Nu este un exerciţiu prea complicat acela prin care vrăjitoarele se prezintă într-un cumul de posturi şi de funcţii, toate confirmând un statut excepţional, fără rival în ierarhiile instituţiilor sau chiar a condiţiei umane. Prin naştere, ele sunt ce sunt, ca atare chiar dincolo de apartenenţa la o linie de rudenie de sânge, ele alcătuiesc o adevărată castă. Dotate cu „har", prin naştere şi prin succesive praguri de urcuş iniţiatic, vrăjitoarele, oriunde ar fi ele aparţin castei respective. Tocmai de aceea, ele trebuie să-şi menţină unitatea, ceea ce şi fac, local, universal(!). Exoterismul pe care-l afişează, nu permite accesul neofiţilor la cele mai secrete cunoştinţe şi acte ale tagmei devenite castă. În schimb, se va înmulţi numărul celor care cred, fac, intervin şi rezolvă, în modalităţile ce le-au fost comunicate şi, în calitatea, fie ea şi modestă, ce

le-a fost conferită. Aceea de agenţi magici activi. Fără o creştere a numărului de practicieni, ecoul ar fi diminuat, iar rezonanţa colectivă are şi ea propriile-i calităţi, pe care şi le va amplifica, în funcţie de mediul în care va deveni activă. Convertirea la magic/ ocult nu poate fi doar personală, şi-ar nega propria natură, ea este şi vrea să fie răsturnarea totală (deci colectivă) a normalităţii, iar forţa mulţimii este redutabilă în astfel de operaţiuni. Fără această imensă presiune, omul şi-ar putea păstra mai bine echilibrul ca persoană, raportul său cu Dumnezeu Cel Viu.

Despre o astfel de colectivizare sufletească vorbea şi părintele nostru D. Stăniloaie. Este o întreprindere demonică, prin care, omul este tentat şi învăţat să se vadă ca un tot nediferenţiat, dar, tocmai prin aceasta, atotputernic şi atotştiutor.

În masa umană îndepărtată de Dumnezeu, individul se vede pe sine ca umanitate absolută, dar, pe cel de lângă el, nu-l mai vede, semenul nu mai există. Omul astfel devenit „nou" este singur şi este sieşi înstrăinat – sau chiar pierdut! – în mirajul unei realităţi desfiinţatoare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

ALEXANDRA, Maica, Principesa Ileana a României, Sfinți Îngeri, Editura Anastasia, Bucureşti 1992;

ANDREESCO-MIEREANU, Ioana et BACOU, Mihaela, Mourir a l ombre des Carpathes, Paris, Payot, 1986;

ANGELSDORF, Wilhem von ..., Secolul XX, secol al minciunii dirijate, Editura Samizdat;

ANTOLOGIA DESCÂNTECELOR POPULARE ROMÂNEŞTI, ediție îngrijită şi prefațată de Radu Răutu, Editura "Grai şi suflet", Bucureşti, 1998;

BARCLAY, William, Analiză semantică a unor termeni din Noul Testament, Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois, SUA, 1992;

Preot BĂDULESCU, Dan, Împărăția răului: New Age, Editura Christiana, Bucureşti, 2001;

Arhimandrit BĂLAN, Ioanichie, Călăuză ortodoxă în familie şi societate, vol II, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, 1993;

Protosinghel, BĂLAN, Ioanichie, Călăuza ortodoxă în Biserică, vol. I,

BĂLĂCEANU-STOLNICI, Constantin, Cunoaştere şi ştiință, Editura Fundației Andrei Şaguna, Constanța, 1997;

BEAUREGARD, Costa de..., STĂNILOAE, Dumitru, Mică dogmatică vorbită, dialoguri la CERNICA, Editura Deisis, Sibiu, 1995;

BERDIAEV, Nikolai, Spirit şi libertate. Încercare de filosofie creştină, Editura Paideia, Bucureşti, 1996;

BERNEA, Ernest, Cadre ale gândirii populare româneşti, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1985;

BERNEA, Ernest, Moartea şi înmormântarea în Gorjul de Nord. Gnosis, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1998;

BIES, Jean, Iluminări pentru vremurile de pe urmă, Editura Mirabilis, 2001;

BÎRLEA, Ovidiu, Metoda de cercetare a folclorului, Editura ……, Bucureşti, 1969;

BOUGNOUX, D., Science de l information et de la communication, Larousse, Paris, 1993;

BOURDIEU, P., Sur la television, Liber Editions, Paris, 1996;

BONTE, Pierre şi Izard Michel, Dicţionar de etnologie şi antropologie, Editura Polirom, Bucureşti, 1999;

BONTILLER, Marcelle, Sorciers et Jeteurs de Sort, Paris, 1950;

BRĂILOIU, Constantin, Ale mortului din Gorj, Bucureşti, 1936;

BRĂTULESCU, Monica, La luncile soarelui. Antologie a colindelor laice, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1964;

BUTURĂ, Valer, Enciclopedie de etnobotanicărom ânească, Editura Ştiinţifică şi ncicloăpedică, Bucureşti, 1979; Enciclopedie de etnobotanică românească, vol. II, Credinţe şi obiceiuri despre plante , Paris, Societes europeennes, 1988;

CANDREA, I. A., Iarba fiarelor. Studii de folclor, Bucureşti, Editura Cultura Naţională, 1928, Folclorul medical comparat, Bucureşti, Casa Şcoalelor, 1944;

CAMPBELL, Joseph, The Hero with a Thousand Faces, London, 1975;

CANIANU, Mihai, Din psihologia poporană. Descâtece, farmece şi vrăji (Deochiul şi faptul), Revista de istorie, arheologie şi filologie VII, 1893, 115-191.

CARACOSTEA, Dumitru, Poezia tradiţională română, vol. I-II, Editura pentru Literatură, Bucureşti 1969;

CONSTANTINESCU, Nicolae, Lectura textului folcloric, Editura Minerva, Bucureşti, 1986;

CARO, Baroja Julio, Las brujas y sus mundo, Madris, 1969;

CHEVALIER, Jean şi GHEERBRADT, Alain, Dictionnaire des symboles, Ed, Robert Laffont et Jupiter, Paris, 1982;

CIREŞICA, Secretele magiei mele, Editura Axel Springer, Bucureşti 2000;

Părintele CLEOPA, Ilie, Ne vorbeşte părintele Cleopa, Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1995;

COMAN, N., Din culisele celei de a patra puteri, Editura Carro, Bucureşti, 1996;

CRISTESCU-GOLOPENȚIA, Ştefania, Credințe şi rituri magice, Bucureşti, 1944; Gospodăria în credințele şi riturile magice ale femeilor din Drăguş (Făgăraş), Editura Paideia, 2002;

DENSUSIANU, Ovid, Limba descântecvelor, în Grai şi Suflet, IV (1930), V (1931), VI (1934);

DESCÂNTECE DIN CORNOVA BASARABIA, Providence, Hiaus, 1984;

DESEILLE, Placide, Nostalgia ortodoxiei, Editura Anastasia, Bucureşti, 1995;

DIONISIE PSEUDOAREOPAGITUL, Ierarhia Cerească. Ierarhia Bisericească, Institutul Europeean, Iaşi, 1994;

ELIADE, Mircea, Profetism românesc, vol. I, II, Editura Roza Vântutrilor, Bucureşti, 1990;

ELIADE, Mircea, Tratat de Istoria religiilor, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992;

ELIADE, Mircea, Mefistofel şi androginul, Editura Humanitas, Bucureşti, 1995;

ELIADE, Mircea, De la Zalmoxis la Ghengis-Han, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980;

ELIADE, Mircea, Istoria credințelor şi ideilor religioase, vol. I-III, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1991;

ELIADE, Mircea, Imagini şi simboluri, Editura Humanitas, Bucureşti, 1994;

ELIADE, Mircea, Împotriva deznădejdii, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992;

ELIADE, Mircea, Initiation, rites et societes secretes, Gallimard, Paris, 1959;

ELIADE, Mircea, Le sacre et le profan, Paris, 1965;

ELIADE, Mircea, Le Chamanisme et les techiques archaiques de l extase, Paris, Payot, 1951;

EVDOKIMOV, Paul, Vârstele vieții spirituale, Editura Christiana, Bucureşti, 1993;

EVDOKIMOV, Paul, Ortodoxia, Editura Institutului Biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996;

EVDOKIMOV, Paul, Rugul Aprins, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1994;

EVDOKIMOV, Paul, Femeia şi mântuirea lumii, Editura Christiana, 1995;

FIGEAC, B., Tehnici de manipulare, Editura Nemira, Bucureşti, 1997;

FUKUYAMA, Francis, Sfârşitul istoriei?, Editura Vremea, Bucureşti, 1994;

Părintele GALERIU, Constantin, Jertfă şi răscumăprare, Editura Harisma, 1991;

GENNEP, Arnold van..., Les rites de passage. Etude systematique des rites, Paris, 1909;

GHINOIU, Ion, Vârstele timpului, Editura Meridiane, 1988;

GHINOIU, Ion, Obiceiuri populare de peeste an. Dicționar, Editura Fundației Culturale Române, Bucureşti, 1997;

GINZBURG, Carlo, Les bataille nocturnes, Flammarion, Paris, 1984;

GINZBURG, Carlo, Le sabbat des sorcieres, Gallimard, Paris, 1992;

GOROVEI, Artur, Descântecele românilor. Studiu de folklor, Bucureşti, 1931;

GUENON, Rene, Domnia cantității şi semnele vremurilor, Editura Humanitas, Bucureşti, 1995;

GUENON, Rene, Criza lumii moderne, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993;

GUENON, Rene, Simboluri ale ştiinţei sacre, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997;

HALLIE, Iglehart Austen, HALLIE, Austen, Heart of The Godness: Art, Myth and Meditation of The World Sacred Femenine, Wingbon Press, 1991;

ISPIRESCU, Petre, Legendele sau basmele românilor, ediţie îngrijită de C. Fierăscu, Editura Cugetarea Georgescu Delafras, Bucureşti;

ISTITORIS, H., şi SPRANGLER, J., Le marteau des sorcieres, presentation et traduction du Maleus Maleficarum, par A. Danet, Paris, 1973;

KAHANE, Mariana şi GEORGESCU-STĂNCULEANU, Lucilia, Cântecul Zorilor şi Bradului (Tipologie muzicală), Editura Muzicală, Bucureşti, 1988;

KLIGMAN, Gail, Nunta mortului. Ritual, poetică şi cultură populară în Transilvania, Editura Polirom, Iaşi, 1998;

LYOTARD, J.F., La condition post-moderne, Paris, 1979;

LAURENŢIU, Florica Elena, Privirea lui Orfeu sau puterea descântecului, Editura Vitruviu, Bucureşti, 1997;

LIICEANU, G., Apel către lichele,

LORINŢ, Elena Florica şi BERNABE, Jean, La sorcellerie paysane, Ed. A de Boeck, Bruxelles, 1997;

LORINŢ, Elena Florica, O carte a morţilor la români, Editura Timpul, Iaşi, 1998;

LEVY, P., Qu est-ce que le virtuel?, Paris, La Decouverte, ed. Science et societe, 1997;

LOSSKY, Vladimir, Vederea lui Dumnezeu, Editura Deisis, Sibiu, 1995;

MANGIUCA, Simiion, Calendariu Julianu, Gregorianu şi Poporalu Român, Braşov, 1881;

MARIAN, Simion Florea, Naşterea la români, Bucureşti, 1892;

MARIAN, Simion Florea, Sărbătorile la români, vol. I-II, Editura Fundației culturale Române, Bucureşti, 1994;

MARIAN, Simion Florea,Vrăji, farmece şi desfaceri, Bucureşti, 1893;

MARIAN, Simion Florea, Descântece poporane române, Suceava, 1886;

MARTINO, Ernesto de..., Le monde magique. Parapsychologie, ethnologie et histoire, Marabout Universite (Verviers), 1971;

MATTELART, A., La mondialisation de la communication, PUF, Paris, 1996;

MAUSS, Marcel şi HUBERT, Henri, Teoria generală a magiei, Editura Polirom, Iaşi, 1996;

McCOY, Lady of the Night: A Handbook of Moon Magic and Rituals, Llwellyn Publications, 1995;

McLUHAN, M., Mass media sau mediu invizibil, Editura Nemira, Bucureşti, 1997;

MEYENDORFF, John, Teologia Bizantină, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996;

MUCHEMBLED, Robert, Sorcieres, justice et societe au 16 et 17 siecles, Imago, Paris, 1987;

MUCHEMBLED, Robert, Magia şi vrăjitoria Europa din Evul Mediu până astăzi, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997;

OLTEANU, Antoaneta, Ipostaze ale maleficului în medicina magică, Editura Paideia, Bucureşti, 1998;

OLTEANU, Antoaneta, Şcoala de solomonie. Divinație şi vrăjitorie în context comparat, Editura Paideia, Bucureşti, 1999;

PAMFILE, Tudor, Mitologia Românească, Bucureşti, 1916;

PAMFILE, Tudor, ărbătorile la români, stdiu etnografic, Editura Saeculum, Bucureşti, 1997;

PATAPIEVICI, Horia, Omul recent, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002;

PAVELESCU, Gheorghe, Mana în folclorul românesc. Contribuţii pentru cunoaşterea magicului, Sibiu, 1944;

PAVELESCU, Gheorghe, Cercetări asupra magiei la românii din Munţii Apuseni, Bucureşti, 1945;

PAVELESCU, Gheorghe, Magia la români. Studii şi cercetări despre magie, descântece şi mana, Editura Minerva, Bucureşti, 1998;

POP, Mihai, L incantatio: narration, mythe, rite, în Festschrift fur Robert Wildhaber, Basel, 1972, 540-550;

POP, Mihai, Mitul marii treceri, în vol. Folclorul românesc, II, Editura Grai şi Suflet Cultura Naţională, Bucureşti, 1998, 203-218;

QUENOT, Michel, Icoana. Fereastră spre absolut, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1993;

RĂDULESCU-MOTRU, Constantin, Psihologia poporului român, Editura Albatros, 1999;

RĂUTU, Radu, Antologia descântecelor populare româneşti, Editura Grai şi Suflet, Cultura Naţională, Bucureşti, 1998;

RICOEUR, Paul, Istorie şi adevăr, Editutra Anastasia, Bucureşti, 1996;

ROSETTI, Al., Limba descântecelor româneşti, Editura Minerva, 1975;

RUSSEL, J. B., Witchcraft in the Middle Ages, London, 1972;

SCHMEMANN, Alexander, Euharistia. Taina împărtăşaniei, Editura Anastasia, Bucureşti;

SCHMEMANN, Alexander, Postul cel Mare, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1995;

STĂNILOAE, Dumitru, Reflexii despre spiritualitatea pooprului român, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1992;

STĂNILOAE, Dumitru, Ascetica şi mistica ortodoxă, Editura Deisis, Sibiu, 1993;

STĂNILOAE, Dumitru..., Cele cinci cuvântări ale celui între sfinţi părintelui nostru Grigorie de Nazianz, Editura Anastasia, Bucureşti, 1993;

STĂNILOAE, Dumitru, Iisus Hristos, Lumina lumii şi îndumnezeitorul omului, Editura Anastasia, Bucureşti, 1993;

STĂNILOAE, Dumitru, Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama, Editura Scripta, Bucureşti, 1993;

SULLIVAN, O. T., key Concepts in Communicatio and Cultural Studies, Rontledge, London, 1994;

ŞEINEANU, Lazăr, Ielele, Dânsele, Vântoasele, Şoimanele, Măiestrele, Zânele, Milostivele, Studiu de mitologie comparată, Bucureşti, 1888;

TILLICH, Paul, Theology and Symbolism, în Religion Symbolism, editată de E. Ernst Johnson, N.Y., 1955;

TURNER, Victor, The Forest of Symbols. Aspects of Ndembu Ritual, Cornell University Press, Ithaca and London, 1974;

USPENSKI, Leonid, Teologia icoanei, Editura Anastasia, Bucureşti, 1994;

VULCĂNESCU, Mircea, Dimensiunea românească a existenţei. Schiţă fenomenologică, în Caiete critce (supliment al revistei Viaţa românească), nr. 1-2, 1983, pp.169-185;

VULCĂNESCU, Romulus, Mitologia românească, Editura Academiei, Bucureşti, 1985;

WALTON(sau WOLTAN), D., Eloge du grand public. Une theorie critique de la television. Flammarion, Paris, 1990;

YANNARAS, Christos, Abecedar al credinţei, Editura Bizantină, Bucureşti, 1996;

YANOWITZ, M., The Study of Mass Communication, în Encyclopedia of the Social Science, vol. 3, 1998;

Cuprins

Capitolul I.	Rânduri de oameni. Înțelesuri şi semne	8
Capitolul II.	Un pelerin numit simbol	16
Capitolul III.	Homo invictus	24
Capitolul IV.	O cultură de tarabă sau o inițiere de masă	37
Capitolul V.	Dincoace de globalizare - o memorie mediatică	48
Capitolul VI.	O memorie mediatică	65
Capitolul VII.	Între ludic şi haos	82
Capitolul VIII.	O triadă nefastă: virtualul, iraționalul, inimaginabilul	105
Capitolul IX.	Oglinda vrăjitoarelor - la porțile iadului	124
Capitolul X.	Descântecul de sine	150
Capitolul XI.	În „puterea" vrăjitoarelor – Omul şi lumea	162
Capitolul XII.	De la ghioc la internet	175
Capitolul XIII.	Încopilărire culturală: purtăm şi talismane	195
Capitolul XIV.	Pierderea oralității sau tăcerea memoriei	207
Capitolul XV.	Fețele minciunii. Batjocorirea tradiției	218
Capitolul XVI.	Limba veche şi-nțeleaptă, înțelepciunea pe viu	229
Capitolul XVII.	Instituționalizarea vrăjitoriei: loc şi timp înstăpânite. O nouă geografie şi o nouă istorie	235
Capitolul XVIII.	Exerciții de luciditate necesară. Despre credință şi cultură	243
Capitolul XIX.	Coborârea în inimă şi ridicarea prin har	258
Capitolul XX.	Strategii de descreştinare	262

CĂRÞI APĂRUTE LA EDITURA SCARA

- ***, *Ortodoxia ºi internaþionalismul religios*
- Slobodan Mileusnici, *Ruinele Ortodoxiei, Iugoslavia 1991 - 2000*
- ***, *ROMFEST 2000 – Întâlnirea românilor de pretutindeni* (catalog cu conferinþele ºi studiile manifestãrii)
- Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru Legionari*
- Pãrintele Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*
- Dumitru Bordeianu, *Mãrturisiri din mlaºtina disperãrii*
- Pãrintele Liviu Brânzaº, *Raza din catacombã*
- Radu Gyr, *Poezii/Pesme*, ediþie bilingvã
- Constantin Papanace, *Mica antologie aromâneascã*
- Fritjof Tito Colliander, *Calea Asceþilor*
- Ivan Ostrumov, *Istoria Sinodului Ferara – Florenþa*
- Firmilian Gherasim, Ion Vlãducã, *Ortodoxia ºi eroarea evoluþionistã*
- Pãrintele Cleopa, *Predici la Duminicile de peste an*
- Fritjof Tito Colliander, *Credinþa ºi trãirea Ortodoxiei*
- Nae Ionescu, Constantin Papanace, *Destinul unei generaþii*
- Ionel Zeana, *Vulturii Pindului – Roman istoric*

ÎN PREGĂTIRE LA EDITURA SCARA

- Florin Stuparu, *1848. Anarhia democraticã*
- SCARA, revista de oceanografie ortodoxã, Treapta a VIII-a
- Sfântul Iustin Popovici, *Biserica Ortodoxã ºi ecumenismul*
- Teodorit, Episcop al Kirului, *Zece cuvinte despre dumnezeiasca Pronie*
- Florica Elena Laurenþiu, *Poveºtile Cocostârcului Alb*
- Sfântul Nicolae Velimirovici, *Omilii*
- Sfântul Ioan Damaschin, *Logica* (*Dialectica*)